

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 252, Παρασκευή
20 Ιανουαρίου 1984 Δρχ. 50

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟ
ΦΙΛΙΠ ΑΙΤΤΖΗ:
Η CIA ΣΤΗ ΓΡΕΝΑΔΑ

Η κυβέρνηση
αναδομείται

η
Νέα Δημοκρατία
αποδομείται

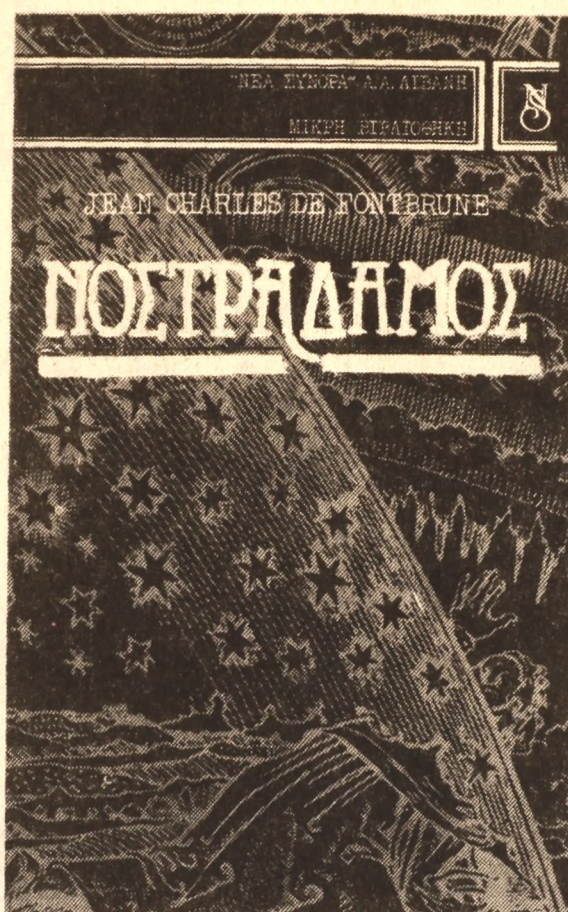
Προφητικός, αποκαλυπτικός

Κυκλοφορεί τώρα και στα Ελληνικά από τις εκδόσεις

«ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ» Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ

Ο ΝΟΣΤΡΑΔΑΜΟΣ

του Ζαν Σαρλ ντε Φοντμπρύν

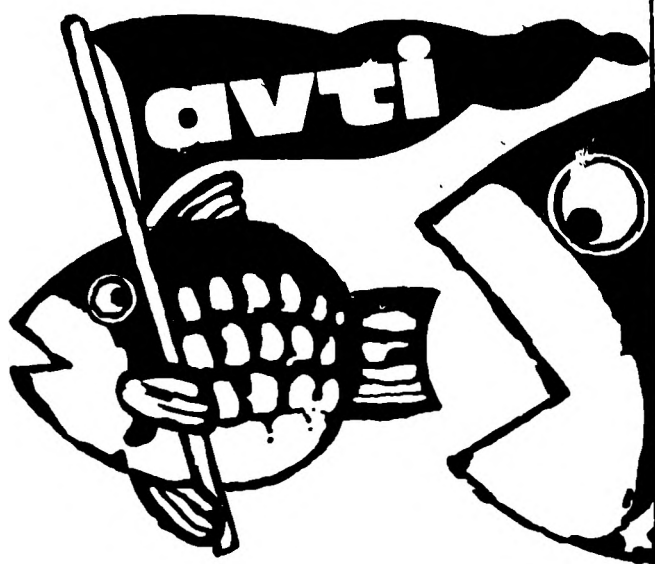

Στη χρονιά του Όργουελ τα μεγαλύτερα έντυπα του κόσμου γράφουν πάντα για το ΝΟΣΤΡΑΔΑΜΟ —μια μεγάλη αντιπαράθεση ανάμεσα στο κείμενο του Νοστράδαμου και την ίδια την ιστορία. Η Ελληνική έκδοση περιλαμβάνει όλες τις προφητείες που αναφέρονται στον 20ο αιώνα, όσο και αυτές που αναφέρονται στην τελευταία επισκόπηση του αιώνα ως το 1999.

Επίσης σε λίγες μέρες θα κυκλοφορήσει από τις
εκδόσεις **«ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ» Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ**
το καινούριο μυθιστόρημα της **ΦΡΑΝΣΟΥΑΖ ΞΕΝΑΚΗ**

ΚΟΜΜΕΝΗ ΠΛΕΞΙΔΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ» Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ,
Σόλωνος 94, ΑΘΗΝΑ, τηλ: 36.10.589-36.00.398

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

Τηλ: 72.32.713—72.32.819

Περίοδος Β' • Χρόνος 10ος • Τεύχος 252

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

3. Ξυδιάς Κυπριακό: Η Διεθνής Διπλωματία σε Α- διέξοδο	10
Α. Κοσώνας Η τελευταία γέφυρα του Ευ. Αβέρωφ	12
ΚΚΕ-ΠΑΣΟΚ: Ευκαιριακές Συμπρά- ξεις	16
Σ. Κωνσταντίνου Πρόλογος μικρός στο δύσκολο 1984	18
Ρεπόρτερ Τώρα και η κρίση ποσότητας	20
Α. Βαν Χεντ Ο ένας εναντίον του άλλου και ο Αλλάχ εναντίον όλων	24
Μικέλα Χαρτουλάρη Λατινική Αμερική: ένα ροντέο για τον Ρήγκαν	26
Φ. Αιητζή Η CIA στρογγυλοκάθεται στη Γρενάδα	27
Α. Μπέη Συμμετοχή στο σχεδιασμό της πόλης	34
Χ. Βακαλόπουλος Αποχαιρετισμός στα όπλα-ερωτική επι- στολή στο νέο ελληνικό κινηματογρά- φο	40
Γ. Καλαϊτζής Ένα κείμενο του Γ. Τσαρούχη, ο Αμα- σίας Αστέριος και οι προκολομβιανοί Α- μερικανοί	42
Χριστίνα Ντουνιά Με αφορμή τις ελληνικές μεταφράσεις του Μαγιακόφσκι στο Μεσοπόλεμο	46

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνων ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ: Ή πώς «κλα- δεύονται» υπουργοί...	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ	
Γ. Ιωάννου	9
Γ. Καλαϊτζής	11
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ	
Χ. Βακαλόπουλος Μάχη στα ερτζιανά ή το μήνυμα του μέ- σου	22
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	38
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	50
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ	
Ε. Αλεξάκης: «Οι πρώτοι Παλαιολόγοι. Προβλήματα πολιτικής πρακτικής και ιδεολογίας» διδ. διατριβή του Α. Μαυρομάτη	51
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	52
ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Γ. Σεργάκη	

ΑΝΑΔΟΜΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΜΗΣΗ

ΤΟ 1984, αν μη τι άλλο, εγκαινιάστηκε θεαματικά. Ένας κυβερνητικός ανασχηματισμός μεγάλης έκτασης —και ακόμη μεγαλύτερης σημασίας— και μια ευρείας κλίμακας επιχείρηση εσωτερικής υπονόμευσης της αρχηγίας Αβέρωφ στη «ΝΔ» αποτελούν γεγονότα που εν μέρει προδιαγράφουν την πορεία της χρονιάς.

Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΣ ανασχηματισμός υπήρξε σημαντικός από πολλές πλευρές. Καταρχήν γιατί για πρώτη φορά με τόση σαφήνεια οι αλλαγές προσώπων συνδέονται με την πορεία —και την ισχύ— ρευμάτων μέσα στο ΠΑΣΟΚ. Αφετέρου γιατί η στόχευση και η ίδια η διαδικασία του ανασχηματισμού επικυρώνουν αναντίρρητα ένα ορισμένο καθεστώς σχέσεων στην κυβέρνηση και στο κυβερνών κόμμα, που μόνο μέσω αυτών μπορεί πια να εκτιμηθεί η όλη κυβερνητική πορεία.

ΣΥΓΓΕΚΡΙΜΕΝΑ, ανεξάρτητα από τις εκτιμήσεις του φιλοκυβερνητικού Τύπου και τις εικατολογίες του αντιπολιτευόμενου, αυτό που προκύπτει από τον ανασχηματισμό είναι πως ο κ. Παπανδρέου ακύρωσε, με μια κίνηση, την αυτοδύναμη ισχύ κάθε άλλου κέντρου δύναμης στους κόλπους του κυβερνώντος κόμματος.

ΣΤΟ πρόσωπο του κ. Κουτσόγιωργα ασκείται προειδοποίηση για την παραδοσιακού τύπου οικοδόμηση ισχύος μέσω του κρατικού μηχανισμού. Στο πρόσωπο του κ. Γεννηματά η προειδοποίηση για τα όρια αυτοδύναμης ισχύος του κόμματος. Ο κ. Λάζαρης ισορροπεί τον κ. Αρσένη, ο κ. Πεπονής τον κ. Μαρούδα, ο κ. Παπούλιας τον κ. Χαραλαμπίδου, ο κ. Μωραΐτης τον κ. Σημίτη. Κάθε τι που στα δυο αυτά χρόνια απέκτησε ένα δικό του «πρόσωπο» μέσα στα πλαίσια της κυβερνητικής μηχανής ή μετατίθεται ή ισορροπείται, ανά «ζεύγος» ευθύνης.

ΠΙΣΩ από όλες αυτές τις αλλαγές υψώνεται καθοριστικός ο ρόλος του προέδρου και πρωθυπουργού ο οποίος προβάλλει ως η μόνη πηγή κυβερνητικής και κομματικής νομιμότητας.

ΔΕΝ μας αφορά η εσωκομματική δομή και λειτουργία του ΠΑΣΟΚ, παρά μόνο στο μέτρο της αναπόφευκτης επίδρασης που έχουν τα αποτελέσματά της στη δημόσια ζωή της χώρας. Εκτιμούμε απλά ότι η υπενθύμιση του αποφασιστικού ρόλου του πρωθυπουργού με αυτό τον τρόπο, μπορεί να διευκολύνει τον πολιτικό έλεγχο και ίσως την ενότητα της κυβέρνησής του, μεταθέτει όμως σταθερά και τον ίδιο στην γραμμή των «πρόσω» της κυβερνητικής πολιτικής. Γιατί αν μέχρι τώρα ο πρωθυπουργός είχε διατηρήσει μια απόσταση από την κυβέρνησή του —κατά το προηγούμενο του κ. Καραμανλή— τώρα καταγράφεται ως άμεσα υπεύθυνος του κυβερνητικού έργου.

ΑΥΤΟ βέβαια μπορεί να έχει ευεργετικές επιπτώσεις στην ποιότητα της διακυβέρνησης, ειδικότερα αν, επιτέλους —η έννοια του κυβερνάν συνδεθεί σταθερά με το πράττειν και όχι μόνο το σχεδιάζειν. Διότι πράγματι, η έλλειψη μιας εσωτερικής συνοχής του κυβερνητικού έργου και τα υπουργικά «καπετανάτα», συνδυασμένα με το γενικότερο πρόβλημα της ανυπαρξίας ενός συνολικού σχεδιασμού, δρουν σαν αδρανοποιητικά για την παράταξη που κυβερνά.

Σ' ΑΥΤΟ το πλαίσιο, της ανασύνθεσης της κυβέρνησης, η κρίση της «ΝΔ» πέρασε σε δεύτερο πλάνο, αν και ιδιαίτερα οξυμένη. Εν μέρει μάλιστα, ο ανασχηματισμός, τη στιγμή που έγινε, υπήρξε «δώρο» για τον κ. Αβέρωφ, μια και εκτονώνει αντικειμενικά το κλίμα που δημιούργησαν οι μεθοδευμένοι χειρισμοί εναντίον της ηγεσίας του.

ΦΑΙΝΕΤΑΙ ότι για να παιχτούν οι τελευταίες νότες της ραψωδίας της ήττας της Δεξιάς θα μεσολαβήσουν πολλά «κρεσέντα» κομματικών διαμαχών. Και δεδομένης της κακής-ποιότητας του έργου, η εκτέλεση θα γίνεται για λίγους ακροατές. Σίγουρα με μια τέτοια αντιπολίτευση η κυβέρνηση θα έχει την ευχέρεια για πολύ καιρό ακόμα να κάνει το παιχνίδι της χωρίς άμεση και καθημερινή αμφισβήτηση.

ΚΑΤΑ τούτο όμως μεγιστοποιείται η ευθύνη της, καθώς η απόδοσή της δεν θα κριθεί από τα εμπόδια που παρεμβάλλει ο αντίπαλος αλλά από τη δική της επιτυχία ή μη δραστηριότητα.

ΕΤΣΙ, λοιπόν, ο τελευταίος ανασχηματισμός είναι επίσης μια από τις τελευταίες ευκαιρίες για έναν αναπροσανατολισμό προς το έργο εκείνο, που θα μετατρέψει την υπόθεση της Αλλαγής σε κοινωνικό και οικονομικό μετασχηματισμό.

ΑΝΤΙ

ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ: Ή πώς «κλαδεύονται» υπουργοί...

ΓΙΑ ΤΟΝ «καλό» φιλοκυβερνητικό Τύπο (π.χ. «Γνώμη», «Νέα»), ο ανασχηματισμός έπεσε σαν ψιλή —ευεργετική— βροχή... Δεν δημιούργησε κανένα πρόβλημα, δεν έθεσε κανένα ερώτημα, δεν άλλαξε ούτε τους συσχετισμούς δυνάμεων, ούτε τους προσανατολισμούς, ούτε τις κατευθύνσεις του υπουργικού συμβουλίου. Απλώς ο πρωθυπουργός έκρινε πως είχε έλθει το πλήρωμα του χρόνου για μια «αρτιότερη και αποδοτικότερη λειτουργία της κυβέρνησης» και —καθώς «κανείς δεν είναι μόνιμος σε καμιά θέση»— αποφάσισε να ξαναμοιράσει την τράπουλα: Έτσι, μετακίνησε δώδεκα, απομάκρυνε τρεις και εισήγαγε (ή επανεισήγαγε) έξι υπουργούς ή υφυπουργούς.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Όλα κύλησαν ωραία και καλά, μια και ο ανασχηματισμός έδωσε —ή πρόκειται να δώσει— «νέα ώθηση για την υλοποίηση των στόχων της κυβέρνησης». Όσο για όλα τα άλλα, που έγραψε ο αντιπολιτευόμενος ή ο «κακώς πληροφορημένος» φιλοκυβερνητικός Τύπος —ότι, μετά τον ανασχηματισμό, «δεν υπάρχει πλέον στην κορυφή της κυβερνήσεως, κανένα μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ» («Καθημερινή»), ότι, με την τοποθέτηση του Απ. Λάζαρη, στο υπουργείο Προεδρίας «συντηρητικοποιείται η τακτική, χωρίς να μεταβάλλονται οι ιδεολογικοί στόχοι της κυβέρνησης» («Έθνος»), ότι, με την μετακίνησή του «πολύπειρου» και «πολυμήχανου» Ν. Κουτσόγιωργα στο υπουργείο Εσωτερικών, ενισχύονται οι πιθανότητες «να συμπέσουν οι γενικές εκλογές με τις ευρωεκλογές» («Ελεύθερος Τύπος»), κ.ά. —όλα αυτά, είναι εκ του πονηρού, μια και δεν εναρμονίζονται με τις πραγματικές κυβερνητικές προθέσεις, όπως τουλάχιστον τις ερμηνεύει ο ερμηνευτής των ευαγγελίων, κυβερνητικός εκπρόσωπος Δημ. Μαρούδας.

Συγκλίσεις και ερωτήματα

ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ επίσημες ερμηνείες, όμως, δεν απότρεψαν κάποια ερωτήματα που γεννήθηκαν από μια περίεργη συρροή συγκλίσεων και που όλες οδηγούν στο ίδιο συμπέρασμα: Ότι με τον ανασχηματισμό της περασμένης Δευτέρας, «κλαδεύτηκαν» οι εξουσίες όλων των υπουργών εκείνων που είτε είχαν να επιδείξουν ένα αξιόλογο κυβερνητικό έργο ή είχαν —λόγω θέσεως— συγκεντρώσει, στα χέρια τους, κάποια σχετική δύναμη.

ΚΛΑΣΙΚΗ, από την πλευρά αυτή, είναι η περίπτωση του, μέχρι χτες, υπουργού Εσωτερικών Γ. Γεννηματά, που μετακινήθηκε στο υπουργείο Υγείας και Προνοίας, με την ταυτόχρονη μετακίνηση του υπουργού Προεδρίας Μ. Κουτσόγιωργα, στο υπουργείο Εσωτερικών. Παραμένει γεγονός ότι η αλλαγή φρουράς, μεταξύ των δύο αυτών υπουργών, έγινε μέσα σ' ένα βαρύ κλίμα, με έντονο το συγκινησιακό στοιχείο: Ο Γ. Γεννηματάς, παραδίδοντας τη σκυτάλη στον «αγωνιστή της δημοκρατίας και της αλλαγής, σύντροφο και φίλο Μένιο Κουτσόγιωργα», εξέφρασε τη βεβαιότητα ότι με το νέο υπουργό, «το υπουργείο Εσωτερικών και η τοπική αυτοδιοίκηση θα βρουν τις ευτυχέστερες στιγμές τους». Και ο Μ. Κουτσόγιωργας, αναλαμβάνοντας το υπουργείο, διαβεβαίωσε τον Γ. Γεννηματά ότι δεν πρόκειται ν' αλλάξει ούτε «ιώτα εν ή μία κεραία» από το πρόγραμμα και τις κατευθύνσεις που είχε χαράξει ο απερχόμενος υπουργός... Ωστόσο και ο Μ. Κουτσόγιωργας, και ο Γ. Γεννηματάς, ήξε-

ραν ότι αυτή η αλλαγή φρουράς, υποβάθμιζε και τους δυο τους: Ο Μ. Κουτσόγιωργας, από «πρώτος τη τάξει υπουργός», γινόταν πέμπτος (με βάση το κυβερνητικό πρωτόκολλο), ενώ ο Γ. Γεννηματάς από πέμπτος υπουργός, γινόταν δέκατος έκτος.

Οι πολλές εξουσίες επισκιάζουν...

ΕΛΕΧΘΗ, βέβαια, ότι η μετάθεση του Γ. Γεννηματά στο υπουργείο Υγείας και Προνοίας, επιβεβαιώνει την αταλάντευτη θέληση της κυβέρνησης να προωθήσει, στην πράξη, το Εθνικό Σύστημα Υγείας, στα πλαίσια του οποίου ο νέος υπουργός «μπορεί να επιδείξει ανάλογο πάθος με αυτό που επέδειξε και στον τομέα της αυτοδιοίκησης». Ωστόσο, και εδώ, οι αρμοδιότητες του Γ. Γεννηματά «ψαλιδίζονται», εφόσον η κοινωνική πολιτική —και η πρόνοια είναι κοινωνική πολιτική— εμπίπτει, τώρα, στις αρμοδιότητες του Π. Αυγερινού που, από υπουργός Υγείας και Προνοίας, έγινε «υπουργός άνευ χαρτοφυλακίου με αντικείμενο την κοινωνική πολιτική».

ΑΛΛΑ, ΑΛΛΟ ΤΟΣΟ, ο ανασχηματισμός «ψαλίδισε» και τις εξουσίες του πανίσχυρου —μέχρι χτες— υφυπουργού Προεδρίας Μ. Μαρούδα, μια και η ραδιοφωνία και η τηλεόραση θα ανήκουν, από δω και μπρος, στον Α. Πεπονή, «υπουργό άνευ χαρτοφυλακίου σε θέματα ραδιοφωνίας και τηλεόρασης». Η ίδια αρχή —«όχι πολλές εξουσίες στο ίδιο πρόσωπο», γιατί βλάπτουν και, προπαντός, επισκιάζουν...— ίσχυσε και για τον επανακάμψαντα στο υπουργικό συμβούλιο, καθηγητή Απ. Λάζαρη, που έγινε μεν υπουργός Προεδρίας —δηλαδή, πρώτος τη τάξει υπουργός— πλην «θα προΐσταται του κύκλου δημόσιας διοίκησης» όχι μόνος, αλλά μαζί με τον νέο υπουργό Εσωτερικών, Μ. Κουτσόγιωργα.

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ, όμως, του Α. Λάζαρη στην κυβέρνηση, θεωρήθηκε, από ορισμένους σχολιαστές, και σαν έμμεση «προειδοποίηση» και προς τον σημερινό υπουργό Εθνικής Οικονομίας, Γερ. Αρσένη. Το «μήνυμα» θα μπορούσε να διατυπωθεί περίπου ως εξής: Ο Γ. Αρσένης παραμένει ο «μέγας άρχων», ο «τσάρος» της ελληνικής οικονομίας. Αλλά στο υπουργικό συμβούλιο, και ιδιαίτερα στο ΚΥΣΥΜ, θα υπάρχει τώρα και ένας «αναπληρωτής τσάρος» που, αν και το αντικείμενό του δεν είναι η εθνική οικονομία, ωστόσο, θα μπορεί να έχει λόγο και γνώμη —ίσως και αποφασιστική γνώμη... Άλλωστε, μέχρι το Ιούνιο του '82, ο καθηγητής Α. Λάζαρης, ήταν αυτός ο (μοναδικός) «τσάρος»!

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΝΟΝΤΑΣ, θα μπορούσε να συμφωνήσει κανείς με την άποψη ότι, ΠΡΩΤΟΝ, ο ανασχηματισμός υποβάθμισε δύο μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ, τον Γ. Γεννηματά και τον Π. Αυγερινό. Και η υποβάθμιση αυτή, εν όψει του επικείμενου συνεδρίου του κόμματος, μπορεί να έχει το ειδικό της βάρος. (Τα άλλα δύο μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου, ο Α. Τσοχατζόπουλος και ο Κ. Λαλιώτης, κατέχουν στην ιεραρχία του υπουργικού συμβουλίου, την έκτη θέση ο πρώτος, και μια από τις 24 θέσεις υφυπουργών, ο δεύτερος). ΔΕΥΤΕΡΟΝ, θα μπορούσε να συμφωνήσει κανείς, ότι ο ανασχηματισμός «κλάδεψε» τις αρμοδιότητες σειράς υπουργών, ίσως γιατί —όπως λένουν πολλοί— η «έπαρση της εξουσίας φθείρει», ίσως —το πιθανότερο— γιατί η στράτευση στο ΠΑΣΟΚ, περνά μέσα από μίαν αντίληψη «οδοστρωτήρα» που δεν ανέχεται «επιτυχόντες υπέρμετρα υπουργούς», αλλά μόνον στελέχη-υπαλλήλους, που η επίδοσή τους δεν πρέπει να υπερβαίνει, κάθε φορά, ένα ορισμένο ύψος!

ΜΕ ΤΙΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ αυτές, μπορούν να διαφωνούν οι άμεσα θιγόμενοι. Όμως, όσοι συμβαίνει να γνωρίζουν μερικές λεπτομέρειες —για το πώς λ.χ. η ΕΡΤ έλαβε οδηγίες, τον πε-

οικοηγογία

& ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ρασμένο μήνα, να «μη δώσει εικόνα» από την αγόρευση του Γ. Γεννηματά, στη Βουλή, πάνω στο νομοσχέδιο για την αναβάθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης και την αποκέντρωση— ξέρουν ότι τίποτε, στην πολιτεία του ΠΑΣΟΚ, δεν είναι τυχαίο...

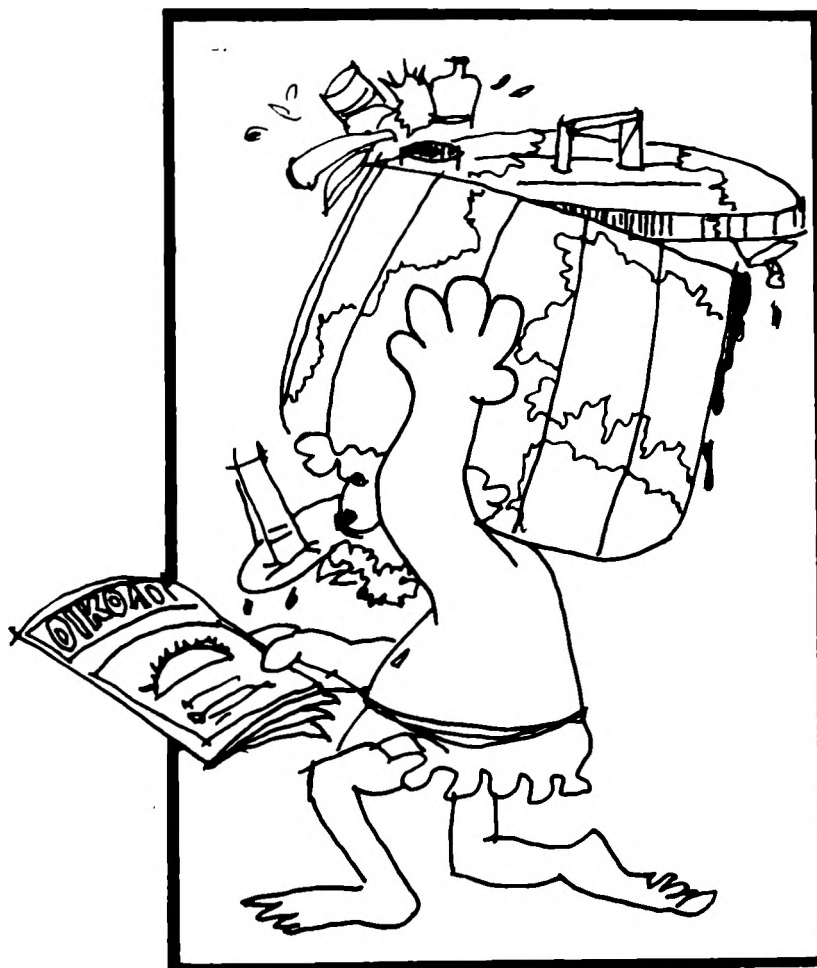
Ανοίγματα προς κέντρο και

ΑΛΛΑ Η ΑΝΑΣΥΝΘΕΣΗ του υπουργικού συμβουλίου, έθεσε και κάποια άλλα θέματα: Τι, ακριβώς, σημαίνει η επάνοδος του «μετριοπαθούς» Απ. Λάζαρη στην κυβέρνηση; Υποδηλώνει, άραγε, όπως έγραψε ο «Ελεύθερος Τύπος», κάποιο «άνοιγμα» προς τους κεντρώους ψηφοφόρους; Και αν ναι, είναι το «άνοιγμα» αυτό, μόνον προεκλογικό ή ενδέχεται να επηρεάσει και την ακολουθούμενη, σήμερα, κυβερνητική οικονομική πολιτική; Είναι κοινός τόπος ότι οι απόψεις Αρσένη-Λάζαρη, διίστανται... Ότι, φεύγοντας από την πρώτη κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, ο καθηγητής Απ. Λάζαρης διατηρούσε αγαθές σχέσεις με τον Σύνδεσμο Ελληνικών Βιομηχανιών (ΣΕΒ), σε αντίθεση με τον Γερ. Αρσένη που, από τη θέση του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας, καλούσε τους βιομήχανους —έναν ακριβώς μήνα προτού μπει στην κυβέρνηση— ν' αποσαφηνίσουν τη θέση τους: «Νομίζω —έλεγε— ότι ο ιδιωτικός τομέας δεν πρέπει να εξακολουθήσει να ρωτάει τι θα κάνει η κυβέρνηση γι' αυτόν, αλλά ν' αρχίσει να μας ανακοινώνει τι θα κάνει ο ίδιος, για την ανάπτυξη της οικονομίας μας»... Και οι απόψεις του αυτές, βρήκαν τη φυσική τους συνέχεια στην όλη πολιτική Αρσένη απέναντι στον ΣΕΒ, που έγινε, στο μεταξύ, και κυβερνητική πολιτική. Πώς, τώρα, θα συνυπάρξουν οι «ιδέες» Αρσένη, με τις «ιδέες» Λάζαρη, αν υποτεθεί ότι η κυβερνητική πολιτική δεν εκφράζεται με «στεγανά» (άλλη φιλοσοφία για τη διοίκηση, άλλη για την οικονομία, άλλη για την παιδεία...), αλλά με κοινή στράτευση και κοινούς στόχους; Πού βρίσκεται και πού χάνεται ο «σοσιαλιστικός μετασχηματισμός»;

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ, περιπλέκονται ακόμα περισσότερο, αν είναι ακριβείς οι πληροφορίες της «Καθημερινής» ότι το πρόσωπο που έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στον ανασχηματισμό, είναι ο γενικός διευθυντής του Πολιτικού Γραφείου του πρωθυπουργού, κ. Αν. Λιβάνης, «ο οποίος είναι γνωστός για τις κεντρώες του θέσεις». Και η μεν εισηγητική δύναμη του Α. Λιβάνη στον πρωθυπουργό, είναι δεδομένη. Λίγο πριν από τα Χριστούγεννα, μάλιστα, γράφηκε —καθ' υπαγόρευση Μαρούδα— ότι ο γενικός διευθυντής του Πολιτικού Γραφείου θα ελέγχει τους υπεύθυνους, απέναντι στον πρωθυπουργό, υπουργούς (Αρσένη, Τσοχατζόπουλο, Κουτσόγιωργα, Γεννηματά), για το ΚΥΣΥΜ και για τους τρεις κύκλους των κυβερνητικών δραστηριοτήτων, τον τεχνικό, της δημόσιας διοίκησης και της ποιότητας ζωής. Το ερώτημα, συνεπώς, παραμένει ένα: Αν, ανεξάρτητα από τις όποιες απόψεις —κεντρώες ή κεντροαριστερές ή σοσιαλιστικές του Α. Λιβάνη— βρισκόμαστε στα πρόθυρα μιας κυβερνητικής στροφής προς Κέντρο ή αν, όπως έγραψε, πολύ κομπάζει, το «Έθνος», «συντηρητικοποιείται» μόνον η τακτική, αλλ' όχι και η στρατηγική...

Βαίνουμε προς εκλογές;

ΥΠΑΡΧΕΙ, όμως, και ένα θέμα ΚΥΠ, το οποίο δημιούργησε πολλές συγχύσεις. Κατά τον κυβερνητικό εκπρόσωπο, με το νέο νομοσχέδιο που ετοιμάζει η κυβέρνηση, η ΚΥΠ θα παραμείνει πολιτική —μη στρατιωτική— οργάνωση, που θα μπορεί —ανά πάσα στιγμή— να «επανέλθει» στις αρμοδιότητες του πρωθυπουργού. Αλλά αν είναι έτσι, τότε γιατί μεταφέρθηκε, από το υπουργείο Προεδρίας, στο υπουργείο Εθνικής Άμυνας; Και γιατί έπρεπε να ενισχυθεί, ακόμα περισσότερο, το στεγανό

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ 11ο ΤΕΥΧΟΣ

Αχ. Δημητρόπουλος: σχεδίασε τη φύση ■ Φάνη Δημητρακούδη: πλαστικό μπουκάλι — το νέο πρόσωπο των αναψυκτικών ■ Ηλίας Ευθυμιόπουλος: το φουγάρο δεν καπνίζει πια ■ Π. Κουμμεντάκης: Θεραπεία ή πρόληψη της αρρώστιας; ■ Μιχ. Μοδινός: Βραζιλία — η εκδίχηση της φύσης ■ B. Morris: η εξέλιξη των απόψεων για τη φύση, επιμέλεια Α. Λουλούδης ■ Χρ. Ορφανίδης: πράσινοι κι εναλλακτικοί στη Γερμανία ■ Πολ. Παπαδόπουλος: τουρισμός ή σκουπίδια; ■ Μιχ. Τρεμόπουλος: το αποχετευτικό Θεσσαλονίκης ■ Φάκελος: ρύπανση και διαχείριση του νερού.

του στρατού όταν, σε πείσμα των ωραίων διακηρύξεων περί «λαού στην εξουσία», κτλ., το επτασφράγιστο αυτό στεγανό, παραμένει, πέραν από κάθε έννοια δημόσιου ελέγχου;

ΤΕΛΟΣ, δεν είναι δυνατόν να μην καταγράψει κανείς την αίσθηση που διάχυτη υπάρχει τώρα στην κοινή γνώμη, ότι ο ανασχηματισμός που έγινε, είναι «ανασχηματισμός εκλογικός» και η νέα κυβέρνηση, «κυβέρνηση εκλογών». Στην ύπαιθρο, ιδιαίτερα, και στις μεγάλες επαρχιακές πόλεις, η τοποθέτηση του Μ. Κουτσόγιωργα στο υπουργείο Εσωτερικών, ερμηνεύεται με το ότι αυτός (ο «Μένιος») είναι ο άνθρωπος που θα κρίνει το «τελικό εκλογικό αποτέλεσμα»! Και είναι ίσως η πρώτη φορά που όταν ο Δημ. Μαρούδας ρωτήθηκε, την περασμένη Τρίτη, αν η νέα κυβέρνηση είναι κυβέρνηση εκλογική, δεν επανέλαβε τη στερεότυπη φράση του, ότι «η κυβέρνηση θα εξαντλήσει ολόκληρη την τετραετία» και ότι «οι εκλογές θα γίνουν τον Οκτώβριο του '85».

ΕΚΛΟΓΕΣ, ΟΜΩΣ, χωρίς νέο εκλογικό νόμο που να κατοχυρώνει την απλή αναλογική ή κάποια μορφή —έστω— απλής αναλογικής, απλώς θα οξύνουν τη σημερινή πόλωση και απλώς θα επιτείνουν τα σημερινά αδιέξοδα. Και, ασφαλώς, το πρώτο μέλημα του νέου υπουργού Εσωτερικών, δεν μπορεί —και δεν πρέπει— να είναι άλλο από την κατάθεση, το ταχύτερο δυνατό, του νέου αυτού εκλογικού νόμου.

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, η ζωή προχωρεί πάνω από την... ΚΥΠ, πάνω από τις διαφορές απόψεων Αρσένη-Λάζαρη και, οπωσδήποτε, πάνω από τις ερμηνείες που δόθηκαν για τις «αρχές» που σφράγισαν τον πρόσφατο ανασχηματισμό.

ΑΝΤΗΝΩΡ

«ΧΟΥΝΤΙΚΟ-ΛΑΘΡΟΒΙΟ»

Το Τριμελές Εφετείο Αθηνών στις 16.1. αθώωσε τον εκδότη του ΑΝΤΙ και το συντάκτη του περιοδικού μας Στέλιο Κούλογλου που είχαν κατηγορηθεί ότι εξύβρισαν δια του Τύπου την εκδότρια της «Ελεύθερης Γνώμης» κ. Μιχαλοπούλου. Το κατηγορητήριο θεωρούσε ότι ήταν εξυβριστικοί οι χαρακτηρισμοί της «Ελεύθερης Ώρας» ως «χουντικού και λαθρόβιου εντύπου». Οι χαρακτηρισμοί αυτοί περιέχονταν σε δημοσίευμα του ΑΝΤΙ για την κρίση του Τύπου.

Υπενθυμίζεται ότι πρωτόδικα οι κατηγορούμενοι είχαν αθωωθεί για τον όρο «χουντικό έντυπο» αλλά είχαν καταδικαστεί για το χαρακτηρισμό «λαθρόβιο». Το Εφετείο έκρινε ότι ο όρος «χουντικό» δεν είναι εξυβριστικός ενώ ο όρος λαθρόβιο είναι μεν προσβλητικός αλλά δεν απευθύνεται προσωπικά κατά της μηνύτριας αλλά κατά της ιδιοκτησίας της «Ελεύθερης Ώρας» Ανώνυμης Εταιρείας και συνεπώς η χρήση του όρου αυτού δεν είναι αξιόποινη.

Οι κατηγορούμενοι υπεύθυνοι του ΑΝΤΙ, οι μάρτυρες υπέρσπισης: Μ. Γλέζος και Δημ. Δημητράκος καθώς και ο συνήγορος του ΑΝΤΙ Ν. Κωνσταντόπουλος υποστήριξαν ότι οι χαρακτηρισμοί αποτελούν πολιτικό σχολιασμό που η άσκηση του κατοχυρώνεται από την ελευθερία της κριτικής, της έκφρασης και του Τύπου.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Αντεισαγγελέας Εφετών κ. Φάκος είχε ασκήσει έφεση για την απαλλαγή των υπευθύνων του ΑΝΤΙ για τη χρήση του όρου χουντικό έντυπο, αλλά στη διάρκεια της δίκης πρότεινε την απαλλαγή των κατηγορουμένων.

ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

Δεν είναι βέβαιο πού ακριβώς υπάγεται μια παλαιά τακτική που επανακαθιερώνεται τον τελευταίο καιρό. Η χρήση δηλαδή κατασκευασμένων πολιτικών κειμένων από τον αντιπολιτευόμενο —κυρίως— Τύπο. Δεν μπορεί δηλαδή κανείς να γνωρίζει αν κάποιο πολιτικό κέντρο διοχετεύει έντεχνα τα κατασκευασμένα έγγραφα στον Τύπο, ή αν ο Τύπος κάνει πολιτική μέσω χαλκευμένων εγγράφων. Εκκρεμεί βέβαια η ανησυχητική υποψία ότι εντέλει πρόκειται για αλληλοσυμπληρωματικές λειτουργίες όπου η μια προλαβαίνει την άλλη...

Αναφερόμαστε, συγκεκριμένα στο «έγγραφο-ντιρεκτίβα» όπως το χαρακτηρίζει η σύνταξη, που δημοσιεύει η «Βραδυνή» της 16 Ιανουαρίου. Κατά τους «λαυρακοθήρες» συντάκτες πρόκειται για απόρρητο κείμενο του ΚΚΕ, που οι δαιμόνιοι άνθρωποι της εφημερίδας υφάρπασαν για το καλό του ελληνικού λαού.

Το κείμενο αυτό αποκαλύπτει υποτίθεται την πολιτική σκοπιμότητα που οδηγεί το ΚΚΕ στη «συμμαχία» με το ΠΑΣΟΚ, που, όπως ήδη το υποψιαστήκατε είναι η εγκαθίδρυση της «δικτατορίας του προλεταριάτου» μέσω του Ανδρέα-Κερένσκυ (sic).

ΠΕΡΙ ΚΡΑΤΙΣΜΟΥ Ο ΛΟΓΟΣ...

● Από τον βουλευτή κ. Ανδρέα Ανδριανόπουλο πήραμε την επιστολή που, ως μας συμπαθεί, δημοσιεύεται καθυστερημένα: Φίλε κ. Διευθυντά,

Το «Αντί» μας έχει συνηθίσει σε αναλύσεις που στηρίζονται σε κάποια λογική επιχειρηματολογία. Έτσι και οι τυχόν διαφωνίες που κανείς μπορεί να έχει με τις απόψεις των συνεργατών σου στο επίπεδο του ιδεολογικού προσανατολισμού ξεπερνιούνται από τη σοβαρότητα και την καλοπιστία των θέσεων που εκτίθενται.

Ένα σχόλιο όμως των αντιθέσεων στο τεύχος της 28ης Οκτωβρίου νομίζω ότι ξέφυγε αρκετά από την παράδοση αυτή. Εκφράζεται λοιπόν εκεί η άποψη ότι ο αντικρατισμός που κερδίζει συνεχώς έδαφος ανάμεσα στους νέους συνδυαζόμενος και με την κρίση των αριστερών κομμάτων, τον κρατισμό του ΠΑΣΟΚ και τον «νεοφιλελευθερισμό τύπου Ανδριανόπουλου» οδηγεί τη νεολαία —ή έστω, κάποιο κομμάτι της— σε «φασίζοντα πολιτικό χουλιγκανισμό».

Πέρα από το άκομψο και λιγάκι αφελές των χαρακτηρισμών νομίζω ότι το σχόλιο έχει ατυχήσει και στη «λογική» της επιχειρηματολογίας. Πώς είναι δυνατόν ο αντικρατισμός να οδηγεί σε φασιστοειδείς καταλήξεις; Όσο κι αν έψαξα δεν μπόρεσα να εντοπίσω στοιχεία αντικρα-

Μια «απλή ανάγνωση» που λένε όμως του κειμένου, αποδειχνει ότι πρόκειται για μια χονδροειδή προβοκάτσια, που μάλιστα ο εμπνευστής της πρέπει να ανήκει στο επιτελείο της ΚΥΠ του '58, επί «σοβιετολογίας» Γεωργαλά. Με γλώσσα κακότεχνη και χονδροειδή, με επιχειρηματολογία εκχυδαϊσμένης καρικατούρας κουκουέδικων κειμένων μιας άλλης εποχής, το κείμενο αυτό μπορεί να πείσει μόνο συνταξιούχους χωροφύλακες και χαφιέδες και εντέλει γίνεται πολιτικά ανενεργό από μόνο του (εκτός αν η Βραδυνή εκτιμά ότι τέτοιο αναγνωστικό κοινό κυρίως διαθέτει).

Αν θυμηθούμε τη «λίστα», την περίφημη επιστολή προς Ρ. Σάντρα του κ. Αργυριάδη, (που «τσιμπήσε» όμως η «Καθημερινή»), το κείμενο «ντιρεκτίβα» τώρα, βλέπουμε πως πολλαπλασιάζονται τα συμπτώματα όπου η κατασκευή κειμένων υποκαθιστά τον πολιτικό έλεγχο.

Πρόκειται για μια βαθιά επικίνδυνη επιλογή που δηλητηριάζει στην κυριολεξία το πολιτικό κλίμα και διακυβεύει ουσιαστικά την ομαλότητα. Αν κάποιοι στην παράταξη της Δεξιάς, θεοί ή δαίμονες, έχουν ακόμα μια κάποια ψυχραιμία και ενδιαφέρον για τους θεσμούς, ας βάλουν έγκαιρα το χέρι τους, πριν είναι και για τους ίδιους αργά.

Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠ

Νέα απόδειξη της πιο κοντόφθαλμης πολιτικής «σύλληψης» έδωσε το ΠΑΣΟΚ με την μικρή «ουρά» της αναδόμησης, δηλαδή την στρατιωτικοποίηση της ΚΥΠ. Πράγματι, όπως ανακοινώθηκε η ΚΥΠ αποσπάται από τον έλεγχο του Υπ. Προεδρίας και υπάγεται στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας. Δεν κατανοούμε ειλικρινά, έστω και κατ' ελάχιστο τη σκοπιμότητα αυτής της μετακίνησης. Όχι βέβαια γιατί είναι, οπωσδήποτε, μια ΚΥΠ με πολιτικό μανδύα, «προτιμότερη» από μια ανοιχτά στρατιωτική. Αλλά γιατί έστω και σε ένα συμβολικό επίπεδο η υπαγωγή της ΚΥΠ στο Υπ. Προεδρίας σήμαινε τον άμεσο έλεγχο της τόσο ευαίσθητης αυτής υπηρεσίας από την εκάστοτε κυβέρνηση.

Αντίθετα η στρατιωτικοποίηση της ΚΥΠ, δεν μπορεί να σημαίνει τίποτε άλλο από την οριστική και χωρίς «κενά» στεγανοποίησή της από οποιοδήποτε πολιτικό έλεγχο, μια και θα περιβληθεί επίσημα την απυρόβλητη θέση της στρατιωτικής υπηρεσίας.

Δεν συμεριζόμαστε καθόλου την ανυποψίαστη μακαριότητα του ΠΑΣΟΚ, το οποίο συμπεριφέρεται λες και θα κυβερνά στην αιωνιότητα. Αν κάποιες μικροανάγκες των συσχετισμών εξουσίας μεταξύ των μερίδων του το πιέζουν για «πιγκ-πογκ» υπηρεσιών, δεν χρειάζεται να το πληρώσει αυτό ο ελληνικός λαός, και φυσικά τα ίδια τα μέλη του ΠΑΣΟΚ.

Μάλιστα, αν η ΚΥΠ παραμείνει ως έχει, υπό τον στρατιωτικό της μανδύα, το ΠΑΣΟΚ μπάζει απ' το παράθυρο στο Στρατό αυτό που προσπαθεί να διώξει από την πόρτα, δηλαδή την πολιτικοποίηση του Στρατού.

Γιατί είναι κοινό μυστικό, ότι τίποτα ουσιαστικό δεν άλλαξε στην ΚΥΠ τα δυο αυτά χρόνια, ότι παρακολουθούνται πάντα όλα

τισμού σε φασιστικά ή δεξιά απολυταρχικά καθεστώτα. Αντίθετα, ο πατερναλιστικός κρατισμός είναι που χαρακτηρίζει όχι μόνο το φασισμό αλλά και τον υπαρκτό σοσιαλισμό και κάθε άλλης μορφής απολυταρχία και ολοκληρωτισμό.

Και για να μη μακρηγορώ: αν ο σχολιαστής σου λογαριάζει για «προοδευτικότητα» τον γιγαντισμό του κράτους, την εξίσωση στη μίζερια, την ουσιαστική κατάργηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων για συλλογικές διαπραγματεύσεις και για απεργία, μια διανεμητική οικονομική πολιτική που αυξάνει τον πληθωρισμό και προκαλεί ανεργία καθώς και μια πολιτική «λογική» που αναθέτει στους υπεύθυνους κι απρόσωπους γραφειοκράτες τη λύση προβλημάτων που αφορούν τους υπεύθυνους πολίτες, τότε, και μόνο τότε, θα δεχόμουν την κατηγορία ότι ο νεοφιλελευθερισμός παρασύρει τους νέους σε επικίνδυνες ατραπούς.

Με φιλικά αισθήματα,
Ανδρέας Ανδριανόπουλος

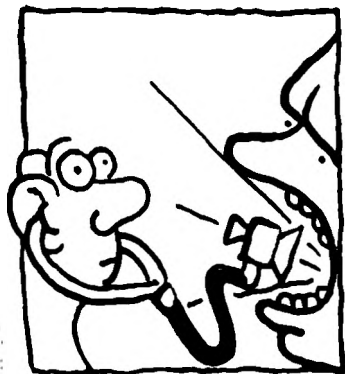
Η καθημερινή άσκηση μιας ορισμένου τύπου πολιτικής, έχει απομακρύνει αρκετά φαίνεται τον κ. Ανδριανόπουλο από τις πά-
λαι ποτέ ακαδημαϊκές σπουδές του (είναι, αν δεν κάνουμε λάθος,

τα πολιτικά κόμματα, ότι το έργο της ΚΥΠ παραμένει τελικά καθαρά πολιτικό.

Έτσι ο Στρατός θα αποκτήσει και πάλι το πολιτικό επιτελείο του, έξω και πέρα από τον εκάστοτε Υπουργό Άμυνας. Πολιτικό επιτελείο όπου μπορούν άνετα να εκτραφούν οι Παπαδόπουλοι του μέλλοντος.

Αν υπάρχει μια κίνηση σωτηρίας, έστω στο παρα πέντε, είναι με την στρατιωτικοποίηση να καταργηθούν αυτόματα όλοι οι κλάδοι της ΚΥΠ εκτός από τον κλάδο κατασκοπείας-αντικατασκοπείας, που και αυτοί θα έχουν αυστηρά ελεγχόμενο έργο αποκλειστικά στους τομείς όπου οι συγκεκριμένοι εξωτερικοί εθνικοί κίνδυνοι απαιτούν εγρήγορση.

Αν δεν συμβεί αυτό, το ΠΑΣΟΚ θα έχει βαρύτατη ιστορική ευθύνη.

ΑΝΟΥΓΙΕΙΝΑ

Ός «ο παις εν τη καμίνω» κατέρχεται ο κ. Γεννηματάς στο Υπουργείο Υγείας. Εν μέσω της πυράς των απεργούντων νοσοκομειακών και ταυτόχρονα με την παραπομπή των συνδικαλιστών στο Πρωτοδικείο για το περίφημο άρθρο 4.

Εν μέρει ο κ. Γεννηματάς θα εισπράξει τώρα όσα ως κυβέρνηση γενικότερα απεργάστηκε, αλλά πρακτικά δεν «φορτώθηκε». Αναφερόμαστε δηλαδή στα φαινόμενα τηλε-διοικήσεως, όπου τα διάφορα ΚΥΣΥΜ, ΚΥΣΕΑ κτλ. εντολοδοτούσαν γενικές κατευθύνσεις στους αρμόδιους υπουργούς, που όμως δεν ήταν δυνατό να υλοποιηθούν.

Τι συμβαίνει λοιπόν με την απεργία της ΕΙΝΑΠ, όπου κατά κοινή παραδοχή το 90% των γιατρών μετέχει μαχητικά στη στήριξη της; Είναι υπονομευτές του ΕΣΥ οι γιατροί του ΠΑΣΟΚ, του ΚΚΕ, του ΚΚΕ εσ. που απεργούν, μαζί φυσικά με εκείνους της Δεξιάς; Αυτό που φαίνεται σε πρώτη όψη είναι οι ανεπάρκειες σχεδιασμού στην εφαρμογή του Εθνικού Συστήματος Υγείας (ΕΣΥ) αλλά και η υποψία ότι για τμήμα των νοσοκομειακών γιατρών (όπως και πολλών άλλων κλάδων) υπάρχει η θέση ότι καλός είναι ο σοσιαλισμός αλλά χωρίς «ιδιον» κόστος...

Συγκεκριμένα, με τη ρύθμιση των οργανισμών μειώνονται κατά 850 οι θέσεις των γιατρών στα νοσοκομεία της Αθήνας και του Πειραιά. Αυτοί οι 850 στην ουσία απολύονται και θα επαναπροσληφθούν (υποτίθεται σύντομα) σε επαρχιακά νοσοκομεία.

Έτσι η ΕΙΝΑΠ απεργεί με επιχειρήματα πειστικά, ότι αν δηλαδή δεν προηγηθούν τα έργα νοσοκομειακής υποδομής στην επαρχία, ο κόσμος θα συρρέει όπως πάντα στην Αθήνα, όπου θα βρίσκει ακόμα πιο υποβαθμισμένη περίθαλψη. Άρα θα δυσφημείται πρακτικά το ΕΣΥ, θα βλάπτεται η κυβέρνηση και θα πλουτίζουν οι ιδιώτες γιατροί, όπου θα καταφεύγει ο κόσμος.

Το αντεπιχείρημα της κυβέρνησης ότι όλα αυτά είναι πρόσχημα για την έλλειψη διάθεσης των γιατρών να μετακινηθούν στην επαρχία, δεν στερείται βάσεως, αφού ήδη υπάρχουν προσφορές

και πολιτειολόγος). Γράφει πως όσο κι αν έψαξε δεν μπόρεσε να εντοπίσει «στοιχεία αντικρατισμού σε φασιστικά ή Δεξιά απολυταρχικά καθεστώτα».

Εκτός αν πρόκειται για σκόπιμα επιλεγμένη διατύπωση για να «θολώσει τα νερά», πράγμα που δεν θέλουμε να πιστεύουμε για έναν επιστήμονα ή πολιτικό αρχών, ο κ. Ανδριανόπουλος θα έπρεπε να ξέρει πως τα, κατεχοχόν κρατιστικά κινήματα όπως ο ναζισμός, πριν γίνουν «καθεστώτα» εθέτευσαν σε έναν «αντικρατιστικό» λόγο, που βέβαια ευνοούσε την αποσύνθεση της αστικής δημοκρατίας και την επιβολή του μονόλογού τους.

Αυτό το φαινόμενο παρουσιάστηκε και στο γερμανικό φασισμό και πρόσφατα στις αρχές της δεκαετίας του '70 στις αναρχοφασιστικές ομάδες της Ιταλίας και με διάφορες μορφές σε ι-διόρρυθμα λαϊκιστικά κινήματα της Δεξιάς, όπως ο πουζαντισμός στη Γαλλία.

Το βαθύτερο περιεχόμενο βέβαια αυτού του «αντικρατισμού» είναι θέμα μιας άλλης συζήτησης.

Πολύ φοβούμαστε όμως, πως η απάντηση του κ. Ανδριανόπουλου, παρακάμπτει την ουσία του προβλήματος που θέτει το σχόλιό μας: ότι δηλαδή, μια ολόκληρη συγκυρία παραγόντων, όπου,

Όποιος ανακατεύεται με τα πίτουρα...

Μόνο θλίψη —και δεν το λέμε υποκριτικά— μας προκάλεσε αυτή η ανατριχιαστική διαφήμιση του βιβλίου του εκδότη της «Ελεύθερης Ώρας» Μιχαλόπουλου. Ο Μιχαλόπουλος να κοιτά το άδαιο κεφάλι του Γραμματέα του ΚΚΕ και να επιχαίρει για τις «δύο ώρες» με τον Χαρίλαο Φλωράκη, είναι πράγματι μια ιστορία «βαριά».

Γιατί αν μη τι άλλο ο Γ. Γραμματέας του ΚΚΕ, ανήκει στα μαχόμενα στελέχη πρώτης γραμμής του κομμουνιστικού κινήματος πάνω από σαράντα χρόνια τώρα. Ποια πολιτική σχολή μέσα στο κίνημα τον οδήγησε στην πολιτική αποδοχή των δυο ωρών με τον Μιχαλόπουλο άραγε;

Μήπως ακριβώς εκείνη η λογική που μετά σαράντα χρόνια έσυρε το ελληνικό κίνημα από την κορύφωσή του στη σημερινή του κατάσταση;

Αυτό το ξέρει καλύτερα ι-

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΦΛΩΡΑΚΗΣ
ΔΥΟ ΩΡΕΣ
ΜΕ ΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟ

σως ο κ. Φλωράκης. Αλλά ε-μείς τουλάχιστον δεν θα διαβάσουμε το βιβλίο του χουντικού Μιχαλόπουλου. Και όχι μόνο γιατί η απάντηση δεν βρίσκεται μέσα εκεί...

από συμβάσεις ταμείων για θέσεις στην επαρχία ύψους 250.000 δρχ. το μήνα, που μένουν ακάλυπτες!

Αυτή όμως η κοινωνική συνθήκη στην «αγορά εργασίας» των γιατρών δεν επιτρέπεται να μετατρέπεται σε κυβερνητικό άλλο-θι για την προχειρότητα και το «αλλαλούμ» των μέτρων της.

Ελπίζουμε ότι ο κ. Γεννηματάς θα ακολουθήσει μια διαφορετική τακτική στο θέμα, που δεν μπορεί να συνίσταται παρά στο διάλογο με τους υγειονομικούς φορείς, που πρέπει να συμβάλουν αποφασιστικά στη χάραξη και στη λήψη συγκεκριμένων μέτρων εφαρμογής του σωστού —κατά βάση— ΕΣΥ.

ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ

Η ηρωική εποχή των φοιτητικών και άλλων καταλήψεων έχει —προς το παρόν— λησμονηθεί. Έως ότου ξαναδούμε λίγη κινητικότητα στο μαζικό κίνημα, ας επιδοκιμάσουμε τις καταλήψεις που πραγματοποιούν άλλοι, πολύ επισημότεροι φορείς.

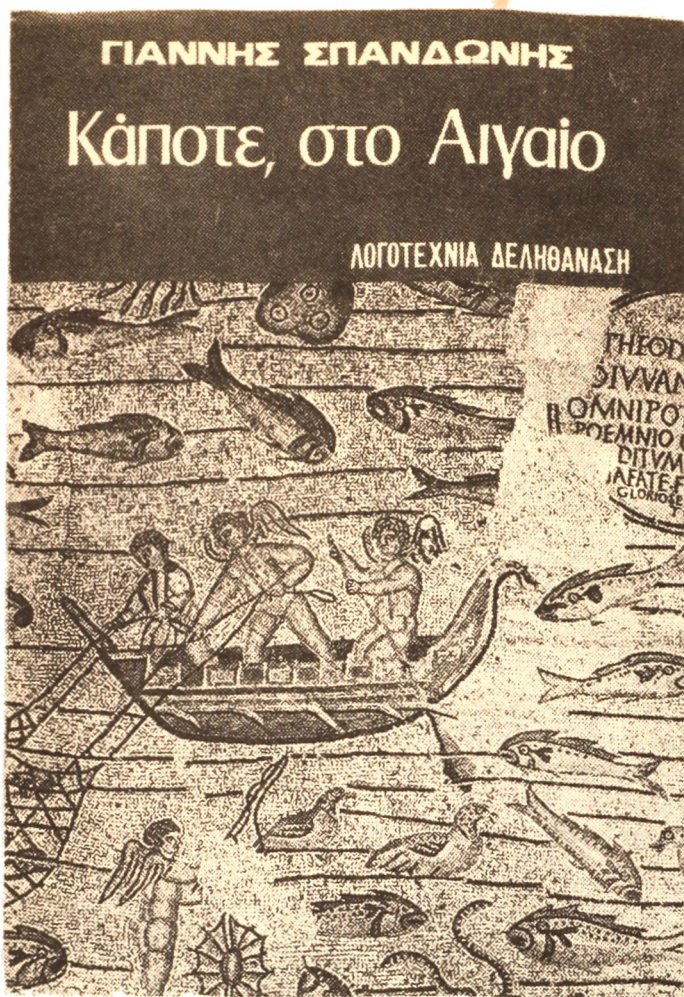
Ας χαιρετίσουμε λοιπόν την ενδοδημοτική διαμάχη Ταύρου-Μπέη, για τα Σφαγεία και το χώρο τους. Ας επαινέσουμε την κατάληψη των εγκαταλελειμένων νταμαριών της ΕΛΚΟ στον Υμηττό και τη διαμόρφωσή τους σε αθλητικό χώρο.

επαναλαμβάνουμε, και ο αντικρατιστικός νεοφιλελευθερισμός «τύπου» Ανδριανόπουλου έχει το μερίδιό του, οδηγούν τη νεολαία σε μια φίλαθλη αντιμετώπιση της πολιτικής, που μια ορισμένη δεξιά έκδοσή της έχει φασίζοντα χαρακτηριστικά πολιτικού χουλιγκανισμού.

Κύριε Ανδριανόπουλε, η παράταξή σας έχει τη νόμιμη προσδοκία της φθοράς και τη νόμιμη επίσης επιδίωξη της πτώσης του ΠΑΣΟΚ.

Αλλά φυσικά πρέπει πάντα να διακρίνουμε από τη σκοπιά των βαθύτερων και μονιμότερων αναγκών της δημοκρατίας ποια αντιπολίτευση λειτουργεί στο πλαίσιο των θεσμών και ποια «πριονίζει» τα ίδια τα θεμέλιά τους.

Αν η φιλελεύθερη τοποθέτησή σας σας έχει φέρει κοντά σε κάποιες συγκεντρώσεις των αντικρατιστών νεοφιλελεύθερων νεολαίων της παράταξής σας την ώρα των εξάρσεών τους, είμαστε βέβαιοι πως θα συμφωνήσετε μαζί μας. Εκτός βέβαια εάν νομίζετε, πως όλα αυτά αφού «κάνουν τη δουλειά» τους, θα ξεχασθούν στη θαλπωρή μιας νέας νομής της κρατικής εξουσίας από τη «Νέα Δημοκρατία» οπότε πράγματι, ομιλούσαμε περί άλλων για να οδηγηθούμε στα ίδια...

«ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ» Καλέντης και ΣΙΑ Ε.Ε.

Κολοκοτρώνη 15 1ος όροφος
Τηλ. 32.34.270-32.31.781 105 62 ΑΘΗΝΑ
Βιβλιοπωλείο: Μέτωνος 62 Χολαργός
(πρώτη παράλληλος της Μεσογείων τρίτη στάση)

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ!

Δέν υπάρχει λόγος νά κρατάτε ολόκληρες τīs έφημερίδες πού διαβάζετε, γιά νά φυλάξετε μιά είδηση πού σās ένδιαφέρει. Κρατείστε μόνο τήν είδηση.

Ζητείστε μας τά άποκόμματα όλων τών έφημερίδων, γιά νά μή μπείτε έσείς στόν κόπο νά τά συγκεντρώσετε.

Δουλειά μας είναι νά ενημερωνόμαστε καί νά σās ένημερώνουμε.

Διαβάζουμε όλες τīs έφημερίδες (έλληνικές καί ξένες) καί κρατάμε γιά λογαριασμό σας, τά άποκόμματα πού σās άφορούν.

Δέν είμαστε «μερικοί άνθρωποι», αλλά ένα ολόκληρο δημοσιογραφικό έπιτελείο πού δουλεύει υπεύθυνα γιά τήν είδική - δική σας ενημέρωση.

Επικοινωνείστε μαζί μας!

EXPRESS NEWS

Τό προσωπικό σας Αρχείο.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΥΒΑΣ

**ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ & ΞΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ**

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 ΤΗΛΕΦ. 3243.351 ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 122

Και ελπίζουμε σε παρόμοιες κινητοποιήσεις να μη σταθεί εμπόδιο το ΥΧΟΠ του οποίου οι υπηρεσίες διακυβεύουν ένα τμήμα πράσινου που διεκδικεί η Νέα Φιλαδέλφεια, μη αναστέλλοντας κάθε δυνατότητα οικοδόμησης. Έτσι, στο κλασικό «κενό» της αδράνειας του κράτους υπεισέρχεται η ιδιωτική πρωτοβουλία, και επιχειρηματίας ρίχνει μπετόν στον ίδιο το χώρο για να κατασκευάσει πρατήριο βενζίνης.

Ευτυχώς για το πράσινο και δυστυχώς για την ιδιωτική «πρωτοβουλία» υπάρχει πια και η κοινωνική ευαισθησία. Οι δημότες της Ν. Φιλαδέλφειας κατέλαβαν το χώρο, σταμάτησαν τα έργα και περιμένουν τις αποφάσεις του ΥΧΟΠ.

Ο λαός θέλει, ο κ. Τρίτσης μπορεί;

Η ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΤΩΝ ΘΕΩΝ

Πώς οι σύγχρονοι Ρωμαίοι, «την ανάγκην φιλοτιμίαν ποιούμενοι», ανακαλύπτουν ένα νέο τρόπο ζωής στη μακρινή Θράκη.

κό παρελθόν της. Τι τη θέλανε τη διαφήμιση; Για να θυμηθούμε ότι αυτές οι κατοικίες προορίζονταν για να λύσουν το στεγαστικό πρόβλημα των δύο πόλεων που θα προέκυπτε μετά την ανάπτυξή τους; Για να θυμηθούμε ότι από τα 40 περίπου εργοστάσια του νομού Ξάνθης που ιδρύθηκαν με βάσει τους σχετικούς αναπτυξιακούς νόμους (2089/74, 1116/78) μόνο τα 6 λειτουργούν κανονικά; Για να θυμηθούμε τα επενδυτικά δάνεια της περιόδου 1974-80 που έγιναν κτίρια χωρίς μηχανήματα και τις 20.000 θέσεις απασχόλησης που θα κάλυπταν;

Η απόφαση για την ίδρυση των δυο προτύπων συγκροτημάτων, ήταν σωστή και εναρμονισμένη στην προοπτική ανάπτυξης των νομών. Μόνο που η ΕΘΝΟΚΤΗΜΑΤΙΚΗ μπορούσε να γνωρίζει από τη Μεγάλη Μητέρα της, την ΕΘΝΙΚΗ Τράπεζα που πήγαιναν τα μεγάλα δάνεια που έδινε στου ΣΚΑΛΙΣΤΗΡΗ, στο ΔΕΡΑΣ, στον ΜΑΜΦΡΕΔΑ και στους άλλους. Και, όσο ήταν καιρός να είχε σταματήσει ή τροποποιήσει τα προγράμματά της. Η τωρινή διαφήμιση, προσπαθώντας να πουλήσει τις «κατοικίες των θεών» (προσφέροντας μάλιστα αμέσως και χωρίς σειρά δάνεια και τιμή στο μισό της πραγματικής αξίας), ομολογεί φανερά ότι είτε κάτι στραβό έχουν οι θεϊκές κατοικίες ή ότι είναι δύσκολο να πουληθούν. Αλλά καλοφτιαγμένες είναι οπωσδήποτε, αφού τις έκτισαν ο Μπόμπολας και άλλες μεγάλες εταιρείες των Αθηνών, στερώντας από τους ντόπιους χιλιάδες θέσεις εργασίας... Οπότε το μυαλό μας πάει στη δεύτερη εκδοχή... Και είναι πιθανό, αυτά τα πρότυπα σπίτια, πριν γεμίσουν αράχνες ή τα σκεπάσουν τα διπλανά δάση, να προλάβουν να τα γκρεμίσουν οι ντόπιοι Αστεριξ, που σίγουρα προτιμούν πιο προσεγμένες επενδύσεις στους νομούς τους παρά σύγχρονους αργόσχολους Ρωμαίους στις κατοικίες των θεών.

Οι αναγνώστες του ΑΣΤΕΡΙΞ δεν θα δυσκολεύτηκαν, πιθανότατα, να φέρουν στο νου τους τη γνωστή περιπέτεια, όπου ένας πρότυπος οικισμός κτίζεται δίπλα στο χωριό των Γαλατών για να τους διαφθείρει σιγά σιγά με τον ρωμαϊκό τρόπο ζωής. Και πραγματικά «για πρώτη φορά στην Ελλάδα, ένας νέος τρόπος ζωής...» δημιουργήθηκε και μάλιστα στη μακρινή Θράκη! Κακώς λοιπόν παραπονείται η ακριτική μας περιοχή για την εγκατάλειψη απ' το κράτος! Κακώς σκέπτονται όσοι βρίσκουν πως η κατοικία στην Ελλάδα είναι υποβαθμισμένη ποιοτικά! Τώρα όχι μόνο οι σημερινοί κάτοικοι της Θράκης, «αλλά και όλης της Ελλάδας, οι μετανάστες μας, οι εργάτες, υπάλληλοι, καθέννας τους μπορεί να αγοράσει κατοικία στις δυο χαρμόμενες πολιτείες!...».

Ίσως η θλιβερή ιστορία που κρύβεται πίσω απ' αυτά τα συγκροτήματα του «νέου τρόπου ζωής», θα μπορούσε να σταματήσει κάπου όπου άρχισε χωρίς να χρειασθεί να μάθουμε όλοι τα κα-

Η Διεθνής Διπλωματία σε Αδιέξοδο

του Βασίλη Ξυδιά

«Η τύχη θέλησε, τον τερματισμό του Κυπριακού να τον υπογράψει η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ».

Μ' αυτά τα λόγια, ο αρθρογράφος της «Καθημερινής» Γ. Καράγιωργας έδινε την περασμένη Παρασκευή (13 Ιανουαρίου) ένα πολύ αντιπροσωπευτικό δείγμα της σιγουριάς με την οποία ολόκληρος ο ελληνικός Τύπος προδικάζει την κατάληξη της τελευταίας διπλωματικής εκστρατείας που ξεκίνησε με το ταξίδι του κ. Κυπριανού στην Αμερική και που πρόκειται να συνεχιστεί με τις διάφορες επαφές του Γ.Γ. του Ο.Η.Ε.

Πηγή αυτής της σιγουριάς: Οι πληροφορίες για το «διαφοροποιημένο ενδιαφέρον» των ΗΠΑ (που υποτίθεται πως έχουν αποφασίσει να εξαντλήσουν την... πειστικότητα τους προς τους Τούρκους) καθώς και η ρητή πρόθεση της ελληνικής και της κυπριακής πλευράς να κλείσουν το θέμα με ένα συμβιβασμό.

Σύμφωνα, λοιπόν, μ' αυτές τις πληροφορίες, υποτίθεται πως βαδίζουμε προς μια «συνολική λύση» του Κυπριακού, μέσα στα πλαίσια μιας γενικότερης διευθέτησης των ελληνοτουρκικών διαφορών. Τη διευθέτηση αυτή θα... επιμεληθούν και θα εγγυηθούν οι Αμερικάνοι που έχουν ήδη καταστρώσει τα σχετικά σχέδια. Όσο δε αφορά τη διαδικασία του Κυπριακού (για να μην υπάρξουν ενοχλητικές διαφωνίες κτλ.) όλα θα γίνουν κάτω από την αιγίδα και με την πρωτοβουλία του Γ.Γ. του ΟΗΕ. Αυτή είναι με λίγα λόγια η κεντρική ιδέα του σενάριου που κυριάρχησε στις ελληνικές εφημερίδες.

Αναζητήσεις στην Κύπρο

Ενώ όμως στην Ελλάδα και μόνη η υποψία για την ύπαρξη αμερικανικού σχεδίου είναι αρκετή για να καλλιεργεί τη βεβαιότητα (και την αισιοδοξία θα λέγαμε) πως το Κυπριακό είναι ήδη μια τελειωμένη ιστορία, στην Κύπρο υπάρχουν ενδείξεις που οδηγούν σε αντίθετα συμπεράσματα.

Τις μέρες του ταξιδιού του κ. Κυπριανού στις ΗΠΑ, το πρώτο θέμα αιχμής και το κύριο αντικείμενο της διαμάχης ανάμεσα στις διάφορες πτέρυγες του κυπριακού Τύπου ήταν το θέμα της επανέναρξης των συνομιλιών ανάμεσα στον κ. Κυπριανού και τον κ. Ντενκτάς.

Την Παρασκευή 6 Ιανουαρίου ο «Φιλελεύθερος» (η εφημερίδα με τη μεγαλύτερη κυκλοφορία στην Κύπρο) εισηγήθηκε σε σχόλιό του την επανέναρξη των «διακοινοτικών» διευκρινίζοντας πως η «ανακήρυξη» της «ανεξαρτησίας» του Τουρκο-

κυπριακού κράτους δεν θα πρέπει να αποτελεί εμπόδιο.

Επρόκειτο για μια πρόταση με σαφώς διαφορετική κατεύθυνση απ' αυτή της κυπριακής κυβέρνησης. Πράγμα που σημαίνει πως έθετε σε αμφισβήτηση την αποτελεσματικότητα των κυβερνητικών πρωτοβουλιών.

Η συζήτηση που άνοιξε στις κυπριακές εφημερίδες έδειξε ότι και αυτοί ακόμα που υποστηρίζουν τις κυβερνητικές πρωτοβουλίες, το κάνουν για χίλιους άλλους λόγους όχι όμως γιατί πιστεύουν πως αυτές οι πρωτοβουλίες θα οδηγήσουν πραγματικά σε συμβιβαστική λύση.

Στην Κύπρο κανείς σχεδόν δεν πιστεύει πραγματικά πως υπάρχει (μέσα απ' αυτά τα διεθνή διπλωματικά πάρε δώσε) η πιθανότητα κάποιας λύσης. Θεωρείται βέβαιο πως οποιαδήποτε διεθνής παρέμβαση (του ΟΗΕ, των Αμερικάνων, ή οποιουδήποτε άλλου) θα προσκρούσει στον ίδιο σκόπελο που προσέκρουσαν όλες οι αντίστοιχες διπλωματικές πρωτοβουλίες του παρελθόντος: στην «τουρκική αδιαλλαξία». Η —για να το διατυπώσουμε με άλλους όρους— στο ότι οι Τούρκοι δεν θα αποδεχτούν οποιαδήποτε λύση που δεν θα αφήνει ανοιχτό δρόμο για την επίτευξη των στρατηγικών τους στόχων.

Έτσι, αν και είναι γνωστό πως το μεγαλύτερο μέρος της πολιτικής ηγεσίας της Κύπρου (εκτός ίσως από την ΕΔΕΚ του κ. Λουσσαρίδη) έχει αποδεχτεί τη λογική ενός συμβιβασμού, παραμένει πάντα ανοιχτό ένα πρόβλημα: Το ποια θα είναι τα όρια αυτού του συμβιβασμού.

Η πολιτική της κυβέρνησης του κ. Κυπριανού είναι υπέρ ενός συμβιβασμού που θα προσφέρει μεν στους Τουρκοκύπριους εδάφη και προνόμια, αλλά που θα αποτρέπει ρητά τους Τούρκους από την υλοποίηση των στρατηγικών τους επιδιώξεων.

Από την άλλη μεριά, το πέρας του χρόνου οδηγεί σε μια ντε φάκτο νομιμοποίηση της τουρκικής κατοχής (στη ζωή και τις συνειδήσεις) ενώ, όπως έδειξε η τελευταία αυθαιρεσία του Ντενκτάς, η

διαιώνιση της διαμάχης και της οξύτητας μπορεί να προσφέρει στους Τούρκους το πρόσχημα για την προώθηση των οποιονδήποτε στόχων τους.

Εν όψει, λοιπόν, των αδιέξοδων προβλημάτων, μια νέα ιδέα έχει αρχίσει να κερδίζει έδαφος τόσο στην Αριστερά (ΑΚΕΛ) όσο και στη Δεξιά (το ΔΗΣΥ του κ. Κληρίδη): Η ιδέα ενός **συμβιβασμού** που θα πλησιάζει ουσιαστικά τις τουρκικές θέσεις.

Πρόκειται στην ουσία για μια πρόταση να κλείσει το κυπριακό με την αποδοχή μιας ουσιαστικής ήττας στο διπλωματικό πεδίο. Η λογική της άποψης αυτής είναι ότι το κλείσιμο της διπλωματικής διένεξης (έστω και με αυτούς τους δυσμενείς όρους) θα επιτρέψει αντικειμενικά μια διάχυση των Τουρκοκύπριων με τους Ελληνοκύπριους. Η διάχυση αυτή, είτε επειδή θα οδηγήσει στην ομαλή επανάκτηση των απολεσθέντων λόγω της οικονομικής ανωτερότητας των Ελληνοκυπρίων (άποψη του κ. Κληρίδη), είτε επειδή θα αμβλύνει τις εθνικές διαιρέσεις που θα δώσουν τη θέση τους στις πολιτικο-ταξικές (άποψη ΑΚΕΛ), θα επιτρέψει τελικά την ντε φάκτο αποτροπή των τουρκικών στρατηγικών σχεδίων.

Το πρόβλημα είναι πως τα πραγματικά επιχειρήματα και οι λογικές που αντιπαράτιθενται, μένουν κρυφά από την κοινή γνώμη, γιατί αισθάνονται πως αυτή η συζήτηση αγγίζει τα όρια της αντοχής της ιδεολογικής συγκρότησης του Κυπριακού κράτους, το οποίο αυτή τη στιγμή αποτελεί το συνεκτικό ιστό συνοχής της Κυπριακής κοινωνίας.

Έτσι, η ανεπίσημη προπαγάνδα της κυπριακής κυβέρνησης επιμένει πως οι Αμερικάνοι «αν θέλουν μπορούν» να πείσουν τους Τούρκους, πολλοί είναι όμως αυτοί που το αμφισβητούν. Η πρόταση του «Φιλελεύθερου» για επανέναρξη του διαλόγου χωρίς προηγούμενους όρους, ήταν η εκδήλωση μιας γενικότερης λογικής που υποστηρίζει πως αν η κυβέρνηση θέλει πράγματι να κλείσει το θέμα με έναν συμβιβασμό, θα πρέπει να βρει άλλους δρόμους προσέγγισης των Τούρκων εκτός από την «αξιοποίηση του διεθνούς παράγοντα».

Η εξέλιξη πάντως που πήρε η αντιπαράθεση ανάμεσα στον Κυπριανού και τον Ντενκτάς με τις εκατέρωθεν προτάσεις για μεταξύ τους συνάντηση, επιβεβαιώνει την αίσθηση πως βρισκόμαστε μπροστά σε ένα νέο μπλοκάρισμα, παρόμοιο μ' αυτό στο οποίο είχε οδηγήσει ο εκφυλισμός της «πρωτοβουλίας Κουεγιάρ» λίγο πριν την «ανακήρυξη».

Πού βαδίζουμε, κύριοι;

ΚΑΙ ΤΑΦΤΙΑΞΕ Η ΜΑΡΗ
ΜΕ ΤΟΝ ΑΡΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΧΑΡΗ
ΠΟΥ ΤΑ ΕΙΧΕ ΜΕ ΤΗ ΡΕΝΑ
ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΜΕ ΤΗ ΝΑΝΑ

ΚΙ ΟΜΙΧΑΛΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΝΥ
ΠΟΥ ΤΑ ΕΙΧΕ ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΗ
ΜΠΕΡΔΕΥΤΗΚΑΝ ΚΑΙ ΤΑΦΤΙΑΞΑΝΕ

του Γιάννη Καλαϊτζή

ΑΠΑΙΤΩ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ
ΣΕΒΑΡΟΤΗΤΑ ΟΤΑΝ ΣΧΟΛΙΑΖΕΤΕ
ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟ
ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ

ΜΠΡΟΣ
Ο ΗΛΙΑΣ Ν'ΑΛΛΑΞΕΙ ΜΕ ΤΟΝ ΤΑΣΟ
ΝΑ ΦΥΓΕΙ Ο ΜΟΣΧΟΣ ΚΑΙ Ο ΝΙΚΟΣ,
ΚΑΙ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΡΕΣΤΑ
ΝΑ ΠΑΕΙ Ο ΤΑΚΗΣ

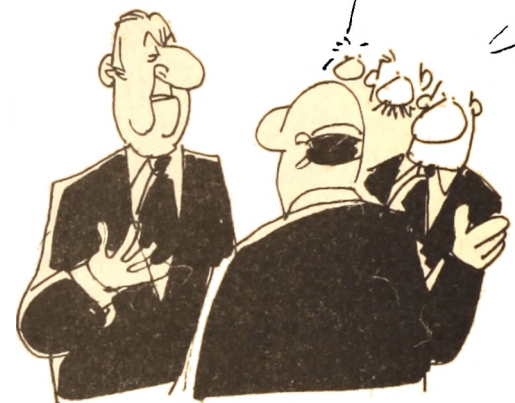
ΠΑΜΕ ΞΑΝΑ
...ΚΑΙ ΤΑΦΤΙΑΞΕ Η ΜΑΡΗ
ΜΕ ΤΟΝ ΑΡΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΧΑΡΗ
ΠΟΥ ΤΑ ΕΙΧΕ ΜΕ ΤΗΝ ΡΕΝΑ
ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΜΕ ΤΗΝ ΝΑΝΑ
ΚΙ ΟΜΙΧΑΛΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΝΥ
ΠΟΥ ΤΑ ΕΙΧΕ ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΗ
ΜΠΕΡΔΕΥΤΗΚΑΝ

...ΚΑΙ ΠΟΥ
ΚΑΠΟΤΕ
ΤΗΝ ΓΟΥΣΤΑΡΑ
ΚΑΙ ΓΩ

ΠΟΥ ΤΟ
ΞΕΦΥΤΙΣΕΣ
ΑΥΤΟ ΡΕ
ΜΕΝΙΟ;

ΜΑ ΕΔΩ
ΓΙΝΕΤΑΙ
ΤΗΣ ΚΑΚΟΜΟΙΡΑΣ
ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ
ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ;

Η ΕΥΑΛΛΑΓΗ ΣΤΕΛΕΧΩΝ
ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΑΓΑΠΗΤΕ ΜΟΥ
ΣΤΗΡΙΖΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΟΤΙ ΚΑΝΕΙΣ
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΙΜΟΣ ΣΕ ΚΑΜΜΙΑ ΘΕΣΗ...
ΕΜΠΡΟΣ ΠΗΓΑΙΝΕ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΠΙΡΡΟΥ
ΠΟΥ ΘΑ ΠΑΕΙ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ
ΚΑΙ Ο ΤΟΛΗΣ Ν'ΑΛΛΑΞΕΙ ΜΕ ΤΟΝ ΝΟΤΗ

ΜΑΖΙ ΜΟΥ ΤΣΕΡΑ
...ΚΑΙ ΤΑΦΤΙΑΞΕ Η ΜΑΡΗ
ΜΕ ΤΟΝ ΑΡΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΧΑΡΗ
ΠΟΥ ΤΑ ΕΙΧΕ ΜΕ ΤΗΝ ΡΕΝΑ
ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΜΕ ΤΗΝ ΝΑΝΑ
ΚΙ ΟΜΙΧΑΛΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΝΥ
ΠΟΥ ΤΑ ΕΙΧΕ ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΗ
ΜΠΕΡΔΕΥΤΗΚΑΝ

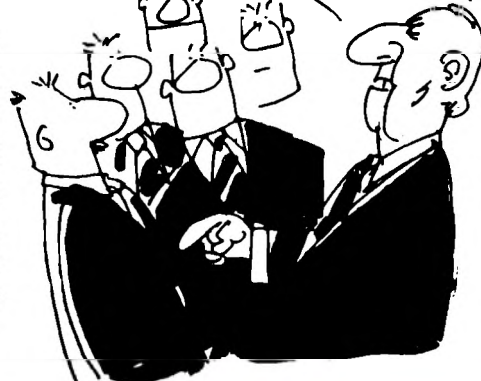

...ΚΑΙ ΠΟΥ ΙΣΤΕ
ΝΑ ΤΗΝ ΠΗΔΗΣΑ
ΚΑΙ ΓΩ

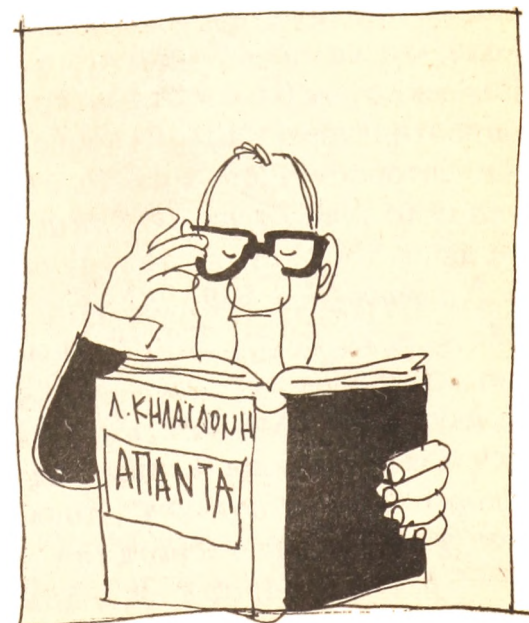
ΣΑΝ ΠΟΛΥ ΒΙΑΣΤΙΚΟΙ ΕΙΜΑΙ
ΜΕΡΙΚΟΙ ΜΕΡΙΚΟΙ...
ΤΟ ΠΟΤΕ ΘΑ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΟΥΝ
ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ
ΜΟΝΟ ΕΓΩ ΘΑ ΤΟ ΚΡΙΝΩ

ΓΙΑ ΑΚΟΥΣΤΕ ΔΕ...
ΤΟ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΕΝΝΟΣ
ΝΑ ΠΑΡΑΜΕΙΝΕΙ ΕΠΙΤΥΧΕΣ
ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟ
ΝΑ ΞΑΝΑΚΑΝΕΤΕ ΠΡΟΒΑ ΑΠΟ ΚΕΙ ΠΟΥ
ΤΑΦΤΙΑΞΕ Η ΜΑΡΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΡΗ ΚΑΙ
ΤΟΝ ΧΑΡΗ

ΕΓΩ ΕΧΩ ΝΑ ΜΕΛΕΤΗΣΩ
ΤΙΣ ΝΕΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΜΑΣ

του Άκη Κοσώνα

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ γραφείο συνήλθε, η σύνοδος της Κοινοβουλευτικής ομάδας πραγματοποιήθηκε και ο Ευ. Αβέρωφ διατήρησε την εξουσία. Το ερώτημα είναι τι να την κάνει, μετά απ' όσα γράφτηκαν, ακούστηκαν, συζητήθηκαν το τελευταίο δεκαήμερο. Ίσως και για λόγους πολιτικής ευθιξίας θα έπρεπε να επιλέξει τρόπους μεθόδευσης ενός προβλήματος που τόσο πολύ τον αφορά. Δεν επέπληξε όμως κανέναν ούτε τόλμησε να περάσει σε διαδικασίες διαγραφών και φυσικά δεν του πέρασε από το μυαλό, ότι ακόμη κι αν αντικειμενικά είναι χρήσιμη η ηγετική του παρουσία στο χώρο δεν θα έπρεπε ο ίδιος μ' αυτές τις συνθήκες να παραμείνει. Η φθορά του κ. Αβέρωφ δεν ήρθε από τα οκτάστηλα του Τύπου, ήρθε μέσα από το ίδιο το κόμμα «του» σαν αποτέλεσμα της κορύφωσης μιας μόνιμης κρίσης που διαπερνά τη ΝΔ από την αποχώρηση Καραμανλή και μετά.

ΛΟΓΟΙ στοιχειώδους πολιτικού ενστίκτου και εκτιμήσεων μας αναγκάζουν στο εξής και μέχρι την παραίτησή του να αναφερόμαστε στον κ. Αβέρωφ και την ιδιότητά του ως αρχηγού της «Νέας Δημοκρατίας», μόνο και μόνο για να τηρήσουμε τους κανόνες του παιγνιδιού. Υπογραμμίζουμε πως η άποψή μας, μέχρι την αντικατάσταση του Ευ. Αβέρωφ, για τον πολιτικό χώρο που ίδρυσε και διατήρησε εν ζωή ο Κ. Καραμανλής, θα αφορά ένα πολιτικό σχήμα χωρίς ηγέτη που η πορεία του θα καθορίζεται από τις παρασκηνιακές λειτουργίες των τάσεων που θέλουν να καθορίσουν τη γραμμή και το μέλλον του.

ΞΕΠΕΡΝΩΝΤΑΣ τις όποιες ευαισθησίες του απομένουν ο κ. Αβέρωφ στη συνάντηση της Κοινοβουλευτικής Ομάδας την Τετάρτη, θεώρησε καλό να θυμηθεί την τέχνη του γεφυροποιού (ίσως να μην την εγκατέλειψε ποτέ) για να ισορροπήσει τα πράγματα και να συγκαλύψει τις αντιθέσεις. Μίλησε λοιπόν περί Ευρωεκλογών (!) πολιτικών προγραμμάτων (!) και άφησε δυσσαρεστημένους τους σκληρούς Τσαλδάρη και Παπαδόγγονα που ζητούσαν βαριά τιμωρία «των ανανεωτικών που δημιούργησαν το πρόβλημα». Φαίνεται ότι ο Ευ. Αβέρωφ κατόρθωσε να πείσει τους πιστούς του (με τη βοήθεια Μητσοτάκη) ότι «εντάξει, φωνάζουν, αλλά αρχηγός είμαι εγώ και θα πάρουμε τις εκλογές». Οι πιστοί βέβαια, επειδή είναι προορισμένοι πείθονται, έβαλαν σε ψυγείο τις εκδικητικές του επιθυμίες για την επόμενη φορά. Από την άλλη μεριά, η ομάδα των ανανεωτών δεν τον προκάλεσε ελπίζοντας ότι «αν δεν τον νευριάσουμε μπορεί να φύγει και μόνος του», αλλά και επειδή ο κίνδυνος «να γίνει το σώσε» (διάσπαση και παρόμοια ανθυγιεινά) ήταν πολύ μεγάλος. Προφανώς ο πολυμήχανος Αβέρωφ είχε εξετά-

σει όλες τις εκδοχές αξιολογώντας τις πιθανότητες κάθε μιας. Στηρίχθηκε στους εύλογους και υπεύθυνους φόβους κάποιων στελεχών και «προχώρησε στο επόμενο ζήτημα».

ΕΙΝΑΙ διάχυτη η εντύπωση ότι ο Αβέρωφ δεν δυσaráεστησε μόνο μεγάλο μέρος των βουλευτών, αλλά και άλλους, που βρίσκονται αρκετά πιο ψηλά και εποπτεύουν την πορεία του κόμματος. Κύκλοι που είναι σε θέση να γνωρίζουν τις εκτιμήσεις και επιθυμίες τους δεν κρύβουν την πιθανότητα ύπαρξης ενός σεναρίου αποχώρησης του Ευ. Αβέρωφ «ομαλά και χωρίς να θιγεί ο ίδιος». Ο «ίδιος» βέβαια είναι ή πρέπει να είναι αρκετά θιγμένος από τη μέχρι σήμερα ανοικτή αμφισβήτηση της ηγεσίας του, αλλά «θα του δοθεί μια τελευταία ευκαιρία αξιοπρεπώς αναθεωρήσεως των απόψεών του» δεν θα είναι δηλαδή τελείως απίθανο να «αντιμετωπίσει κάποια προβλήματα υγείας που δεν θα του επιτρέπουν να οδηγήσει τη ΝΔ στις εκλογές». Ο χρόνος βέβαια πιέζει, και τα όποια «προβλήματα» δεν θα πρέπει να παρουσιαστούν μετά τις 15 Φεβρουαρίου. «Δεν είναι δυνατό ν' αλλάξει αρχηγό το κόμμα δυο μήνες πριν τις Ευρωεκλογές», τόνιζε στέλεχος της ανανεωτικής ομάδας.

ΑΛΛΑ ΘΑ είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον και χρήσιμο να περάσουμε σε μια επανεξέταση κάποιων στοιχείων και γεγονότων που διαμόρφωσαν τη σημερινή κατάσταση.

Ο κ. Αβέρωφ παρέλαβε το άλλοτε ισχυρό κόμμα από τη ραλλική σχολή, μια σχολή που δίδαξε την κοινοβουλευτική ηπιότητα, την ουσιαστική αντιπαλότητα με το ΠΑΣΟΚ και προσπάθησε να εισαγάγει την παράταξη στην Ευρωπαϊκή πολιτική λειτουργικότητα των κομμάτων. Η διαδοχή του κ. Ράλλη από τον κ. Αβέρωφ ήταν το λενινιστικό «ένα βήμα μπρος, δυο βήματα πίσω». Η διαδοχή του εμβρυώδους φιλελευθερισμού από τον δυσπραγή συντηρητισμό έφερε τη ΝΔ σε παλιές αξίες και την υποχρέωσε να ακολουθήσει το πρόγραμμα του «νέου» αρχηγού.

Ο κ. ΑΒΕΡΩΦ ακολούθησε ή τράβηξε πολλές φορές το ΠΑΣΟΚ σε άνευ ουσίας διαξιφισμούς με αποτέλεσμα να επιτύχει την αναβίωση ενός εμφυλιοπολεμικού κλίματος που θύμιζε έντονα έναν άλλο διχασμό και φόβισε όχι λίγους από τους πολιτικούς εκείνους που φοίτησαν στη σχολή Καραμανλή (από το '74 και μετά) και Ράλλη. Αλλά τι πέτυχε ο Ευ. Αβέρωφ με την πολιτική αυτή; Κράτησε τη ΝΔ ενωμένη. Ήταν τόσο δύσκολο να επιτύχει κανείς κάτι τέτοιο; Το 36% που συγκέντρωσε η ΝΔ στις εκλογές του '81 δεν ήταν το επισφαλές εκείνο ποσοστό που θα έκανε τα στελέχη και τους βουλευτές να τρέμουν για το πολιτικό τους μέλλον. Αντίθετα, μετά την αλλαγή ηγεσίας και

με δεδομένο το ρεύμα υπέρ ΠΑΣΟΚ, το 36% είναι μάλλον θετικό αποτέλεσμα για ένα κόμμα που υπό διαφορετικούς τίτλους κυβέρνησε την Ελλάδα 40 περίπου χρόνια.

Ο κ. ΑΒΕΡΩΦ δεν είχε (και δεν θέλησε να έχει) δίπλα του αυτούς που ονομάζουμε «Think tanks» (δεξαμενές σκέψης) για να του υποδεικνύουν και να αναλύουν τις πολιτικές επιλογές που θα είχε μπροστά του σε κάθε περίπτωση. Βασίστηκε, γιατί έτσι έχει συνηθίσει, στις δικές του εκτιμήσεις, που μοιραία έχουν τις ρίζες τους σε μεσοπολεμικές ή μετεμφυλιακές θεωρήσεις. Για τον Ευάγγελο Αβέρωφ, το ΠΑΣΟΚ δεν ήταν παρά ένα κόμμα που υψήρπασε την κληρονομική και αδιαμφισβήτητη εξουσία της συντηρητικής παράταξης. Δεν θα μπορούσε να είναι αλλιώς για τον ηγέτη εκείνο, που η πολιτική του σκέψη και οι κοινωνικές του αναζητήσεις σταματούσαν στις αναφορές του εμφυλίου.

ΛΕΝΕ ότι η ΝΔ δεν έχει και δε μπορεί να έχει όραμα επειδή κυβέρνησε, γεύτηκε, μοίρασε και διεκπεραίωσε εξουσία. Γνώρισε καλά τον ενδογενή υπαλληλισμό της μέσης και μικροαστικής τάξης — καθόρισε την ύπαρξή της μέσα από τη λειτουργία και στήριξη αυτού του υπαλληλισμού. Ο κ. Αβέρωφ θέλησε, στη δύση της πολιτικής του καριέρας να ενεργοποιήσει κάποια ένστικτα αυτού του κόσμου και να κερδίσει τη μάχη εναντίον του ΠΑΣΟΚ. Δεν συνέλαβε όμως, άρα και δεν εκμεταλλεύτηκε, δύο βασικά στοιχεία, τα οποία στήριζαν και νομιμοποίησαν το ΠΑΣΟΚ σαν κόμμα προσδοκίων:

- Πρώτα, ότι το μεγαλύτερο κομμάτι του λαού αναζητεί κάποιο «γερό» φραστικό έστω άλλοθι, για να δικαιολογήσει-αιτιολογήσει την καθημερινότητά του, και

- δεύτερο ότι οι ανάγκες του κόσμου για καινούργια ακούσματα, υπερβαίνουν τα μόνιμα αιτήματα επιβίωσης, στο βαθμό που αυτά είναι δεδομένο ότι θα τα εμπιστευτεί προς επίλυση στην κυβέρνηση της χώρας του και στην κρατική μηχανή.

Ο κ. ΑΒΕΡΩΦ προσπάθησε με κάθε τρόπο να πείσει ότι του πήραν κάτι που του ανήκε. Αλλά το ένστικτο της εποχής οδηγούσε στη λογική που λέει ότι η εξουσία ταυτίζεται με τον καθένα και τις μικρομεσαιές ή μη, ανομολόγητες επιθυμίες του· κι αυτή η λογική εκφράστηκε σ' όλες τις διαστάσεις της από το ΠΑΣΟΚ.

Η ΑΡΧΗΓΙΚΗ πορεία του κ. Αβέρωφ ήταν ένας άτυχος δρόμος ταχύτητας για τον αθλητή που έχασε την εκκίνηση και αγωνίζεται στα λίγα μέτρα που μένουν να φτάσει τους άλλους. Τόσο όμως η κακή εκκίνηση του κ. Αβέρωφ, όσο και η πολιτική πρακτική του έδωσαν το πράσινο φως σ' εκείνους που για δικούς τους λόγους θεωρούσαν εαυτούς ικανούς για την ηγεσία. Από την πρώτη μέρα που ανέλαβε το κόμμα ο Μετσοβίτης πολιτικός, αντιμετώπισε κρούσματα απειθαρχίας από «μεγάλα» στελέχη του, η συνέχεια, ανήκε στην ανθούσα δελφινολογία των εφημερίδων. Δεν υπήρξε ούτε μια χρονική περίοδος που να αισθάνθηκε σίγουρος ο Αβέρωφ για «το παρόν και το μέλλον του».

ΠΡΩΙΟΨ ο κ. Μητσοτάκης θεώρησε ότι έφθασε γι' αυτόν το πλήρωμα του χρόνου —αλλ' όπως συμβαίνει συνήθως με τον κατά τα άλλα ευφυή Κρητικό πολιτικό, βιάστηκε κι έκανε αρκετά λάθη τακτικής στην κούρσα του. Μοιραίο για την πολιτική του πορεία στάθηκε το περίφημο γκάλοπ του περιοδικού «ΕΝΑ», σύμφωνα με το οποίο η ΝΔ δεν ξεπερνούσε στην περιοχή Αθήνας-Πειραιά το... 17%. Φυσικά, η οργή όλων έπεσε πάνω στον Μητσοτάκη, που θεωρήθηκε ότι χρησιμοποίησε το περιοδικό του γαμπρού του (ο εκδότης του «ΕΝΑ» Π. Μπακογιάννης έχει παντρευτεί κόρη Μητσοτάκη) για να εξοντώσει τον αρχηγό Βαγγέλη μια ώρα γρηγορότερα. Πολλοί μίλησαν για προβοκάτσια εναντίον του έμπειρου Κ. Μητσοτάκη —δεν αποδείχτηκε ποτέ όμως ποιος ήταν ο ένοχος. Μετά την ιστορία του γκάλοπ, ο τέως αρχηγός του τέως κόμματος των «Νεο-

φιλελευθέρων» ακολούθησε μια διαδικασία προσέγγισης του «άρχοντα της Ηπείρου», προσβλέποντας στην καθιέρωσή του σαν υπαρχηγού, άρα και σαν του άμεσα υποψήφιου διάδοχου για την προεδρία του κόμματος. Προφανώς, ο Μητσοτάκης δεν κρατούσε κανένα άλλο χαρτί στο χέρι του —απέμενε η νομιμοφροσύνη προς τον αρχηγό. Οι εξελίξεις βέβαια δεν τον δικαιώνουν γιατί έκανε το λάθος να ξεχάσει τον πιο ισχυρό παράγοντα της «Νέας Δημοκρατίας»: τον ιδρυτή της.

ΔΕΝ ΑΜΦΙΒΑΛΛΕΙ κανείς, ότι ο σημερινός πρόεδρος της Δημοκρατίας θα προτιμούσε ακόμη και να διαλύσει το κόμμα παρά να το «δώσει» στον Κ. Μητσοτάκη. Γιατί όμως; Όλοι αναγνωρίζουν ότι ο τελευταίος δεν στερείται ούτε ταλέντου πολιτικού, ούτε ικανοτήτων αντιπαράθεσης προς τον Α. Παπανδρέου. «Δεν είναι δικός μας» απαντούν πολλοί βουλευτές— «γιατί να μην μας πουλήσει κι εμάς» τονίζουν άλλοι. Η ομάδα των πιστών του δεν ξεπερνά πλέον τους δέκα, στην ουσία ποτέ δεν τους ξεπέρασε, ούτε την εποχή που φερόταν σαν το πρώτο φαβορί. Οι 40 ή 50 που τον «ακολουθούσαν» θα έμεναν 20 αν μάθαιναν ότι ο «Θεός» δεν έδωσε το χρίσμα στον «εκλεκτό τους». Η απόρριψη του Κ. Μητσοτάκη από τον Κων. Καραμανλή, τα λάθη τακτικής του, η προέλευσή του και βέβαια το πολιτικό παρελθόν του αποδυνάμωσαν τον ικανό —πλην αφερέγγυο καθ' όλα Κρητικό.

ΟΙ ΑΛΛΟΙ δύο υποψήφιοι για την ηγεσία, κ. Μπούτος και Στεφανόπουλος είχαν την υπομονή και τη διορατικότητα της επιφυλακής. Κανείς από τους δύο, όσο κι αν το ήθελαν οι εφημερίδες δεν απείλησε με ομαδοποιήσεις τον κ. Αβέρωφ. Ήταν, βέβαια, δεδομένες οι δυνάμεις τους στην κοινοβουλευτική ομάδα μια και υπήρξαν συνυποψήφιοι του Ευ. Αβέρωφ αλλά ποτέ δεν τις ενεργοποίησαν για να πετύχουν την ανατροπή του τελευταίου.

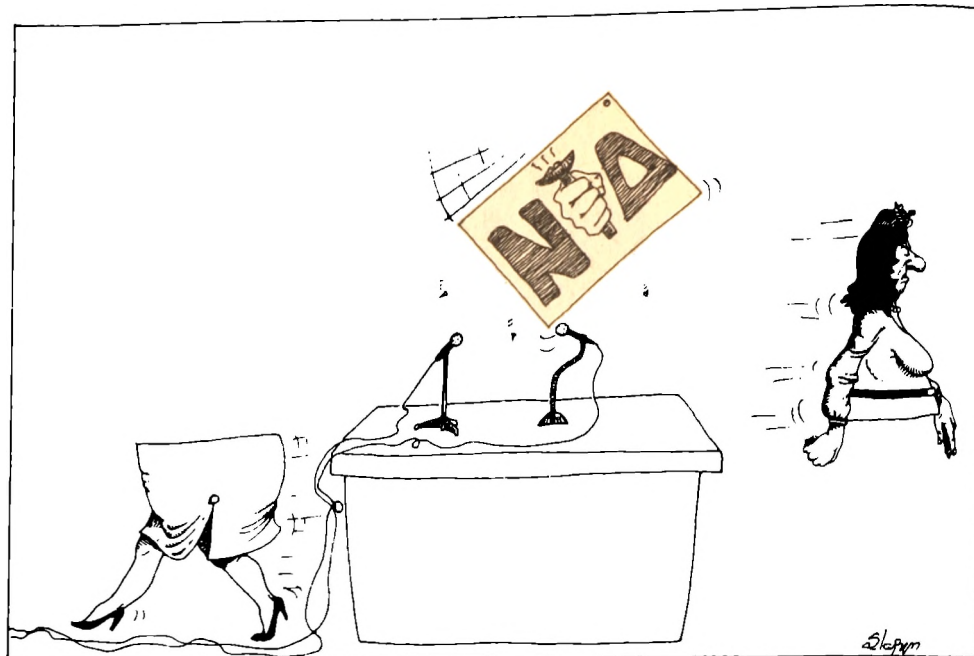

ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ στο κόμμα έφερναν σε μόνιμη βάση τον κ. Αβέρωφ στο προσκήνιο —όχι βέβαια λόγω του παραγωγικού αντιπολιτευτικού ή πολιτικού του έργου, αλλά σαν τον αρχηγό χωρίς οπαδούς. «Δεν είναι τόσο σκληρός όσο δείχνει στην τηλεόραση ο πρόεδρος, στο κόμμα είναι πολύ μαλακός, θα έλεγα πολύ ελαστικός απέναντι στους βουλευτές», έλεγε από το καλοκαίρι ακόμα, σώφρων υποψήφιος για την αρχηγία.

ΑΠΟ ΤΟΝ Αύγουστο, άρχισε μέσα στους κόλπους του κόμματος να σχηματίζεται η «τρίτη εναλλακτική λύση» που είχε σαν εκφραστές της μερικούς νέους βουλευτές. Τη μεγαλύτερη δημοσιότητα απ' αυτούς γνώρισαν οι κ. Ανδριανόπουλος και Έβερετ. Αργότερα τους πλαισίωσαν οι κ. Τζανετάκης, Γιατράκος, Κοντογιαννόπουλος, για να προστεθούν αρκετά ικανά εξωκοινοβουλευτικά στελέχη της ΝΔ όπως ο κ. Στέφανος Μάνος και να δώσουν πιο συγκεκριμένη μορφή στις αναζητήσεις της μικρής ανανεωτικής ομάδας. Οι επαφές, οι συσκέψεις και η μύηση στις αρχές του φιλελευθερισμού («ριζοσπαστικού» ή όχι δεν έχει και πολύ σημασία) και της ανανέωσης έκαναν αρκετά ισχυρή αριθμητικά την ομάδα. Έτσι, αντικειμενικά η ομάδα αυτή ανέλαβε το έργο της άρθρωσης ενός αντιπολιτευτικού λόγου αλλά και της διαμόρφωσης των προτάσεων εκείνων που θα νομιμοποιούσαν τη ΝΔ σαν ένα «σύγχρονο αστικό φιλελεύθερο κόμμα».

Η ΑΔΥΝΑΜΙΑ του κ. Αβέρωφ να ελέγξει τις δραστηριότητες αυτές και να επιβληθεί στις όποιες αντικομματικές διαδικασίες έδωσε στην ομάδα των ανανεωτών το απαραίτητο κύρος για να εκφράσει τη μίνιμουμ προβληματική των ανησυχούντων βουλευτών —που δεν είναι και λίγοι. Έχοντας σαν δεδομένη την αποτυχία των ηγετικών προσπαθειών Μητσοτάκη, πολλοί βουλευτές, άλλοτε «πιστοί» του, δεν δίστασαν να αποκτήσουν επαφές με τους ανανεωτές, χωρίς βέβαια να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των τελευταίων, μια και για πολλούς υπήρχαν υπόνοιες ότι ενεργούσαν για λογαριασμό του Κρητικού πολιτικού. Παρά τα σενάρια που αναπτύχθηκαν, η ανανεωτική ομάδα δεν ετέθη υπό την αρχηγία κανενός —έδρασε συντονισμένα σε πολλές περιπτώσεις, σε άλλες όχι, όπως σ' εκείνη της ομιλίας του Στ. Μάνου.

ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ να πούμε ότι ο κ. Γιάννης Μπούτος αντελήφθη (και ενημερώθηκε πρώτος) τις αντιηγετικές θέσεις των ανανεωτών και δεν διεκδίκησε ποτέ την αρχηγία τους. Εύλογα όμως οι αρχηγικές κινήσεις του κ. Γ. Μπούτου δεν μπορεί να απευ-

θύνονταν αλλού, παρά στην ομάδα των ανανεωτών. Εκεί βέβαια, παίζεται και το παιχνίδι ανάμεσα σε Στεφανόπουλο και Μπούτο, είναι η ομάδα όμως αυτή που θέτει τους όρους του παιχνιδιού και η ίδια που τους τροποποιεί. Είχαμε και παλιότερα σημειώσει ότι αν πρόκειται η κίνηση να επιλέξει ανάμεσα σε Μητσοτάκη-Στεφανόπουλο, σίγουρα θα επέλεγε τον δεύτερο. Δεν θα πρέπει επίσης να ξεχνάμε την πιθανότατη συνεργασία μεταξύ Στεφανόπουλου και Μπούτου τόσο για την εξουδετέρωση του Κ. Μητσοτάκη, όσο και για την ουσιαστικότερη ισχυροποίησή τους μέσα στο κόμμα. Τα τελευταία δημοσιεύματα του Τύπου —συμπολιτευόμενου και αντιπολιτευόμενου— ενισχύουν όλες αυτές τις πληροφορίες.

ΚΥΚΛΟΙ προσκείμενοι στον Κ. Μητσοτάκη βεβαιώνουν ότι όποιος κι αν αναλάβει το κόμμα δεν μπορεί παρά να ακολουθήσει τη γραμμή Αβέρωφ, γραμμή καλών σχέσεων με την ακροδεξιά μια και η τελευταία, οργανώνεται και προετοιμάζεται για τις Ευρω-εκλογές. Αυτό όμως, τονίζουν οι ίδιοι κύκλοι, «θα αγανακτήσει τον κ. Μητσοτάκη, και πολλά δημοκρατικά στελέχη του κόμματος που θα αναζητήσουν άλλες λύσεις». Προς το παρόν ο Κρητικός πολιτικός έχει συμμαχήσει με τον κ. Αβέρωφ, στην προσπάθειά του να τον πείσει ότι «οι άλλοι (Στεφανόπουλος-Μπούτος-ανανεωτές) είναι οι κακοί» και μόνον αυτός μπορεί να τον σώσει. Όπως κι αν έχει το πράγμα, δεν μπορεί πια κανείς να αναφέρεται με σιγουριά στο αρχηγικό και πολιτικό μέλλον του κ. Αβέρωφ.

νηπιαγωγείο

το αστεράκι

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μιά μικρή δασή μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο — Διδασκαλία και επίβλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλάτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμίου
Βαλσαμώνος 4 και Άσκληπιοῦ τηλ. 6447830 — 3635419.

BAR

FORUM

*Τώρα που η επικοινωνία
 δυσκολεύτηκε,
 άπ'τίς περιβάσεις...*

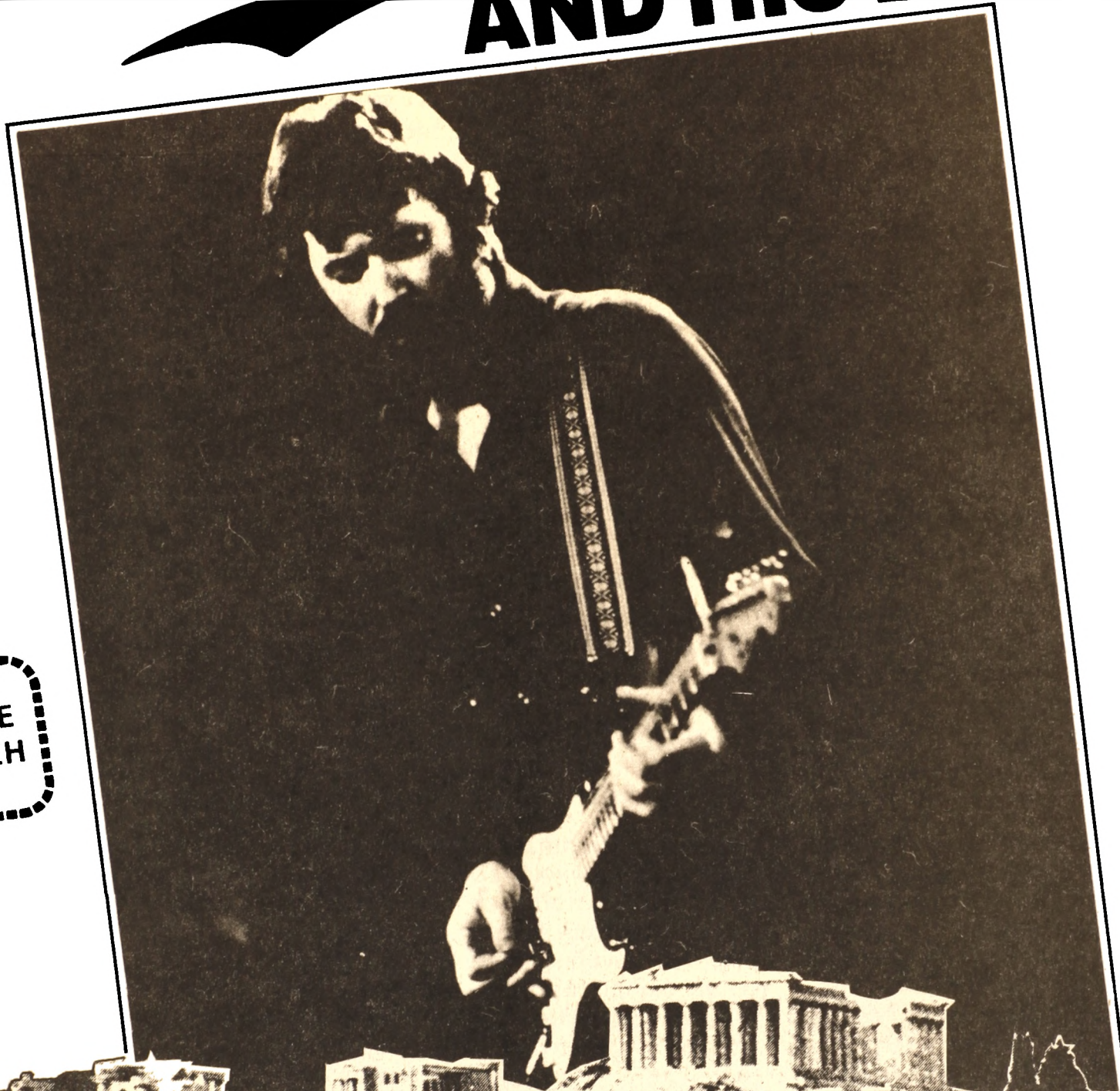
*...Υπάρχει ένα FORUM
 επικοινωνίας*

**στα ΕΞΑΡΧΕΙΑ στην ΠΛΑΤΕΙΑ
 ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 3 Α' ΟΡΟΦΟΣ**

ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ!

Eric Clapton **AND HIS BAND**

ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΤΕ
ΕΓΚΑΙΡΑ ΘΕΣΗ

MONEY AND CIGARETTES

**ΓΙΑ 2 ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΕΣ
ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ**

ΣΠΟΡΤΙΓΚ ΣΑΒΒΑΤΟ 28 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ (8.30 μ.μ.)

ΚΥΡΙΑΚΗ 29 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ (8.30 μ.μ.)

Διοργάνωση: HAPPENING PROMOTIONS/HALF NOTE PRODUCTIONS.
Προπώληση Εισιτηρίων: ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΔΙΣΚΟΠΩΛΙΑ. ● BLUES CLUB
Πληροφορίες στα τηλέφωνα: 6594743 - 3618474
Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΟΥΛΕΙΑ ΤΟΥ ERIC CLAPTON ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΕ ΔΙΣΚΟΥΣ WEA.

 A Warner Communications Company

wea

Μαγεία του ήχου
σε δίσκους και κασσέτες

Ευκαιριακές συμπράξεις

της Ελισάβετ Κουλούρη

Οι σχέσεις ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ φάνηκε προς στιγμήν να δημιουργούν πολιτικό θέμα. Η απόφαση της ΚΕ του ΚΚΕ όπου επαναλαμβάνονται πάγιες θέσεις του ΚΚΕ περί συνεργασίας (με πιο συγκεκριμένο, είναι αλήθεια, τρόπο), οδήγησαν τη Δεξιά σε μια επιχείρηση κινδυνολογίας περί «μετώπου» κτλ. Το ότι πολλά άλλαξαν σ' αυτό τον τόπο, τα οποία η Δεξιά δεν τα έχει συνειδητοποιήσει φάνηκε σ' αυτή την επιχείρηση. Όχι μόνο «τρόμος» των εθνικοφρόνων δεν δημιουργήθηκε, αλλά χρειάστηκε να επιστρατευτούν και οι γνωστές τεχνικές των «απόρρητων κομματικών κειμένων», για να στοιχειοθετηθεί το «αδίκημα». Άλλωστε, στην πολιτική αρθρογραφία των πιο νηφάλιων εφημερίδων της Δεξιάς, όπως η «Καθημερινή» αναγνωριζόταν ότι, καταρχήν, εφόσον και τα δυο κόμματα είναι κοινοβουλευτικά δεν θα υπήρχε θέμα ως προς εγγεχόμενη σύμπραξη κτλ.

Το πρόβλημα βέβαια είναι αλλού. Ότι είναι κοινή συνείδηση ο ευκαιριακός χαρακτήρας αυτών των συμπράξεων ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ (σε τρεις τουλάχιστον σαφείς περιόδους από το '74 μέχρι σήμερα). Όσο όμως εύκολα ίσχυε το «μορατόριουμ» τόσο άνετα ανατρεπόταν, κάθε φορά που το ΠΑΣΟΚ, ιδιαίτερα, έκρινε ότι η συνεργασία δεν εξυπηρετεί πια τους σκοπούς του.

Το αρνητικό επομένως των υφέσεων και συνεργασιών των δυο κομμάτων βρίσκεται κυρίως στους συμψηφισμούς περιστασιακών συμφερόντων και όχι αυτό καθαυτό στην έννοια της συνεργασίας που βέβαια, αν εγκαθιδρυόταν ανοιχτά, θα χρειαζόταν εντελώς άλλου είδους, ποιότητας και επιπέδου κριτική.

Προς το παρόν, καθώς η πιο σαφής εκδήλωση του νέου μορατόριουμ βρίσκεται στο συνδικαλιστικό τομέα η συνεργατίδα μας Ελισάβετ Κουλούρη παρακολουθεί τη μορφή των εξελίξεων στο χώρο αυτό.

Η πλήρωση της θέσης του Γενικού Γραμματέα της ΓΣΕΕ από τον Μήτσο Κωστόπουλο, μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ αποκάλυψε ένα μέρος του περιεχόμενου της συνάντησης Δασκαλάκη-Κωστόπουλου κατά τη διάρκεια του Συνεδρίου της ΓΣΕΕ Δεν προκάλεσε βέβαια καμιά έκπληξη, καθώς η εξέλιξη αυτή ήταν μάλλον αναμενόμενη μετά τη σύναψη μιας σειράς αντίστοιχων συμμαχιών σε πρωτοβάθμιο και δευτεροβάθμιο συνδικαλιστικό επίπεδο.

Η έκπληξη αντίθετα ήρθε από την απόφαση της Ολομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ (ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ 4.1.83), που αποτελεί το πρώτο ντοκουμέντο του ΚΚΕ στο οποίο ο τόνος αντιμετώπισης του ΠΑΣΟΚ είναι τόσο ήπιος και το ζήτημα της συνεργασίας τίθεται με άμεσο τρόπο.

Το παράδοξο στις σχέσεις του κόμματος της εργατικής τάξης με το Κίνημα των μη προνομιούχων είναι ότι ποτέ δεν υπήρξαν διάφανες. Φραστική όξυνση και αψιμαχίες ήταν τα κύρια χαρακτηριστικά τους μέχρι τώρα και όπου η συνεργασία στην πράξη επιτυγχάνονταν, τα δύο κόμματα κατέλαβαν αμέσως ευσυνειδητες προσπάθειες για να τη διαψεύσουν, σε μια λογική περιχαράκωσης των οπαδών τους και παρεμπόδισης της δημιουργίας κάποιων «συγκοινωνούντων δοχείων» μεταξύ των Κομμάτων.

Αψιμαχίες

Στο ίδιο κλίμα διεξήχθησαν οι εκλογές

του 1981. Η όξυνση ήταν βέβαια κατά κάποιο τρόπο αναγκαία για το ΚΚΕ προκειμένου να αντισταθεί στον κίνδυνο της «χαμένης ψήφου». Ταυτόχρονα με το κεντρικό του σύνθημα διέγραψε τη θέλησή του να διαδραματίσει το ρόλο όχι μόνο μιας ισχυρής Αντιπολίτευσης, αλλά του κατεχοχίν συνεταιρίου της «Αλλαγής» («Αλλαγή δεν γίνεται χωρίς το ΚΚΕ»). Μέχρι τις πρόσφατες εξελίξεις, στα δυόμισι αυτά χρόνια της θητείας του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση, το ΚΚΕ έκανε ορισμένες υποχωρήσεις σε επιμέρους ζητήματα που αφορούσαν το συνδικαλιστικό χώρο, συμψηφίζοντάς τες με θεσμικά κυρίως μέτρα (πολιτικοί πρόσφυγες, Εθνική Αντίσταση κτλ.) και με τη στάση της κυβέρνησης σε θέματα εξωτερικής πολιτικής.

Το καλοκαίρι του '83 με την ψήφιση του άρθρου 4, το ΚΚΕ είχε την ευκαιρία να υποδηλώσει τη δυνατότητά του να κινητοποιεί μερίδα των εργαζομένων (η εφαρμογή όμως του άρθρου 4 σε ορισμένα σωματεία με την αποδοχή του ΚΚΕ βεβαιώνει, ότι το ΠΑΣΟΚ παρά την ήττα του στα σημεία, κέρδισε στο σύνολο της αναμέτρησης).

Ταυτόχρονα η ΕΣΑΚ εξαπέλυσε επίθεση κατά της ΠΑΣΚΕ για τη στάση της στη ΓΣΕΕ: «Η μονοπαταξιακή Διοίκηση της ΓΣΕΕ έχει την ευθύνη: Για 200 και πάνω συλλογικές συμβάσεις που εκκρεμούν και καλύπτουν 1 εκατομμύριο εργατοϋπαλλήλους. Για την εγκατάλειψη της Συλλογι-

κής Σύμβασης. Για την ψήφιση του Άρθρου 4. Για το απαράδεκτο κείμενο κατάργησης του 40ωρου-πενθήμερου που συνοπόγραψε με τον ΣΕΒ» («ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» 3.7.83).

Η όξυνση αυτή, παρά το γεγονός ότι δεν είχε άμεσες επιπτώσεις, φαίνεται ότι παρενόχλησε την κυβέρνηση. Ο πρωθυπουργός ένωσε την ανάγκη να αντεπιτεθεί ταυτίζοντας το ΚΚΕ με τη Δεξιά: «Κοινή επιδίωξη ΝΔ και ΚΚΕ από διαφορετικές αφετηρίες, να χάσει το ΠΑΣΟΚ την πολιτική εκλογική αυτοδυναμία και την ιδεολογική του αυτονομία. Η ηγεσία του ΚΚΕ είναι εγκλωβισμένη σε μια αρτηριοσκληρωτική στρατηγική και ξεπερασμένη τακτική. Η ηγεσία του ΚΚΕ φαίνεται ότι αδυνατεί να αναλύσει και να προτείνει. Η πολιτική που ακολουθεί είναι πολιτική της άρνησης και όχι της θέσης. Η Αλλαγή όμως δεν είναι πολιτική αρνήσεων, αλλά επιλογών και θέσεων ανάμεσα σε δυνατές εναλλακτικές θέσεις. Και μην ξεχνάμε ότι το κοινωνικό-οικονομικό-θεσμικό μοντέλο που αποβλέπει το ΚΚΕ δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένας κρατισμός» (10η Σύνοδος ΚΕ του ΠΑΣΟΚ).

Το ΚΚΕ ανταπάντησε στην επίθεση αυτή μέσω του «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ» που σε πρωτοσέλιδο άρθρο του έγραψε ότι «η απόφαση αυτή έρχεται να επιβεβαιώσει ότι η κυβέρνηση εμμένει σε μια πολιτική που δεν οδηγεί στην πραγματική αλλαγή».

Βέβαια, στο ίδιο κείμενο αφηνόταν α-

Σόνια Μητραλιά

νοικτό και ένα παραθυράκι («παραθυράκια» βέβαια υπάρχουν σχεδόν σε όλες τις αποφάσεις της ΚΕ του ΚΚΕ): «Το γεγονός ότι δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε και να στηρίξουμε τη γενική κατεύθυνση της κυβερνητικής πολιτικής δεν σημαίνει ότι δεν επιδιώκουμε επιμέρους συνεργασίες με το κυβερνητικό κόμμα, όπου αυτές είναι δυνατές για την αντιμετώπιση καυτών λαϊκών προβλημάτων κτλ.».

Και συνεργασία;

Από τις αρχές του Οκτώβρη η όξυνση άρχισε να εκτονώνεται. Στους κόλπους του ΠΑΣΟΚ σχηματοποιήθηκαν δύο απόψεις, που μέχρι σήμερα βρίσκονται σε σύγκρουση, ιδιαίτερα στο συνδικαλιστικό χώρο. Η σύγκρουση αυτή μάλιστα δημιούργησε προβλήματα και στο πρόσφατο συνέδριο της ΓΣΕΕ όπου η εκπόνηση μιας «γραμμής» ισορροπιών αποσόβησε την εκδήλωση απειθαρχίας στις ψηφοφορίες. Η πρώτη άποψη εμμένει στην τήρηση αδιάλλακτης στάσης απέναντι στο ΚΚΕ αφού το ΠΑΣΟΚ διαθέτει την άνεση να εκλέγει μονοπαταξιακές Διοικήσεις στα κεντρικά συνδικαλιστικά όργανα. Η άλλη άποψη υποστηρίζεται κυρίως από συνδικαλιστές χώρων που έχουν ζήσει έντονα γεγονότα όπως π.χ. μακρόχρονες απεργίες (Κοινή Ωφέλεια και Τράπεζες). Στους χώρους αυτούς το ΠΑΣΟΚ δεν κατόρθωσε να συγκεντρώσει ποσοστό που θα του επέτρεπε τον αυτοδύναμο σχηματισμό Προεδρείων στους Συλλόγους, με αποτέλεσμα να βρεθεί αρκετές φορές μπροστά στο δίλημμα της σύμπραξης είτε με το ΚΚΕ είτε με τη Δεξιά ή της παραμο-

νής του στη μειοψηφία. Στους ίδιους χώρους το πέρασμα της εισοδηματικής πολιτικής δεν στάθηκε εύκολο τη χρονιά που πέρασε, γι' αυτό άλλωστε χρειάστηκε ειδικός νόμος για την επιβολή της.

Για φέτος η εισοδηματική πολιτική είναι λίγο πολύ δεδομένη και το γεγονός ότι δεν επιστρατεύτηκε η νομοθεσία, σημαίνει ότι μάλλον έχει γίνει αποδεκτή από το ΚΚΕ, τουλάχιστον σ' ό,τι αφορά το Δημόσιο και την Κοινή Ωφέλεια. Αντίθετα στις διαπραγματεύσεις με το ΣΕΒ φαίνεται ότι υπάρχει μια υποχώρηση από την πλευρά της κυβέρνησης που τείνει να κρατήσει ουδέτερη στάση στις διαπραγματεύσεις.

Για το ΚΚΕ η συνεργασία αυτή έχει αρκετά «αγκάθια» κυρίως σ' ό,τι αφορά το συνδικαλιστικό χώρο. Οι συνδικαλιστές του ακολούθησαν τη χρονιά που πέρασε σκληρή τακτική απέναντι στο «νέο κυβερνητικό συνδικαλισμό», την οποία θα πρέπει τώρα να αναδιπλώσουν. Το άρθρο 4 που αποτέλεσε αιχμή της αντιπαράθεσης έχει σιωπηλά αποσυρθεί από τα «καυτά» αιτήματα της Εργατικής Τάξης. Κι όσο για τις συνεδριάσεις της Διοίκησης της ΓΣΕΕ οι εκπρόσωποι της ΕΣΑΚ αναγκάζονται να κινούνται στα όρια της ασάφειας σε ζητήματα όπου υπάρχει ριζική διαφωνία με την ΠΑΣΚΕ.

Παρόλα αυτά η ηγεσία του ΚΚΕ εκτιμά ότι η συνεργασία αυτή θα αποβεί μακροπρόθεσμα σε όφελός της. Η τακτική της ανοικτής αντιπαράθεσης με το ΠΑΣΟΚ δεν φαίνεται να έφερε τα ωφέλη που περίμενε και η απουσία εναλλακτικής λύσης κάνει τη φθορά του ΠΑΣΟΚ μηδαμινή και την ηγεμονία του καθολική.

Η στροφή, λοιπόν, αυτή αναμένεται να σπάσει την απομόνωση του ΚΚΕ και να ενισχύσει την προοπτική συνεργασίας σε κεντρικό πολιτικό επίπεδο.

Από την άλλη μεριά το ΠΑΣΟΚ δεν φαίνεται να έχει την ίδια διάθεση. Η συνεργασία αποτελεί μάλλον ένα τακτικό βήμα που θα επιτρέψει την απελευθέρωση ορισμένων δυνάμεων της οργανωμένης βάσης του Κινήματος που θα μπορέσουν να ριχθούν έτσι ανενόχλητοι στην εκλογική μάχη τον Ιούνιο. Άλλωστε προς το παρόν δεν υπάρχει λόγος να επιδιώξει το ΠΑΣΟΚ μια κεντρική συνεργασία, αφού δεν κινδυνεύει άμεσα να χάσει την αυτοδυναμία του.

Ενώ λοιπόν το ΚΚΕ επιδιώκει «γάμο»: Το ΠΑΣΟΚ επιθυμεί το ειδύλλιο μεταξύ των δύο κομμάτων να παραμείνει στα επίπεδα του φλερτ. Γάμος ή φλερτ ή ακόμη κατά την τρέχουσα έκφραση «μορατόριουμ», η συνεργασία αυτή δεν παύει να γίνεται σε επίπεδο κορυφής με γνώμονα κάποια βραχύβια συμφέροντα των δύο κομμάτων. Και το χειρότερο η συνεργασία αυτή αντί να χρησιμοποιείται για την προώθηση των συμμετοχικών διαδικασιών, κινείται στη λογική του αποκλεισμού των φωνών, τώρα που η πλειοψηφία είναι εξασφαλισμένη. Το άνοιγμα ενός πραγματικού διάλογου για την προσέγγιση Κομμουνιστών-Σοσιαλιστών παραμένει εγκλωβισμένο στις διαπραγματεύσεις κορυφής και βέβαια η διαπραγμάτευση μόνο κατ' ευφημισμόν μπορεί να θεωρηθεί συνεργασία.

□

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

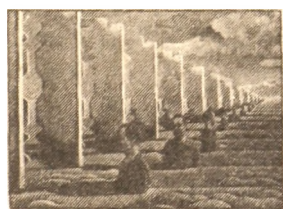

ΓΚΥΣΤΑΒ ΦΛΩΜΠΕΡ

Αλληλογραφία

NEFELEH

ΓΚΥΣΤΑΒ ΦΛΩΜΠΕΡ
Αλληλογραφία

ΑΛΑΝΤΟΥΣ ΧΑΞΕΛΕΥ

*Μετά από
πολλά καλοκαίρια*

NEFELEH

ΑΛΑΝΤΟΥΣ ΧΑΞΕΛΕΥ
*Μετά από
πολλά καλοκαίρια*

έκδόσεις NEFELEH
Μαυρομυχάλη 9. Αθήνα 10679
Τηλ. 3607744 - 3639962

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΣΜΩΛ

**ΜΟΥΣΙΚΗ
ΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΠΑΙΔΕΙΑ**

NEFELEH

ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΣΜΩΛ
**Μουσική
Κοινωνία
Παιδεία**
Μετάφρ. Μ. Γρηγορίου

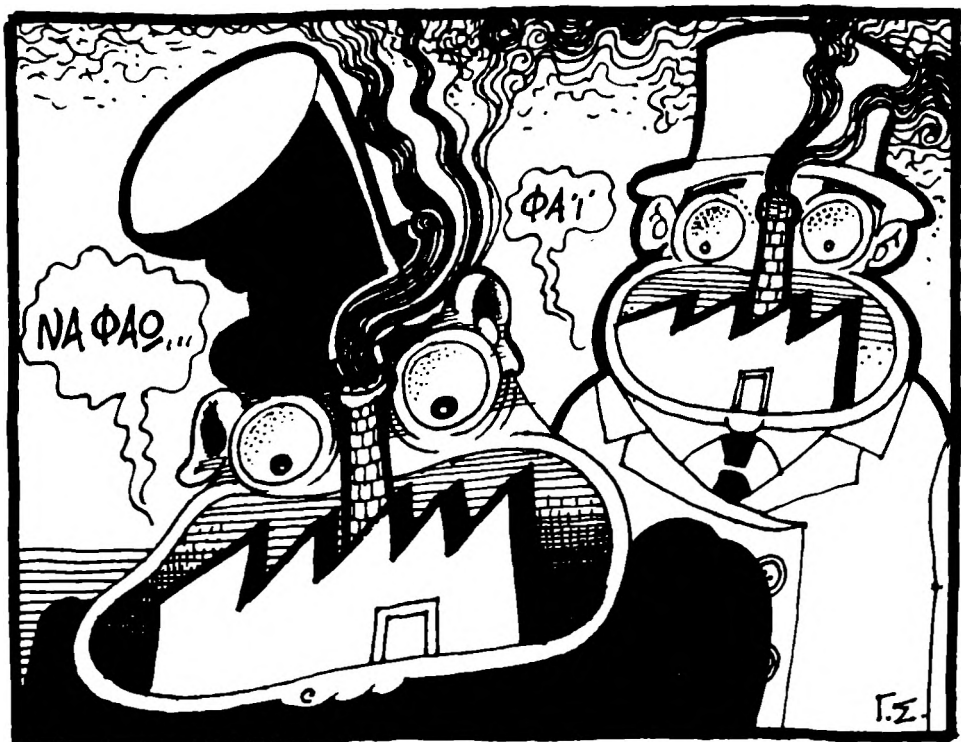
ΕΡΙΚ ΣΑΛΤΣΜΑΝ

**Εισαγωγή
στη μουσική
του 20ου αιώνα**

NEFELEH

ΕΡΙΚ ΣΑΛΤΣΜΑΝ
**Εισαγωγή
στη μουσική
του 20ου αιώνα**
Μετάφρ. Γ. Ζερβός

έκδόσεις NEFELEH
Μαυρομυχάλη 9. Αθήνα 10679
Τηλ. 3607744 - 3639962

Πρόλογος μικρός στο δύσκολο 1984

του Σπύρου Κωνσταντίνου

Πυκνές και αποφασιστικές θα είναι οι οικονομικές εξελίξεις κατά το, ούτως ή άλλως, δύσκολο 1984.

Κατά πρώτο λόγο εφέτος θα ασκηθεί μια διαφορετική εισοδηματική πολιτική. Αντί του περισινού ετεροχρονισμού η «άνετη» κατά Αρσένη, εισοδηματική πολιτική στο δημόσιο τομέα και η μη νομοθέτησή της όσον αφορά τον ιδιωτικό τομέα.

Κατά δεύτερο, θα υπάρξει —ήδη υπάρχει— η «δυσκολία» των αυξήσεων στα καύσιμα και στα τιμολόγια των δημοσίων επιχειρήσεων.

Σε ένα τρίτο επίπεδο, το καινούριο στοιχείο θα είναι εφέτος η οργανωμένη, η πολιτικοποιημένη ενεργοποίηση του μεγάλου κεφαλαίου. Πρώτη η ΦΙΞ («κάνει καλό») προσέφυγε στο συμβούλιο της Επικρατείας, ισχυριζόμενη ότι και βέβαια μπορεί να λειτουργήσει στο μέλλον χωρίς ωστόσο να εξηγεί τι έκανε στο πρόσφατο παρελθόν. Αλλά και ο κύριος Σκαλιστήρης είναι έτοιμος να προσφύγει στη δικαιοσύνη αξιώνοντας από το Δημόσιο αποζημίωση για το 97% των μετοχών του ομώνυμου συγκροτήματος που βρίσκονται στα χέρια της οικογένειάς του. Από μian άλλη πλευρά, η διαφορά ΙΖΟΛΑ και Εθνικής έφθασε προς συζήτηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Με μια φράση, αν μέχρι τώρα η ιδιωτική πρωτοβουλία περιορίστηκε στην παθητική αντίσταση —επενδυτική αποχή— ή στην άμυνα —π.χ. τροποποιήσεις στο νομοσχέδιο για τα εποπτικά συμβούλια— περνά στην ενεργητική αντιμετώπιση.

Τα προβλήματα αυτά θα ενταθούν καθώς ο φορέας για τις προβληματικές επιχειρήσεις θα ενεργοποιηθεί ακόμη περισσότερο στην καινούρια χρονιά. Οι εκπρόσωποι του ιδιωτικού τομέα, προσπαθούν να υπερκεράσουν «από αριστερά» τους πάντες αφού κατηγορούν την κυβέρνηση ότι μετατρέπει τις προβληματικές σε... μονοπώλια. Εννοούν μ' αυτή τη διατύπωση τις ιδιαίτερες συμφωνίες, που επιτυγχάνει η κυβέρνηση ανάμεσα στις προβληματικές επιχειρήσεις, που επαναλειτουργούν και στις δημόσιες επιχειρήσεις.

Αξίζει να σταθούμε λίγο στο σημείο αυτό. Να εξετάσουμε δηλαδή τις σχέσεις του ιδιωτικού τομέα με την κυβέρνηση.

Ένα γεύμα με πολλά ορεκτικά

Πρόσφατα οι ιδύνοντες του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών είχαν την ευκαιρία να αναπτύξουν τις απόψεις τους σε εκλεκτή «ομήγυρι» δημοσιογράφων των Αθηναϊκών εφημερίδων. Εκεί

και «ανάμεσα σε άλλα» έκαναν λόγο για «αντιβιομηχανικό κλίμα» για εχθρότητα απέναντι στην ιδιωτική πρωτοβουλία κτλ. Προς επίρρωση, μάλιστα αυτής της επιχειρηματολογίας περιέφεραν και ένα κείμενο του συνδικαλιστικού τμήματος του ΠΑΣΟΚ, το οποίο για προφανείς ψηφοθηρικούς λόγους έκανε μνεία για «απολύτρωση των εργαζομένων», προώθηση και λύση της αντίθεσης κεφαλαίου και εργασίας» και άλλα τινά.

Δεν ξέρουμε, βέβαια, τι αντιπαρατηρήθηκε από την πλευρά των δημοσιογράφων. Μπορούμε, όμως, να παρατηρήσουμε ότι, οι βιομήχανοι γνωρίζουν πολύ καλά —αντίθετα από την κυβέρνηση— τι ποιεί η δεξιά και τι η αριστερά κυβερνητική χείρ. Πάιρνει μάλιστα το αριστερό χέρι και προσπαθεί να «δέσει» μ' αυτό την κυβέρνηση, ενώ από την άλλη μεριά παίρνει ό,τι του δίνει το δεξί χέρι.

Και η κυβέρνηση; Έχει μια πολιτική απέναντι στον ιδιωτικό τομέα. Η απάντηση είναι αρνητική. Γιατί η πολιτική της, οι τρεις εισοδηματικές πολιτικές που εξήγγειλε ως κυβέρνηση το ΠΑΣΟΚ —δεν έχουν μεταξύ τους συνέχεια, αλλά η μία αντιστρέφει την άλλη.

Ακόμη, η πολιτική της στον ίδιο χρόνο απέναντι στον ιδιωτικό τομέα ήταν αντιφατική, ή τουλάχιστον δεν περιείχε ιεράρχιση στόχων.

Σημειώνουμε δύο χαρακτηριστικές περιπτώσεις: την εθνικοποίηση της τσιμεντοβιομηχανίας (από τις ευρωστότερες σε ευρωπαϊκή κλίμακα) ΑΓΕΤ Ηρακλής, και την ένταξη στις προβληματικές επιχειρήσεις του συγκροτήματος Σκαλιστήρι.

Ο κ. Σκαλιστήρης εξώθησε τα προβλήματα της προβληματικής του επιχείρησης και περίπου κατέστησε αναγκαστική επιλογή την «εξυγιάνσή της» ως προβληματικής επιχείρησης. Ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας —αλλά και ο πρωθυπουργός παλαιότερα— αναλύοντας τους λόγους που οδήγησαν την κυβέρνηση στην εξυγιαντική της επέμβαση ξεκαθάρισε ότι στόχος, ηθικός μάλιστα, είναι: η δημιουργία ενός επιχειρηματία νέου τύπου, που θα βασίζεται στις δυνάμεις τις δικές του και όχι στα δανεικά κεφάλαια.

Ο κ. Τσάτσος, όμως, ήταν ένας καθόλα ισχυρός και καλοστεκούμενος βιομήχανος. Με μεγάλα κέρδη. Με ακόμη μεγαλύτερες εξωγωγικές επιδόσεις. Φυσικά και με ανάλογη επίδοση στην εξαγωγή συναλλάγματος. Υποτίθεται ότι τόσο ο κ. Σκαλιστήρης όσο και ο κ. Τσάτσος αντιμετωπίστηκαν στα πλαίσια της ίδιας οικονομικής πολιτικής. Η οποία πρώτο στόχο —διακηρυγμένο στη διαπασών— είχε τη σταθεροποίηση της Ελληνικής Οικονομίας. Αλλά όμως, η εθνικοποίηση και των δύο τι εξυπηρετεί; Μήπως περιμένει η κυβέρνηση τη χασούρα του Σκαλιστήρη να την καλύψουν τα κέρδη του Τσάτσου; Ή μήπως θα πρέπει να πιστέψει κανείς το «Ριζοσπάστη» ο οποίος, ενώ σε περισπούδαστο θεωρητικό άρθρο για το ψευτοδίλημα της υποβάθμισης ή της αναβάθμισης χαρακτήρισε και τον Σκαλιστήρη και τον Τσάτσο συλλήβδην προβληματικούς και υπερχρεωμένους ανέκρουσε πρύμνα στις 13 «τρέχοντος» και τους κατήγγειλε στο πρωτοσέλιδο σχόλιό του ως κερδοφόρους, ένεκα της ακραιφνώς αντεργατικής τους πολιτικής.

Μια πολιτική που θα στόχευε πράγματι στη σταθεροποίηση της οικονομίας δεν θα έπρεπε να κάνει «επιλογή αντιπάλου»; Πρώτα ο Σκαλιστήρης που υπονομεύει την σταθεροποίηση και την ανάκαμψη και ύστερα (και όταν...) ο κ. Τσάτσος, ο οποίος εν πάση περιπτώσει και στη σταθεροποίηση συνεισφέρει σήμερα και δύσκολο να τον αντικαταστήσει κανείς είναι; Ή όπως το διατύπωσε ο Βύρων Σωτηρόπουλος στο περιοδικό «Η Αριστερά σήμερα»: «η περίπτωση της ΑΓΕΤ αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του πως δεν πρέπει να ασκείται μια αριστερή πολιτική. Η εθνικοποίηση της δεν εντάσσεται σε καμιά οικονομική στρατηγική και διερωτάται κανείς γιατί να αναλάβει το κράτος τον κίνδυνο να αποδώσει χειρότερα απ' ό,τι οι ιδιώτες σε μια «πετυχημένη» επιχείρηση όπως αυτή, γιατί να τιμωρείται μια από τις λίγες εταιρείες που έκανε επενδύσεις».

Ως προς την εισοδηματική πολιτική. Ο πλέον φιλόδοξος στόχος για τη φετινή εισοδηματική πολιτική είναι να βρεθούν στο τέλος του οι εργαζόμενοι με το ίδιο πραγματικό εισόδημα του 1982. Φέτος, βέβαια, για πρώτη φορά δεν επιβλήθηκε με νόμο η εισοδηματική πολιτική της κυβέρνησης και στον ιδιωτικό τομέα. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την επιφυλακτικότητα, που επέδει-

ξε η ΕΣΑΚ στη ΓΣΕΕ ως προς την εισοδηματική πολιτική οδήγησε τους οικονομικούς παρατηρητές προς δύο συμπεράσματα διαφορετικής κατεύθυνσης.

Το πρώτο: Είτε το συνδικαλιστικό κίνημα θα προσπαθήσει να επιβάλλει και στη Συλλογική Σύμβαση Εργασίας τη θέληση των οικονομικών υπουργών, οπότε ο ταξικός του ρόλος υποβαθμίζεται και γίνεται μόνο διεκπεραιωτής (αγωνιστικός έστω) της κυβερνητικής πολιτικής.

Είτε, το δεύτερο, δεν επιτευχθεί αυτή η επιδίωξη οπότε όντως η «εργασιακή ειρήνη» που παρατηρείται τα τελευταία δύο χρόνια θα σπάσει από κάποιες αγωνιστικές κινητοποιήσεις —γιατί όχι και απεργίες προκειμένου να φορτισθεί το πολιτικό κλίμα και να εμφανιστεί από τη μια μεριά του λαϊκού σκηνικού η ανοιχτοχέρα κυβέρνηση ενώ από το Σεράι να προβάλλει η σφιχτή ιδιωτική πρωτοβουλία. Σ' αυτή την περίπτωση, η υποκριτική προβολή του ταξικού στοιχείου θα περιβάλει τον πολιτικό παροπλισμό (ακόμα χειρότερα τη μεταχείριση) των εργαζομένων.

Αυτή η τελευταία, πάντως, κάποιες στιγμές αποβάλλει κάθε προσωπείο και ομιλεί ειλικρινώς. Για παράδειγμα, η ΓΣΕΕ στα αιτήματά της ζητεί διορθωτικές αυξήσεις. Αυξήσεις δηλαδή που να καλύπτουν έστω και με κάποια καθυστέρηση (άρα απώλεια) τη μείωση του εργατικού εισοδήματος. Οι έγκυροι βιομηχανικοί κύκλοι των οικονομικών εφημερίδων, ο ΣΕΒ, δηλαδή παρατηρεί ότι το αίτημα έχει ορθή βάση, «πράγματι δηλαδή μειώθηκαν οι εργατικές αμοιβές κατά 5%, πλην όμως δεν μπορούν να δοθούν διορθωτικές αυξήσεις γιατί είναι αδύνατον να γίνει ταυτόχρονα αναδρομική αύξηση του κόστους των προϊόντων. Κι ύστερα σου λένε ότι οι εργοδότες δεν έχουν ιδέα από μαρξισμό. Ενώ οι άνθρωποι δηλώνουν καθαρά ότι δεν δέχονται μείωση του ποσοστού εκμετάλλευσης της περασμένης χρονιάς.

Θρήνος για την παραγωγικότητα

Μετά την εξαγγελία της εισοδηματικής πολιτικής διαβάσαμε στην «Καθημερινή» ότι «το κόστος εργασίας κατά μονάδα προϊόντος αυξήθηκε κατά 28% το 1982, 16% το 1983 και υπολογίζεται ότι θα αυξηθεί κατά 24% φέτος.

Ειδικότερα στη βιομηχανία αυξήθηκε κατά 38% το 1982, 15% το 1983 ενώ η φετινή του άνοδος θα είναι 26%. Δηλαδή μέσα σε τρία χρόνια το κόστος εργασίας στην ελληνική βιομηχανία αυξήθηκε κατά 99%. Πώς λοιπόν υποστηρίζουν οι υπηρεσίες του ΟΟΣΑ «να μην έχει πέσει κάθετα η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής βιομηχανίας». Οι καλοί αυτοί αναλυτές ξεχνούν όμως να μας πουν πώς τα πήγε η ανταγωνιστικότητα μόλις πέρσι όπου κι οι ίδιοι υποστηρίζουν η επιβάρυνση του κόστους εργασίας υπήρξε σχετικά μικρότερη.

Κατά τα άλλα το οικονομικό 1984 θα διαβεί την πεπατημένη. Εκτός αν πράγματι το δολάριο φτάσει τις 150, οπότε είτε θα κοπεί πενταχίλιορο είτε θα κόψουν μηδενικά...

□

για αδέσμευτο διάλογο • για σφαιρική πληροφόρηση

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τ.Θ. 76 107, 171 10 Ν. ΣΜΥΡΝΗ, Αθήνα
Τηλ. 88.23.762 - 82.24.635

Μερικά από τα θέματα της ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
Επ/κός Προσ/μός: τεύχη 4,5,8 • Διαδικασίες Εκπ/κής Μεταρρύθμισης: τ. 6,7 • Ενιαίο Λύκειο: τ. 1,2,7,8,13 • Η αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών: τ. 5,7,9,11,12 • Γενετική Ψυχολογία: τ. 2-8 • Οργάνωση - Διοίκηση της Εκπ/σης: τ. 7,8,9,11 • Μόρφωση - Επιμόρφωση: τ. 3,4, 6-12 • Νέα Ελληνικά: τ. 5,6, 8-14 • Βιβλιογραφίες: τ. 2,5,6, 8-14 • Η Αυταρχική Εκπ/ση και η Αμφισβήτησή της: τ. 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14. • Μαθηματική Παιδεία: τ. 7,10,12,13 • Φυσική Παιδεία: τ. 7,8,9,11,13.

Θεματικός κατάλογος περιεχομένων για τα τεύχη 6-12 δημοσιεύεται στο 14ο τεύχος.

Έρωτας-Χιούμορ-Ποίηση

ΒΙΡΤΖΙΝΙΑ ΓΟΥΛΦ Ορλάντο

Διαβάστε το αν θέλετε να γνωρίσετε μια πραγματικά «αλλιώτικη» Βιρτζίνια Γουλφ: Μια Βιρτζίνια Γουλφ όλο κέφι και χιούμορ, δεξιότηνιδα της παρωδίας και της σάτιρας, που διηγείται μ' έναν τρόπο εξάισιο την κάπως «σκαμπρόζικη» ιστορία του Ορλάντο, ενός πανέμορφου, αγέραστου πλάσματος που σε διάστημα τεσσάρων αιώνων δοκιμάζει όλες τις εμπειρίες... — αφού στη μέση περίπου του έργου από τέλειος άντρας γίνεται τέλεια γυναίκα.

«...Η Ορλάντο αντάλασσε την ευθύτητα των αντρικών παντελονιών με τη γοητεία των μεσοφοριών και απολάμβανε την αγάπη και από τα δύο φύλα εξίσου...

»...Γυρίζοντας από κάτι τέτοιες διασκεδάσεις —για τις οποίες ειπώθηκαν πολλές ιστορίες εκείνη την εποχή, όπως ότι πήρε μέρος σε μια μονομαχία, ότι υπηρέτησε σαν καπετάνιος σ' ένα από τα πλοία του Βασιλιά, ότι την είδαν να χορεύει γυμνή πάνω σ' ένα μπαλκόνι, κι ότι το έσκασε μαζί με κάποια γυναίκα για τις Κάτω Χώρες όπου ο σύζυγός της τις ακολουθούσε...»

ΑΣΤΑΡΤΗ πρώην «ΑΣΤΕΡΙ»

ΣΟΛΩΝΟΣ 121 • ΤΗΛ. 36.19.802 - 36.06.597

Τώρα και η κρίση ποσότητας

του Ρεπόρτερ

Από το 1980 όπου η «κρίση του Τύπου» γίνεται πιο έκδηλη με τις διάφορες εξελίξεις και ανακατατάξεις στους κόλπους του, καθιερώθηκε λίγο πολύ ως κοινή αποδοχή η αξιολόγηση ότι αντιμετωπίζουμε μια «κρίση ποιότητας». Είτε αναφερόμαστε στην «κρίση εμπιστοσύνης», είτε στην εξάρτηση του Τύπου από το κράτος ή τους επιχειρηματίες, είτε στον εκχυδαϊσμό των θεμάτων προς άγρια «κοινού», όλα αυτά είχαν ως κοινό παρανομαστή το πρόβλημα της ίδιας της λειτουργίας του Τύπου ως της «τέταρτης εξουσίας», δηλαδή κάποιου ουσιαστικού θεσμού της δημόσιας ζωής.

Όπως όμως συμβαίνει συχνά, όταν σε κάποιο χρονίζον θέμα δεν υπάρχουν αποφασιστικές παρεμβάσεις προς τη μια ή την άλλη κατεύθυνση, οι «χρόνιες ασθένειες» γίνονται τελικά καθεστώς.

ΤΑ ΠΑΓΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

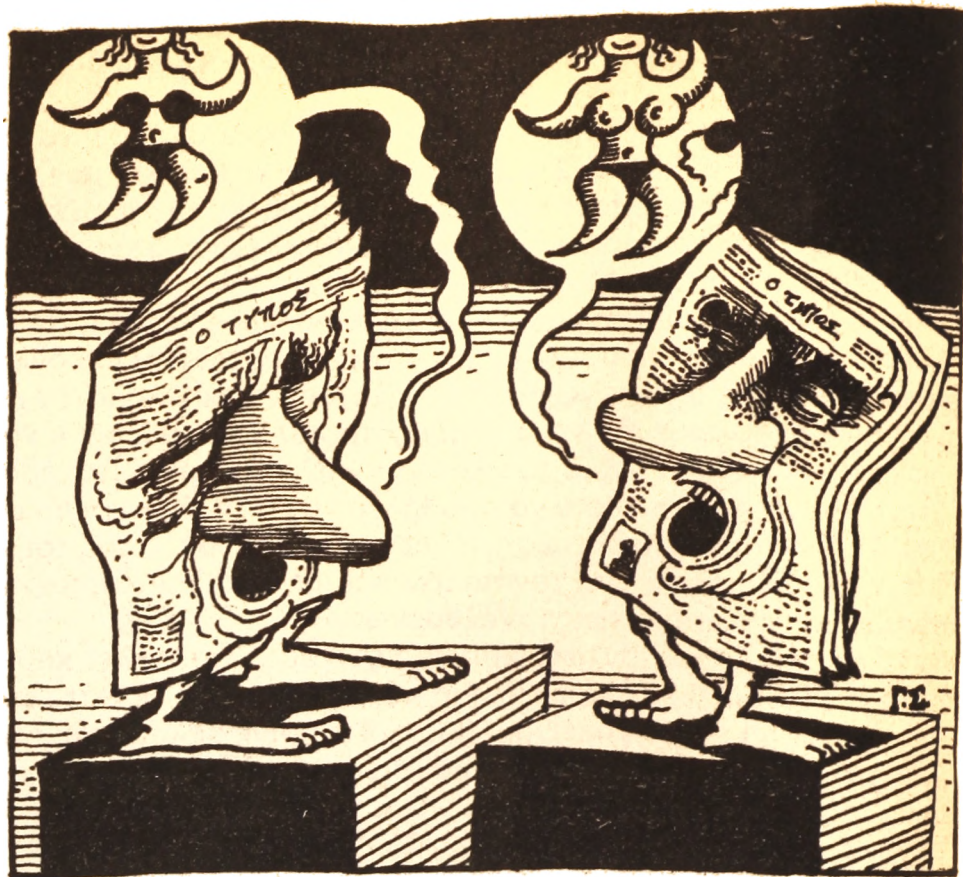
Για παράδειγμα η αδυναμία ή και η έλλειψη διάθεσης του ΠΑΣΟΚ να αναπτύξει μια διαφορετική πολιτική στα του Τύπου, συντηρεί ένα από τα κύρια αίτια των προβλημάτων του, ότι δηλαδή ο Τύπος αποτελεί πάντα ένα κλασικό πρόσωπο ελληνικής καπιταλιστικής επιχείρησης που στηρίζεται στο διαρκή κρατικό δανεισμό με προνομιακούς όρους.

Ετσι, και οι επιχειρηματίες κάνουν τη δουλειά τους και η εκάστοτε κυβέρνηση νομίζει ότι κάνει τη δική της, με τον έμμεσο αλλά σαφή επηρεασμό, τον οποίο ασκεί και μέσω της χρηματοδότησης.

Από τη στιγμή όμως που συντηρείται αυτή η πρωταρχική κεφαλαιώδης σχέση, η κυβέρνηση χάνει την αυτοδυναμία της για διαφορετικού τύπου παρεμβάσεις, ενώ υποβαθμίζονται οι δυνατότητες για ευρύτερες διεκδικήσεις άλλων φορέων του Τύπου, όπως των δημοσιογράφων και των τεχνικών.

Ενώ, βέβαια, ας σκεφτούμε τη διαφορά στους όρους ύπαρξης του Τύπου στην Ελλάδα, αν η κυβέρνηση αντί να χρηματοδοτεί σταθερά τους επιχειρηματίες δανειοδοτούσε συνεταιριστικές και αυτοδιαχειριζόμενες εφημερίδες των ίδιων των συντακτών και των τεχνικών. Αλλά βέβαια, ένα τέτοιο μέτρο θα ανέτρεπε ριζικά, τόσο τη σταθερότητα των καπιταλιστικών επιχειρήσεων των κατά τα άλλα φιλοσοσιαλιστικών εκδοτών, και θα έφερνε την κυβέρνηση αντιμέτωπη με μια αδέσμευτη δημοσιογραφία, αυτήν ακριβώς που απέδειξε ότι δεν τη θέλει, αν δεν τη φοβάται κιόλας.

Γιατί δυστυχώς, η κυβερνητική αντίληψη περί Τύπου, ούτε πλουραλιστική είναι ούτε καν κάποια στοιχειώδη πολιτική ευρύτητα φανερώνει. «Καλός Τύπος» για την κυβέρνηση είναι όποιος επαινεί άκριτα την τρέχουσα κυβερνητική πολιτική και «κακός» όποιος ασκεί κριτική ακόμα και των πιο έκδηλων παραλείψεων ή λαθών. Χαρακτηριστικό είναι εδώ ότι, καθώς λέγεται, ο κ. Μαρούδας προειδοποίησε την «Ελευθεροτυπία» ότι βρίσκεται στο δρόμο της «Ελευθερίας», της εφημερίδας της αποστασίας του '65, λόγω της κριτικής που ασκεί στην κυβέρνηση! Αν αναλογιστεί κανείς το είδος της κριτικής της «Ελευθεροτυπίας», καταλαβαίνει όχι μόνο πόσο κοντόφθαλμη είναι η κυβερνητική οπτική, αλλά και πόσο επικίνδυνη, και φυ-

σικά εχθρική για οποιαδήποτε ουσιαστική αντιμετώπιση των πραγματικών προβλημάτων του Τύπου.

Όπως θα ήταν λάθος, αν αναφερόμενοι στον Τύπο παραμέναμε μόνο στις ευθύνες της κυβέρνησης. Είναι γεγονός, πως μια πλαστή ευδαιμονία στην «αγορά εργασίας» κυρίως των δημοσιογράφων έχει αδρανοποιήσει κάποιες αναζητήσεις ή διαφοροποιήσεις στο χώρο, ενώ οι εργάτες Τύπου δεν έχουν μέχρι σήμερα κάποιον ορίζοντα διεκδικήσεων που να ξεπερνά τα οικονομικά τους αιτήματα.

Όσο για το κοινό, που το εξαιρούμε συνήθως από την κριτική μας, έχει κι αυτό το μερίδιο ευθύνης του, όταν αγοραστικά πριμοδοτεί κάθε νέο βήμα αθλιότητας (π.χ. άνοδος κυκλοφορίας κατά 30% της εφημερίδας με τη χυδαία πρωτοσέλιδη προβολή του γυμνού πτώματος μιας δολοφονημένης κοπέλας). Αλλά φυσικά επειδή το «κοινό» έτσι διαπαιδαγωγείται και έτσι αντιδρά, δεν μπορεί να προβάλλεται σαν «άλλοθι» από οποιονδήποτε παράγοντα του Τύπου (εκτός φυσικά από τον εκδότη).

Η ΝΕΑ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Έτσι λοιπόν, «τούτων όλων ούτως εχόντων» όλα μένουν τα ίδια έστω και αν δείχνουν ότι αλλάζουν. Γιατί όπως θα δούμε, ό,τι συμβαίνει δεν προσφέρει κάποιο καινούριο δεδομένο, αλλά αναπαράγει απλά όλα τα προηγούμενα.

Ας δούμε συγκεκριμένα το θέμα της «Γνώμης» και των «Ειδήσεων» των υποτίθεται φιλοκυβερνητικών εντύπων «εκ γενετής». Η υπόθεση της «Γνώμης» και των «Ειδήσεων» λοιπόν, είναι η κλασικότερη απόδειξη της πλήρους αποτυχίας του ΠΑΣΟΚ στο χώρο του Τύπου.

Συμβατικότερα δηλαδή το ΠΑΣΟΚ αποδέχτηκε να «κατασκευάσει» έναν εκδότη που «επιτέλους» θα εξέδιδε μια γνήσια φιλοκυβερνητική εφημερίδα. Ο εκδότης έβαλε τμήμα του κεφαλαίου, η δανειοδότηση συμπλήρωσε το ποσό και το κόμμα στελέχωσε το φύλλο.

Εδώ βέβαια, στο πρωταρχικό λάθος της σύλληψης για μια εφημερίδα κυβερνητικό φερέφωνο, προστέθηκε η σύγχυση του «πλουραλισμού» των κέντρων ισχύος του ΠΑΣΟΚ.

Έτσι, φαίνεται, πως την «κάλυψη» του κ. Πώποτα την έδωσαν ο κ. Λιβάνης και άλλα άτομα του στενού πρωθυπουργικού περιβάλλοντος. Ο κομματικός μηχανισμός αντιδρούσε αρχικά στην ιδέα. Όταν όμως η έκδοση πήρε «άνωθεν» το «πράσινο φως», ο κομματικός μηχανισμός αντεπιτέθηκε, επιβάλλοντας σχεδόν το σύνολο του συντακτικού προσωπικού. Έτσι, η κυ-

βερνητική εφημερίδα ξεκίνησε καθρεφτίζοντας τις εσωτερικές αντιθέσεις του κυβερνώντος πολιτικού σχήματος — χωρίς όμως η κυκλοφοριακή αποτυχία του να οφείλεται στις αντιθέσεις αυτές, αλλά στη συμβατικότητα του φύλλου καταγραφής των δελτίων κυβερνητικής δραστηριότητας.

Η αποτυχία αυτή, οδηγεί τον κ. Πώποτα στο αναγκαίο άλμα που η καπιταλιστική λογική επιβάλλει εναντίον κάθε «σοσιαλιστικής» αφετηρίας της σκέψης, δηλαδή την κυριαρχία των νόμων της αγοράς. Έτσι, ο κ. Πώποτας εκτιμά ότι η απογευματινή έκδοση αποτελεί εισβολή στο χώρο ενός ευρύτερου κοινού, «εισβολή» που για να επιτύχει χρειάζεται απαλλαγή, από τον κομματικό καταναγκασμό. Αλλά η προηγούμενη αποτυχία της «Γνώμης» έχει ήδη κλονίσει τα ερείσματά του και στο πρωθυπουργικό περιβάλλον. Έχουμε λοιπόν μια διπλή κίνηση: αφενός οι κομματικοί μέσω του κ. Γερονικού (που από ένα σημείο και πέρα δρα ατομικά) συγκρούονται ήδη στο επίπεδο της «Γνώμης», αφετέρου η έλλειψη «άνωθεν» καλύψεως, οδηγεί σε μια πιο «αυτονομημένη» σύλληψη των «Ειδήσεων». Λέγεται μάλιστα ότι οι «Ειδήσεις» θα υιοθετήσουν μια στάση ανεξαρτησίας μέχρι και κριτικής απέναντι στην κυβέρνηση, στα πλαίσια όμως της γενικότερης στήριξης της «Αλλαγής».

Όλα αυτά φυσικά δεν συντελέστηκαν εν κενώ, αλλά υπήρξαν αποτέλεσμα και της πίεσης προς την κυβέρνηση των άλλων εκδοτών, κυρίως του κ. Μπόμπολα και Λαμπράκη, που άλλωστε έχουν και μεγαλύτερη ισχύ.

Η κοινή στάση των κατά τα άλλα αντιμαχόμενων εκδοτών προκύπτει από την ανησυχία μπρος στο γεγονός ότι πολλαπλασιάζεται με τις νέες εκδόσεις αλλά και την τεχνητή συντήρηση των παλαιών, η «κρίση ποσότητας», δηλαδή το πρόβλημα της αγοράς. Έχει αποδειχτεί δηλαδή ότι οι νέες εκδόσεις δεν προσauξάνουν το κοινό, παρά ελάχιστα. Η επιβίωση γίνεται μέσω της ανακατανομής των ήδη διαμορφωμένων κυκλοφοριακών μεγεθών. Κάθε καινούρια εφημερίδα δηλαδή «κλέβει» μερίδιο απ' τις άλλες.

Και επειδή οι περισσότερες εφημερίδες στηρίζονται σε κεφάλαια αλλότριας προέλευσης (π.χ. εφοπλιστικά), ή στον κρατικό δανεισμό, δεν υπάρχει «κάθαρση» της αγοράς με την εκκαθαριστική λογική της επιχειρηματικής βιωσιμότητας. Αν δηλαδή ο κ. Βαρδινογιάννης θέλει να έχει ένα καθημερινό φύλλο, μπορεί να το συντηρεί όσο τα πετρέλαια πάνε καλά — ή τα έργα του κ. Μπόμπολα.

Και στον Τύπο έχουμε λοιπόν μια τέλεια αναπαράσταση των γενικότερων αδιεξόδων μας: ούτε οι «καθαρά» καπιταλιστικές λύσεις είναι δυνατές ούτε οι σοσιαλιστικές προτάσεις ξεπερνάνε τα πλαίσια διαχείρισης του «κακού» καπιταλισμού.

Έτσι, αν δεν υπάρξει κάποια ριζική διαφοροποίηση των παραγόντων οι οποίοι διαμορφώνουν τις συντεταγμένες της κρίσης του Τύπου, καμιά αλλαγή δεν μπορεί να περιμένει κανείς.

Μόνη ελπίδα ίσως είναι η διαφαινόμενη απειλή από την «κρίση ποσότητας» ότι δηλαδή ο συνωστισμός όμοιων τελικά προϊόντων σε μια ήδη κορεσμένη «αγορά» θα επιβάλλει μια αναζήτηση ποιότητας είτε στους χρήστες είτε στους παραγωγούς του Τύπου.

Εκτός εάν προλάβουν και αυτή την εξέλιξη «φωτισμένοι» και στρατηγικοί επιχειρηματίες και εκδώσει την «άλλη» εφημερίδα κανένας εφοπλιστής, ή η κυβέρνηση αποφασίσει να δράσει ως δύναμη αλλαγής και ενισχύσει συνεταιριστικές και αυτοδιαχειριζόμενες εκδοτικές πρωτοβουλίες.

Αν ούτε το ένα ούτε το άλλο συμβεί τότε θα ανοίγουμε τις εφημερίδες για να μάθουμε τι παίζει η τηλεόραση, ή πιο απλά η εφημερίδα στην Ελλάδα θα γίνει εικονογραφημένο ανάγνωσμα γενικού τύπου, θέμα που είναι, όμως αντικείμενο μιας άλλης συζήτησης, όπου ο κ. Οργουέλ έχει να συμβάλει ουσιαστικά.

Τι μπορεί να σημαίνουν για σας οι οικονομικές επιδόσεις* μιας Ασφαλιστικής Εταιρίας; (όταν είναι τόσο εντυπωσιακές) **σιγουριά!**

Και η σιγουριά που εμπνέει η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ στηρίζεται:

- Στα κεφάλαιά της και τα ελεύθερα αποθεματικά, που ξεπερνούν το 1.300.000.000 δραχμές.
- Στο σύνολο του ενεργητικού της, που είναι πάνω από 2.900.000.000 δραχμές.
- Στα καθαρά ασφάλιστρα, που φτάνουν περίπου το 1.500.000.000 δραχμές.
- Στα έσοδά της από επενδύσεις, που ανέρχονται σε 263.000.000 δραχμές.
- Στα 610.000.000 δρχ. καθαρά κέρδη της, που της χάρισαν, για δεύτερη συνεχή χρονιά, τον τίτλο της πρώτης σε κέρδη Ασφαλιστικής Εταιρείας στην Ελλάδα.

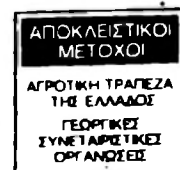
ΚΑΙ ΤΟ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΟ:

Αυτά τα κέρδη επενδύονται σε κοινωφελή έργα για το ξαναζωντάνεμα της ελληνικής υπαίθρου. Γιατί η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ είναι Κρατικο-συνεταιριστική Εταιρεία.

* ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟ 1982

ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ:

ΖΩΗΣ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ, ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ, ΦΩΤΙΑΣ, ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ, ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ, ΧΑΛΑΖΙΟΥ, ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΣΚΑΦΩΝ, ΚΤΗΝΑΣΦΑΛΕΙΕΣ.

**Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ**

ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ ΟΔΙ ΚΙ ΑΝ ΤΥΧΕΙ

Μάχες στα ερτζιανά ή το μήνυμα του μέσου

Όλοι όσοι υπογράφουν δύσκολα συμφιλιώνονται μ' ένα μέσο τόσο ανώνυμο και συλλογικό όπως το ραδιόφωνο. Μερικοί απ' αυτούς, όπως ο «υπέρμαχος» του σοσιαλισμού Θ.Δ. Φραγκόπουλος στο *Έθνος*, τρομάζουν με την ιδέα ότι μερικοί άνθρωποι διαλέγουν έναν αριθμό για να εκπέμπουν και τους ονομάζουν *τρελάκηδες των Εφ-Εμ*. Πράγματι, ίσως η υπόθεση της επικοινωνίας σήμερα να είναι μια ιστορία τρέλας, ακριβώς γιατί ο έρωτας για το ίδιο το μέσο επικοινωνίας κερδίζει ψυχολογικά τη μάχη από τη λατρεία των υπογραφών και των ονομάτων. Μπορούμε σήμερα να εντοπίσουμε που βρίσκεται η δύναμη της ελεύθερης ραδιοφωνίας: όπως και ο κινηματογράφος στις αρχές του αιώνα, το ελεύθερο ραδιόφωνο δε δίνει τη μάχη παρά σ' ένα πεδίο που ορίζει το ίδιο, σ' ένα χώρο *ηχητικής επικοινωνίας*. Ο κινηματογράφος στις αρχές του αιώνα θεωρήθηκε από εκατοντάδες Φραγκόπουλους της εποχής φτηνή διασκέδαση για τα πανηγύρια, ατραξιόν για τα καφενεία και μαχαιριά στην πλάτη του θεάτρου. Σύμπτωση; Κανένας δεν υπέγραφε εκείνες τις πρώτες βουβές μικρού μήκους

στην Αμερική, όλες αυτές τις εικόνες που απευθυνόντουσαν στη φαντασία των αναλφάβητων εθνικών μειονοτήτων. Με τον ίδιο τρόπο οι σύγχρονοι Φραγκόπουλοι φοβούνται τους ελεύθερους ήχους, για δύο λόγους, πρώτα απ' όλα γιατί είναι ελεύθεροι κι ύστερα γιατί είναι ήχοι, κυκλοφορούν στον αέρα κι απομακρύνονται από τη νέκρα των πέντε κεντρικών αθηναϊκών βιβλιοπωλείων.

Ήδη το κρατικό ραδιόφωνο έπιασε ενστικτωδώς αυτήν την πραγματικότητα, προσέλαβε μερικούς ερασιτέχνες και αύξησε τις ζωντανές εκπομπές γιατί είχε κοντέψει να σκάσει, είχε μεταβληθεί σ' ένα τετραπαχό ηχητικό συμπαν, παραφουσκωμένο από κονσέρβες (για να χρησιμοποιήσουμε μία ραδιοφωνική έκφραση). Το κρατικό ραδιόφωνο αλλάζει και το αίτημα σήμερα είναι οι ερασιτεχνικοί να αναπτυχθούν κι αυτοί με τη σειρά τους να μπορέσουν να αποκτήσουν το δικό τους λόγο. Όσοι διανοούμενοι (παρασυρμένοι κυρίως από μεγαλοεκδότες που αυτή τη στιγμή χρησιμοποιούν υπογραφές και ονόματα υποβαθμίζοντας συστηματικά τα κείμενα και πουλώντας λεζάντες) προσπαθούν να μετατρέψουν την υπόθεση της ελεύθερης ραδιοφωνίας σε διαμάχη κυβέρνησης - αντιπολίτευσης, αρνούνται στην πραγματικότητα να *επικοινωνήσουν*, γίνονται υπηρέτες της πιο ανώδυνης εκδοχής του γραπτού λόγου, αυτής της χρυσής γραπτής μετριότητας που λέγεται ρεπορτάζ και που έρχεται πάντα δεύτερο, κυνηγάει με την ψυχή στο στόμα τα τηλεοπτικά δελτία και τις δηλώσεις του κυβερνητικού εκπροσώπου. Επικοινωνία σημαίνει να θέτεις πριν απ' όλα το πρόβλημα του ίδιου του μέσου, να γιατί οι ελεύθεροι ερασιτεχνικοί μπορούν να απελευθερώσουν και το ίδιο το ραδιόφωνο: κάτι κινείται, κάτι γίνεται μπροστά στο μικρόφωνο.

Οι διανοούμενοι εξαρτώνται σήμερα από τρία πράγματα: α) τα ρεπορτάζ των εφημερίδων β) την κρατική τηλεόραση και γ) το κρατικό ραδιόφωνο. Και τα τρία αυτά τους υποδουλώνουν στους δημοσιογράφους ή μάλλον σ' αυτά τα φανταστικά όντα που έχουν συλλάβει ως δημοσιογράφους οι εκδότες και οι διευθυντές των εφημερίδων, στους εκπροσώπους της «κοινής γνώμης» και «του μέσου Έλληνα». Όλοι οι διανοούμενοι κινδυνεύουν να γίνουν σήμερα μικρομεσαίοι, ο λόγος τους απειλείται θανάσιμα γιατί φιλτράρεται μέσα από επικίνδυνα κανάλια, γίνεται «οικειός», δηλαδή έχει ήδη διατυπωθεί στο παρελθόν, έχει κωδικοποιηθεί, έχει γίνει δημοσιογραφικός χωρίς να το ξέρει. Αυτό που μένει είναι μερικά λογοτεχνικά περιοδικά, που λει-

του Γιώργου Σεργάκη

τουργούν ως διανοητικά γκέτο: κανένα λογοτεχνικό περιοδικό δε σκέφτηκε να γράψει για την απεργία της ΠΥΡΚΑΛ ενώ είναι ελεύθερο να το κάνει. Γιατί άραγε;

Η ελεύθερη ραδιοφωνία μπορεί να τράξει τα νερά της επικοινωνίας, το ίδιο το μέσο στέλνει ένα μήνυμα: πρόκειται για τη δυνατότητα να εφεύρεις μορφές επικοινωνίας, να φανταστείς ρόλους γι' αυτόν που εκφράζεται, να πειραματιστείς με μερικά υλικά (από τη λογοτεχνία μέχρι την απεργία της ΠΥΡΚΑΛ) και να τα αλλάξεις, να παλέψεις ενάντια στη χαρακτηριστική τους εικόνα, αυτή την εικόνα που σήμερα διαμορφώνεται από μια ασυνείδητη συμφωνία κυρίων ανάμεσα στις εφημερίδες, την τηλεόραση και το ραδιόφωνο. Αυτή όμως ίσως να είναι και η αποφασιστική στιγμή που οι διανοούμενοι θα αρχίσουν να γράφουν διαφορετικά, θα αναλάβουν δράση και δε θα τεμπελιάζουν πια υπογράφοντας. Πολυφοβμαι ότι κατι τετοιο δεν το αντεχουν οι Φραγκόπουλοι, μάλλον προτιμούν τις κονσέρβες.

Χρήστος Βακαλόπουλος

Υ.Γ. Στο άρθρο του Θ.Δ. Φραγκόπουλου στο *Έθνος* (*Ραδιοφώνια και αντίσταση*, 5.1.84) απάντησε στην *Αυγή* ο Μανόλης Αναγνωστάκης, στις 10.1.84, ο οποίος και σημειώνει: «Τίποτα δεν μπορεί να κινηθεί; Δεν υπάρχει πια καμιά ελπίδα κάτι περισσότερο ν' αλλάξει; Δεν υπάρχει πια κανένα πεδίο συναγωνισμού, ανταγωνισμού, διαπάλης, πνευματικής σύγκρουσης; Τώρα πια και από δω και μπρος, ό,τι πει η κυβέρνηση, ό,τι πει το κόμμα (και ο αρχηγός;)». Συμφωνώ και προσυπογράφω, αν και είναι αστειό να συζητάει κανείς γι' αυτά τα ζητήματα με τον εν λόγω αρθρογράφο του *Έθνους*.

ΣΕΙΡΑ ΤΖΩΡΤΖ ΟΡΓΟΥΕΛ

Φάρμα τών Ζώνων
Στή Σκιά τού 1984
Αλήτες τού Παρισιού καί τού Λονδίνου
Φάμπρικες τού Γουήγκαν Πάϊαρ
Φόρος Τιμής στήν Καταλωνία
Κρατήστε Σφιχτά τό Μικροαστισμό σας
Μέρες τής Μπούρμα
Η Κόρη τού Παπά

★ ★ ★

ΣΕΙΡΑ ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΚΟΛΛΟΝΤΑΙ: Έρωτας τών Εργατριών
Μελισσών
ΜΕΗΛΕΡ: Στρατιές τής Νύχτας
ΝΟΤΑΡΝΙΚΟΛΑ: Η Αδύνατη Απόδραση
ΜΠΑΡΟΟΥΖ: Απολυμαντής!
ΜΠΑΡΟΟΥΖ: Ο Α Πούκ είναι εδώ
ΜΠΑΡΟΟΥΖ: Σέ ποιόν ανήκει λοιπόν η
θανατηφόρος TV;
ΚΑΜΥ: Η Πανούκλα
ΑΡΤΩ: Ηλιογάβαλος
ΤΖΕΡΟΝΥΜΟ: Απομνημονεύματα

★ ★ ★ ★

▶ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ
▶ Ζ. Πηγής 17 Αθήνα
τηλ. 36.39.980

Ο στρατηγός Μακρυγιάννης ομιλεί εκ του τάφου του

Αγαθέ πατριώτη κυρ Σαββίδη,

Είναι μερικές μέρες όπου μου έφεραν εδώ την εφημερίδα τα Νέα στις 20 Δεκεμβρίου 1983 και διάβασα τα καλά σας μαντάτα. Εχάρηκα ιδιαίτερα για όσα συμβαίνουν στην πατρίδα και με αξίωσε ο θεός να μου κάμετε τόσες τιμές στου κυρ Γεννάδειου το μεντρεσέ όπου δεν άξιζα εγώ ο αρματωλός. Είδα πως μπήκαν στον τύπο τα καταχωνιασμένα Οράματά μου κι άνοιξαν τα φυλλοκάρδια μου κι άρχισα να κλαίω... Ας εισαστε καλά και ο Αφέντης ο Χριστός να σας φωτίζει πάντα το δρόμο της αρετής, της πατρίδας και της θρησκείας ότι άλλο γλυκύτερο απ' αυτά δεν υπάρχει στον κόσμο. Εξέχασα να γράψω ότι και στον κυρ Γεννάδειο οφείλω πολλά ότι μου φιλοξενεί τα κάδρα μου τόσα χρόνια και τα εκρέμασε και τα βλέπει ο κόσμος οπού ήτουνε πρώτα τυφλός και άμοιρος εικονογραφίας.

Σαν όνειρο μου φαίνονται όλα αυτά κυρ Σαββίδη μου και σαν edιάβασα τις ευγενικές σου ορδίνες στον ιεράρχη της πατρίδας η ψυχή μου αναταράχθη: Επήρα, λοιπόν, την εφημερίδα και την επήγα κατευθείαν στη Θεοτόκο. Ήταν η δύστυχη κουρασμένη από τη γέννα εξασθετισμένη από το βύζαγμα του βρέφους και δεν μπόρεγε να δει κανένα. Όταν όμως ο αρχάγγελος Γαβριήλ της έφερε

χαμπέρι από μένα σούρθηκε με την κοιλιά χλωμή, κατάκοπη, ασθενική και πρόβαλε στη θύρα να δει τι την θέλω.

— Κυρά μου, της λέω, ο Σαββίδης προτείνει στο Σεραφείμ να με ανακηρύξει νεομάρτυρα, θέλω τη γνώμη σου.

Με κοίταξε με απορία στα μάτια σα να μου 'λεγε, ποιος Σαββίδης;

— Μητέρα του Θεού, της κάνω, δεν αναγνωρίζεις τον καθηγητή της νεοελληνικής φιλολογίας;

— Για στάσου, μου λέει, να δω στα τεφτέρια μας γιατί μου φαίνεται πως ένας Σαββίδης είναι καταχωρημένος στα κατάστιχα του εξαποδώ ότι έχει ασχοληθεί με έναν ποιητή αμφιβόλου ηθικής από την Αλεξάνδρεια.

Ω! κακό, που με βρήκε, σκέφτηκα, ο Σαββίδης μου 'κάμε χουνέρι!

— Μη βαρύνεσαι Δέσποινά μου, άσε και θα 'ρθω άλλη ώρα θα σαραντίσει ο μονογενής σου μη κάνεις τον κόπο τώρα. Αυτή με κοίταζε σαν τη γάτα το ποντίκι κι εγώ όπου φύγει φύγει...

Θες είπα μέσα μου να χάσω τη θέση μου στον Παράδεισο, θες να βρεθώ στο πύρ το εξώτερον μαζί με τον Πόντο, το Μαυροκορδάτο, τον Κωλέττη και τους ευρωβουλευτές που βάλθηκαν να σκάβουν το λάκκο τους στην καρδιά της Φραγκιάς. Με επήρε το παράπονο και αποφάσισα να σου γράψω: ΔΕΝ ΘΕΛΩ ΝΑ ΓΙΝΩ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΑΣ άσε με στην ησυχία μου, ότι απόκτησα με το τουφέκι, με την πέννα, με θυσίες για την πατρίδα και τη θρησκεία δε θα τα χάσω ανακραζόμενος νεομάρτυς.

Την κατάλαβα την Παναγία δε θέλει η χάρη της. Εκείνος ο αθεόφοβος ο Αλεξαντρινός θα πεις είναι η αιτία, αλλά ότι

έγινε έγινε. Ας μη χαλάμε την καρδιά του Παντοκράτορα, και της Παρθένου οι μέρες που 'ναι. Φτάνει που κόντεψα να βρω τον μελά μου με το Βλαχογιάννη και με κάλεσαν να απολογηθώ στο δικαστήριο και τρόμαξα να τους πείσω για την αθωότητά μου. Γιατί κι ο Βλαχογιάννης δεν είχε το θεό του και τώρα πληρώνει τα επίχειρα...

Ξέρεις, κυρ Σαββίδη μου τι αγώνας είναι να τα βάζεις με το θεό ότι τόσα και τόσα γίνονται στον επάνω κόσμο κι όλο οι άμοιροι οι αγωνιστές τα πληρώνουν.

Σ' ευχαριστώ βέβαια για τα αισθήματά σου, άμποτε να με αξιώσει ο θεός να σου ανταποδώσω τα καλά, οπού μου έκαμες. Μάθε ακόμη ότι πάλιν άρχισα να συντάσσω απομνημόνευμα από τον κόσμο τον τούτον που κοιτόμαι αναπαμένος 120 χρόνια τώρα και έχω σχέδιον να βάλω εις τον τύπον την συνέχειαν της ιστορίας της φιλτάτης μου πατρίδος τα οράματα και θάματά της.

Ο εν Χριστώ αδελφός σου
Ιωάννης Μακρυγιάννης

Υ.Γ. Όπως θα παρατήρησες στο διάστημα που λείπω από την φιλτάτην πατρίδα βελτίωσα την γραφή μου στο έπακρον και την έκαμα ευανάγνωστη χωρίς ορνιθοσκαλίσματα. Με ευκολία επιδίδομαι και στο διτονικό σύστημα μετά πνευμάτων αγκάλα και εσείς παραιτηθήκατε και τα ξεχάσατε όλα εφαρμόζοντας μονοτονικόν, επέσατε εις σφάλμα βαρύτατον! Ανάθεμα τα γράμματά σας, δεν μπορώ να τα διαβάσω ΣΤΡΑΒΩΝΟΜΑΙ.

Για την αντιγραφή του χειρόγραφου:
Α. Φενερλή

ΤΑΚΗΣ ΤΖΑΜΑΛΙΚΟΣ

ΕΧΕΙ ΜΕΛΛΟΝ
Η
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ;

ΠΡΟΛΟΓΟΣ
του πρώην Πρωθυπουργού
Ακαδημαϊκού
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Εκδόσεις «Ιωνία»

Κεντρική Διάθεση:

Αθήνα: Μαυρομυχάλη 15 τηλ. 36.35.223

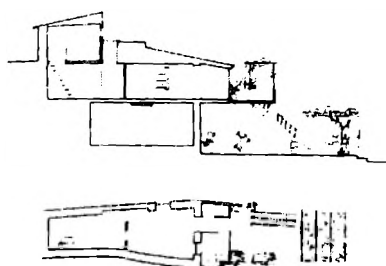
Θεσ/νίκη: «Κέντρο βιβλίου»

τηλ. 237.463

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΣΠΙΤΙΑ

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΣΠΙΤΙΑ

Ένα λεύκωμα υποδειγματικής καλαισθησίας με φωτογραφικά παραδείγματα και σχέδια των παλιών λαϊκών αθηναϊκών σπιτιών

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«ARCADIA»

Σειρά: «Να ξαναγράψουμε
την Ιστορία»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Νίκου Βεργίδη
1953

Η ΔΙΠΛΗ
ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ
ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ

Ο ένας εναντίον του άλλου και ο Αλλάχ εναντίον όλων

Επίσημη επαναδραστηριοποίηση των Κούρδων ανταρτών στη σύγκρουση της Μέσης Ανατολής

της Αμαλίας Βαν Χεντ

Στο κέντρο, ο Ταλαμπανί.

Η Βαγδάτη ανακοίνωσε επίσημα στις αρχές Ιανουαρίου την επίτευξη μιας «συμφωνίας αρχών» μεταξύ του ιρακινού προέδρου Σαντάμ Χουσεϊν και του αρχηγού των ιρακινών αριστερών Κούρδων ανταρτών, Τζελάλ Ταλαμπανί. Σύμφωνα μ' αυτήν ο Ταλαμπανί, μέχρι τότε άσπονδος εχθρός και επικίνδυνος αντιπαλος του μπάαθικου καθεστώτος της Βαγδάτης, αποκτά το δικαίωμα να συστήσει και να εξασκήσει ένα κουρδικό στρατιωτικό σώμα —40.000 ανδρών—, το οποίο η Βαγδάτη υποχρεώνεται να εξοπλίζει και να εφοδιάζει τακτικά. Κύριος σκοπός και υποχρέωση του νεοσυστημένου σώματος είναι η υπεράσπιση των βόρειων ιρακινών περιοχών ενάντια στις επιθέσεις του ιρακινού στρατού.

Ο εξοπλισμός των Κούρδων επαναστατών και η άμεση συμμετοχή τους στον τριετή ήδη πόλεμο του Περσικού Κόλπου αλλάζει τον χάρτη του επικίνδυνου τριγώνου Ιράκ, Ιράν και Τουρκίας. Δεν υπάρχει

αμφιβολία, ότι τα όπλα της Βαγδάτης δεν θα μείνουν για μεγάλο διάστημα μόνο μέσα στα στενά σύνορα του βόρειου Ιράκ. Τόσο οι Κούρδοι του Ιράν όσο και τα επαναστατικά κουρδικά κινήματα της Τουρκίας αναμένεται να επωφεληθούν από τη νέα κατάσταση.

Σ' αυτή την αλλαγή συσχετισμού δυνάμεων της περιοχής οι δυο υπερδυνάμεις δεν δείχνουν να 'ναι αμέτοχες. Η «συμφωνία αρχών» που ανακοινώθηκε επιτεύχθηκε μετά την εισβολή των «Μπαρσανί» στο Ιράκ— οργάνωση που υποστηρίζεται μαζικά από τη CIA— και αφού μεσολάβησε μεταξύ των ιρακινών αντιμαχόμενων παρατάξεων ο αρχηγός του ιρακινού «Δημοκρατικού Κόμματος του Κουρδιστάν», Γκασεμλού, προσωρινά συνεργάτης της Σοβιετικής Ένωσης.

Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΒΑΓΔΑΤΗΣ

Παρότι οι αντιμαχόμενες ομάδες είχαν παύσει τα πυρά εδώ και λίγες εβδομάδες, ο πρόεδρος του Ιράκ Σαντάμ Χουσεϊν επέλεξε τη «Μέρα του Στρατού» (6 Ιανουαρίου) για να ανακοινώσει επίσημα την επίτευξη της «συμφωνίας αρχών» μεταξύ της κυβέρνησής του και των κούρδων ανταρτών. Η προσεχτική επιλογή της ημέρας δεν έγινε μόνο γιατί η παράδοση των ολοκληρωτικών καθεστώτων απαιτεί «επιτυχίες» σε στιγμές αμφισβήτησης της ισχύος τους. Ο στρατός του Ιράκ, που χρόνια τώρα σφυροκοπιέται καθημερινά με έννοιες όπως Κούρδος ίσον «εχθρός», «κίνδυνος», «αντίπαλος», πρέπει στα ξαφνικά να αντιμετωπίσει αυτό το κομμάτι του ιρακινού πληθυσμού (ο πληθυσμός του Ιράκ αποτελείται από 8,5 εκατ. Άραβες και 3 εκατ. Κούρδους) αν όχι σαν φίλο, οπωσδήποτε σαν σύμμαχο. Να εμπιστευτεί την άμυνα του βορρά σε αντάρτες που ο Σαντάμ Χουσεϊν το περασμένο μόλις Μάρτιο

τους απάλασσε από τη στρατιωτική θητεία σαν «ανίκανους». Η ιδεολογική αντίφαση γεφυρώνεται όμως —σύμφωνα με τη δεοντολογία της Βαγδάτης— απ' την προσωρινή αναγκαιότητα πραγμάτων. Και πρώτος ο στρατός, ευαίσθητος αποδέκτης πολιτικών αποφάσεων, έπρεπε να πειστεί γι' αυτήν την αναγκαιότητα.

Οι λόγοι που εξανάγκασαν τη σύναψη της νέας συμφωνίας ήταν χωρίς αμφιβολία αντικειμενικοί. Οι χρόνιες επαναστάσεις και εξεγέρσεις των Κούρδων, εκτός του ότι κόστισαν αμέτρητα θύματα, απασχολούσαν στις βόρειες επαρχίες σε μόνιμη βάση το ένα τρίτο (55.000 άνδρες) του ιρακινού στρατού. Η συνεχής σύγκρουση με το Ιράν δεν επιτρέπει όμως τέτοιες πολυτέλειες. Μετά τρία χρόνια ακατάπαυστου πολέμου, πλούσιου σε ανθρώπινες και μη απώλειες, ο ιρακινός στρατός άρχισε να δείχνει τα πρώτα σημάδια αδυναμίας και κόυρασης. Το πρόσφατο χτύπημα που δέχτηκε το Ιράκ από τους οπαδούς των Μπαρσανί ήταν σε κάθε περίπτωση οινός αδυναμίας. Τον περασμένο Ιούλιο με τη βοήθεια των «φρουρών της επανάστασης» του Χομεϊνί οι Μπαρσανί κατόρθωσαν να περάσουν τα βόρεια (κουρδικά) σύνορα και να κυριεύσουν το μέχρι τότε απόρρητο φρούριο Χαντζά ούμραν.

Η εκλογή του αντιμπααθικού Ταλαμπανί ανάμεσα στους αναρίθμητους άλλους κούρδους αρχηγούς ήταν πολιτικά έξυπνη. Σαν σύμμαχος του ιρακινού στρατού ο Ταλαμπανί απομονώνεται από τους αντικαθεστωτικούς Άραβες ιρακινούς, μέχρι τώρα φυσικούς συμμάχους —και φίλους του. Χτύπημα που θα του γίνει σίγουρα αισθητό, όταν εκλείψει η «αναγκαιότητα πραγμάτων» και φυσικά παύσει να ισχύει η «συμφωνία αρχών». Με την επιβολή που έχει στο κουρδικό πληθυσμό είναι σίγουρο πως θα καθησυχάσουν οι εξεγέρσεις,

τουλάχιστον για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Και τέλος ένας κουρδικός, καλά εξοπλισμένος από τη Βαγδάτη στρατός, που υπερασπίζεται τα «πάτρια εδάφη» είναι η πιο σίγουρη άμυνα των βόρειων περιοχών.

Ο ιρακινός στρατός μετά τη σύντομη «ανάσα» που του προσφέρουν οι Κούρδοι μπορεί να ριχτεί επιτέλους εξ' ολοκλήρου και απερίσπαστος στο μέτωπο με την Περσία.

Η ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΤΑΛΑΜΠΑΝΙ

Το 1984 βρίσκει τους Κούρδους του Ιράκ αναμειγμένους σ' έναν πόλεμο με αμφίβολα γι' αυτούς αποτελέσματα. Η «συμφωνία αρχών» δεν εκπληρώνει τις ελπίδες του κουρδικού λαού. Δεν καλύπτει καν ένα μέρος από τα βασικά αιτήματά του, που είναι η αναγνώριση της κουρδικής γλώσσας σαν επίσημη ιρακινή, η αναλογική με τον πληθυσμό συμμετοχή αντιπροσώπων του στην κυβέρνηση, η διάθεση ενός μέρους των εισοδημάτων από τα πετρέλαια του Κιρκούκ στην περιοχή τους και το άνοιγμα του κουρδικού πανεπιστημίου στη Σουλεϊμανιγιέ. Ο Σαντάμ Χουσεϊν κατόρθωσε και αυτή τη φορά, το ίδιο πονηρά όπως τις προηγούμενες, να αποφύγει τα αιχμηρά σημεία της συμφωνίας. Και η 20-χρονη εμπειρία μαζί του διδάξε στους Κούρδους πως ο πρόεδρος αλλάζει

γρήγορα και ανώδυνα «αρχές».

Παρόλα αυτά και τα επιχειρήματα του 50-χρονου νομικού και συγγραφέα Τζελάλ Ταλαμπανί είναι ισχυρά. Η μαρξιστική του οργάνωση «Πατριωτική Ένωση του Κουρδιστάν» που ιδρύθηκε το 1976 στη Συρία αναδεικνύεται με την απρόσμενη βοήθεια της Βαγδάτης από αντάρτικο σώμα σε μεγαλύτερο και καλύτερα εξοπλισμένο κουρδικό στρατό της περιοχής. Τα πλήγματα, που σε «δεδομένες περιστάσεις» θα μπορούσε να καταφέρει στο Σαντάμ Χουσεϊν με 40.000 άνδρες είναι ασφαλώς μεγαλύτερα απ' ό,τι τώρα με τους 4.000 αντάρτες του. Και ο «διανοούμενος» Ταλαμπανί γνωρίζει καλά, πως μια στρατιωτική δύναμη έχει την ιδιότητα όχι μόνο να απαιτεί αλλά και να επιβάλλεται.

Την επαναδραστηριοποίηση των Κούρδων στη σύγκρουση του Περσικού Κόλπου δείχνει να επιδιώχνει ενεργά και η Μόσχα. Η «συμφωνία αρχών» επιτεύχθηκε μόνο χάρη στη μεσολάβηση του Κούρδου Γκασεμλού, αρχηγού του ισχυρού ιρανικού «Δημοκρατικού Κόμματος του Κουρδιστάν», το οποίο τελευταία δεν κρύβει τις στενές του σχέσεις με τη Σοβιετική Ένωση.

Τα σοβιετικά όπλα που θα προμηθευτούν οι άνδρες του Ταλαμπανί θα στραφούν κύρια ενάντια στο «πουλημένο στην ιμπεριαλιστική CIA» κίνημα των «αδελ-

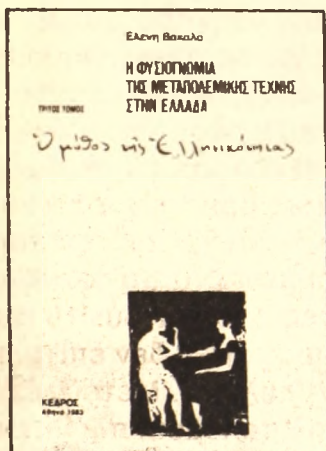
φών» Μπαρσάνι. Και είναι σίγουρο πως οι Ταλαμπανικοί θα το κάνουν με χαρά. Μόνο έτσι ελπίζουν να εκδικηθούν τους 800 συντρόφους τους που μέσα σε μια νύχτα έσφαξαν άνανδρα οι οπαδοί του Μπαρσάνι.

ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ

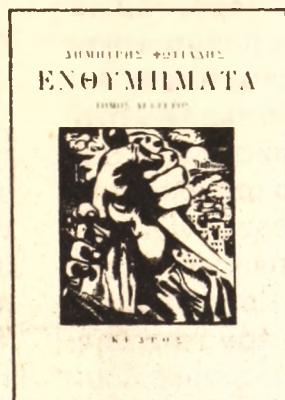
Με τη «συμφωνία αρχών» ο συσχετισμός δυνάμεων στην περιοχή αλλάζει αποφασιστικά υπέρ του Ιράκ. Για το Ιράν το χτύπημα είναι καίριο, όχι μόνο γιατί θα έχει να αντιμετωπίσει ένα δυναμικό στρατό στο βορρά και έναν δυναμώμενο στο νότο. Η Τεχεράνη θα φθείρεται και από τον εσωτερικό κίνδυνο τους Κούρδους του Γκασεμλού, που σίγουρο είναι πως θα προμηθεύονται όπλα από τον Ταλαμπανί.

Τα όπλα του Ταλαμπανί πιθανότατα θα περάσουν και τα σύνορα της δυτικής γειτονικής χώρας. Πράγμα που θορυβεί την Τουρκία, μια και το «δικό της» κουρδικό κίνημα παρόλη την καταπίεση και τρομοκρατία είναι κάθε άλλο παρά καταπιγμένο. Βέβαια, μια στρατιωτική επέμβαση, όπως ήταν η εισβολή τουρκικών στρατιωτών στο Ιράκ τον περασμένο Μάιο, δεν αναμένεται αυτή τη στιγμή. Η Άγκυρα θα μπορούσε όμως να κλείσει τα σύνορά της για όλα τα προϊόντα από και προς το Ιράκ. Και αυτό θα γονάτιζε σίγουρα τη Βαγδάτη...

τα βιβλία του μήνα

ΕΛΕΝΗ ΒΑΚΑΛΟ
**Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ
ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ** (τρίτος τόμος)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ
ΕΝΘΥΜΗΜΑΤΑ
(Τόμος δεύτερος)

ΗΛΙΑΣ Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
**ΠΑΡΑ
ΚΕΙΜΕΝΑ**
(Κριτικά κείμενα)

ΠΑΝΟΣ Κ. ΘΑΣΙΤΗΣ
ΣΧΙΣΤΟΛΙΘΙΚΑ
(Ποίηση)

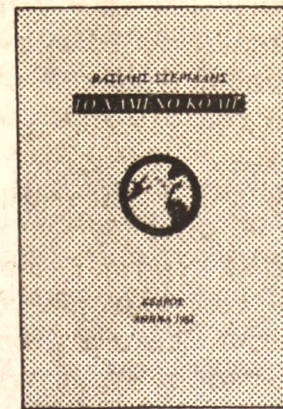
ΑΙΣΧΥΛΟΥ
ΕΠΤΑ ΕΠΙ ΘΗΒΑΣ
Μετάφραση: ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ

ΚΩΣΤΟΥΛΑ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ
Η ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ
(Διηγήματα)

ΖΩΡΖ ΣΑΡΡΗ
ΟΙ ΝΙΚΗΤΕΣ
Μυθιστόρημα

ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΤΕΡΙΑΔΗΣ
ΤΟ ΧΑΜΕΝΟ ΚΟΛΙΕ
(Ποίηση)

30 ΠΡΟΤΑΥΑ

1954-1984

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ
...δημιουργούμε αναγνώστες

Γεωργίου Γενναδίου 6 - Τηλ.: 36.15.783

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ: ένα ροντέο για τον Ρήγκαν

Μικέλα Χαρτουλάρ

«Ομαδικοί τάφοι αντιπάλων της δικτατορίας ανακαλύπτονται συνεχώς στην Αργεντινή», «Γουατεμάλα, Σαλβαντόρ: τα πρωτεία στις παραβιάσεις των δικαιωμάτων», «Απαγωγές χωρικών στη Νικαράγουα από τους αντεπαναστάτες» έγραφαν το Δεκέμβριο οι εφημερίδες όλου του κόσμου. Τρομοκρατία βασανιστήρια, ομαδικοί τάφοι, χούντες και μισθοφόροι είναι στην ημερήσια διάταξη στη Λατινική Αμερική. Η εντύπωση όμως ότι «κάτι γίνεται» ότι τα πράγματα αλλάζουν, αντικαθιστά σιγά σιγά αυτήν την εικόνα. Έτσι τώρα το θέμα είναι: Τι αλλάζει και προς ποια κατεύθυνση...

Μια κατάσταση ρευστή

Όλα τα καθεστώτα της Λατ. Αμερικής δημοκρατικά ή δικτατορικά, βρίσκονται σε ένα στάδιο μεταβατικό. Αυτό εκφράζεται καθαρά μέσα στο προεκλογικό (π.χ. Γρενάδα, Νικαράγουα, Εσκουαντόρ αλλά και Σαλβαντόρ) ή μετεκλογικό κλίμα (π.χ. Αργεντινή, Βραζιλία, Περού, Βενεζουέλα, Τζαμάικα, ακόμα και στη Βολιβία και το Σουρινάμ που ακόμα δεν μπορούν να βρουν κυβερνητική ισορροπία).

Ο λαός έχει αρχίσει να εξασκεί ισχυρή πίεση στα διάφορα καθεστώτα κι αυτά χάνουν όλο και περισσότερο τον έλεγχο των πραγμάτων. Στυγνές δικτατορίες, όπως εκείνες της Χιλής και της Ουρουγουάης, αναγκάστηκαν να ξαναεπιτρέψουν τη λειτουργία των αντιπολιτευτικών ραδιοφωνικών σταθμών Ράδιο Κοοπερατίβα και Ράδιο cx-30 (αντίστοιχα) που με βίαιο τρόπο είχαν κλείσει.

Συγχρόνως, ο συσχετισμός των πολιτικών δυνάμεων και το βάρος τους στον προσδιορισμό της γραμμής των διαφόρων κυβερνήσεων δεν έχει ακόμα κατασταλάξει. Έτσι δημιουργούνται φαινόμενα όπως αυτό της Βραζιλίας, όπου η μέση τάξη που ευνοήθηκε απ' τις εκλογές, χωρίς να είναι ποσοτικά κυρίαρχη, παίζει έναν αποφασιστικό ρόλο.

Τέλος η ίδια η αμερικανική στρατηγική δίνει διαφορετικές αποχρώσεις στην πολιτική που ακολουθεί με πρακτικό στόχο την αποσταθεροποίηση όλης της περιοχής.

Οι δικτατορίες υποχωρούν

Το πολιτικό και οικονομικό μοντέλο της στρατιωτικής δικτατορίας έχει εξασθενήσει. Η παντελής έλλειψη οποιασδήποτε ελευθερίας μαζί με τον απόλυτο φιλελευθερισμό στον οικονομικό τομέα, οδήγησαν τις χώρες της Λ. Αμερικής σε αδιέξοδο.

Οι εύπορες αστικές τάξεις που πλούτισαν, βλέπουν την οικονομία να καταστραφούν, παύουν να υποστηρίζουν τόσο θερμά τους στρατιωτικούς. Στρέφουν τις ελπίδες τους στους δημοκρατικούς θεσμούς για να προηγηθεί μια όσο το δυνατό μεγαλύτερη

λύτερη λαϊκή συμμετοχή στην οικονομική και κοινωνική ανόρθωση. Ο λαός απ' τη μεριά του, ξεσηκώνεται.

Στη Χιλή οι «προτέστες» (διαδηλώσεις) έχουν αρχίσει από τον προηγούμενο Μάιο με κορύφωση τις 18 Νοεμβρίου όταν ενώθηκαν για πρώτη φορά όλα τα κόμματα και όλες οι οργανώσεις για να διαδηλώσουν την αντίθεσή τους στο καθεστώς.

Το ίδιο έγινε και στην Ουρουγουάη. Στις 27 Νοεμβρίου, 300.000 άτομα διαδήλωσαν στους δρόμους του Μοντεβιδεο ζητώντας την αποκατάσταση της δημοκρατίας.

Οι Αμερικάνοι απ' τη μεριά τους, εμφανίζονται να θέλουν τον εκδημοκρατισμό και εγκαταλείπουν τους ακροδεξιούς και στρατιωτικούς για να προωθήσουν την λύση της φιλελεύθερης αστικής δημοκρατίας. Στη Βραζιλία, ο εκπρόσωπος του Ρήγκαν προσπαθεί να πείσει την κεντρική κυβέρνηση να κάνει άμεση προεδρική εκλογή στις 15/1/85. Στη Χιλή, εμποδίζουν το δικτάτορα Πινοσέτ να ξανακηρύξει κατάσταση ανάγκης. Εξάλλου ο στρατηγός Ντ' Ομπουισόν, αρχηγός της ακροδεξιάς παράταξης του Σαλβαδόρ δεν κατόρθωσε να πάρει βίζα εισόδου από τις αρχές των ΗΠΑ.

Η αριστερά χάνει έδαφος

Οι αριστερές δυνάμεις σαν αντάρτικο κίνημα αλλά και σαν κοινοβουλευτικές παρατάξεις χάνουν έδαφος. Οι στρατιωτικές επιτυχίες τους και η συμμετοχή στην κυβέρνηση δεν εξισορροπούν τις εσωτερικές διαφωνίες, τους συμβιβασμούς, την παράλυση που φέρνει η μακρόχρονη καταπίεση, ανεργία και φτώχεια.

Στη Γρενάδα η σοσιαλιστική μεταρρύθμιση του Μπίσοπ, ανατρέπεται. Στη Τζαμάικα οι εκλογές του 1980 που επαναλήφθηκαν το 1983 (με νοθεία) παραμερίζουν το σοσιαλιστή Μάνλεϋ. Οι συντηρητικοί επικρατούν. Το Σουρινάμ που από το 1980 είναι σε επαναστατικό δρόμο αρχίζει ν' απομακρύνεται απ' την Κούβα μπροστά στην πίεση των Αμερικανών.

Στη Νικαράγουα ο άλλοτε Σαντινίστας Ε. Παστόρα χρηματοδοτείται απ' τη ΣΙΑ και με ορμητήριο την Κόστα Ρίκα επιτίθεται στους παλιούς του συντρόφους. Οι ιθαγενείς Μισκίτο που άλλοτε υποστήριζαν την επανάσταση, μεταναστεύουν προς την Ονδούρα. Η ΣΙΑ και οι Σομοζιστές επιτίθενται. Μπροστά στην πίεση οι Σαντινίστας κάνουν ορισμένους συμβιβασμούς. Μειώνουν την παροχή όπλων προς τους αντάρτες του Σαλβαντόρ, δίνουν εγγυήσεις στους επιχειρηματίες ότι θα εξακολουθήσει να ισχύει η μικτή οικονομία, υπόσχονται στους ιδιοκτήτες των βαμβακοφυτειών που είναι στα σύνορα με την Ονδούρα, να μην προχωρήσουν σε εθνικοποιήσεις, αρκεί αυτοί να δηλώσουν ότι αντιτίθενται στην ξένη επιδρομή, κτλ.

Στη Βολιβία το σοσιαλδημοκρατικό MIR

αποχωρεί από τον κυβερνητικό συνασπισμό της αριστεράς μετά από βήμα το προέδρου Σ. Ζουάζο προς τους χριστιανικούς δημοκράτες.

Στο Σαλβαντόρ, το αντάρτικο μέτωπο Φαραμπούντο Μάρτι κινδυνεύει να διασπαστεί από τις διαμάχες που φθάνουν μέχρι δολοφονικές αναμετρήσεις.

Όσο για τους άλλους ενδιαφερόμενους: Η ΕΣΣΔ και η Κούβα δεν αντιδρούν. Η ΕΟΚ εμφανίζεται σαν ο καινούριος δημοκρατικός υποστηρικτής της Λατινικής Αμερικής και μεθοδεύει μια οικονομική διείσδυση. Οι ΗΠΑ σκέπτονται να επεμβούν, στη Νικαράγουα για την κατάλυση — και στο Σαλβαδόρ για τη διατήρηση — του καθεστώτος.

Η αμερικανική διείσδυση

Η πολιτική του προέδρου Ρήγκαν δεν είναι πολιτική προπαγάνδας αλλά πολιτική εκβιασμού. Η παρουσία των Αμερικανών γίνεται όλο και πιο έντονη.

Στην Κεντρική και Λατινική Αμερική όταν δεν επεμβαίνουν με στρατιωτικές δυνάμεις, εξασκούν πολιτική και οικονομική πίεση ακόμα και μέσα από διεθνείς οργανισμούς.

Έτσι, στη Νικαράγουα στέλνουν μισθοφόρους και χρηματοδοτούν τους Σομοζιστές. Βοηθούν στρατιωτικά τη χούντα του Σαλβαδόρ και «παραιτούν» τον υπουργό Άμυνας για να τοποθετήσουν κάποιον καλύτερα εναρμονισμένο στα συμφέροντά τους. Στο Περού, που εδώ και 3 χρόνια έχει συνταγματικό καθεστώς, αμερικανοί πεζοναύτες βοηθούν στην καταστολή του αντάρτικου κινήματος «Φωτεινό Μονοπάτι». Στη Γρενάδα παραμένουν ακόμα 150 πράκτορες της στρατιωτικής αστυνομίας και 150 αμερικανοί «σύμβουλοι». Οι ΗΠΑ βοηθούν οικονομικά τον Ολλανδό απόστρατο αξιωματικό Μελίνι για ν' αποσταθεροποιήσει το Σουρινάμ. Επεμβαίνουν στην κυβερνητική διάρθρωση της Χιλής αλλά και της Βραζιλίας. Συμβάλλουν μέσα απ' το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στη χρεοκοπία κρατών όπως η Βραζιλία ή η Ουρουγουάη.

Για την πολιτική του στην κεντρική και νότια Αμερική ο πρόεδρος Ρήγκαν υποστηρίζεται από τον Χένρυ Κίσιγκερ. Ο Κίσιγκερ, που από τον Ιούλιο προεδρεύει σε μια επιτροπή για την αμερικανική πολιτική στην Ν. Αμερική, υποστηρίζει ότι «η ΕΣΣΔ προετοιμάζει ένα στρατηγικό πλήγμα μεγίστης σημασίας». Προτείνει λοιπόν μια μαζική βοήθεια 8 δισεκατομμυρίων δολαρίων μέχρι το 1990 για να ιδρυθεί «μια καινούρια συμμαχία για τη δημοκρατία» και επιμένει στην αύξηση της στρατιωτικής βοήθειας στο Σαλβαδόρ και στην Ονδούρα. Παρ' όλα αυτά, απ' τη μεριά των Αμερικανών δεν προβλέπονται ριζικές αλλαγές. Ο Ρ. Ρήγκαν θα είναι πολύ προσεκτικός μέχρι τις προεδρικές εκλογές.

ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΟ ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠ ΑΙΗΤΖΗ ΓΙΑ ΤΟ «ΑΝΤΙ»:

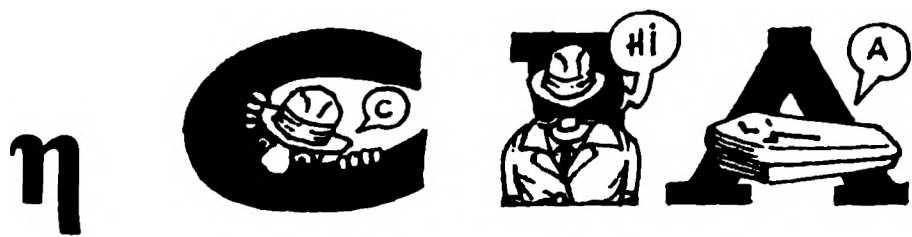
● Το ΑΝΤΙ δημοσιεύει αποκλειστικά το κείμενο-ρεπορτάζ του άλλοτε πράκτορα της ΣΙΑ, Φιλίπ Αιητζή, για τα γεγονότα στη Γρενάδα. Ο Αιητζή διηγείται πώς οι Αμερικανοί μεθόδευσαν με τη βοήθεια της ΣΙΑ τον έλεγχο του μικρού κρατιδίου και εξηγεί πώς μια καινούρια, αμερικανόφιλη, τάξη πραγμάτων θα εγκατασταθεί σταδιακά στο νησί.

Από τότε που έφυγε από τη ΣΙΑ, ο Φιλίπ Αιητζή προσπαθεί συστηματικά ν' αποκαλύπτει τη δράση και τις μεθόδους της. Το θέμα της Γρενάδας το γνωρίζει ιδιαίτερα καλά (τον συνέδεε προσωπική φιλία με τον Μπίσοπ και είναι κάτοχος διαβατηρίου της Γρενάδας) και έτσι με την πείρα και το κύρος που έχει, περιγράφει ανάγλυφα τα πριν και τα μετά την εισβολή.

Οι αποκαλύψεις του έχουν ιδιαίτερη σημασία γιατί αφορούν όχι μόνο μια ειδική περίπτωση αλλά —κυρίως— μια ολόκληρη στρατηγική, μια ιδεολογία, μια ηθική.

Ο άλλοτε πράκτορας της ΣΙΑ, Φιλίπ Αιητζή μιλά στην πρωτεύουσα της Γρενάδας, Άγιο Γεώργιο (Αύγουστος 1981) για τον κίνδυνο που διατρέχει η Γρεναδιανή Επανάσταση απ' τη ΣΙΑ.

η στρογγυλοκάθεται στη Γρενάδα

«Όχι, όχι —είναι νυχτερίδες» είπε ο Μορίς μ' ένα χαμόγελο «θα τις δεις τη νύχτα, αλλά είναι ακίνδυνες».

Έλεγα ότι ήταν χελιδόνια, αλλά η Ζιζέλ που ταραζόταν κάθε φορά που ένα ιπτάμενο αντικείμενο πετούσε πάνω απ' το τραπέζι μας, επέμενε πως ήταν νυχτερίδες. Ο Μορίς ταχτοποίησε τη διαφωνία διακόπτοντάς την.

Μισή ώρα νωρίτερα, ένας σερβιτόρος είχε χτυπήσει την πόρτα του μικρού εξοχικού, για να μας πει ότι ο πρωθυπουργός μας περίμενε στη βεράντα του ξενοδοχείου. Είχαμε φθάσει στη Γρενάδα μόλις λίγες ώρες πριν, και καθώς είχαμε κοιμηθεί πολύ λίγο στην Κούβα το προηγούμενο βράδυ αποτραβηχτήκαμε νωρίς: Έτσι ντυθήκαμε γρήγορα και διασχίσαμε τον κήπο για την απρόσμενη συνάντησή μας με τον Μορίς Μπίσοπ, τον αρχηγό της Γρεναδιανής Επανάστασης.

Ο Μορίς (όπως μάθαμε γρήγορα, καθένας στο νησί του μιλούσε χωρίς τυπικότητες) καθόταν με τον Λίαμ Τζέιμς, τον επικεφαλής της ασφάλειάς του, ενώ τρεις τέσσερεις σωματοφύλακες βρίσκονταν κρυμμένοι στα πόστα τους.

Η υποδοχή ήταν θερμή και φιλική, εντελώς ήρεμη και χωρίς τυπικότητες. Αλλά η προβολή της εξουσίας του ήταν τόσο προφανής όσο κάποια αίσθηση κρισιμότητας των περιστάσεων.

Μου έλεγε για το πρόγραμμα που μου είχαν ετοιμάσει, μια εντατική σειρά δημοσιών και ιδιωτικών συναντήσεων με συνδικαλιστικούς ηγέτες, με αξιωματικούς του στρατού, της αστυνομίας και της ασφάλειας, με γυναικείες οργανώσεις, με μονάδες πολιτοφυλακής και με την οργάνωση νεολαίας.

Ο Μπίσοπ πρόσθεσε πως θα με ήθελε να μιλήσω μαζί του στη δημόσια συγκέντρωση

της Κυριακής προς τιμήν των γενεθλίων του Μάρκου Γκάρβεϋ, του μαύρου εθνικιστή ήρωα της Καραϊβικής της δεκαετίας '20 και '30. Από μένα ήθελε να πω στον κόσμο, οτιδήποτε μπορούσα για το πώς η ΣΙΑ θα δρούσε εναντίον της Γρεναδιανής επανάστασης, τι είδους κίνδυνοι θα έπρεπε ν' αντιμετωπιστούν και πώς θ' αμυνόμαστε κατά τον καλύτερο τρόπο εναντίον της υπονόμευσης και αντεπανάστασης που χρηματοδοτούσε η ΣΙΑ...

Είπα ότι θα έκανα ό,τι καλύτερο μπορούσα και ρώτησα για το διαβατήριο. Την προηγούμενη χρονιά, μετά την ανάκληση της ισχύος του Αμερικανικού διαβατηρίου μου από το Στέιτ Ντιπάρτμεντ, ο Μπίσοπ μου έστειλε μια πρόσκληση στην πρώτη επέτειο της επανάστασης και μαζί μ' αυτήν και ένα Γρεναδιανό διαβατήριο για να ταξιδέψω. Τότε όμως δεν κατόρθωσα να παρακολουθήσω την γιορταστική επέτειο, αλλά τώρα, στο πρώτο μου ταξίδι, θέλησα να μάθω ποια προβλήματα, ίσως, θα είχα στη χρήση του διαβατηρίου.

«Πρωθυπουργέ», είπα, «είμαι ευγνώμων για το διαβατήριο, αλλά δεν θα 'θελα να σας προκαλέσω κι άλλα προβλήματα με την Ουάσιγκτον. Θ' ακολουθήσω, ωστόσο, τις οδηγίες σας όποιες κι αν είναι».

«Φίλε», απάντησε ο Μπίσοπ, «έχουμε τόσα προβλήματα με την Ουάσιγκτον αυτή τη στιγμή που εσύ με τίποτε δεν θα τις κάνεις χειρότερες. Κάνε όποια χρήση του διαβατηρίου, θέλεις. Απλώς σε βοηθά να ταξιδεύεις, να γράφεις και να μιλάς στο εξωτερικό εναντίον των ΗΠΑ —προς όφελος των άλλων σαν εμάς».

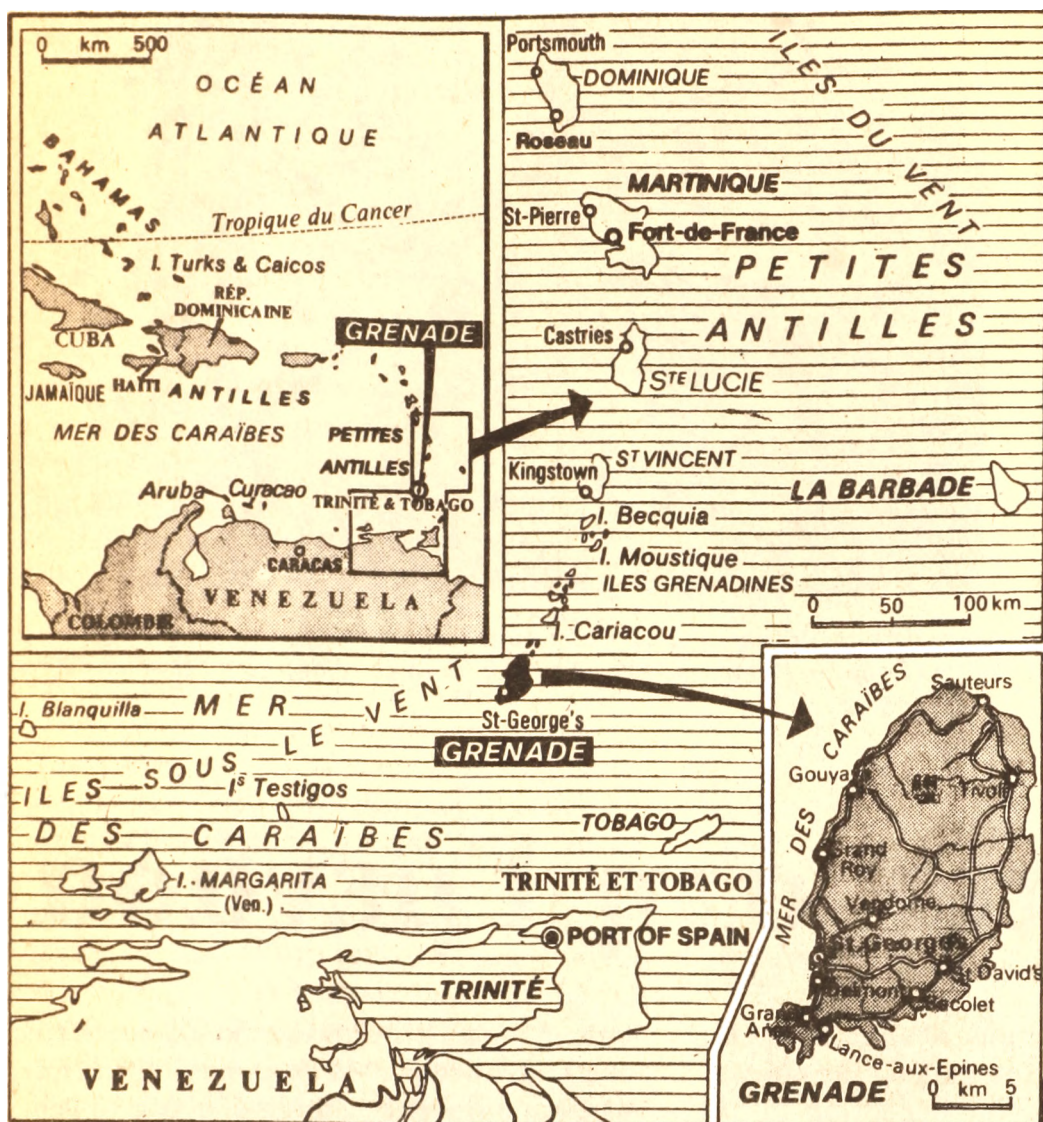
Στις μέρες κι εβδομάδες που ακολούθη-

σαν, μίλησα με τον Μπίσοπ κι άλλους ηγέτες της επανάστασης σε δημόσιες συγκεντρώσεις και συναντήσεις παντού, σ' όλο το νησί. Πολλοί είχαν κληθεί για κατάταξη στην πολιτοφυλακή, η οποία θα ήταν ουσιαστική για την άμυνα, αφού η Γρενάδα είχε την δυνατότητα να κρατά ένα μικρό στρατό μόνον. Το πάθος και ο ενθουσιασμός για την επανάσταση ήταν μεταδοτικά —σχεδόν μεθυστικά— είχαν μια τέτοια περηφάνεια για την επανάσταση και ένα τέτοιο συναίσθημα αυτοπεποίθησης που η φτώχεια του νησιού έμοιαζε κάτι μακρινό.

Ο Μορίς μας παραχώρησε έναν απ' τους σωματοφύλακές του για ένοπλο συνοδό μας, σωφέρ και φρουρό. Αυτός μας είπε πως ήταν 19 χρονών, ίσως υπερβολικό αλλά ασφαλώς εξέφραζε τους περισσότερους Γρεναδιανούς τηνέιτζερ όταν, σε κάποιο σημείο, αναφώνησε με μεγάλη ζωντάνια πως αυτή η χρονιά ήταν η πρώτη στην ιστορία της εκπαίδευσης στην Γρενάδα —εγκαινιάστηκαν ελεύθερες σπουδές για όλους. Ο ίδιος είχε γραφτεί για να πάρει ένα τέτοιο δίπλωμα σπουδάζοντας τον χρόνο που του περίσσευε.

Χιλιάδες κόσμου γεμίσαν ασφυκτικά την πλατεία Αγοράς για τη συγκέντρωση προς τιμήν του Μ. Γκάρβεϋ. Αντί για φωνές και χειροκροτήματα στα κατάλληλα διαλείμματα, οι Γρεναδιανοί διέκοπταν τους ομιλητές με μακριά κι επαναστατικά άσματα —μάλλον κάτι σαν τάιμ-άουτ στο μπάσκετ, ξανά και ξανά το ίδιο ρεφραίν: «Καμιά οπισθοδρομική αντίδραση δεν μπορεί να σταματήσει αυτή την επανάσταση».

Ο Κ. Ράντιξ, τότε υπουργός Νομικών Υποθέσεων και Αλθείας, ξόδεψε πολλή ενέργεια και συγκίνηση στην περιγραφή του έργου του Γκάρβεϋ και ειδικότερα στην ανύψωση της

Ο τριπλός αυτός χάρτης περιλαμβάνει έναν χάρτη της Γρενάδας (κάτω δεξιά), έναν χάρτη των νησιών της Καραϊβικής (κέντρο) και έναν χάρτη που δείχνει τη θέση της Γρενάδας σε σχέση με την Κούβα και την Ν. Αμερική (πάνω αριστερά).

συνειδήσης των μαύρων στις ΗΠΑ και στην ταλαιπωρία και φυλάκιση που συνάντησε απ' τους λευκούς Αμερικανούς για ανταπόδοση. Όταν μίλησα εγώ ακολούθησα τη θεματολογία του.

Είπα ότι ο αληθινός λόγος για την αμερικανική εχθρικότητα προς την επανάσταση, δεν ήταν η φιλία της Γρενάδας με την Κούβα, ή οποια άλλη χώρα αλλά η ίδια η επανάσταση: η ανάπτυξη λαϊκών θεσμών για το καλό των απλών ανθρώπων και των φτωχών —ένα παράδειγμα που πάντα θ' απειλούσε τον αμερικανικό έλεγχο, τις αυταρχικές κυβερνήσεις που είναι φίλες των ΗΠΑ και τη συνεχιζόμενη καταπίεση των Αφροαμερικανικών μέσα στις ΗΠΑ.

Ο Μπίσοπ ήταν ζοφερός. Περιέγραψε τις στρατιωτικές ασκήσεις που έκαναν οι ΗΠΑ εκείνη τη στιγμή στη Καραϊβική σαν καθαρή πρόβα για εισβολή στη Γρενάδα.

«Στρατιωτική άσκηση» Προετοιμασία για απόβαση

Το σενάριο της «Επιχείρησης Ωκεανός 1981» ήταν μια αμερικανική επίθεση από θάλασσα και αέρα εναντίον «μη φιλικού» νησιού της Καραϊβικής που ονομαζόταν «Άμπερ και Αμερικανοί» όπου αμερικανοί πολίτες είχαν συλληφθεί ως όμηροι. Το νησί με την συνθηματική ένδειξη «ο εχθρός μας στην Ανατολική Καραϊβική» κατελήφθη με μια ηρωική ρίψη αλεξιπτωτιστών που την ακολούθησαν ελικόπτερα και αμφίβιες επιθέσεις από θαλάσσιες και στρατιωτικές μονάδες.

Μετά την απελευθέρωση των ομήρων,

ΓΡΕΝΑΔΑ ΧΡΟΝΙΚΟ

Τα πράγματα άρχισαν κάπως έτσι:

Στις 25 Οκτωβρίου 1983 ένα σώμα Αμερικανών πεζοναυτών που προορίζονταν για το Λίβανο, αποβιβάζεται στη Γρενάδα, ένα μικρό νησί στην Καραϊβική που έχει έκταση 344 χλμ.² και 110.000 κατοίκους. Η Γρενάδα ανήκει στη βρετανική κοινοπολιτεία και από το 1952 —με κάποιο διάλειμμα το 1960— τη διακυβέρνηση ασκεί ο Έρικ Γκέρι, πρόσωπο όχι σοβαρό, που αφήνει τη χώρα μέσα στη φτώχεια και τον αναλφαβητισμό. Η απέχθεια των κατοίκων προς την κυβέρνησή τους είναι τέτοια που οι 200 οπαδοί του κόμματος New Jewel Movement δεν βρίσκουν καμιά αντίσταση όταν στις 13 Μαρτίου 1979 ρίχνουν τον Γκέρι.

Την εξουσία αναλαμβάνει τότε, ο μαύρος Μορίς Μπίσοπ, που ανήκει στην μεσαία εθνικιστική τάξη της Γρενάδας και έχει σπουδάσει στην Αγγλία. Ο λαός τον θαυμάζει και τον εμπιστεύεται προσωπικά και έτσι υποστηρίζει το πρόγραμμά του για ανόρθωση της χώρας. Ο Μπίσοπ δεν ενθαρρύνει τον κοινοβουλευτισμό αλλά το Κουβανικό μοντέλο των μαζικών οργανώσεων και του χαρισματικού αρχηγού.

Οι ΗΠΑ και η Μεγάλη Βρετανία δηλώνουν ότι αρνούνται να βοηθήσουν τη Γρενάδα σε περίπτωση εισβολής και δεν της παρέχουν καμία οικονομική βοήθεια. Αντίθετα, η Κούβα, η Βενεζουέλα και η ΕΟΚ υποστηρίζουν το πρόγραμμα του

Μπίσοπ. Έτσι αρχίζει να κτίζεται ένα μεγάλο αεροδρόμιο που θα επιτρέψει στο νησί να αναπτύξει τον τουρισμό του, αφού θα είναι το μόνο όπου θα μπορούν να προσγειώνονται, τσάρτερς. Το αεροδρόμιο αυτό, που ακόμα δεν έχει τελειώσει, θα αποτελέσει αργότερα μια από τις προφάσεις των Αμερικανών για την εισβολή. Θα ονομαστεί «απειλητική κουβανέζικη βάση».

Οι ΗΠΑ ανησυχούν μπροστά σ' αυτήν την «επαναστατική εστία». Ήδη επί προεδρίας Κάρτερ επιχειρούν να επέμβουν μένοντας όμως πάντα στα επίπεδα της προπαγάνδας. Όταν όμως ανεβαίνει ο Ρήγκαν στην εξουσία τα πράγματα γίνονται σοβαρότερα. Στις 17 Φεβρουαρίου 1983 η Washington Post αποκαλύπτει ότι η ΣΙΑ ετοιμαζόταν ν' αποσταθεροποιήσει οικονομικά την Γρενάδα ώστε να κινδυνεύσει πολιτικά η κυβέρνησή της. Τα σχέδιά της εμποδίστηκαν, σύμφωνα πάντα με αυτήν την εφημερίδα, από την επιτροπή των γερουσιαστών που ασχολείται με τις μυστικές υπηρεσίες.

Στο μεταξύ στη Γρενάδα, παρά τους πολιτικούς κρατούμενους και την απαγόρευση των ανεξάρτητων εφημερίδων ο Μορίς Μπίσοπ παραμένει δημοφιλής. Το κόμμα του αντιθέτα, το μοναδικό, που καθοδηγείται από τους εκπρόσωπους της σκληρής γραμμής Μπ. Κορντ και στρατηγό Όστιν, γίνεται όλο και λιγότερο αρεστό. Ο Μπίσοπ, συναντώντας δυσκολίες κάνει μια μάταιη κίνηση προς την Ουάσιγκτον

και αναγγέλει ότι θα κάνει εκλογές. Δημιουργείται διαφωνία μέσα στο κόμμα του. Η σκληρή πτέρυγα του καταμαρτυρά συμβιβασμούς και στις 14 Οκτωβρίου 1983 ανατρέπει τον Μπίσοπ που δολοφονείται λίγες μέρες μετά.

Στο νησί βασιλεύει η τρομοκρατία, καθώς οι πραξικοπηματίες προσπαθούν να επιβληθούν.

Είναι η εποχή που στο Λίβανο, παγιδευμένα φορτηγά ανατινάζουν τις βάσεις της αμερικανικής και γαλλικής αποστολής. Ο πρόεδρος Ρήγκαν πρέπει να δείξει ότι συνεχίζει να ελέγχει την κατάσταση και έτσι ετοιμάζει επίλεκτα σώματα που θα αντικαταστήσουν στο Λίβανο τους «αδικοχαμένους». Το πραξικόπημα στη Γρενάδα και η αναστάτωση που δημιουργείται του δίνει όμως πάτημα για ναβάλει σ' εφαρμογή το παλιό του σχέδιο. Έτσι μερικές χιλιάδες Αμερικανοί κατευθύνονται στη Γρενάδα αντί στο Λίβανο...

Πριν όμως φτάσουν, ο αντιπρόσωπος της Βασιλίσσας και διοικητής του νησιού Π. Σκουν —η μόνη νόμιμη εξουσία— προλαβαίνει να ζητήσει τη βοήθεια ορισμένων από τα κράτη της Καραϊβικής που δεν έβλεπαν με καλό μάτι τον Μπίσοπ. Έτσι μπόρεσαν οι ΗΠΑ να δικαιολογήσουν την εισβολή λέγοντας ότι οι κυβερνήσεις της Καραϊβικής τους ζήτησαν να επαναφέρουν την τάξη και τη δημοκρατία. Στη συνέχεια βέβαια, βλέποντας ότι η εξήγηση αυτή δεν έπειθε, είπαν ότι κινδύ-

νευαν αμερικανοί πολίτες και ότι όφειλαν να καταστρέψουν μια μελλοντική κουβανέζικη βάση (το αεροδρόμιο).

Η Γρενάδα μένει ανυπεράσπιστη. Μέσα σ' ένα κλίμα τεταμένων κουβανοσοβιετικών σχέσεων, η Κούβα «για πολιτικούς και στρατιωτικούς λόγους» αρνείται να την υποστηρίξει στέλνοντας πολεμιστές. Καλεί μόνο τους κουβανούς που βρίσκονται στο νησί, ν' αντισταθούν μέχρι το τέλος.

Οι Αμερικανοί είναι τώρα οι μόνοι κύριοι του νησιού που για πέντε ολόκληρες μέρες είναι αποκομμένο από τον έξω κόσμο. Οι τηλεπικοινωνίες έχουν καταστραφεί και από τις 25 μέχρι τις 30 Οκτωβρίου κανείς δημοσιογράφος δεν μπορεί να έρθει στη Γρενάδα γιατί οι αμερικανοί σωτήρες «δεν μπορούν να εγγυηθούν για την ασφάλειά τους».

Στις 2 Νοεμβρίου 1983 η Ουάσιγκτον ανακοινώνει το τέλος των εχθροπραξιών —γιατί φαίνεται ότι οι Αμερικανοί συνάντησαν αντίσταση μεγαλύτερη απ' ό,τι περίμεναν— και μειώνει τις δυνάμεις της στο νησί από 6.000 σε 3.100 άνδρες.

Στις 15 Νοεμβρίου ο Π. Σκουν αναλαμβάνει καθήκοντα αρχηγού προσωρινής κυβέρνησης. Πάνω από 200 Γρεναδιανοί ύποπτοι για συμμετοχή ή για συμπάθεια προς το παλιό καθεστώς είναι στη φυλακή και η «αποκατάσταση της δημοκρατίας» αναμένεται ακόμα...

Μικέλα Χαρτουλάρη

σύμφωνα με την άσκηση (που γνώρισε μεγάλη δημοσιότητα) ο στρατός των ΗΠΑ θα «εγκαθιστούσε καθεστώς φιλικό προς τον τρόπο ζωής που υιοθετούμε».

Μολονότι η έφοδος της άσκησης έγινε στο νησί Βιέκ που ανήκει στο Πορτορικό, ο Μπίσοπ τόνισε ότι ένα μέρος της παραλιακής Γρενάδας ονομαζόταν Άμπερ και ότι στα νότια, τα νησιά Καρριάκου και Μικρή Μαρτινίκα, ήταν μέρος της Γρενάδας.

Η απειλή δεν εξασθένησε ποτέ. Σε κάθε επίσκεψή μου που επακολούθησε είχα μακριές συζητήσεις για την απειλή της ΣΙΑ, με τις δυνάμεις στρατού και ασφάλειας του Μπίσοπ.

Τα κύρια προβλήματα τότε, στο τέλος του '82 ήταν η διείσδυση πρακτόρων και τρομοκρατών στο νησί και ο σχηματισμός μιας δύναμης εισβολής από μισθοφόρους αντιεπαναστάτες Γρεναδιανούς, Αμερικανούς και άλλους Καραϊβικούς. Μόλις λίγους μήνες αργότερα, τον Μάρτη του '83, ο Μπίσοπ κατήγγειλε την οργάνωση μιας τέτοιας δύναμης εισβολής, σ' ένα γειτονικό νησί (που δεν κατονόμασε —ίσως για διπλωματικούς λόγους). Πρόσθεσε ότι η Γρεναδιανή Αντικατασκοπεία είχε ανακαλύψει το όνομα και το παρελθόν του αξιωματικού της ΣΙΑ που είχε αναλάβει την υπόθεση.

Η εισβολή των μισθοφόρων δεν έγινε ποτέ, ίσως μάλλον διότι οι πράκτορες του Μπίσοπ είχαν διεισδύσει αποτελεσματικά και γιατί οι μισθοφόροι θα είχαν λίγες ελπίδες στη μάχη κατά του ενωμένου επαναστατικού στρατού και της πολιτοφυλακής υπό την ηγεσία του Μπίσοπ.

Αλλά στο τέλος δεν ήταν οι μισθοφόροι ή οι αντιδραστικοί που σταμάτησαν την επανάσταση. Μάλλον κάποιες διαιρέσεις ανάμεσα στην ίδια την επαναστατική ηγεσία έδωσαν την τέλεια πρόφαση για «ζωντανή παράσταση» της δοκιμής λεγόταν «Επιχείρηση Ωκεανός 1981».

Η ΣΙΑ μεθοδεύει την αποικιοποίηση

Καθισμένος στο ραδιόφωνό μου στη Μανάγκουα, τα νέα ήρθαν υπερρεαλιστικά σαν συμπεράσματα ενός εφιάλτη. Και συνεχώς χειροτέρευσαν: Η σύλληψη του Μπίσοπ στο σπίτι του, η ελευθέρωσή του από πλήθος υποστηρικτών, η δολοφονία του, το Επαναστατικό Στρατιωτικό Συμβούλιο, στρατιωτικός νόμος, εισβολή.

Όμως όταν το σοκ έφυγε άρχισα να σκέφτομαι πως η αμερικανική κατοχή θα προσπαθούσε να σβήσει τη φήμη της μνήμης του Μπίσοπ και να εκριζώσει τις ιδέες και τις ελπίδες της επανάστασης.

Κανείς δεν μπορούσε ν' αμφιβάλλει ότι η ΣΙΑ θα ανελάμβανε ένα μείζονα ρόλο στους μήνες και τα χρόνια που θ' ακολουθούσαν.

Μπορούσα να φανταστώ την έξαψη που θα ένιωθε το απόσπασμα της ΣΙΑ φθάνοντας τη μέρα της εισβολής αμέσως μετά την κατάληψη του αεροδρομίου.

... με τις δοκιμασμένες μεθόδους

Δουλειά της θα ήταν να στέλνει συνεχείς αναφορές της κατάστασης στην Ουάσιγκτον για τη στρατιωτική προέλαση και την Γρενα-

...«Αυτό που έχει σημασία αδέρφια μου είναι η φύση του αγώνα που κάναμε όχι μόνο για να αυξήσουμε την παραγωγή και την παραγωγικότητα, αλλά για να εμφυσήσουμε καινούριες αξίες στον λαό μας...»

Μωρίς Μπίσοπ

Ο πρωθυπουργός της Γρενάδας Μωρίς Μπίσοπ προειδοποιεί το λαό του ότι τα στρατιωτικά γυμνάσια των Αμερικανών στην περιοχή είναι δοκιμή για εισβολή στη Γρενάδα (Αύγουστος 1981).

διανοκουβανική αντίσταση. Αλλά ακόμα πιο σπουδαίο ήταν το ότι θα συνεργαζόταν με τους στρατιωτικούς εκθέτοντας λίστες με τα ονόματα των Κουβανών και Γρεναδιανών που είχαν συλληφθεί. Ακόμα, θα έστελνε με τον ασύρματο μήνυμα στα κεντρικά γραφεία (της ΣΙΑ) για να τσεκαριστούν τα ονόματα στα αρχεία της ΣΙΑ. Όποια πληροφορία βρισκόταν για κάθε άτομο, θα στελνόταν με τη λέγγραφο πίσω στη Γρενάδα.

Οι αξιωματικοί της ΣΙΑ θα συνεργάζονταν επίσης με το στρατό στη διεύθυνση των ανακρίσεων των αιχμαλώτων, προσέχοντας ειδικά για μέλη του κομμουνιστικού κόμματος της Κούβας καθώς και για αξιωματικούς της αντικατασκοπείας ή της ασφάλειας.

Θα εξεταζόταν κάθε φυλακισμένος σχετικά με το αν θα μπορούσε να στρατολογηθεί για να γυρίσει στην Κούβα σαν επιτόπιος πράκτορας ή να «λιποτακτήσει» και να μεταφερθεί στις ΗΠΑ. Θα καλούσαν τότε συγγενείς τους από το Μαϊάμι ή αλλού για να βοηθήσουν στο σχέδιο.

Θα απομόνωναν σίγουρα τους πιο σημαντικούς απ' τους φυλακισμένους, για πιο εντατικές ανακρίσεις. Θα έβαζαν φάρμακα στην τροφή και το νερό για να προκαλέσουν την πτώση του ηθικού τους και την απώλεια του προσανατολισμού και μετά θα τους ανέκριναν ξανά. Μια ομάδα αξιωματικών στα κεντρικά γραφεία θα δούλευε πολλές ώρες στο τσεκάρισμα των φακέλων ενώ αυτοί στη

Γρενάδα θα εξέταζαν κάθε περίπτωση για να βγάλουν κάποια χρήσιμη πληροφορία...

Γι' αυτό δεν πρέπει ν' απορούμε που ο επαναπατρισμός των Κουβανών τραυματιών καθυστέρησε για 8 μέρες ενώ ο όγκος των φυλακισμένων, που είχαν σχεδόν όλοι συλληφθεί την πρώτη μέρα της εισβολής, κρατήθηκε για 2 εβδομάδες σχεδόν σ' ένα βιαστικά οργανωμένο στρατόπεδο συγκέντρωσης.

Αργότερα οι ανταποκριτές του Τύπου απότυχαν στο να μνημονεύσουν έστω και έναν Κουβανό λιποτάκτη αλλά δημοσίευσαν συνεντεύξεις με φυλακισμένους που είχαν επιστρέψει και που επιβεβαίωσαν τις ανακρίσεις, τις απόπειρες στρατολόγησης και τις «προσφορές» για μετανάστευση στις ΗΠΑ —με τη συμμετοχή αμερικανών μη στρατιωτικών που σίγουρα ήταν αξιωματικοί της ΣΙΑ.

Πίσω στο Αμβούργο δέχθηκα πολλά τηλεγραφήματα από δημοσιογράφους κι άλλους που ρωτούσαν: ποια θα είναι τα μακροπρόθεσμα και τα μικροπρόθεσμα προγράμματα της ΣΙΑ για τη Γρενάδα; Πώς θα προσπαθήσουν να σβήσουν τις θετικές επιτεύξεις και τις ΙΔΕΕΣ της επανάστασης, τώρα που οι αμερικανοί κυριαρχούν με τα όπλα στη χώρα;

Θα μπορούσε κανείς να ορίσει σαν μικροπρόθεσμη την περίοδο από την εισβολή ως τις εθνικές εκλογές. Το μήκος αυτής της περιόδου θα εξαρτηθεί από το πόσος χρόνος θα χρειαστεί στη ΣΙΑ και στις άλλες υπηρεσίες των ΗΠΑ για να εγκαταστήσουν τις δομές εκείνες που θα βεβαιώσουν —εξασφαλίσουν την νίκη τους μέσα από ένα κόμμα που θ' ανταποκρίνεται στην αμερικάνικη κατοχή. Συγχρόνως σε κανένα άτομο ή κόμμα δεν θα επιτραπεί να σηκώσει το λάβαρο του Μπίσοπ και της επανάστασης και να ξανανάψει το επαναστατικό πνεύμα που πέθανε μ' αυτόν.

Δεν θα είμαι ούτε σύντομος ούτε εύκολος. Ο Κ. Ράντιξ, ο Τζ. Λουϊσον και άλλοι ηγέτες της επανάστασης που δεν έχουν εκτεθεί με το κίνημα κατά του Μπίσοπ ή με τη δολοφονία, του, βρίσκονται ακόμα γύρω μας.

Ένας Βρετανός παρατηρητής που επισκέφθηκε τη Γρενάδα στην αρχή της εισβολής, μου είπε ότι ο Ράντιξ και ο Λουϊσον συνάντησαν θερμή υποδοχή σε γρεναδιανές πόλεις κατά τη διάρκεια περιοδείας στο νησί. Άλλοι, που ήταν μάρτυρες στην εισβολή είπαν ότι η θετική αντίδραση πολλών Γρεναδιανών σχετικά με την άφιξη των Αμερικανών, οφειλόταν κυρίως στην αναστάτωση που έφερνε η ένταση και η αβεβαιότητα των τελευταίων εβδομάδων, στην ηττοπάθεια που γέννησε ο θάνατος του Μπίσοπ και στις μέρες στρατιωτικού νόμου που προηγήθηκαν από την εισβολή.

Κάθε καλωσόρισμα προς τους εισβολείς, βασιζόταν κυρίως —σύμφωνα με τους παρατηρητές— στην αποκήρυξη της δολοφονίας του Μπίσοπ από τους Γρεναδιανούς και όχι στην απόρριψη του Μπίσοπ ή της επανάστασης.

Πριν μερικά χρόνια στον Αγ. Δομίνικο

Η εισβολή των ΗΠΑ στη Δομινικανή Δημοκρατία το 1965 δείχνει τον πιθανό ρόλο των ΗΠΑ στη Γρενάδα κατά τους μήνες που θ' ακολουθήσουν.

δωρά
δουλεμένα
στο χερι
Σινωπης 49
Γουδι
εργαστηρι 'Βαμος'
7707066
και
Χρονια Πολλα

ΟΘΟΝΗ
ΤΡΙΜΗΝΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗΣ

140
ΤΕΥΧΟΣ

Ελληνικός
κιν/φος
Ζάν-Λούκ
Γκοντάρ
Σκορτσέζε
Κριτική
της κριτικής

Ας θυμηθούμε ότι τον Απρίλη του 1965, ξέσπασε στον Αγ. Δομίνικο ένα στρατιωτικό κίνημα για την παλινόρθωση του Χουάν Μπος σαν προέδρου. Το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα του Μπος είχε κερδίσει το 60% των ψήφων στις εκλογές του 1962. Όμως, επειδή αναθεώρησε τη νομοθεσία που αφορούσε εκτάσεις καλλιέργειας ζάχαρης που ανήκαν σε αμερικανούς και επειδή δυσφημίστηκε για στρατιωτική διαφθορά, ο Μπος ξαναέπεσε μετά από στρατιωτικό πραξικόπημα, το 1963. Μέσα σε τρεις μήνες οι συνταγματιστές —όπως ήταν γνωστοί οι στρατιωτικοί υποστηρικτές του Μπος— είχαν κατατροπώσει τις αντιδραστικές στρατιωτικές δυνάμεις και έλεγχαν την πρωτεύουσα.

«Για να προστατεύσει —δήθεν— ζωές αμερικανών», αλλά στην πραγματικότητα για να σώσει τις δυνάμεις που ήταν αντίθετες στον Μπος, ο πρόεδρος Λ. Τζόνσον έστειλε πάνω από 20.000 πεζοναύτες. Μόλις αυτοί οργάνωσαν μια προστατευτική λωρίδα ανάμεσα στους συνταγματιστές και στις δεξιές στρατιωτικές μονάδες, η επίσημη δικαιολογία για τη συνεχιζόμενη κατοχή μεταβλήθηκε από «προστασία αμερικανικών ζωών» σε «πρόληψη κομματικής κατάληψης» και αργότερα σε «βελτίωση της τάξης και της δημοκρατίας». Οι ΗΠΑ εγκατέστησαν μια προσωρινή κυβέρνηση, ανάγκασαν τους αρχηγούς της αντιπολίτευσης να εγκαταλείψουν τη χώρα και οργάνωσαν εκλογές για τον Ιούνιο του 1966.

Ο Χ. Μπος έχασε τότε από τον Τζ. Μπάλαγκερ τον υποψήφιο που ήταν ευρύτερα γνωστός σαν ο ευνοούμενος των Αμερικανών.

Στο παρασκήνιο, απ' τη στιγμή της εισβολής μέχρι τις εκλογές 14 μήνες μετά, η ΣΙΑ έπαιξε έναν αποφασιστικό ρόλο. Ο Ντ. Φίλιπς, ο αρχηγός του σταθμού στο Σάντο Ντομίνικο, αφιέρωσε 40 σελίδες των απομνημονευμάτων του («Η νυκτερινή φρουρά») για να περιγράψει τις επιχειρήσεις του.

Αρχίζοντας με μόλις 12 μέλη στην αρχή της κρίσης, το προσωπικό της ΣΙΑ στη Δομινικανή Δημοκρατία ανέβηκε γρήγορα στα 80 με βάσεις σε 9 πόλεις —εκτός από τον κύριο σταθμό στην πρωτεύουσα. Ο Φίλιπς έγραψε πως η ΣΙΑ πέτυχε να πάρει πληροφορίες από κατασκόπους μέσα σε περιοχές που έλεγχαν οι συνταγματιστές, μέσα από τα δομινικανά δίκτυα επικοινωνιών και από «φιλικές» δυνάμεις ασφάλειας σ' όλη τη χώρα. Η ΣΙΑ συνεργάστηκε επίσης και με τους αξιωματικούς της αμερικανικής στρατιωτικής αντικατασκοπείας.

Σε μια στιγμή κλειδί, τον Αύγουστο του 1965, ο Φίλιπς έφερε έναν γνωστό Κουβανό εξόριστο, τον Λ.Κ. Αγκέρο απ' το Μαϊάμι για να βοηθήσει στην εγκαθίδρυση της προσωρινής κυβέρνησης. Άλλωστε σε συνεργασία με τον προσωρινό πρόεδρο τον Χ. Γκέρι, ο Φίλιπς οργάνωσε μια διαδικασία πολιτικής καθάρσης για όλους τους διορισμούς του Γκαρσία. Επίσης ο Φίλιπς περιέγραψε πώς οργάνωσε τις δωροδοκίες για να δελεάσει τους διαφωνούντες Δομινικανούς ηγέτες να εγκαταλείψουν τη χώρα.

Αυτό που ο Φίλιπς παράλειψε απ' τα απομνημονεύματα ήταν ο ρόλος της ΣΙΑ στην τρομακτική πολιτική καταστολή από μέρους

της προσωρινής κυβέρνησης και στην αποδοχή των εκλογών που οργάνωσε ο Μπάλαγκερ.

Στο τέλος του 1965 συμφωνήθηκε ότι 34 στρατιωτικοί ηγέτες και από τις δύο πλευρές, θ' άφηναν τη χώρα λόγω διπλωματικών μεταθέσεων ή σπουδών.

Ο ηγέτης των συνταγματιστών, ο Φ. Κραμάο, και πολλοί απ' τους αξιωματικούς του έφυγαν. Αλλά απ' τους δεξιούς έφυγαν ελάχιστοι και μόλις οι συνταγματιστές αποπλίστηκαν, η κυβέρνηση Γκαρσία εγκαινίασε ένα καθεστώς ζόφου. Σ' αυτό το κλίμα πολιτικών δολοφονιών και τρομοκρατίας, ο Μπος, ήταν αδύνατο να πολεμήσει με τους φτωχούς του εσωτερικού —όπου βρισκόταν η παραδοσιακή δύναμή του— και περιορίστηκε κυρίως στον αγώνα απ' το ραδιόφωνο.

Όσο για τον Μπάλαγκερ, τον προσωρινό νικητή, ο Ρ.Σ. Κλάιβ, εξουσιοδοτημένος διευθυντής της ΣΙΑ τότε, έγραψε στα απομνημονεύματά του («Μυστικά, Κατάσκοποι και Επιστήμονες-Ερευνητές») πως η ΣΙΑ επέλεξε τον Μπάλαγκερ σαν υποψήφιο των Αμερικανών. Ο Κλάιβ είχε μάθει απ' τον εξουσιοδοτημένο διευθυντή των μυστικών επιχειρήσεων (δηλαδή τον προϊστάμενο του Φίλιπς στην Ουάσιγκτον) ότι ο Μπάλαγκερ που είχε υπηρετήσει σαν πρόεδρος υπό τον δικτάτορα Τρουχίλο και που είχε εξοριστεί στη Ν. Υόρκη, θα ήταν η καλύτερη υποψηφιότητα για τις σχεδιαζόμενες εκλογές.

Ο Κλάιβ πρότεινε τον Μπάλαγκερ στον πρόεδρο Τζόνσον την Κυριακή, στην κρεβατοκάμαρα του Τζόνσον, και ο Τζόνσον απάντησε: «Αυτό είναι. Αυτή είναι η πολιτική μας. Φώναζε αυτόν τον τύπο στο γραφείο εκεί κάτω».

Μπορεί κανείς να φανταστεί πόσο σκληρά δούλεψαν ο Φίλιπς και η ομάδα του έπειτα από μια τέτοιου είδους διαταγή Προέδρου.

Χρησιμοποιώντας τεχνικές αποδεδειγμένες σε «επιχειρήσεις εκλογικής βοήθειας» για πολλά χρόνια, η ΣΙΑ «κατασκεύασε κατά γράμμα μια νέα φιλοαμερικανική βάση δύναμης —το κόμμα του Μπάλαγκερ και την κυβέρνηση— που εξαρτιόταν ιδιαίτερα και υπηρετούσε τα συμφέροντα των ΗΠΑ» (οι Φ. Γκοφ και Μ. Λόκερ στον «Λατινοαμερικανικό ριζοσπαστισμό»). Ακόμα και εξέχοντες σοσιαλδημοκράτες των ΗΠΑ, που είχαν φέρει πίσω τον Μπος τα πρώτα χρόνια του '60 (και πληρωνόταν από κρυφά κονδύλια της ΣΙΑ) οργάνωθηκαν για την εξασφάλιση της «τελειότητας» των εκλογών.

Όσο για τις μακροπρόθεσμες συνέπειες της εισβολής στον Αγ. Δομίνικο, ο Νόαμ Τσόμσκι και ο Ε. Χέρμαν, στο έργο τους The Washington Connection and third world fascism, απόδειξαν την παράδοση που δημιουργήθηκε σε πολιτικές δολοφονίες, θεσμοθετημένα βασανιστήρια, ευρύτατη διαφθορά και υπερεκμετάλλευση από τις αμερικανικές εταιρείες, φορολογικά κίνητρα, επαναπατρισμό κεφαλαίων και κερδών, καταστολή των συνδικάτων και μισθούς πείνας με αποτέλεσμα η Δομινικανή Δημοκρατία να μετατραπεί μέσα στα χρόνια που ακολούθησαν την εισβολή σε «μέκκα» για τις αμερικανικές εταιρείες.

Σύμφωνα με τον Τσόμσκι και τον Χέρμαν, «η μάζα του πληθυσμού στερήθηκε κάθε ευκαιρία για βελτίωση της οικονομικής της θέ-

Γρεναδιανοί φωνάζουν συνθήματα ενάντια στις στρατιωτικές απειλές των ΗΠΑ με την ευκαιρία της εκδήλωσης στη μνήμη του Μ. Γκάρβεϋ. Δεξιά, συγκέντρωση για τη στρατολόγηση στην πολιτοφυλακή της Γρενάδας Αύγουστος, 1981.

σης, για εκπαίδευση ή πολιτική συμμετοχή».

Αξιοποίηση της πείρας στη Γρενάδα

Οι Γρεναδιανοί πρέπει να προσέχουν. Οι Αμερικανοί έχουν το δικό τους Έκτορ Γκάρσια Γκόνταξ —προσωρινό πρόεδρο του Αγ. Δομίνικου— στο πρόσωπο του Σερ Π. Σκουν.

Από τη στιγμή που ο αμερικανικός στρατός τον εγκατέστησε στην εξουσία σαν «Κονίσλινγκ», ο Σκουν έμοιαζε πάρα πολύ με τον προηγούμενο δικτάτορα τον Έρικ Γκέρι που κάποτε τον υπηρέτησε ο Σκουν.

Χρησιμοποιώντας την εξουσία του εντελώς ανύπαρκτου «αντιπρόσωπου της βασιλίσσας» στις χώρες της Κοινοπολιτείας, η πρώτη ενέργεια του Σκουν ήταν να διακόψει τις διπλωματικές σχέσεις με την Κούβα, την ΕΣΣΔ και τη Λιβύη. Η δεύτερη ενέργειά του, σαν βήμα για την «αποκατάσταση της δημοκρατίας», ήταν να απαγορεύσει όλες τις δημόσιες συγκεντρώσεις (εκτός από τις εκκλησιαστικές και των επιχειρηματιών) και να επιτρέψει συλλήψεις χωρίς ένταλμα. Μετά προχώρησε στο διορισμό μιας εννιαμελούς συμβουλευτικής επιτροπής «απολιτικών τεχνοκρατών». Ένας βρετανός νομικός σύμβουλος του Σκουν ισχυριζόταν ότι είχε «το δικαίωμα» να λογοκρίνει τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και να απολύει οποιονδήποτε απ' τη δουλειά του.

Αν όμως κάποιος θα έπρεπε να απολυθεί, αυτός είναι ο Π. Σκουν. Μόνο ένας τρελός θα πίστευε ότι ζήτησε παρέμβαση από το εξωτερικό πριν την εισβολή. Το γράμμα του που δημοσιεύτηκε —και που έγραψε μια μέρα πριν από την εισβολή ζητώντας βοήθεια από την κυβέρνηση των νησιών Μπαρμπάντος— γράφτηκε πιθανότατα από τον Ου. Γκούαμ. Επιπλέον, σύμφωνα με τις βρετανικές συνταγματικές αρχές που ισχύουν, ένα τέτοιο αίτημα για παροχή βοήθειας θα μπορούσε ν' απευθυνθεί μόνο στη Βρετανική κυβέρνηση και τη βασίλισσα. Από τη στιγμή που ο Σκουν είδε έναν εκπρόσωπο της βρετανικής κυβέρνησης την ίδια μέρα που υποτίθεται ότι έγραψε την επιστολή (24 Οκτωβρίου) και δεν του έκανε λόγο για αποστολή βρετανικής βοήθειας, πρέπει να συμπεράνουμε ότι υπο-

νόμεισε το λειτουργημά του με τον πιο ακραίο τρόπο. Εξάλλου, οι βρετανοί δεν έκαναν καμία κίνηση να αντικαταστήσουν τον Σκουν, αποδεχόμενοι με χυδαίο τρόπο το τετελεσμένο γεγονός.

Σύμφωνα με όλα τα δεδομένα, οι Αμερικανοί στρατιωτικοί —σε στενή αναμφίβολα συνεργασία με τη ΣΙΑ— άρχισαν ευρύτατες «πολιτικές εκκαθαρίσεις» όταν σταμάτησαν οι συγκρούσεις.

Με τη βοήθεια καταλόγων από ονόματα, οι στρατιώτες έκαναν εκατοντάδες συλλήψεις και έρευνες στα σπίτια, και μπλόκα, συγκεντρώνοντας τους κρατούμενους για ανάκριση σ' ένα ανοιχτό στρατόπεδο συγκέντρωσης. Τα βιβλία που θεωρήθηκαν κομμουνιστικά κατασχέθηκαν. Ο σκοπός όλων αυτών των ερευνών και των συλλήψεων ήταν και ψυχολογικός: να ταπεινώσουν, να φοβίσουν και να καταβάλουν το ηθικό όλων αυτών που είχαν στρατευθεί στην επανάσταση.

Μέσα σε μια βδομάδα από την ημέρα της εισβολής μια εκατονταμελής μονάδα του αμερικανικού στρατού, ειδικευμένη στον ψυχολογικό πόλεμο έφτασε στη Γρενάδα. Εξάλλου, οι περισσότεροι απ' τους 50 πολίτες που εργάζονταν στη νέα αμερικανική αποστολή —ίσως περισσότεροι απ' τους μισούς, 30-35— ήταν υπάλληλοι της ΣΙΑ.

Και τώρα... στρώσιμο στη «δουλειά»

Τα καθήκοντά τους, τους μήνες πριν από τις εκλογές ήταν παρόμοια με αυτά που είχαν τότε, στη Δομινικανή Δημοκρατία. Έργο τους ήταν δηλαδή, να εγκαθιδρύσουν και να διατηρήσουν τον έλεγχο διαμέσου ενός πελατειακού καθεστώτος, προσφεύγοντας ίσως σε εκλογές για να δημιουργήσουν μια επίφαση «δημοκρατίας».

Το πρώτο που έκαναν ήταν να φτιάξουν φακέλους στηριζόμενοι στα ντοκουμέντα που πήραν από την επαναστατική κυβέρνηση και το New Jewel Movement (πρόκειται για το κίνημα του Μπίσοπ) και στις ανακρίσεις εκατοντάδων κρατούμενων.

Από εκεί και πέρα οι «ανατροπείς» θα καταταχθούν σύμφωνα με το βαθμό συμμετοχής τους στην επανάσταση. Πιο σημαντικοί θα θεωρηθούν αυτοί που είχαν ηγετικές θέ-

σεις στην κυβέρνηση και στο NJM, οι αξιωματικοί του στρατού και της Ασφάλειας και οι ηγέτες των συνδικάτων. Μετά έρχεται η σειρά των μελών του NJM και των ανδρών του στρατού και της πολιτοφυλακής. Έπειτα, η σειρά των μελών των μαζικών οργανώσεων. Ενδεχόμενα η ΣΙΑ οργανώνει φάκελο για τον καθένα που πήρε ενεργό μέρος στην επανάσταση. Ταυτόχρονα «φακελώνει» αυτούς που ήταν οι «συμπαθούντες» της επανάστασης.

Σε συνεργασία με την αμερικανική στρατιωτική δύναμη που θα παραμείνει στη χώρα όταν αποσυρθούν τα «στρατεύματα μάχης» και μαζί με τους Καραϊβινούς και ίσως τους κοινοπολιτειακούς κατακτητές, η ΣΙΑ θα οργανώσει μια νέα δύναμη Αστυνομίας και Ασφάλειας. Ο Ρήγκαν δήλωσε ότι θα διατεθούν 15 εκατομμύρια δολάρια για το σκοπό αυτό, σε μια χώρα με 110.000 κατοίκους. Οι φάκελοι της Ασφάλειας με τα ονόματα των «ανατροπών» θα βοηθήσουν στο να συγκεντρωθεί η προσοχή αυτών των νέων υπηρεσιών στη «σωστή κατεύθυνση». Ίσως αυτές οι υπηρεσίες χρησιμοποιηθούν σαν προέκταση του κράτους της ΣΙΑ για ανακρίσεις και πολιτικές διώξεις.

Οι ψυχολογικές επιχειρήσεις θα είναι από τις πιο σημαντικές —άρχισαν στην ουσία με τον σάλο που ξεσήκωσε ο Ρήγκαν μιλώντας για τη «βάση της Κούβας» στη Γρενάδα, με τα όπλα της Κούβας που στέλνονταν αεροπορικά στην Ουάσιγκτον και εκτίονταν σαν λάφυρα πολέμου και με τα ντοκουμέντα που έδειχναν «μυστικές» στρατιωτικές συμφωνίες με την Κούβα, την ΕΣΣΔ και την Β. Κορέα.

Άλλωστε αν και ο στόχος αυτής της πρώτης προπαγάνδας ήταν ο αμερικάνικος λαός τα ίδια θέματα και άλλα θα έχουν σαν στόχο τους Γρεναδιανούς πριν τις αναμενόμενες εκλογές.

Αλλά και ο άμεσος έλεγχος των μέσων μαζικής επικοινωνίας στη Γρενάδα, θα κριθεί αναγκαίος.

Το «Ράδιο-Ελεύθερη Γρενάδα» που σχεδόν καταστράφηκε κατά την εισβολή, ξαναβγήκε σύντομα στον αέρα με τη γουστόζικη ονομασία «Ραδιο-Νήσος Μπαχαρικό».

Η Free West Indian, η δισεβδομαδιαία επα-

Οι Γρεναδιανοί εκδηλώνουν την υποστήριξή τους στην επανάσταση. Δεξιά, μερική άποψη της συγκέντρωσης τον Αύγουστο του 1981 όταν ο Μπίσοπ κατάγγειλε τα αμερικανικά σχέδια εισβολής στη Γρενάδα.

ναστατική εφημερίδα θα εμφανιστεί πάλι χωρίς αμφιβολία μ' ένα το ίδιο κατάλληλο «απολιτικό» όνομα. Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας που συμμετείχαν στην επανάσταση της Γρενάδας θα μοιραστούν ανάμεσα στους αστούς επιχειρηματίες της Ένωσης Διαμερικανικού Τύπου και στο τοπικό υποπαράρτημα της Ένωσης Τύπου και Ειδήσεων Καραϊβικής που εκτέθηκαν και οι δύο πολλές φορές σαν όργανα της ΣΙΑ.

Η τηλεόραση, που πριν την εισβολή έκανε πρόγραμμα μόνο για λίγες ώρες και που μετά το περιόρισε σ' έναν μικρό αριθμό σπιτικών, θα εξελιχθεί πολύ γρήγορα, σαν μέσο για ψυχολογικού τύπου επιχειρήσεις— για γρήγορη κατήχηση σε «δημοκρατικές» αξίες μέσω «Ντάλλας», «Δυναστείας» και άλλων καθαρά αμερικανικών προγραμμάτων. Δεν θα μου προκαλέσει έκπληξη αν η ΣΙΑ, μέσω κάποιου ιδρύματος ή άλλου οργανισμού, χαρίσει συσκευές τηλεόρασης σε κάθε γρεναδιανή οικογένεια...

Σε ορισμένα ψυχολογικά θέματα θα δοθεί έμφαση ενώ άλλα θα υποβαθμιστούν.

Για υποβάθμιση προορίζονται:

- Ο κίνδυνος που διέτρεξαν οι αμερικανοί σπουδαστές

Λιγότερο από 48 ώρες πριν την εισβολή, μια ομάδα αμερικανών διπλωματών που είχε επσκεφθεί τη Γρενάδα από τα Μπαρμπάντος δεν είδε κανέναν κίνδυνο, τέτοιο ώστε να συμβουλέψει τους σπουδαστές να φύγουν. Συγχρόνως το Γρεναδιανό Στρατιωτικό Συμβούλιο ανακοίνωσε ότι όλοι οι ξένοι στο νησί ήταν ελεύθεροι να φύγουν. Ο μόνος, αληθινός κίνδυνος για τους σπουδαστές ήρθε από την ίδια την εισβολή. Έτσι το θέμα «σωτηρία σπουδαστών» θα είναι δύσκολο στο χειρισμό του, και... καλύτερα ν' αγνοηθεί από δω και πέρα.

- Η έκκληση για βοήθεια του Σκουν

Όπως σημειώθηκε παραπάνω, ο Σκουν απέτυχε στην έκκληση για βοήθεια απ' τη βασιλίσσα. Το ίδιο αποτέλεσμα είχε και η έκκληση του προς τους βρετανούς διπλωμάτες που συνάντησε τη μέρα εκείνη που υποτίθεται ότι ζήτησε βοήθεια από τον πρωθυπουργό των Μπαρμπάντος γράφοντάς του ένα γράμμα. Η «νομιμότητα» του ρόλου του Σκουν

στην εισβολή θα είναι άλλο ένα θέμα που καλύτερα να μη συνδεθεί με τα υπόλοιπα.

- Ο πραγματικός λόγος της εισβολής

Ο Ρέγκαν και η παρέα του της Καραϊβικής, σωστά φοβήθηκαν ότι η Γρεναδιανή επανάσταση θα ήταν μια απειλή για τα γειτονικά νησιά όπου κινδύνευαν να διαδοθούν το παράδειγμα και οι ιδέες της. Αυτός ήταν ο πραγματικός λόγος της εισβολής αλλά θα πρέπει να «υποβαθμιστεί» για να μην αποδυναμωθεί η «Κουβανοτρομοκρατική» πρόφαση.

- Τα επιτεύγματα της Επανάστασης

Με τον Μπίσοπ, η εθνική υγεία και εκπαίδευση επεκτάθηκαν ραγδαία, η ανεργία έπεσε από το 48% στο 13%, η βιομηχανία άνθισε, ο τουρισμός μειώθηκε λιγότερο απ' ότι στα γειτονικά νησιά, ακόμα και η Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ίδρυμα επαινούσαν τη διοίκηση της οικονομίας στη Γρενάδα. Μέχρι και οι πιο αντιδραστικοί Γρεναδιανοί υποστήριζαν το πρόγραμμα για το νέο αεροδρόμιο.

Πολλά απ' τα κοινωνικά προγράμματα που άρχισε ο Μπίσοπ θα έπρεπε να συνεχιστούν. Αυτό μπορεί να γίνει μόνον με την βοήθεια δολαρίων. Επειδή όμως ήταν προγράμματα της επανάστασης θα πρέπει να υποβαθμιστούν.

- Η λεηλασία της Γρενάδας από τις ΗΠΑ

Οι αμερικάνοι εισβολείς απέκτησαν άμεσα τον έλεγχο όλων των ντοκουμέντων και του στρατιωτικού εξοπλισμού που βρήκαν, και χωρίς κουβέντα για πληρωμή τον μετέφεραν με πλοία έξω από τη χώρα. Όλα αυτά όμως ήταν στο κάτω κάτω, περιουσία της κυβέρνησης για την οποία ο Σκουν είναι υπόλογος στη βασιλίσσα.

Θα επιστρέψουν οι ΗΠΑ στη Γρενάδα τον στρατιωτικό εξοπλισμό, όπως θα έπρεπε; Βεβαίως όχι. Η Γρενάδα θα πρέπει ν' αποκτήσει τώρα αμερικάνικο εξοπλισμό ώστε να δικαιολογηθεί η παρατεταμένη κατοχή από «εκπαιδευτές» και «συμβούλους».

Αντίθετα, θα δοθεί έμφαση:

- Ο Μπίσοπ «είχε ξεπουληθεί» στις κομμουνιστικές χώρες

Αυτό μπορεί «ν' αποδειχθεί» από τα ντο-

κουμένα που βρέθηκαν (ορισμένα μάλιστα «χτενίστηκαν» απ' τη ΣΙΑ) και που δείχνουν συμφωνίες στρατιωτικής βοήθειας και εκπαίδευσης με την Κούβα, τη Σοβιετική Ένωση και άλλες κομμουνιστικές χώρες.

Η στρατιωτική δομή της Γρενάδας δεν ήταν κατάλληλη για ν' αμυνθεί ενάντια στην απειλούμενη εισβολή των μισθοφόρων ή σε μια άμεση στρατιωτική επίθεση του τύπου «Επιχείρηση Ωκεανός 1981».

Τα όπλα που είχαν μαζευτεί στη Γρενάδα δεν προορίζονταν να χρησιμοποιηθούν από τους Γρεναδιανούς αλλά από την «κουβανική δύναμη κατοχής» που «μπορούσε να φτάσει εκεί οποιαδήποτε στιγμή».

Είναι μάλιστα ιδιαίτερα πιθανό, το Στέιτ Ντιπάρτμεντ να δημοσιεύσει σύντομα μια «Λευκή Βίβλο» για τη Γρενάδα με αντίγραφα ντοκουμέντων και απογραφές των στρατιωτικών υλικών που είχαν ιδιοποιηθεί οι Αμερικάνοι (αλλά και με όλα τα όπλα που θα χρειαστεί να προστεθούν απ' τα αποθέματα της ΣΙΑ, για να κάνουν το επιχείρημα πιστευτό).

- Η Γρενάδα «ετοιμαζόταν για την εξαγωγή της Ένοπλης Επανάστασης»

Ο στρατιωτικός εξοπλισμός που βρέθηκε (με τις πιθανές προσθέσεις;) ήταν πολύ περισσότερος απ' όσο η ίδια η Γρενάδα μπορούσε να χρησιμοποιήσει. Το περίσσειμα προοριζόταν για τον εξοπλισμό των επαναστατικών κινημάτων σε γειτονικές χώρες.

- Ο Μπίσοπ και το NJM «έφεραν ένα ξένο σύστημα» στη Γρενάδα

Οι κάτοικοι της ανατολικής Καραϊβικής είναι συγγενείς μεταξύ τους μέσω της ιστορίας, της κουλτούρας, της μετανάστευσης. Κανένα άλλο νησί δεν απώθησε το κοινοβουλευτικό σύστημα που άφησε ο βρετανικός αποικιοκρατισμός και πολύ περισσότερο, δεν προχώρησε σε μια επαναστατική σοσιαλιστική αλλαγή.

Τώρα η Γρενάδα επέστρεψε στη «δημοκρατική» αγκαλιά και μπορεί να πάρει την κύρια θέση ανάμεσα στις αδελφές νήσους της Καραϊβικής. Η επανάσταση ήταν μια «προσωρινή» παρέκκληση και χάρη στις ΗΠΑ η χώρα μπορεί «να επιστρέψει στην ομαλότητα».

● Οικονομικά πλεονεκτήματα της εισβολής

Μέσα σ' ένα μήνα από την εισβολή, η υποσχέση του Ρήγκαν ότι θα βοηθήσει στην ανασυγκρότηση ανέβηκε από 25.000 δολάρια σε 15.000.000. Αν σκεφτεί κανείς τα μπηδαινικά ποσά που δίνονται κάθε χρόνο στους φιλικούς προς τον Ρήγκαν συνωμότες της Καραϊβικής —στις ίδιες τις κυβερνήσεις που ντροπιάστηκαν απ' τις επιτυχίες της επανάστασης στη Γρενάδα— το μάθημα είναι φανερό: *Θέλεις πολλά λεφτά; Πρώτα γίνε «κομμουνιστής».* Έπειτα στήσε μια «Κουβανέζικη βάση», και μετά ζήτησε «να σε σώσουν».

Οι κάτοικοι της Γρενάδας μπορούν να είναι ευγνώμονες που οι Αμερικάνοι όχι μόνο ξεφορτώθηκαν τους «κακοποιούς» που αντικατέστησαν τον Μπίσοπ αλλά και... «για κοίτα όλους τους δρόμους που μόλις ασφαλοστρώθηκαν, τις γέφυρες που επισκευάστηκαν, τις τηλεφωνικές συνδέσεις που βελτιώθηκαν, τις εγκαταστάσεις νερού και ηλεκτρικού...».

● Το Καθεστώς του Μπίσοπ «παραβίασε τα ανθρώπινα δικαιώματα»

Πολιτικοί κρατούμενοι έμεναν στην φυλακή χωρίς δίκη. Πολλοί βασανίζονταν. Οι ράστα που αρχικά είχαν υποστηρίξει την επανάσταση καταπιεζόντουσαν συστηματικά για τα παράξενα ήθη τους και για τη χρήση που έκαναν, της μαριχουάνας. Δεν επιτρεπόταν ελευθερία στον Τύπο. Γινόταν πλύση εγκεφάλου στα παιδιά με «κομμουνιστικά» εγχειρίδια. Θα γίνει προσπάθεια για να αναδιοργανωθούν τα συνδικάτα και για να γίνουν εκκαθαρίσεις στους αρχηγούς των επαναστατών.

Το Αμερικάνικο Ινστιτούτο για την ανάπτυξη της Ελεύθερης Εργασίας —που πολλές φορές εκτέθηκε σαν μέτωπο της ΣΙΑ— σίγουρα θ' ανοίξει ένα γραφείο στη Γρενάδα για να διδάξει «ελεύθερο συνδικαλισμό», δηλαδή το είδος εκείνο των συνδικάτων που η εργοδοσία προτιμά. Η αποκατάσταση εκείνων που είχαν συνεργαστεί με το καθεστώς του Γκέρι και που απομονώθηκαν έπειτα στη διάρκεια της επανάστασης, θα είναι ένα πρώτο βήμα.

Ο προγραμματισμός των εκλογών θα είναι το στοιχείο κλειδί για να εξασφαλιστεί το ότι μια φιλική πάλι κυβέρνηση θα ακολουθήσει τον Σκουν.

Ο ίδιος φέρεται να έχει πει ότι —αντίθετα με την προσωπική του εκτίμηση για εκλογές μέσα σε έξη ή δώδεκα μήνες— οι Αμερικάνοι του είπαν ότι προγραμματίζουν μια καθυστέρηση δύο χρόνων.

Ο σκοπός της καθυστέρησης είναι να κάνει την ανάμνηση του Μπίσοπ και της επανάστασης να ξεθωριάσει, την ώρα που η ψυχολογική καμπάνια της ΣΙΑ θα ενισχύεται.

Πολλοί λόγοι μπορούν να δοθούν για την αναβολή των εκλογών: εγκαθίδρυση καινούριων εκλογικών διαδικασιών και μηχανισμών, εγγραφή των ψηφοφόρων, σχηματισμός πολιτικών κομμάτων. Είναι αλήθεια ότι η ΣΙΑ θα χρειαστεί χρόνο για να εφαρμόσει το τέχνασμα του Φ. Μπούρναμ της Γουϊάνας και για να οργανώσει την ψηφοφορία εκείνων των Γρεναδιανών που ζουν έξω από τη χώρα και που υπολογίζονται όσοι και οι κάτοικοι του νησιού. Υποθέτοντας ότι δεν συμπαθούν ιδιαίτερα την επανάσταση, η ψήφος τους θα είναι μάλλον απίθανο να βοηθήσει μια αναδιοργανωμένη αριστερά και θα μπορούσε να είναι αποφασιστική (όπως στη Γουϊάνα όπου από καιρό νεκροί κάτοικοι Λονδίνου, «ψήφισαν κανονικά» για το κυβερνητικό κόμμα).

Όπως στη Δημοκρατία του Αγίου Δομίνικου, η ΣΙΑ προγραμματίζει τρόπους για να εξασφαλίσει την τελική εκλογή του «σωστού» υποψήφιου.

Αυτό θα απαιτήσει επιλογή του υποψήφιου (του αντίστοιχου στη Γρενάδα Μπάλαγκερ) και, αν χρειαστεί, ίδρυση ενός πολιτικού κόμματος και μιας ισχυρής βάσης γι' αυτό. Η ανασύσταση των παλιών δυνάμεων του Γκέρι δεν είναι απίθανη —ίσως ακόμα και ένας Γκερισμός χωρίς τον Γκέρι— αν και ακόμα και η ΣΙΑ θα έπρεπε να γνωρίζει πόσο ελάχιστα δημοφιλής ήταν όταν ο Μπίσοπ και το NJM τον καθαίρεσαν.

Οποιοδήποτε και να είναι το τελικό εκλογικό αποτέλεσμα η ΣΙΑ είναι σίγουρο ότι θα βρίσκεται σ' εγρήγορση από την αρχή για να εισχωρήσει μέσα στα κόμματα και να χειριστεί «κατάλληλα» τις εκλογές.

Οι επαναστάτες που θα ανασυνταχθούν και θα σηκώσουν το έμβλημα του Μπίσοπ θα πέφτουν θύματα μιας συκοφαντικής εκστρατείας από τα «ελεύθερα» μέσα μαζικής επικοινωνίας με την κατηγορία ότι είναι πράκτορες της Κούβας και της Σοβιετικής Ένωσης και θα καταδιωχθούν από τα καινούρια σώματα ασφάλειας της ΣΙΑ.

Θα δεχθούν ακόμα κι επιθέσεις από τρομοκράτες. Η καταστολή θα εκτελεσθεί ανάλογα με το πόσο απειλητική θα παρουσιάζεται μέσα από την πολιτική παρακολούθηση και τις σφυγμομετρήσεις, η αριστερά. Όπως συνέβη με τον Χουάν Μπος το 1966, το πολιτικό κλίμα μπορεί να γίνει τόσο επικίνδυνο για αυτούς που επέζησαν ανάμεσα στους υποστηρικτές του Μπίσοπ που μια ανοιχτή καμπάνια του Κ. Ράντιξ μπορεί να σημαίνει αυτοκτονία. Η ΣΙΑ μπορεί ακόμα και να μηχανευτεί μια συμμετοχή στις εκλογές, της παλιάς φράξιας του NJM που καθοδηγούσε ο Μπ. Κορντ σαν μέσο για να προκαλέσει σύγχυση και να διασπάσει την αριστερά.

Και άλλοι εκτός από την ΣΙΑ

Η ΣΙΑ βέβαια είναι μία μόνο από τις αμερικάνικες κρατικές υπηρεσίες που αναμείχθηκαν στη Γρενάδα με τους πεζοναύτες.

Έτσι εκτός απ' αυτήν, θα ενεργοποιηθούν και οι αξιωματούχοι του Υπουργείου Εξωτερικών υπό την καθοδήγηση του νέου πρέσβη.

Θ' αναμειχθεί φυσικά και το προσωπικό της υπηρεσίας για τη Διεθνή Ανάπτυξη. Αυτοί είναι που θα ερευνήσουν τους τρόπους για να βάλουν προς νέα προγράμματα και να επεκτείνουν τα παλιά ώστε να κάνουν τους Γρεναδιανούς να ευγνωμονούν για την εισβολή.

Υπάρχει η πληροφορία ότι θα αποσταλούν στη Γρενάδα και εθελοντές των Σωμάτων Ειρήνης για ν' αντικαταστήσουν κουβανούς δασκάλους και γιατρούς.

Αν τα δει κανείς όλα αυτά μαζί —τ' αμερικάνικα προγράμματα στη Γρενάδα— όπως και στη Δημοκρατία του Αγ. Δομίνικου την δεκαετία του '60— θα μετατρέψουν πραγματικά τον τόπο σε αμερικανική αποικία... αυτό ακριβώς για το οποίο ο Ρήγκαν κατηγορήσε τον Μπίσοπ σε σχέση με την Κούβα.

Οι χαμένες ελπίδες

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας επίσκεψής μου στη Γρενάδα σταμάτησα στο Γκρίνερι, ένα εστιατόριο στην προκυμαία του Αγ. Γεωργίου. Εκεί καθόταν μόνη της η Τζ. Κρεφτ, η Υπουργός Παιδείας και Πολιτισμού. Με κάλεσε να καθίσω να γευματίσουμε μαζί. Μου είπε ότι μόλις είχε αγοράσει για την κυβέρνηση ένα παλιό παραμελημένο ξενοδοχείο που ψηλά από ένα λόφο βλέπει το λιμάνι. Σκόπευε να το ανακαινίσει σαν πολιτιστικό κέντρο για χορό, θέατρο κτλ.

«Γιατί δεν έρχεστε με τη Ζιζέλ να μείνετε στη Γρενάδα;» ρώτησε. «Η Ζιζέλ θα μπορούσε ν' ανοίξει μια σχολή μπαλέτου όταν θα εγκαταστήσουμε το νέο κέντρο».

«Είναι δυο χρόνια που μιλάμε συνέχεια γι' αυτό, Τζάκυ» της απάντησα «και νομίζω ότι είναι απλώς θέμα του πότε θ' αποφασίσει να σταματήσει να χορεύει για ν' αρχίσει να διδάσκει. Όσο για μένα, θα ερχόμουν αύριο».

Όταν η Τζάκυ Κρεφτ πέθανε με τον Μπίσοπ αυτό το απόγευμα της Τετάρτης, τα όνειρα που πέθαναν μαζί τους δεν ήταν μόνο δικά τους.

Η Γρενάδα πρόσφερε έναν καινούργιο δρόμο, καινούριες ελπίδες για τους λαούς της Καραϊβικής και γι' άλλους πιο μακριά. Αυτές οι ελπίδες διαλύθηκαν τον Οκτώβριο του 1983 αλλά το παράδειγμα της επανάστασης στη Γρενάδα, θετικό συγχρόνως και αρνητικό, δεν θα καταστραφεί ποτέ.

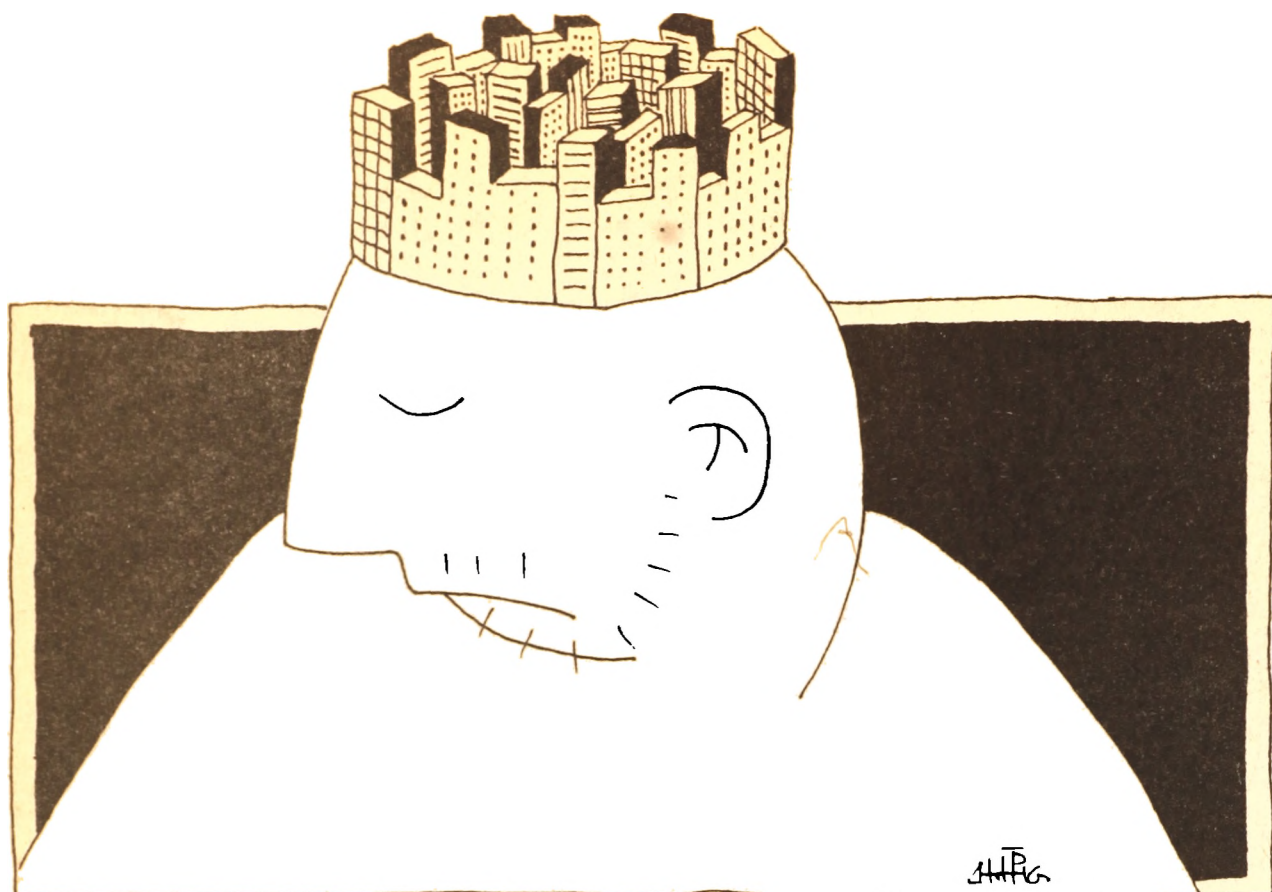
□

Ελληνική Λογοτεχνία • Δοκίμιο • Ξένη Λογοτεχνία
Φιλοσοφία • Εθνική Αντίσταση • Παιδικά
Ελληνικά Θέματα • Επιστημονική Φαντασία

Εξάντας

Κωλέττη 11 • Τηλ. 36.04.885
Τζαβέλα 1 • Τηλ. 36.21.236

Συμμετοχή στο σχεδιασμό της πόλης

του Αριστοτέλη Μπέη
δικηγόρου
δημοτικού συμβούλου της Αθήνας

Η επιτακτικότητα άλλων θεμάτων έχει εμποδίσει τη συνειδητοποίηση των κατοίκων της Αθήνας πάνω στο φάσμα των προβλημάτων που δημιουργήθηκαν από τη βιομηχανοποίηση της οικοδόμησης, από τη χρησιμοποίηση της γης στην πόλη μας σαν μέσο εμπορικής διακίνησης του χρήματος. Το παλιό κίνητρο της οικοδόμησης που ήταν η κατασκευή κατοικίας, υποκαταστάθηκε από το κέρδος σαν μοναδικό κίνητρο. Η στροφή αυτή ήταν επόμενο να ανατρέψει την παλιά δομή της πόλης που περιήλθε σε κρίση και λειτουργικά αδιέξοδα (δημογραφική ασφυξία, κοινωνική αρρυθμία...).

Τον πλήρη προβληματισμό πάνω στην κρίση της πόλης μας συγκεντρώνουν οι προτάσεις του χωροταξικού σχεδίου «ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ '83-Αθήνα». Ο ετοιμαζόμενος νόμος θα εγκαθιδρύσει το νομοθετικό πλαίσιο ώστε, όπως αναγγέλλεται, «σε μια δεκαετία θα υπάρξει μια άλλη πόλη

στη θέση της σημερινής». Πρόκειται για σύνολο μέτρων που θα αποτελέσουν αποφασιστική επέμβαση στην καθημερινότητα των κατοίκων της Αθήνας. Όμως προσοχή. Η καθημερινότητα των κατοίκων πρέπει να γίνει κατάσταση ελευθερίας και αυθορμητισμού¹. Η μεταφορά οποιουδήποτε συστήματος μέσα στο χώρο της πόλης τον διαμορφώνει σε χώρο καταναγκασμού για το άτομο και τις ομάδες γιατί το σύστημα συσφίγγει και εξουσιάζει. Το Ρυθμιστικό πρέπει να αποκαταστήσει την κυριαρχία της προσωπικότητας και την εξουσία της να δημιουργεί τον καθημερινό της ρυθμό, αυτά που το σύστημα της ποσοτικής παραγωγής έχει από χρόνια στερήσει στην Αθήνα.

Με αυτό τον τρόπο οριοθετείται, κατά την άποψή μας, η νομοθετική παρέμβαση στη μορφή της πόλης μας. Η κυβέρνηση σαν κεντρική εξουσία μπορεί με το Ρυθμιστικό να θεσμοθετεί το γενικό σχεδιασμό

της Αθήνας, αλλά δεν νομιμοποιείται για να γίνει ρυθμιστής των προσωποπαγών σχέσεων στις μικρότερες ενότητες. Τα μικρά τοπικά σύνολα από τα οποία συγκροτείται η Αθήνα θα πρέπει να διαφυλάξουν τις δυνατότητες διαφοροποιημένων επιλογών μέσα στα γενικά όρια του Ρυθμιστικού. Αυτή την αυτοτέλεια μπορεί να εγγυηθεί και εξασφαλίσει στις συνοικίες της Αθήνας μόνο η Δημοτική Αρχή με τις δικές μας διαδικασίες.

Σ' αυτό το κείμενο και με προορισμό το διάλογο μεταξύ των κατοίκων της Αθήνας συγκεντρώσαμε σκόρπιες σκέψεις, έξω από χωροταξικό σύστημα, που όμως αποτελούν στοιχεία, δεδομένα ή προϋποθέσεις στο σχεδιασμό του χώρου της Αθήνας. Αναφερόμαστε περισσότερο στο δικαίωμα της ιδιοκτησίας και στο εξουσιαστικό του πεδίο γιατί από εκεί προέρχονται τα εμπόδια για τον ελεύθερο προγραμματισμό κάθε πόλης.

Ο ατομοκεντρισμός της ιδιοκτησίας

Η κοινωνική χρήση της γης που εμφανίστηκε στην αρχαιότητα και εκθειάστηκε από τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη², εγκαταλείφθηκε ολοσχερώς με το πέρασμα των αιώνων μπροστά στην αυξανόμενη παντοδυναμία της ατομικότητας. Έτσι ο ιδιοκτήτης της γης εκμεταλλεύεται απολυταρχικά το έδαφος και τον εναέριο χώρο πάνω απ' αυτό με στόχο την επίτευξη του μέγιστου κέρδους. Η ικανοποίηση του ιδιοκτήτη γίνεται χωρίς δεσμεύσεις από τις συλλογικές ανάγκες που έχει η γύρω περιφέρεια σαν χώρος ανθρωπίνης εγκατάστασης.

Η σύγχρονη αντίληψη για τη χρήση της γης εντάσσεται στη γενική οικονομική αντίληψη του laissez-faire ως προς τη λειτουργία της οικονομίας. Αν τα καπιταλιστικά κράτη αναγκάστηκαν να μετριάσουν τη φιλελεύθερη αρχή του laissez-faire με την οποία εκφυλίζεται η έννοια της ελευθερίας-ισότητας, και να προχωρήσουν στην κρατική παρέμβαση και στον κρατικό σχεδιασμό, τούτο έγινε πολύ διστακτικά ως προς το σχεδιασμό και τον καθορισμό στη χρήση του εδάφους. Μόνο τελευταία η χωροταξία άρχισε να βρίσκει πλατιά εφαρμογή στα δυτικά κράτη³.

Δυστυχώς στη χώρα μας τα πράγματα έχουν μείνει πίσω ως προς τις δεσμεύσεις της ακίνητης περιουσίας. Στο φάσμα της πάλης των μη προνομιούχων τάξεων δεν έχουν καταγραφεί διεκδικήσεις που να αφορούν το σχεδιασμό στη χρήση της γης μέσα στην πόλη⁴. Και το δικαίωμα στην ακίνητη περιουσία ακολουθεί μια πορεία χωρίς αλλαγές δεμένη με την καπιταλιστική αντίληψη της ιερότητας της σχέσης του ανθρώπου με τα ακίνητα. Έτσι ο νόμος φθάνει στο σημείο να εξοπλίζει με την ίδια παντοδυναμία

όλους τους ιδιοκτήτες ακινήτων χωρίς να νοιάζεται εάν με αυτά ικανοποιούνται βιοτικές ανάγκες του ιδιοκτήτη ή χρησιμοποιούνται για την αύξηση του πλουτισμού του⁵.

Όμως στο τέλος του εικοστού αιώνα δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει η ανάλυση πως η ιδιωτική ιδιοκτησία στα ακίνητα έχει από τη φύση της δύο αντίστροφες συνέπειες: την ιδιοποίηση του εδάφους από το άτομο και τη σύστοιχη στέρηση αυτού από την ολότητα. Τούτο σημαίνει ότι η αναγνώριση και προστασία της ιδιοκτησίας είναι μια θυσία της ολότητας για χάρη ενός μέλους της. Στο σημείο αυτό βρίσκεται και το κριτήριο με το οποίο θα πρέπει να αντιμετωπίζεται και προστατεύεται η ατομική ιδιοκτησία. Πάνω σ' αυτή τη βάση,

- θεμελιώνεται η διαλογική διεργασία μεταξύ γενικού και ειδικού συμφέροντος, και
- το έδαφος αναδεικνύεται πραγματικός παράγοντας κοινωνικής λειτουργικότητας.

Κοινωνικοποίηση του εδάφους

Η στέρηση των ακινήτων που προκύπτει για την ολότητα από την ιδιωτική ιδιοκτησία μετριάζεται από το Σύνταγμα του 1975 με δύο τρόπους:

α. με την καθιέρωση του γενικού συμφέροντος σαν στοιχείου της έννοιας και του περιεχομένου της ιδιοκτησίας. Ρητώς ορίζεται στο άρθρο 17 ότι τα δικαιώματα της ιδιοκτησίας «δεν δύνανται να ασκούνται εις βάρος του γενικού συμφέροντος». Δηλαδή ο φορέας του δικαιώματος δεν μπορεί να χρησιμοποιεί και διαθέτει το πράγμα «όπως του αρέσει», αλλά δικαιούται να το απολαμβάνει με τρόπο ωφέλιμο και στο κοινό συμφέρον.

Ο ορισμός της ιδιοκτησίας με πρόσθετο στοιχείο το γενικό συμφέρον δεν έχει ιστορία στον τόπο μας γιατί είδε το φως μόλις στο τελευταίο Σύνταγμα. Παρόλο που το Σ. τούτο συντάχθηκε από τις συντηρητικές τάξεις της ελληνικής κοινωνίας η επιβολή του γενικού συμφέροντος αποτελεί ομολογουμένως σπουδαία λαϊκή κατάκτηση, η οποία όμως στην εφαρμογή της συνάντησε τη σθεναρή αντίδραση του κατεστημένου. Έτσι οκτώ χρόνια πέρασαν από τη συνταγματική του καθιέρωση και το γενικό συμφέρον δεν βρήκε ακόμη σημαντικό χώρο μέσα στα νομοθετικά κείμενα.

Με τον ορισμό αυτό της ιδιοκτησίας, διαπιστώνεται από τους συνταγματολόγους ότι εισάχθηκε στην Ελλάδα η διπλή φύση αυτής⁶. Η ιδιοκτησία δεν ισχύει μόνο σαν ατομικό δικαίωμα αλλά και σαν θεσμός με *κοινωνική λειτουργικότητα*. Η εξουσία του δικαιούχου επί του πράγματος (ιδιοκτησία) αναγνωρίζεται και προστατεύεται από την έννομη τάξη σαν θεσμός που σκοπεύει τόσο στην εκμετάλλευση του πράγματος από το άτομο όσο και στην *παράλληλη ωφέλεια της ολότητας*. Δεν κρίνεται πλέον από το πρίσμα του φορέα - ατόμου ο τρόπος της απόλαυσης και χρήσης του πράγματος. Η υποκειμενικότητα υποκαταστάθηκε από την κοινωνική θεώρηση η οποία οριοθετεί το περιεχόμενο της ιδιοκτησίας.

Η πρακτική συνέπεια σ' αυτή τη μεταμόρφωση είναι πράγματι επαναστατική γιατί το περιεχόμενο της ιδιοκτησίας γίνεται αόριστο, ρευστό, συνεχώς ανανεούμενο, προσδιοριζόμενο από την εξέλιξη και τη μεταβολή των κοινωνικών συνθηκών⁷. Η ιδιοκτησία και το περιεχόμενό της διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή, από πόλη σε πόλη, από χρόνο σε χρόνο. Τα εξουσιαστικά της πλαίσια προκύπτουν και καθορίζονται από την πολύπλοκη διαλεκτική αντιπαράθεση των εξής παραγόντων: του φορέα (υποκειμένου) —του αντικειμένου (πράγματος)— ολόκληρου του φάσματος των κοινωνικών πιέσεων και αναγκών.

β. τα ιδιωτικά ακίνητα μπορεί να χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τις συλλογικές ανάγκες με τη γνωστή διαδικασία της *απαλλοτριώσης*. Θα σταθούμε για μια κριτική θεώρηση μόνο πάνω στο θέμα του *ύψους* της αποζημίωσης.

Το τελευταίο Σύνταγμα επανέλαβε την υποχρέωση καταβολής της «πλήρους» αποζημίωσης του απαλλοτριουμένου ακινήτου και τούτο αποτελεί καθοριστική δέσμευση στην κρίση των δικαστηρίων. Το Σ. της μεταπολίτευσης με την ατομοκεντρική αυτή ενίσχυση της ιδιοκτησίας απαρνήθηκε τις ευρωπαϊκές του προοπτικές και ανέκοψε τη φυσιολογική εξέλιξη του θεσμού της απαλλοτριώσης μέσα στα πλαίσια του ελληνικού καπιταλιστικού συστήματος. Εδώ το ατομικό συμφέρον παραμένει ακλόνητο και βαρύνει περισσότερο από την ικανοποίηση των συλλογικών αναγκών.

Η υποχρέωση καταβολής ολόκληρης της αγοραίας αξίας για την απαλλοτρίωση των μεγάλων ακινήτων στην Αθήνα προσκρούει στην ανεπάρκεια των χρηματικών δυνατοτήτων. Εξάλλου ούτε το Δημόσιο ούτε ο Δήμος θα όφειλαν να πληρώσουν τα υπέρογκα ποσά που αξιώνουν οι μεγαλοϊδιοκτήτες για αξία οικο-

πέδων που προέκυψε από έργα και δαπάνες του δημόσιου τομέα. Πάντως η σημερινή πραγματικότητα είναι η αδυναμία καταβολής τέτοιων αποζημιώσεων και η εμφάνιση χάσματος μεταξύ του θεσμού της απαλλοτριώσης και της κοινωνικής ανάγκης. Ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί ο θεσμός καταλήγει να γίνεται ανενεργός στις περιπτώσεις των μεγάλων ακινήτων της Αθήνας. Αυτό αφαιρεί από τη συνταγματική διάταξη το έρεισμα της λαϊκής αξιοπιστίας (non consensus) και το Σύνταγμα στο σημείο αυτό αιωρείται. Και κάθε θεσμοποιημένο σύστημα που αποκόβεται από τη κοινωνική συγκατάθεση, φυσιολογικά εισέρχεται στο τελευταίο στάδιο της πορείας του, σε κρίση νομιμοποίησης (legitimitas)⁸.

Και τα περισσότερα δυτικά συντάγματα απορρίπτουν τη στασιμότητα του ελληνικού συστήματος, αφήνοντας τα δικαστήρια ελεύθερα να σταθμίσουν το ύψος μιας «δίκαιης» αποζημίωσης. Μάλιστα στην Αγγλία η αποζημίωση χαρακτηρίζεται «ελλειμματική», ενώ στην Ιταλία το συνταγματικό δικαστήριο δέχεται σαν νόμιμη την αποζημίωση εκείνη που δεν φθάνει τα όρια του εμπαιγμού. Όμως το πιο σύγχρονο υπόδειγμα ορισμού και προστασίας της ιδιοκτησίας μας προσφέρεται από το γερμανικό σύνταγμα της Βόννης (άρθρ. 14): «*Το περιεχόμενο και τα όρια της ιδιοκτησίας καθορίζονται με νόμο... Η χρήση της ιδιοκτησίας πρέπει να συμβάλλει ταυτόχρονα στην εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος... Η αποζημίωση... καθορίζεται μετά από δίκαιη στάθμιση των συμφερόντων της ολότητας και των ενδιαφερομένων*»⁹.

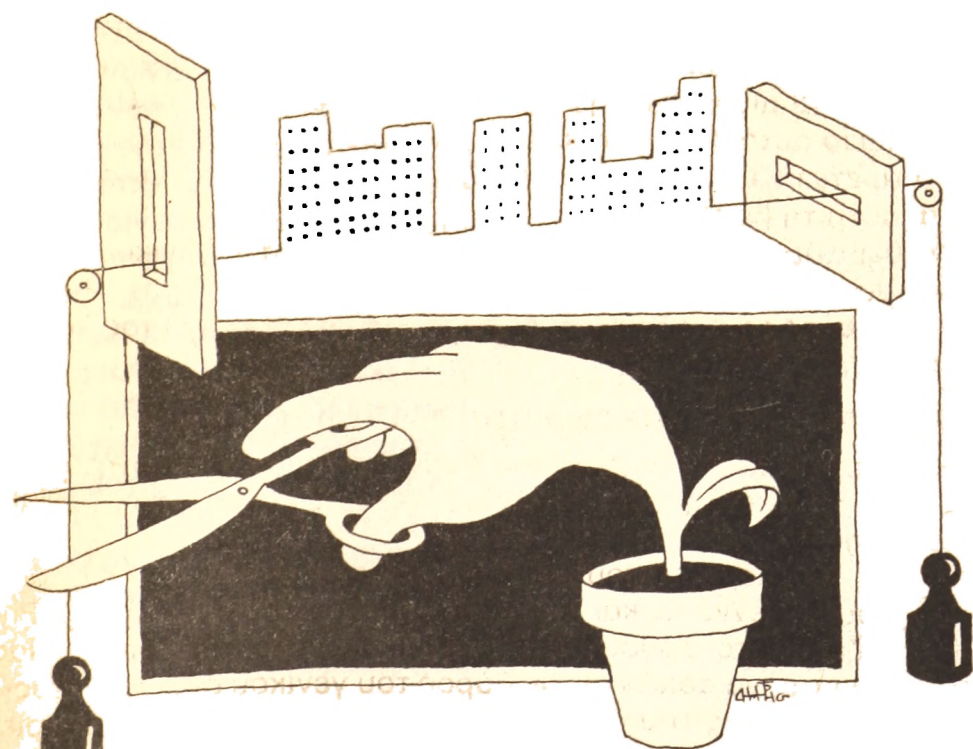
Το δικαίωμα στην πόλη

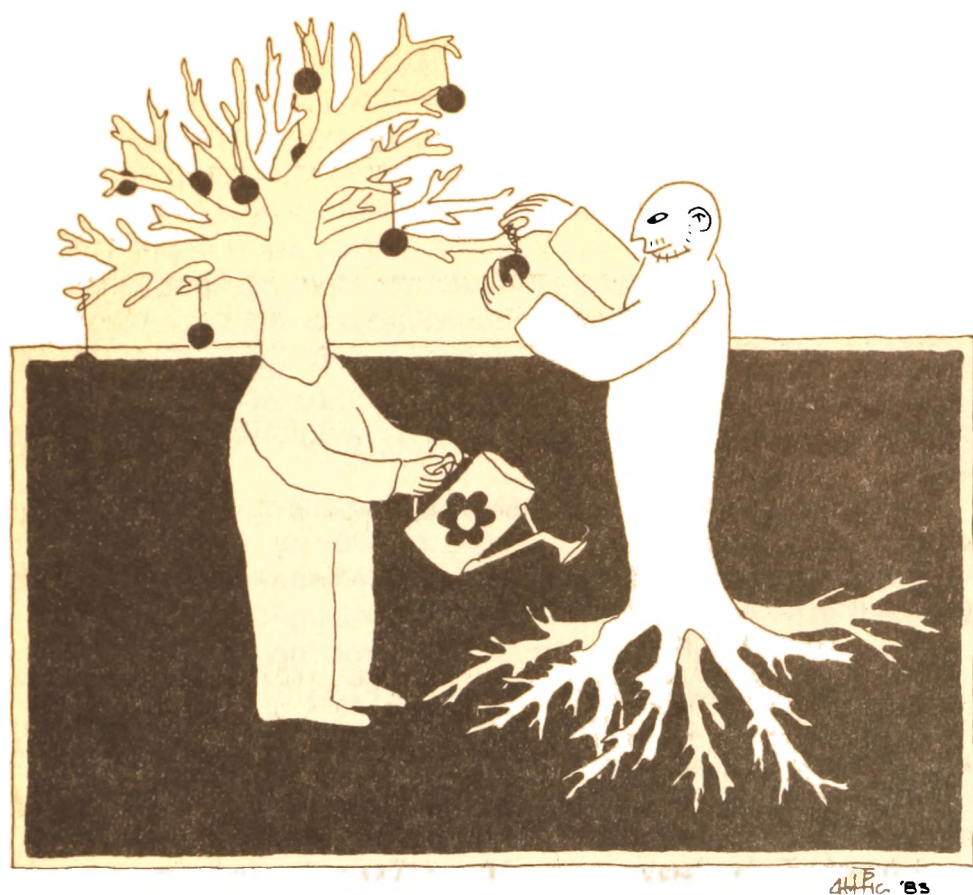
Στο νομικο-κοινωνικό σύστημα που εγκαθιδρύθηκε από το Σύνταγμα του 1975, το γενικό συμφέρον αναλαμβάνει πλέον ένα ρόλο συγκεκριμένο και αρκετά εξελιγμένο. Ο ρόλος του διαπλάτυνεται προς τις νέες κατευθύνσεις του μεταβιομηχανικού ουμανισμού και «*το μέλος της κοινωνίας*», η ίδια η κοινωνία αναγνωρίζεται ως φορέας δικαιωμάτων (άρθ. 25). Πρόκειται για μια σειρά από κοινωνικά δικαιώματα που για πρώτη φορά καταχωρούνται σε ελληνικό σύνταγμα ως ουσιαστικές διατάξεις με τις οποίες δίνονται «*συνταγματικές εντολές προς τον κοινόν νομοθέτην*»¹⁰ για να τις κάνει πράξη και πραγματικότητα. Βέβαια με τις διατάξεις αυτές δεν άλλαξε η ατομοκεντρική φυσιολογία του Συντάγματος και ούτε ο κοινός νομοθέτης (οι Κυβερνήσεις) έχει ακόμη με αποτελεσματικότητα εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του. Η νομοθετική αυτή αδράνεια πιστοποιεί την αντίληψη ότι το δίκαιο, σαν σύνολο νόμων, δεν εξελίσσεται με τις γραπτές εντολές. Ιδιαίτερα οι σοσιαλιστικοί στόχοι γίνονται δίκαιο και πράξη μόνον όταν η λαϊκή συμμετοχή στη διαχείριση των κοινών φθάνει στο στάδιο κοινωνικής πίεσης προς την κεντρική εξουσία και τις εδραιωμένες αντιλήψεις και συμφέροντα.

Το επίπεδο ζωής μέσα στην πόλη αναγνωρίζεται και περιέχεται στο κείμενο του Συντάγματος σαν ένα από τα κοινωνικά δικαιώματα. Κάθε κυβέρνηση βαρύνεται με την υποχρέωση να επεμβαίνει και οργανώνει το γεωγραφικό χώρο της πόλης με σκοπό την εξασφάλιση στους κατοίκους «*των καλύτερων δυνατών όρων διαβιώσεως*». Είναι μια αστική χωρο-ταξία με καθορισμένη από το Σύνταγμα πολιτική επιλογή. Όχι μόνο η διαμόρφωση της πόλης δεν μπορεί να είναι τυχαία και να αφήνεται στην κερδοσκοπία, αλλά και το πολεοδομικό μοντέλο είναι ήδη καθορισμένο ως προς τους στόχους του.

Με τη σχηματική αυτή παρουσίαση γίνεται φανερό ότι το Σύνταγμα υποχρεώνει και σε χωροταξικό σχεδιασμό της Αθήνας με τη μορφή της αναγκαστικής διευθέτησης των χρήσεων του εδάφους της. Στην εντολή αυτή αντέδρασε αποφασιστικά επί μια οκταετία η κυβερνητική εξουσία με την αδράνεια εκείνη που υπηρετούσε την παρασιτική δραστηριότητα του χρήματος. Μόλις σήμερα προτείνεται η συμμόρφωση στο Σύνταγμα με το σχέδιο ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ '83 —Αθήνα που προμηνύει το τέλος της αυθαιρεσίας και την αρχή της λειτουργικής αναδόμησης στην πόλη μας.

Οι προτάσεις του ΥΧΟΠ θα πρέπει να αποτελέσουν ουσιαστικά μια πρόσκληση και συγχρόνως πρόκληση στη συνείδηση των κατοίκων για ένα αυξημένο πολεοδομικό *σ τ ο χ α σ μ ό*. Τότε μόνο τα αποτελέσματα της χωροταξικής πολιτικής στην Αθήνα θα αγγίξουν τους στόχους του Ρυθμιστικού, γιατί η αλλαγή στη ζωή της πόλης δεν καταστρώνεται σε γραμμικά σχήματα και τυποποιημένες διοικητικές διατάξεις. Η διεθνής πρακτική έχει αποδείξει ότι η αστική ζωή αρνήθηκε να εισέλθει και στις πιο τέλειες κατα-

σκευές της πολεοδομίας (καθιστικά, πλατείες, τεχνητές λίμνες, κ.ά.). Η ειδημοσύνη και η επαγγελματική τεχνική του πολεοδόμου έχει σήμερα απομυθοποιηθεί και δεν ασκεί τη μαγεία του παρελθόντος. Η διαπίστωση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για το δύσκολο χώρο της Αθήνας και θα πρέπει εδώ η πολεοδομική πολιτική να αναβαθμισθεί, από έργο τεχνικής να γίνει έργο πλατιάς ιδεολογίας και λαϊκού στοχασμού¹¹.

Στις νεο-συγκροτούμενες επιστήμες της πολεοδομίας και της κοινωνιολογίας της πόλης κεντρικά θέματα έρευνας είναι: η αλλοτρίωση και το άγχος των κατοίκων, η απώλεια του ελεύθερου χρόνου, η ετερογένεια και η μαζοποίηση των ατόμων. Τέτοια ζητήματα συνθέτουν το γενικό πρόβλημα της κρίσης της πόλης, δημιούργημα της εκβιομηχάνησης των μεταπολεμικών χρόνων. Από αυτή την κρίση δεν έχει ξεφύγει η Αθήνα της οποίας ο χώρος αφέθηκε σαν πεδίο ελεύθερης δραστηριότητας της ποσοτικής παραγωγής και κατανάλωσης. Έτσι οδηγηθήκαμε στο ποιοτικό υποβιβασμό της ζωής μας και δόθηκε η ευκαιρία στη διαφήμιση να μας χειραγωγήσει στα δικά της «εκσυγχρονισμένα» πρότυπα διαβίωσης, αφενός με την απόκτηση εξοχικής κατοικίας σαν απαραίτητου στοιχείου αστικής εγκατάστασης και αφετέρου με τον ακριβό εξοπλισμό στο εσωτερικό του διαμερίσματος. Έντεχνα αποπροσανατολισμένοι εμείς οι κάτοικοι χάσαμε τη συνείδηση του «δικαιώματος κατοικείν» μέσα στην πόλη, αφού υποταχθήκαμε στην αντίληψη της πόλης σαν χώρου αναπότρεπτου καταναγκασμού. Οι κάτοικοι της Αθήνας αρκούνται πια είτε στην εσώκλειστη φυγή μέσα στο διαμέρισμα είτε στην ακράτητη φυγή εκτός της πόλης. Γιατί; Μήπως η πόλη δεν υπάρχει για τους κατοίκους της; μήπως ο χώρος αυτός που περιβάλλει τη στέγη μας δεν είναι ο χώρος του «κατοικείν», ο τόπος διαβίωσης κάθε Αθηναίου;¹².

Ο σχεδιασμός της πόλης

Θα μπορούσε να αντιμετωπισθεί με απαισιοδοξία κάθε προσπάθεια για προγραμματισμό του χώρου της Αθήνας μια και η οικοδόμησή της βρίσκεται σε προχωρημένο στάδιο. Όμως η αποθάρρυνση αυτή διασκεδάζεται όταν περάσουμε τα όρια της πολεοδομίας και δούμε τον προγραμματισμό της πόλης από το σύγχρονο εξελιγμένο πρίσμα του. Ο σχεδιασμός των πόλεων δεν εξισούται πια με ένα γραμμικό σχέδιο που προσφέρει τη σωστότερη μορφή πόλης στο συγκεκριμένο έδαφος. Αναζητεί πρόσθετα ερείσματα που υπαγορεύονται από την κοινωνική ανάλυση και προσανατολίζουν το σχεδιασμό στην ικανοποίηση των σφαιρικών αναγκών μιας συγκεκριμένης ολότητας κατοίκων. Ο σχεδιασμός γίνεται η απάντηση στο κοινωνικό δικαίωμα του «κατοικείν», ιεραρχεί τις ανάγκες μέσα στο χώρο της πόλης και ο ίδιος, απορρίπτοντας τη στατικότητα, γίνεται έργο συνεχώς αναμορφούμενο και προσαρμοζόμενο στις νέες ανάγκες ή αντιλήψεις των κατοίκων¹³.

Αρχικά ο σχεδιασμός-προγραμματισμός των πόλεων που εφαρμόστηκε στις ΗΠΑ, Σουηδία, Αγγλία ήταν προσηλωμένος στα

προβλήματα του συλλογικού εξοπλισμού. Στόχος του σχεδιασμού ήταν να τεθεί εμπόδιο και φραγμός στην καθυπόταξη των πόλεων από τη βιομηχανία και την αγοραστική της δύναμη. Όμως πολύ νωρίς άρχισε να γίνεται αισθητή η ανεπάρκεια τέτοιων πολεοδομικών σχεδίων. Η οργάνωση της πόλης και η βελτίωση των κοινωνικών σχέσεων είναι έργο περίπλοκο και πρέπει να εξapλώνεται σε ολόκληρο το πλέγμα των κοινωνικών αλληλοεξαρτήσεων. Τα πολεοδομικά σχέδια και η πολιτική εξοπλισμού σε κοινόχρηστες εγκαταστάσεις πρέπει να συμπληρώνονται με οργανωτικά σχήματα του χώρου ικανά να εξασφαλίζουν τη συνοχή και ενότητα των κατοίκων. Έτσι ο σχεδιασμός —προγραμματισμός της πόλης παύει να είναι «επιστήμη κανόνων για τις σωστές αστικές μορφές (πολεοδομία)» και γίνεται «ένα μέσο κοινωνικού ελέγχου και ρύθμισης της λειτουργικότητας του αστικού χώρου»¹⁴.

Κατά την άποψή μας, το ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ '83 θα πρέπει να αποκτήσει αυτή την έννοια και να τύχει τέτοιας εφαρμογής μέσα στο χώρο της Αθήνας. Και ο σχεδιασμός αυτός δεν μπορεί να είναι παρά ανανεούμενος και εξελισσόμενος σαν έργο γνήσιας σοσιαλιστικής αυτοδιαχείρισης. Η μορφή κάθε συνοικίας είναι θέμα επιλογής των ιδίων των κατοίκων και την έκφρασή της μόνο η Δημοτική Αρχή σαν εγγύτερος και γνήσιος φορέας της κοινωνικής διεκδίκησης μπορεί να εξασφαλίσει. Στα πλαίσια της τοπικής διαχείρισης θα εκδηλωθούν τα αντικρουόμενα συμφέροντα των κατοίκων και θα αναζητηθούν οι δυνατότητες συγκερασμού τους και τα όρια του πραγματοποιήσιμου για το σχεδιασμό. Με τη δημοκρατική αυτή διαδικασία ο σχεδιασμός και η εφαρμογή του θα είναι απάντηση στην κοινωνική διεκδίκηση και συγχρόνως η πρόσκληση για λαϊκή συμμετοχή θα βρει ανταπόκριση στο πιο ανθρώπινο πεδίο. Ήδη το 1967 ο Henri Lefebvre μιλώντας στα εκατοντάχρονα του «Κεφαλαίου» έθετε στην ίδια βάση το μετασχηματισμό της πόλης: «Μόνο η ανάληψη του σχεδιασμού από την εργατική τάξη και τους πολιτικούς εντολοδόχους της μπορεί να τροποποιήσει βαθιά την κοινωνική ζωή και να εγκαινιάσει μια δεύτερη εποχή: την εποχή του σοσιαλισμού στις νεοκαπιταλιστικές χώρες. Μέχρι τότε, οι μετασχηματισμοί παραμένουν επιφανειακοί...»¹⁵.

Συνοικία

Η πόλη μαμούθ δεν είναι στα μέτρα της ανθρώπινης ζωής. Μέσα σ' αυτή ο άνθρωπος μαζοποιείται, γίνεται ανώνυμος, απρόσωπος και ταυτόχρονα ανεύθυνος¹⁶. Δεν είναι το «ον κοινωνικόν» των αρχαίων Ελλήνων. Τα συμπτώματα αυτά δυστυχώς γενικεύονται και στην αθηναϊκή ζωή και γίνεται επιτακτική η επέμβαση για μια ριζοσπαστική αλλαγή. Με τη σχηματική αυτή απόρριψη της διαμορφωμένης ήδη δομής στην πόλη μας φθάνουμε κατ' ευθείαν στη βάση του προβλήματος: *ποια νέα μορφή και δομή επιζητούμε;*

Η απάντηση στο ερώτημα δεν μπορεί να είναι μονολεκτική γιατί αρνούμεθα κάθε προκαθορισμένο μοντέλο σαν κατασκευάσμα τεχνοκρατικών κανόνων, φτιαγμένο έξω από την καθημερινή ζωή και με την απουσία των ανθρώπων της. Η μορφή και η λειτουργία της πόλης δεν πρέπει να είναι τίποτε άλλο από ένα έργο των κατοίκων που διαρκώς διαμορφώνεται και ανανεώνεται μέσα στο χώρο της καθημερινής τους ζωής. Όμως η εποχή του λαϊκού αυθορμητισμού έχει παρέλθει και γι' αυτό το ξεπέρασμα των δυσκολιών μπορεί να γίνει «χρησιμοποιώντας όλα τα μέσα της επιστήμης, της τέχνης, της τεχνικής, της κυριαρχίας πάνω στην υλική φύση». Η συμβολή των ειδικών (πολεοδόμων, κοινωνιολόγων, κ.ά.) δεν γίνεται αποδεκτή σαν χειραγώγηση και θεσμοποιημένη εξουσία¹⁷, τόσο γιατί τα μοντέλα έχουν παντού αποτύχει όσο και γιατί η μορφή της πόλης αξίζει περισσότερο από κάθε άλλο γιά να γίνει έργο λαϊκής επιλογής. Η διαλεκτική των αντιθέσεων μέσα στην ίδια τη γειτονιά θα οδηγήσει σε μια γνήσια πολιτική θέληση των κατοίκων της και ο χώρος της πόλης θα αναδειχθεί το κατ' εξοχήν πεδίο για την εφαρμογή του σοσιαλισμού, του αυτοπροσδιορισμού των κατοίκων.

Η μονοκεντρικότητα της Αθήνας έχει πνίξει τη συνοικία σε όλα τα πεδία της αστικής δραστηριότητας, από τις έμπορικές ανταλλαγές και τις κρατικές υπηρεσίες μέχρι τις πολιτιστικές προσφορές. Συνοικίες των 50.000 κατοίκων στερούνται υποτυπώδους αστικού εξοπλισμού εξαιτίας της υπερλειτουργικότητας του Κέντρου που χρησιμοποιείται όχι μόνο σαν τόπος αποφάσεων αλλά και σαν τόπος των συνολικών ανταλλαγών της πόλης (αγορά, θέ-

ατρα, εκθέσεις, κ.ά.). Φανερό δείγμα της τάσης σώρευσης του κεφαλαίου και εξαφάνισης της μικρής επιχείρησης.

Το σημερινό φαινόμενο της αθηναϊκής ζωής απεικονίζει υποδειγματικά τη στρατηγική του καπιταλισμού και της κατανάλωσης που καθηλώνει την πόλη στο επίπεδο της ποσοτικής ανάπτυξης και του οικονομικού σχεδιασμού. Η εικόνα μιας πόλης συνθέτεται, σύμφωνα με την καταναλωτική αντίληψη, από διαμερίσματα, οδικές αρτηρίες, αγωγούς και υπονόμους κοινής ωφέλειας, που όλα μαζί δημιουργούν ένα δίκτυο κυκλοφορίας ανθρώπων και πραγμάτων, ένα κέντρο πληροφοριών και αποφάσεων με βάση την ορθολογιστικότητα εκείνη που θέλει τον άνθρωπο απλό όργανο. Στην πορεία αυτή του κεφαλαίου μέσα στο χώρο της Αθήνας ευτυχώς υπήρξε αντίσταση. Η συνοικία της Αθήνας κατόρθωσε να αντέξει στο συνεχή καταιγισμό και έτσι συνεχίζει να υπάρχει σαν πυρήνας, έστω, και εστία κοινωνικής ζωής. Μήπως το γεγονός αυτό δεν πιστοποιεί τη μεγάλη αναγκαιότητα της συνοικίας σαν φυσικό πλαίσιο ζωής του ανθρώπου;

Όμως είναι εύκολο στον καθένα να ανιχνεύσει την υφιστάμενη κοινωνική αποδιοργάνωση και την ετερογένεια των κατοίκων της πόλης μας¹⁸. Κοινωνικό φαινόμενο που πρέπει να μπει στο κέντρο ενδιαφέροντος του αστικού - πολεοδομικού σχεδιασμού της Αθήνας. Η πολιτική μας οφείλει να αποβλέπει στην ένταση της *κοινωνικής πυκνότητας* που βρίσκεται σε επίπεδο χαμηλό παρά την υπερβολική πληθυσμιακή συγκέντρωση. Οι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, όπως διδάξε ο Durkheim, είτε είναι ανταλλαγές πνευματικές, πολιτικές, αθλητικές, είτε είναι ανταλλαγές εμπορικές ή εργασιακές, προσμετρούν την κοινωνική πυκνότητα (*densité sociale*). Στα όρια της συνοικίας οι σχέσεις αυτές των Αθηναίων χαρακτηρίζονται σήμερα χαλαρές με φανερή έλλειψη κοινοτικής συνοχής, συλλογικής ζωής και συνεργασίας. Στα όρια της συνοικιακής κοινωνίας ο βιολογικός ιστός αποδεικνύεται ασθενής και αδύνατος¹⁹.

Για να επιτύχουμε την ανάταση της κοινωνικής πυκνότητας, δηλαδή την ένταση των ανθρώπινων σχέσεων, στο γεωγραφικό χώρο της συνοικίας θα πρέπει ο σχεδιασμός να εφαρμόζει την *ομαδοποίηση* των χρήσεων του εδάφους με τάση αυτάρκειας στην ικανοποίηση των πολλαπλών αναγκών του ανθρώπου. Ένα τέτοιο πλαίσιο οργάνωσης στο χώρο της συνοικίας είναι στοιχείο που αποδεδειγμένα ευνοεί την ανάπτυξη συλλογικής ζωής, κάποιου κοινοτικού συστήματος. Προβάλλοντας αυτή την άποψη σημαίνει ότι συγχρόνως απορρίπτουμε για την Αθήνα την καπιταλιστική πολυζωνικότητα των μεγαλουπόλεων, γιατί θα διαιρούσε και τη δική μας πόλη σε τμήματα με διαφοροποιημένες λειτουργίες, π.χ. επιχειρηματικές συναλλαγές, γραφεία-ιατρεία, εμπορικός τομέας, θεάματα-μπαρ. Οι διαιρέσεις αυτές που κατακερματίζουν την πόλη ωφελούν την παραγωγή-κατανάλωση αλλά σε βάρος της ανθρώπινης ζωής, παράλληλα ευνοούν τα κοινωνικά στεγανά και διευκολύνουν τα ύποπτα κυκλώματα.

Η *ομαδοποίηση* των χρήσεων και η *αυτάρκεια* των σύγχρονων αναγκών στα όρια μιας γεωγραφικής ενότητας ανθρώπων (συνοικίας) παρέχουν τους όρους για το σχηματισμό και τη διαμόρφωση αυτής και σε οικονομική και κοινωνική ενότητα²⁰. Τα πολιτιστικά στοιχεία μιας ενότητας βρίσκονται μέσα στο ίδιο πλέγμα σχέσεων με υλικές βάσεις. Όπως έχει διαπιστωθεί από κοινωνικές έρευνες, οι οικονομικές συναλλαγές και ιδιαίτερα το λιανεμπόριο αποτελούν σημαντικές βάσεις για τη δημιουργία ανθρώπινων σχέσεων²¹.

Η στρατηγική της αυτάρκειας στα όρια της συνοικίας θα ενδυναμώσει τις βιολογικές δομές της, τις ανθρώπινες σχέσεις. Και δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στο βαθμό που αυτές παραμένουν χαλαρές στον ίδιο βαθμό απουσιάζει η γνήσια λαϊκή συμμετοχή και λαϊκή θέληση στη διαχείριση των πραγμάτων. Τη θέση της λαϊκής συμμετοχής - θέλησης παίρνουν ομάδες ή άτομα που πλαστογραφούνται σαν λαϊκοί φορείς. Η λαϊκή συμμετοχή που δεν συνοδεύεται με καθολικότητα καταντά σε παραποίηση της δημοκρατικής αρχής, π.χ. σύλλογοι με ανενεργά μέλη δεν νομιμοποιούνται σαν εκφραστές της θέλησης κοινωνικών ομάδων²².

Η οργάνωση της γειτονιάς που προβλέπει ο νέος ρυθμιστικός νόμος 1337/83 με τις επιτροπές πολεοδομίας, κινδυνεύει στα πρώτα της βήματα να αποδειχθεί παράφραση του δημοκρατικού μας συστήματος. Αυτό θα συμβεί εάν από τώρα οι επιτροπές αναγορευθούν σε εκφραστές της τοπικής λαϊκής θέλησης γιατί, ό-

πως έχουμε αναφέρει, η κοινωνική διασύνδεση είναι ακόμη χαλαρή και κάνει σαν αδύνατο πράγμα την αυθόρμητη και απροσδιόριστη εκείνη διαδικασία της λαϊκής συμμετοχής με την οποία σχηματίζεται η πολιτική θέληση. Ούτε η «συνέλευση της γειτονιάς» μπορεί να εκπληρώσει αυτό το ρόλο, γιατί η συνέλευση είναι περισσότερο μια διαδικασία έκφρασης παρά σχηματισμού της λαϊκής θέλησης, της οποίας η «παραγωγή» λογικώς προηγείται σαν διεργασία κοινωνικών βιωμάτων, αντιθέσεων και διαφορών²³.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. H. Lefebvre, Δικαίωμα στην Πόλη, εκδ. Παπαζήση 1977, σελ. 127.
2. «βέλτιον είναι μεν ιδίας τας κτήσεις, τη δε χρήση ποιείν κοινωνία», Πολιτικά Β, 1263α.
3. Για τις χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού» βλ. Η Πόλη στο Σοσιαλιστικό Σύστημα, εκδ. Οδυσσέας.
4. Βλέπε και Ελ. Καρνάβου, Πολεοδομία-Πολιτική Οικονομία, στο ANTI τχ. 223, σελ. 28.
5. Βλ. παρακάτω σημ. 8.
6. Πρ. Δαγτόγλου, στο «Νομικό Βήμα» 1979, σελ. 1409, Γ. Κασσιμάτης, Περὶ της αρχής της επικουρικότητας του Κράτους, 1974, σελ. 115 επ.
7. Γ. Κασσιμάτης, Η συνταγματική έννοια της ιδιοκτησίας, στην Επιθ. Δημ. Δικ., 1974, σελ. 205 επ.
8. Για τη διάκριση νομιμότητας και νομιμοποίησης βλ. Αρ. Μάνεσης, εκδ. Κέντρου Μαρξιστικών Σπουδών, Θεμέλιο 1982, σελ. 145 επ.
- 'Ηδη στη Ε' Αναθεωρητική Βουλή, ο Ανδρέας Παπανδρέου σαν πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, είχε επισημάνει τα αδιέξοδα που δημιουργούσε το νέο Σύνταγμα αφού εξίσωνε τη μεγάλη με τη μικρομεσαία ιδιοκτησία, βλ. Πρακτικά σελ. 442-443 (24, 26 Απριλίου 1975): «Πιστεύουμε ότι θα ήταν χρήσιμο εκεί που η ιδιοκτησία προστατεύεται από την Πολιτεία, να προστεθεί κάτι, το εξής: «Τα όρια και το περιεχόμενο της προστασίας καθορίζονται διὰ νόμου», ώστε να δώσουμε κάποια ευκαιρία στον νομοθέτη να το προσδιορίζει με την πάροδο του χρόνου. Έχει μία ευλυγισία κατ' αυτό τον τρόπο, κάποια δυνατότητα προσαρμογής προς τα δεδομένα.
- ... Γενικότερα πάσχει όλη η συζήτηση, όλη η παρουσία του θέματος της ιδιοκτησίας στα άρθρα τα συναφή, από το ότι δεν γίνεται ουσιαστικά διάκριση ανάμεσα σε εντελώς διαφόρους τύπους ιδιοκτησίας. Ιδιοκτησία όταν σημαίνει το χωράφι του αγρότη, το διαμέρισμα του αστού είναι ένα πράγμα. Όταν όμως με τη λέξη ιδιοκτησία εννοούμε μια τεράστια μονοπωλιακή επιχείρηση... τι προστασία ακριβώς επιθυμούμε να της προσφέρουμε;».
- Την κατοχύρωση μόνον της μικρής ιδιοκτησίας ζήτησαν και οι εκπρόσωποι Κ. Κάππος (ΚΚΕ) και Λ. Κύρκος (ΚΚΕ εσ.).
9. Γ. Χουβαρδός, στο «Νομ. Βήμα» 1982, σελ. 1449.
10. Πρακτικά Ε' Αναθ. Βουλής, σελ. 537.
11. Βλ. Μάρραι Μπούκτσιν, Τα όρια της Πόλης, εκδ. Ελεύθερος Τύπος, Αθήνα 1979, σ. 81. Ο καθηγητής Μπούκτσιν γνωστός σαν θεωρητικός του αμερικάνικου αναρχισμού και μεγάλος θαυμαστής της αρχαίας Ελλάδας, αναπτύσσει την άποψη ότι τα πολεοδομικά σχέδια με πανουργία παρακάμπτουν τα προβλήματα που καλούνται να επιλύσουν, ιεραρχώντας την κατανάλωση (αγορά) πάνω από τους ανθρώπους με το μανδύα της αντικειμενοποίησης.
- Στις «Συζητήσεις για την Πόλη» 19-20 Νοεμβρίου 1982 που οργάνωσε το Κομμουνιστικό Κόμμα Γαλλίας, ο κοινωνιολόγος J.N.Blanc ισχυρίστηκε ότι τα πολεοδομικά σχέδια συχνά πάσχουν από πλήρη αποσύνδεση με τους ανθρώπους. Επιγραμματικά είπε ότι στο «πως» του σχεδιασμού πρέπει να προτάσσεται το «γιατί» που αποκαλύπτεται μόνο από τις καθημερινές απασχολήσεις των κατοίκων Urbanisme, τεύχος 194, σ. 30).
12. Βλ. γενικώς H. Lefebvre, ανωτ.
13. Σαν παράδειγμα μπορεί να αναφερθεί το πρόβλημα της συνοικίας του Βοτανικού. Εδώ και πολλά χρόνια οι ιδιοκτήτες των ακινήτων παραχωρούσαν τη χρήση τους σε συνεργεία φορτηγών αυτοκινήτων και η συνοικία έγινε «πιάτσα». Όμως σήμερα η πλειοψηφία των κατοίκων επιθυμεί την απομάκρυνση των συνεργείων γιατί συμβάλλουν στην υποβάθμιση της συνοικίας.
14. M. Castells, Πόλη και Κοινωνία, σ. 69.
15. Ανωτ. σελ. 174.
16. Γ. Μουστάκης, Κοινωνιολογία 1983, σ. 291.
17. Μ. Παπαδολαμπάκης, Για μια κοινοτική δομή... σελ. 21 επ.
18. Οι εκπρόσωποι της «κριτικής σχολής» της Φραγκφούρτης από τον Μαρκούζε μέχρι τον Αντόρνο, επισημαίνουν την κοινωνική αποδιοργάνωση και απομόνωση του ατόμου σαν συνέπεια της σύγχρονης εποχής του ορθολογισμού. Βλ. ANTI 238, σελ. 16, όπου ο Χρ. Γιανναράς αναφέρει το συμπέρασμά τους «... ο πολιτισμός της μάζας (του ορθολογισμού) είναι μια βαρβαρότητα απουσίας σχέσεων».
19. G. Bouthoul, Biologie Sociale, σ. 21.
20. Μάλιστα, για τον Max Weber η πόλη ορίζεται από την πολιτικοδιοικητική αυτάρκεια στο κατοικημένο χώρο.
21. M. Castells, ανωτ. σελ. 38 επ.
22. Γ. Κασσιμάτης, Συνταγματικό Δίκαιο II, σελ. 7, 103.
23. Γ. Κασσιμάτης, ανωτ. σελ. 39-40.

Μια, δυο, πολλές λογοκρισίες...

Ποια λογοκρισία απ' όλες θα διαλέξει η κυβέρνηση; Το ερώτημα προκύπτει αν συγκρίνει κανείς δύο τουλάχιστον νομοσχέδια που πρόκειται να ψηφιστούν σύντομα, εκείνο του Υπουργείου Προεδρίας που τιτλοφορείται «Κατάργηση της λογοκρισίας και μέτρα προστασίας της νεολαίας» και το νομοσχέδιο του Υπουργείου Πολιτισμού για τον κινηματογράφο. Στο δεύτερο η λογοκρισία καταργείται ουσιαστικά μια και θεσπίζεται επιτροπή που εξετάζει την «καταλληλότητα» των ταινιών που οι παραγωγοί τους υποβάλλουν, καταργώντας οποιονδήποτε άλλο χαρακτηρισμό. Αντίθετα, το νομοσχέδιο του υπουργείου Προεδρίας καταργεί τη λογοκρισία στο πρώτο άρθρο και την επανεισάγει στα επόμενα. Ούτε γάτα, ούτε ζημιά: «*αυστηρά ακατάλληλες χαρακτηρίζονται όσες ταινίες περιέχουν σκηνές ικανές να προσβάλουν καταφανώς την αιδώ του μέσου ενηλίκου*» (άρθρο 4). Και όπως όλοι ξέρουμε οι αυστηρά ακατάλληλες ταινίες πληρώνουν διπλάσιο φόρο δημοσίων θεαμάτων (άρθρο 4 επίσης), δηλαδή καταστρέφονται οικονομικά. Άλλο ζήτημα αποτελεί, βέβαια, πώς ακριβώς ορίζεται ο μέσος ενήλικας και κατά συνέπεια, τι προσβάλλει την αιδώ του. Πολύ φοβόμαστε ότι ούτε ο κύριος Μαγκάκης θα μπορούσε να απαντήσει επιτυχώς, αν και το υπουργείο Δικαιοσύνης, θα έπρεπε να έχει λόγο στην «κατάργηση» της λογοκρισίας...

Μια προσεκτική ανάγνωση του νομοσχεδίου του Υπουργείου Προεδρίας θα δημιουργούσε άλλωστε αρκετές εκπλήξεις σε όσους γνωρίζουν τους ανάλογους νόμους του παρελθόντος, ιδιαίτερα της μεταξικής νομοθεσίας γύρω απ' το θέμα. Στο ίδιο άρθρο 4 (κρίσιμος αριθμός...) χαρακτηρίζονται ακατάλληλες ταινίες που «*προβάλλουν τη βία και γεννούν αισθήματα αγωνίας, φρίκης και τρόμου*», διατύπωση που μεταφέρεται σχεδόν αυτούσια από την προπολεμική φασιστική διάταξη. Ακατάλληλη μπορεί να χαρακτηριστεί έτσι οποιαδήποτε ταινία που προκαλεί αγωνία, από το Ντίσνεϊ μέχρι το Χίτσκοκ, και αυστηρά ακατάλληλη όποια δε βολεύει. Ποιος ξεχνάει τα γιουρούσια του εισαγγελέα στη διάρκεια της δικτατορίας σε ταινίες όπως οι *Τολμηρές Ιστορίες* του Μπόροβτς;

Τουλάχιστον τα διάφορα υπουργεία θα μπορούσαν να συντονίζονται μεταξύ τους, να έχουν κάποια επαφή. Ίσως τότε οι εκπρόσωποι του υπουργείου Πολιτισμού να έπειθαν τους συναδέλφους τους του Υπουργείου Προεδρίας για ορισμένα βασικά θέματα, όπως για παράδειγμα ότι ο σοσιαλισμός δεν αντιστρατεύεται την ελευθερία της έκφρασης. Διαφορετικά, γιατί δεν υπάρχει μόνο το υπουργείο Προεδρίας;

Λάζαρος Γεωργιάδης

«... Με το αφιέρωμά του στον Ιγκόρ Στραβίνσκυ, το «δελτίο»... είναι ευχαριστήριο που άρχισε και τέλειωσε μιλώντας για τον γέροντα στον ενεστώτα...»
(Αφιέρωμα στον Ιγκόρ Στραβίνσκυ, 1970, σ. 4)

Πέθανε από έμφραγμα την Παρασκευή 13.1.84 και κηδεύτηκε το Σάββατο στο νεκροταφείο Ζωγράφου ο ιδρυτής της «Λέσχης του Δίσκου», τυπογράφος και εκδότης Λάζαρος Γεωργιάδης.

Ο Λάζαρος Γεωργιάδης γεννήθηκε το 1938 στον Πειραιά από Μικρασιάτες γονείς. Το 1966 ίδρυσε τη «Λέσχη του Δίσκου» που εξακολουθεί να είναι το σημαντικότερο κέντρο σπουδής και προώθησης της κλασικής μουσικής — «Η Λέσχη του δίσκου δεν είναι μαγαζί, στεγάζεται σε μαγαζί» έλεγε ο ίδιος.

Ήδη πριν απ' τη δικτατορία αρχίζουν οι πρώτες εκδόσεις της Λέσχης («Δελτίο» 3 τεύχη 1966-67) και σταματούν με τη δικτατορία και εξαιτίας της δικτατορίας. Ακολουθεί αφιέρωμα στη Σύγχρονη Μουσική (2 τεύχη) — «Δελτίο» 1-2 και Πολυγραφημένο αφιέρωμα στον Ιγκόρ Στραβίνσκυ, «Δελτίο» 3. Από κει και πέρα ανθίζει η σπουδαιότερη εκδο-

● Στο χώρο της φωτογραφίας, ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει και η έκθεση με τίτλο «ONEIPA» του 40χρονου Ισπανού Pablo de Jevenois.

Με την τεχνική της πολλαπλής έκθεσης, πάνω στο ίδιο φωτογραφικό χαρτί πολλών διαφανειών ταυτόχρονα, ο Ισπανός καλλιτέχνης μετουσιώνει τα καθημερινά πραγματικά αντικείμενα και γεγονότα, σε αίσθηση ζωγραφικής αφάιρεσης. (Αίθουσα Φωτογραφικής Τέχνης, Φωκυλίδου 12).

● Ατμόσφαιρα και ύφος ελληνοαμερικανικό έχουν οι ωραίες —σκηνοθετημένες— φωτογραφίες ενός σημαντικού καλλιτέχνη που καταγίνεται με

το είδος: του Φίλιππου Τσιάρα. Έκθεσή του εγκαινιάζεται την ερχόμενη Δευτέρα και θα είναι ανοιχτή ως τις 20 του Φλεβάρη στην γκαλερί Μπερνιέ (Μαρασλή 51).

● Το κτίριο της οδού Σίνα όπου στεγάζεται το Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών χάρη στην πρωτοβουλία του διευθυντή του Μαρί Ντρο αποτελεί ένα

αξιόλογο κύτταρο πολιτιστικής δραστηριότητας.

Ανάμεσα στις πολιτιστικές εκδηλώσεις αυτού του μήνα που

πραγματοποιούνται στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών ξεχωρίζουμε:

● Την έκθεση καλλιτεχνικής φωτογραφίας «Όχθες» του μεγάλου Γάλλου φωτογράφου Εντουάρ Μπουμπά που θα διαρκέσει από τις 11 μέχρι 21 Γενάρη και στην οποία θα παρευρεθεί ο καλλιτέχνης.

● Την προβολή οκτώ ταινιών (12-25 Γενάρη) του σκηνοθέτη τηλεόρασης και κινηματογραφιστή Μισέλ Μιτρανί.

● Την διοργάνωση της έκθεσης του ζωγράφου Ν.

Χατζηκυριάκου Γκίκα. Τα εγκαίνιά της θα γίνουν στις 24 Γενάρη και θα παρευρεθεί ο ζωγράφος.

● Μια άριστη υποδοχή στο δίσκο 1984, κάνει το περιοδικό Χάρτης, εκδίδοντας ένα ημερολόγιο «εξορκιστικό». Ζώδια, τυχερά χρώματα, ακόμη και τυχερό άλογο (!) μας ξαλαφρώνουν μέρος απ' την αμηχανία της καινούριας χρονιάς. Ένα πρωτότυπο εορτολόγιο, καθώς και σήματα μορς. Αλλά και προγνώσεις εφ' όλης της ύλης!

20 Ιανουαρίου Παρασκευή: Γενέσιον Φεντερικό Φελλίνι. «Ένα σμήνος εξωτικών πτηνών προκαλεί την πτώση αεροπλάνου που μετέφερε τη διεθνή επιτροπή απονομής βραβείων. Πολικό ψυχός».

τική δουλειά της Λέσχης —δουλειά του Λάζαρου και της γυναίκας του Έλσης Σαράτση. Το πολύτιμο και μοναδικό «Δελτίο Κριτικής Δισκογραφίας» (τεύχη 1-19) από το 1971 μέχρι τον Γενάρη του 1976, το «Αλφαβητάρι» (τεύχη 1-3), παράρτημα του Δελτίου Κριτικής Δισκογραφίας από το 1978 μέχρι το 1980, «Η βασική δυσκολία», οι Μουσικοί Οδηγοί της Λέσχης, η μετάφραση του «Οδηγού δίσκων κλασικής μουσικής» του Jacques Lory (1972), ενώ άρχισε παράλληλα με τις μουσικές εκδόσεις και η σειρά εκδόσεων νεοελληνικής και ξένης λογοτεχνίας (Έζρα Πάουντ «Κατάκ», μτφρ. Ζήσιμου Λορεντζάτου, «Μεταγραφές» Γ. Σεφέρη, G.P. Savidis «Odysseus Elytis: Ro-

es, Esa, Nus and Miroltamity», Δ.Ν. Μαρωνίτη «Οι Εποχές του Κρητικού» Samuel Beckett «Ο Ερμηωτής» και «Σύντροφος» — μετάφραση Νάσου Δετζωρτζή.

Ετοιμάζονται ακόμη: «Αρχείο Καβάφη» (ετήσια φιλολογική και κριτική έκδοση — έκδοση Ιου τμήμου εντός του 1984), «Μετρονόμος» (περιοδικό της Λέσχης για τη μουσική Διονυσίου Σολωμού «Η Γυναίκα της Ζάκυθος», Ιγκόρ Στραβίνσκυ «Μουσική ποιητική», Πωλ Βαλερύ «Ο Κύριος Τεστ» (ολόκληρος ο «κύκλος Τεστ»), Φρανσουά Ραμπέλαι «Γκαργκαντούας και Πανταγκρόελ», Saint-John Perse «Ανάβαση» και R. Simpson «Οι Συμφωνίες του Μπετόβεν» (σειρά Μουσικών Οδηγών της Λέσχης).

Τα αρχαία ελληνικά στην εκπαίδευση

ΜΙΑ ΔΙΑΚΥΡΗΞΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ

Το ANTI πιστεύει ότι οι προβληματισμοί για το περιεχόμενο σπουδών πρέπει να γίνονται αντικείμενο συζήτησης που δεν θα περιορίζεται μόνο στο χώρο των εκπαιδευτικών. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τα Αρχαία Ελληνικά που τόσο ταλαιπωρήθηκαν στο παρελθόν —μέχρι τη μεταπολίτευση— αφού πλαστογραφήθηκαν για να στηρίζουν τα κούφια πόδια της εθνικοφροσύνης και να θητεύσουν στην υπηρεσία του λεγόμενου «ελληνοχριστιανικού» πολιτισμού. Από το 1974 το μάθημα —όπως είναι γνωστό— διδάσκεται στο Γυμνάσιο από μεταφράσεις.

Στη συνέχεια δημοσιεύουμε ολόκληρη τη διακήρυξη της κίνησης φιλόλογων για τα Αρχαία Ελληνικά, που εκδηλώθηκε στις αρχές του μήνα:

Η πλαστογράφηση και η βελτίωση της λόγιας κληρονομιάς του Ελληνισμού από τους σκοταδιστικούς και αντίδραστικούς κύκλους, κυρίως από την εποχή της δικτατορίας της 4ης Αυγούστου και μετά, δεν δίνουν σε κανέναν το πρόσχημα να στρέφεται εκδικητικά εναντίον των κλασικών σπουδών, με στόχο την εξόντωση της γλώσσας μας.

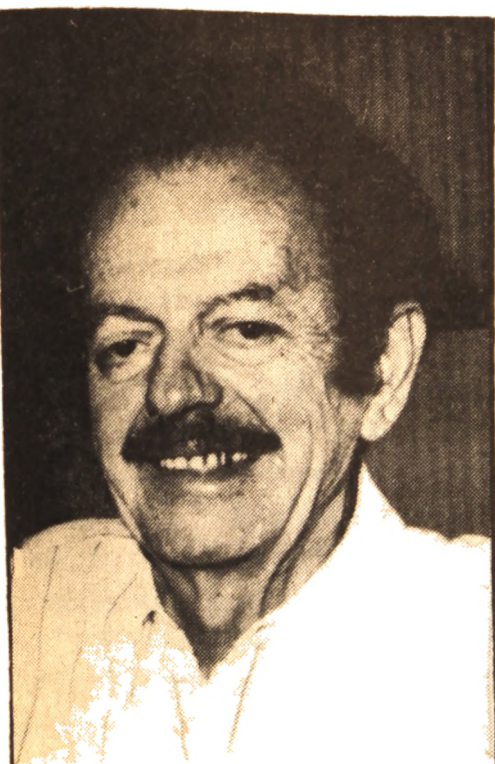
Στο ψευτοδilemma Αρχαία ή Νέα Ελληνικά απαντούμε: ΕΛΛΗΝΙΚΑ. Δηλαδή και τα δύο. Δεν είναι τυχαίο το ότι όλοι οι αξιόλογοι νεοέλληνες δημιουργοί (Βάρναλης, Καβάφης, Κάλβος, Παλαμάς, Σικελιανός, Σεφέρης, Εμπειρίκος, Ελύτης, Ρίτσος, Βρεττάκος, Τσαρούχης...) διαθέτουν μια ουσιαστική αρχαιογνωσία.

Για τους πιο πάνω λόγους αξιώνουμε: Να σταματήσει αμέσως κάθε προσπάθεια περιορισμού των Αρχαίων Ελληνικών. Να επανέλθει το μάθημα και στο Γυμνάσιο με νέα διδακτική αντιμετώπιση. Να ενισχυθεί η διδασκαλία του σε όλες τις τάξεις του Λυκείου. Να εισαχθούν παράλληλα, και στο Δημοτικό, μαθήματα γνωριμίας με την αρχαία γλωσσική και πολιτιστική παράδοση. Έτσι ώστε να γίνει η ελληνική παιδεία κτήμα όλων των Ελλήνων, και όχι μόνο μερικών προνομιούχων.

Και καλούμε το Υπουργείο Παιδείας και το ΚΕΜΕ να επανεξετάσουν αμέσως το θέμα, να σταματήσουν τον παραγκωνισμό των Αρχαίων Ελληνικών και να εισαγάγουν το μάθημα, από το πρωτότυπο, στο Γυμνάσιο με την έναρξη του νέου διδακτικού έτους 1984-1985.

Ο αγώνας για την γλώσσα μας είναι αγώνας για την ανθρωπιά και τη δημοκρατία. Αγώνας για την Ελευθερία και για την κοινωνική δικαιοσύνη. Αγώνας για την εθνική μας ανεξαρτησία. Για την εθνική μας συνειδηση. Αγώνας για την ίδια την ύπαρξή μας.

Η κίνηση φιλόλογων για τη διάσωση της διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών οργανώνει την πρώτη εκδήλωσή της —δημόσια συζήτηση τη Δευτέρα, 30 Ιανουαρίου, στην αίθουσα του Πανεπιστημίου Αθηνών (Σκουφά 43). Η εκδήλωση θα αρχίσει στις 6.30μμ. και εισηγητές θα είναι πανεπιστημιακοί και εκπρόσωποι της κίνησης.

ΤΣΙΤΣΑΝΗΣ «Το ύφος είναι ο άνθρωπος»

«Μες στη ζωή δρόμοι ανοίγονται σωρό κι όποιον γουστάρεις τον τραβάς κι όπου σε βγάλει»

Ηλιόλουστη χειμωνιάτικη Τετάρτη. Μαθαίνουμε πως πέθανε ο Τσιτσάνης. Και πως στο «Σκοπευτήριο» δεν θα τον ξανακούσουμε. Μένουν τα τραγούδια και μια ζωντανή ηχογράφησή του. Μένει το τοπίο που στήθηκε τόσα χρόνια, μένει ο ήχος που οικείος μας διαπερνά, μένουν τα λόγια του που τόσα χρόνια εξακολουθούν να συγκινούν. Αλλά πιο πολύ απ' τον Τσιτσάνη, μένει αυτός ο αέρας της μελαγχολίας που, όπως ο ίδιος είπε κάποτε, «κρατάει σεγόντο στα τραγούδια».

Ξερακιανός, με το μουστάκι του, το σοβαρό και συγκρατημένο τρόπο του, το μπουζούκι χαμηλό και το γερό κεφάλι. Δεν εικονογραφείται ο Τσιτσάνης. Ο ίδιος εικονογράφησε τη ζωή μας, τους καημούς και τα παράπονα, την αγάπη και τον πόνο της· το ίχνος όλων αυτών των αισθημάτων ανεξίτηλο.

Η προσφορά του Λάζαρου Γεωργιάδη στην κλασική μουσική και το βιβλίο ξεπέρασε τα μικρά όρια και τις μικρές δυνατότητες που έχει κανείς δουλεύοντας σ' αυτόν τον τόπο. Ωραίος, γενναίος ιδεολόγος άλλων καιρών όχι με εκείνον τον κουρασμένο ρομαντισμό του παρελθόντος αλλά με το σαράκι του μέλλοντος να τον τρώει, σε διαρκή υπέρβαση του εαυτού του, ακοίμητος προκλητικός απέναντι στην επισφαλή του υγεία με τη ζωή που κουβαλούσε, ήταν πρώτος κι είναι απ' τους τελευταίους —τελευταίους;— σ' αυτόν τον έρωτα που τελειώνει από παντού, ολοένα, προφταίνοντας ξανά να «δημιουργήσει δική του κατηγορία».

Η ανθρωποποιός δύναμη και η παιδευτική αξία των Αρχαίων Ελληνικών είναι σ' όλους μας γνωστή. Η αρχαία ελληνική σκέψη και η αρχαία ελληνική γλώσσα, που την εκφράζει, αποτελούν για όλη την ανθρωπότητα το αναντικατάστατο λίκνο της δημοκρατίας και της πολιτικής κοινωνίας. Για μας τους Έλληνες ειδικότερα, αποτελούν την πηγή και την ρίζα της μέχρι σήμερα ομιλούμενης γλώσσας μας, την πεμπτούσια της πολιτικής και πολιτιστικής μας παράδοσης. Η αποκοπή μας απ' αυτά θα έχει ως βέβαιο αποτέλεσμα τη γλωσσική και πνευματική μας νέκρωση, την απώλεια της εθνικής μας ταυτότητας, την επικράτηση του φασιστικού ζόφου.

Τεχνοκρατούμενη ή ανθρωπιστική Παιδεία; Βαθεία καλλιέργεια του ανθρώπου και ολόπλευρη άνθηση της προσωπικότητάς του ή μεταποίησή του σε απλό εξάρτημα της παραγωγικής μηχανής; Σε καταναλωτικό κατοικίδιο ζώο, σε ον απρόσωπο, άβουλο και υποταγμένο στη βία του τεχνολογικού ολοκληρωτισμού; Πέρα από οποιαδήποτε υποκειμενική επιλογή την απάντηση στο ερώτημα μας τη δίνει το άρθρο 16 § 2 του Συντάγματος, που ως πρώτο και κύριο στόχο της Παιδείας, θέτει «την ανάπτυξη της εθνικής συνειδήσεως» των Ελλήνων «και την διάπλαση αυτών ως ελευθέρων και υπευθύνων πολιτών».

Υστερα από τα παραπάνω, με θλίψη διαπιστώνουμε ότι η διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών στα σχολεία της χώρας μας έχει εδώ και χρόνια, υποβαθμιστεί. Μετά την κατάργηση του μαθήματος από το πρωτότυπο στο Γυμνάσιο και τον πρόσφατο περιορισμό του μόνο στην πρώτη και δεύτερη τάξη του Λυκείου, με μείωση μάλιστα των ωρών διδασκαλίας από τη φετινή σχολική χρονιά, η ύπαρξή του στη Μέση Εκπαίδευση γίνεται προβληματική. Έτσι δημιουργείται ένα α-

σφυκτικό κλίμα για το μάθημα, καθώς είναι σχεδόν αδύνατο να υπάρξει οποιαδήποτε επικοινωνία με τον Αρχαίο Λόγο.

Μετά την εισαγωγή του μονοτονικού συστήματος, θα υποβαθμισθεί ακόμη περισσότερο η διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, εάν δεν καθιερωθεί το μάθημα, φυσικά από το πρωτότυπο, και στο Γυμνάσιο, πράγμα που επιθυμούν και οι μαθητές μας, οι οποίοι με συγκινητικές εκδηλώσεις ζητούν την επάνοδο του μαθήματος.

Με βαθεία συνειδηση ευθύνης απέναντι στον τόπο, στο υψηλό λειτούργημα που ασκούμε και στο μέλλον των παιδιών μας πιστεύουμε ότι πρέπει να αναθεωρηθεί το ωρολόγιο πρόγραμμα της Μέσης Εκπαίδευσης. Τα Αρχαία Ελληνικά εξακολουθούν και θα συνεχίσουν για πάντα να αποτελούν το κύριο σώμα της ανθρωπιστικής Παιδείας. Οι μαθητές του Γυμνασίου έχουν δικαίωμα να γνωρίσουν τα κλασικά κείμενα από το πρωτότυπο, έστω και με παράλληλη ύπαρξη δόκιμων μεταφράσεων στα νέα ελληνικά τώρα που η γλώσσα, όπως και όλος ο πολιτισμός μας, υφίσταται μια τρομακτική επίθεση, που εντάσσεται, στη γενικότερη ιμπεριαλιστική διείσδυση, με τη μορφή της λεγόμενης «συμβολικής βίας» (γλωσσική διάβρωση από ξενόγλωσσες επιγραφές και ξένους όρους, που έχουν εισχωρήσει ακόμη και σε επίσημα κρατικά κείμενα, όπως το λεγόμενο «πόνιτ σύστημα»).

Εμείς οι Έλληνες φιλόλογοι έχουμε καθήκον να μεταδώσουμε στα παιδιά, με νέες μεθόδους διδασκαλίας, την πάντα σύγχρονη και προοδευτική Αρχαία Ελληνική σκέψη.

Η ανίερη και ύποπτη προσπάθεια να συνδεθεί η εγκατάλειψη της αρχαίας Ελληνικής γλώσσας με μια δήθεν «προοδευτική» και «πρωτοποριακή» αντιμετώπιση των παιδευτικών θεμάτων δεν πρέπει να περάσει.

Αποχαιρετισμός στα όπλα

(ερωτική επιστολή στο νέο ελληνικό κινηματογράφο)

του Χρήστου Βακαλόπουλου

1. Ίσως μαζί με το νομοσχέδιο του Υπουργείου Πολιτισμού, το *Παρασκήνιο* της 11.1.84 να αποτελεί την τελευταία πράξη του νέου ελληνικού κινηματογράφου, το οριστικό αντίο σ' αυτήν τη μεγαλοφυή ρήξη που επιχείρησαν μερικοί σκηνοθέτες στην Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του '60 και που δεν ολοκληρώθηκε ποτέ, παραμένοντας μέχρι σήμερα ανοιχτή σαν πληγή που βιάστηκαν να την κλείσουν δύο εξωκινηματογραφικοί παράγοντες, η ομαλοποίησή της ζωής σε καταναλωτικό μοτίβο και η τηλεόραση. Ακόμα πιο σημαντικό ήταν ότι το *Παρασκήνιο*, διαλέγοντας ένα τέτοιο θέμα, μίλησε επιτέλους για τον εαυτό του: πίσω απ' τη *Σινετίκ*, πίσω απ' το Λάκη Παπαστάθη και τον Τάκη Χατζόπουλο, εύκολα διακρίνει κανείς τη σχέση των πρωταγωνιστών του νέου ελληνικού κινηματογράφου με την τηλεόραση, μια σχέση τραυματική και σχεδόν ανομολόγητη.

Αυτές οι κινηματογραφικές ενέσεις του *Παρασκήνιου* στο αφασικό τηλεοπτικό σώμα όλα αυτά τα χρόνια δεν άλλαξαν την τηλεόραση. Αντίθετα, οι επίγονοι του νέου ελληνικού κινηματογράφου γίνονται όλο και πιο τηλεοπτικοί. Έτσι η *Σινετίκ* επιχείρησε έναν απολογισμό της πορείας του νέου ελληνικού κινηματογράφου, γύρισε πίσω για μια στιγμή και αντίκρισε οπτασίες: μια απ' αυτές, ο Κώστας Σφήκας, υποδύθηκε μεγαλοφυώς το φάντασμα, αρνούμενος να απαντήσει στην έρευνα και κατασκευάζοντας ένα από τα ωραιότερα κομμάτια στην ιστορία της ελληνικής τηλεόρασης. Η εκπομπή έκλεισε λοιπόν μ' ένα *κινηματογραφημένο* κομμάτι στο οποίο ο Σφήκας κυκλοφορεί όπως οι δικοί του ανώνυμοι ήρωες στο *Μοντέλο*, δέκα χρόνια πριν. Ήταν η ύστατη προσπάθεια η πληγή να παραμείνει ανοιχτή, χαμένη κάπου ανάμεσα στο υπόλοιπο τηλεοπτικό πρόγραμμα.

2. Καθόλου παράξενο που ο Κώστας Σφήκας είναι παρών ως ηθοποιός σε μερικές από τις πιο σημαντικές στιγμές του νέου ελληνικού κινηματογράφου, στις *Μέρες του '36* του Θόδωρου Αγγελόπουλου, στα *Χρώματα της Ίριδας* και στους *Τεμπέληδες της εύφορης κοιλάδας* του Νίκου Παναγιωτόπουλου, στο *Κιέριον* του Δήμου Θεού. Και δεν είναι καθόλου συμπτωματικό ότι αυτοί οι τέσ-

σερεις σκηνοθέτες μίλησαν στο *Παρασκήνιο*, μαζί με το Σταύρο Τορνέ, που παίζει ο ίδιος στις ταινίες του.

Υπάρχει η πιθανότητα ο νέος ελληνικός κινηματογράφος να βασίστηκε, ανάμεσα στα άλλα, και στην παρανοϊκή επιθυμία ο μόνος πραγματικός ηθοποιός του φιλμ να είναι ο ίδιος ο σκηνοθέτης ή η σκιά του, το ίχνος του, η φιγούρα του Σφήκα που εμφανίζεται στα πρώτα πέντε λεπτά στην πρώτη ταινία του Παναγιωτόπουλου κι ύστερα χάνεται στη θάλασσα. Το *Παρασκήνιο* λειτούργησε αποκαλυπτικά απ' αυτήν την άποψη: οι νέοι Έλληνες σκηνοθέτες είναι, οι περισσότεροι, μεγάλοι ηθοποιοί και αυτό φρόντισαν να το κρύψουν, ακριβώς γιατί είχαν πίσω τους έναν κινηματογράφο ηθοποιών, μ' αυτόν είχαν έρθει σε ρήξη.

Το ανολοκλήρωτο των προσπαθειών τους πολλές φορές οφείλεται στο ότι αποθώντας τους ηθοποιούς τους ταυτίστηκαν μ' ένα εργαλείο ιδιαίτερα υπάκουο, την κινηματογραφική κάμερα.

Κρίμα: κανένας ηθοποιός του Αγγελόπουλου δεν μιλάει με την ηρεμία του τελευταίου στο *Παρασκήνιο*, κανένας ηθοποιός του Παναγιωτόπουλου δεν έχει τη μελαγχολική σιγουριά του, κι ο Τορνές που έπαιξε στις ταινίες του μόλις τώρα γύρισε απ' την Ιταλία. Ο Σφήκας, αφού επισκέφτηκε τις ταινίες των άλλων, σκηνοθετεί όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια τον εαυτό του. Αφού όπως είπε σωστά ο Νίκος Παναγιωτόπουλος «*όλες οι ταινίες είναι ντοκιμαντέρ*», είναι σίγουρο ότι, πριν απ' όλα, ο νέος ελληνικός κινηματογράφος προσπάθησε να φιλμάρει κυρίως τον εαυτό του και συχνά σκόνταψε στην απουσία μερικών συγκεκριμένων σωμάτων που θα τον εκπροσωπούσαν (κι όταν αυτό έγινε, όπως στον *Μπαλαμό* του Τορνέ, μείναμε άναυδοι).

3. Απαντώντας στα ερωτήματα του Τέλη Σαμαντά και του Λάκη Παπαστάθη, οι πέντε σκηνοθέτες μιλάνε στον ίδιο τόνο, υποστηρίζουν «ακραίες» θέσεις με συγκρατημένο τρόπο, ο λόγος τους δεν είναι προϊόν μιας επιθετικής σχέσης με τον κόσμο αλλά μοιάζει αποτέλεσμα περισυλλογής.

Οι περισσότερες από τις θέσεις που διατυπώθηκαν στην εκπομπή, όπως οι διαφορές παλιού και νέου κινηματογράφου,

το αίτημα της ιστορικότητας στους Αγγελόπουλο και Θεό ή αντίθετα, η άνευ όρων προσχώρηση στο «παρόν» που απαιτεί ο Παναγιωτόπουλος, η δικαιολόγηση της διάστασης των νέων ταινιών με το κοινό, όλα αυτά θα μπορούσαν να είχαν ειπωθεί αυτούσια πριν από δέκα χρόνια. Ο τόνος όμως θα ήταν διαφορετικός: έμμεσα, το *Παρασκήνιο* κατάφερε να θίξει τα κύρια σημεία ενός πραγματικού απολογισμού του νέου ελληνικού κινηματογράφου. Η περισυλλογή που κυριαρχεί και ολοκληρώνεται στο κλείσιμο του Κώστα Σφήκα με μια επιστροφή στην παιδική ηλικία προέρχεται σαφώς από μια επιλογή που έγινε στις αρχές της δεκαετίας του '70, τότε που οι νέοι κινηματογραφιστές αποφάσισαν να σταματήσουν να επικοινωνούν μεταξύ τους.

Η συλλογικότητα της δεκαετίας του '60, που είναι εμφανής στον *Κιέριον* του Θεού, δεν έχει καμιά σχέση με τη *Διαδικασία* του ίδιου σκηνοθέτη, μερικά χρόνια αργότερα. Η δεύτερη ταινία προβάλλει σαν διανοητική χειρονομία ενός ατόμου απομονωμένου, που προσπαθεί να συλλάβει αφαιρετικά την ιστορική διαδικασία. Είμαι σίγουρος ότι το *Παρασκήνιο* δε σκέφτηκε ούτε μια στιγμή να βάλει τους πέντε να συζητήσουν στον ίδιο χώρο, η εκπομπή μάλιστα απέδωσε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την αδυναμία επικοινωνίας ανάμεσα στους νέους Έλληνες σκηνοθέτες, μ' αυτό το παράξενο *champ contrechamp* Αγγελόπουλου-Παναγιωτόπουλου: ο ένας κοιτάζει, δεξιά κι ο άλλος αριστερά κι ο θεατής θα έπρεπε να νομίζει ότι κοιτάζονται στα μάτια, σύμφωνα μ' αυτόν τον παλιό καλό κανόνα. Αυτό όμως δεν συμβαίνει ούτε για μια στιγμή, όχι μόνο γιατί και οι δυο κοιτάζουν τον άνθρωπο που τους ρωτάει στο εκτός πεδίου αλλά κυρίως γιατί μάλλον κοιτάζουν προς τα μέσα, μια θεμελιώδης εσωστρέφεια χαρακτηρίζει το βλέμμα τους. Οι περισσότερες ελληνικές ταινίες της δεκαετίας του '70 είναι εσωστρεφείς, η ιστορία ή το μυθοποιημένο παρόν, γίνονται γι' αυτές υλικά μιας ενδοσκόπησης. Η διαδικασία αυτή αποδείχτηκε εξαιρετικά επώδυνη, κόβοντας τους δεσμούς μεταξύ τους οι νέοι Έλληνες σκηνοθέτες στερήθηκαν το μισό τους εαυτό.

Όπως επισημαίνει σωστά ο Γκοντάρ

«για να γίνει μια ταινία χρειάζονται τουλάχιστον δύο». Ας πούμε, ο κινηματογραφιστής και το κοινό, ο σκηνοθέτης και ο ηθοποιός, ο άνθρωπος που γυρίζει μια ταινία και που σκέφτεται έναν άλλο άνθρωπο, ακόμα κι όταν αυτός απουσιάζει. Μόνο η ακραία απομόνωση, η απόλυτη μοναξιά, μπορεί να έχει αποτέλεσμα που ξεπερνάει το πρόβλημα: το *Μοντέλο* του Σφήκα καταφέρνει να απευθυνθεί κάπου, μια και κατασκευάζει ολόκληρο τον κόσμο απ' την αρχή, ξεπερνώντας την αναλογική φύση της κινηματογραφικής εικόνας.

4. Υπάρχει και κάτι άλλο που οδηγεί τους νέους Έλληνες σκηνοθέτες να ξαναγυρίζουν στις ίδιες θέσεις που θα υποστήριζαν δέκα χρόνια πριν: έχουν γυρίσει ελάχιστες ταινίες ο καθένας. Ο Αγγελόπουλος θεωρείται ευνοημένος επειδή γύρισε πέντε, ο Τορνές, ο Σφήκας και ο Θεός έχουν κάνει από δύο μεγάλου μήκους ο καθένας, ο Παναγιωτόπουλος τρεις. Σε δεκαπέντε-είκοσι χρόνια οι αριθμοί αυτοί δε σημαίνουν τίποτα, γιατί από μια άποψη ο κινηματογράφος ήταν πάντα θέμα ταχύτητας, ενώ ο νέος ελληνικός κινηματογράφος, αβοήθητος και πάντα σε θέση μάχης, διαμορφώνεται από μια *ψυχολογία συγγραφέων*. Η ιδέα ενός κειμένου που αργεί, που κυοφορείται δύσκολα, κάνει την κάθε ταινία να μοιάζει (ή να θέλει να μοιάζει) με κάποιο παραγνωρισμένο αριστούργημα.

Έτσι, οι νέοι Έλληνες σκηνοθέτες ήταν περίπου καταδικασμένοι στο να γυρίζουν συνεχώς μια πρώτη ταινία και το κοινό του φεστιβάλ Θεσσαλονίκης έβαζε συνεχώς τον εαυτό του στη θέση του κριτή ενός πρώτου έργου. Η έκδηλη μελαγχολία στα πρόσωπα των πέντε στο *Παρασκήνιο*, μικρότερη ίσως στην περίπτωση του Αγγελόπουλου, ίσως να οφείλεται σ' αυτό, στο ότι η ανάγκη έκφρασης που προέκυψε στα μέσα της δεκαετίας του '60 δεν ολοκληρώθηκε ποτέ, δε βρήκε σχήμα, είναι προορισμένη να μένει συνεχώς στη μέση. Οι ρυθμοί της ελληνικής κοινωνίας τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια δεν συνέπεσαν ποτέ με εκείνους του νέου ελληνικού κινηματογράφου, αλλά για το γεγονός αυτό ευθύνονται εξίσου και οι δύο.

5. Η στιγμή της εκπομπής όπου ο Τέλης Σαμαντάς ρωτάει το Σταύρο Τορνέ, που κάθεται με την πλάτη στο φακό μπροστά από μια μουβιόλα, «*δε νομίζετε ότι ο ελληνικός κινηματογράφος τα τελευταία χρόνια έχει πρόβλημα σεναρίων;*» είναι πολύ σημαντική: ο Τορνές γυρίζει και απαντάει «*ευτυχώς γι' αυτόν*», αλλά αυτή είναι μια σεναριακή ιδέα, άσχετα αν προέκυψε τη στιγμή του γυρίσματος. Ο νέος ελληνικός κινημα-

τογράφος είναι γεμάτος από τέτοιες ιδέες, άλλες πετυχημένες και άλλες όχι. Δεν υπάρχει ποτέ όμως συστηματοποιημένο ένα πρώτο κείμενο, πάνω στο οποίο θα επενέβαινε ένα δεύτερο (η ταινία) με ασέβεια και θα κατασκεύαζε κάτι άλλο, κάτι διαφορετικό. Η ανάγκη σεναρίων που υπάρχει σήμερα δεν είναι εντελώς αδικαιολόγητη γιατί οι περισσότερες νέες ελληνικές ταινίες μοιάζουν με κινηματογραφικές σημειώσεις για μια άλλη ταινία που δεν έγινε ποτέ, η αποσπασματική φύση τους μοιάζει να προέρχεται από το ότι αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους σαν συλλογές εικόνων και ήχων (ακραίο παράδειγμα οι δύο ταινίες του Χριστοφή). Η ανάγκη σεναρίων επιβάλλεται επίσης και από την ανάγκη να υπάρξουν ξανά ηθοποιοί. Αυτό κάνει ο Τορνές στη σκηνή που αναφέραμε. Φτιάχνει ένα μίνι σενάριο τριάντα δευτερολέπτων, γυρίζει και λέει την ατάκα του. Το ίδιο κι ο Παναγιωτόπουλος όταν ανάβει τσιγάρο, το ίδιο κι ο Σφήκας που κοιτάζει κατάματα το φακό μπροστά σε μια διαφημιστική αφίσα στο Μοναστηράκι. Το ίδιο το *Παρασκήνιο* έχει σενάριο, ακολουθεί την πιο κλασική σεναριακή ιδέα που υπάρχει, η εκπομπή αρχίζει μ' ένα γύρισμα (*Ταξίδι στα Κύθηρα*) και τελειώνει με μια ταινία (το κομμάτι που γύρισε ο Σφήκας).

6. Τι μένει σήμερα από το νέο ελληνικό κινηματογράφο; Θα έλεγα ότι ήρθε η στιγμή να παραδεχτούμε ότι αυτό που μένει είναι μια συμπυκνωμένη κατάσταση πάθους που μπορεί να βρει κανείς σε σκόρπιες σκηνές: η στιγμή που ο Σφήκας εξαφανίζεται στη θάλασα στα *Χρώματα της Ίριδας*. Μένει, λοιπόν, η διάθεση μερικών ανθρώπων να εκφραστούν κινηματογραφικά, κάτι στο οποίο επέμειναν μέχρι το τέλος, χωρίς ποτέ να ενταχθούν στο φλερτ της καθημερινής ζωής με την τηλεοπτική εκδοχή της. Μένουν επίσης δυο τρεις μοναχικές ταινίες, τραγικά αντίθετες μεταξύ τους: για παράδειγμα η *Ευδοκία*, ταινία ενός ηθοποιού για μια ηθοποιό, που δεν επικοινωνεί καθόλο με το *Μοντέλο*, ταινία ενός ποιητή. Οι εικόνες όμως που διασχίζουν αυτές τις ταινίες είναι πολύ σημαντικές: απελευθερώνουν ενέργειες. Ο νέος ελληνικός κινηματογράφος συνέχισε τη ρήξη που είχε αρχίσει τινάζοντας στον αέρα τον παλιό, την προέκτεινε μάλιστα στο ίδιο του το παρόν και δεν κατάφερε ούτε μια στιγμή να συμφιλιωθεί με τον εαυτό του. Ίσως γι' αυτό να είχα συνεχώς την εντύπωση ότι αυτοί οι πέντε άνθρωποι στο *Παρασκήνιο* της 11.1.84 ήταν έτοιμοι να γυρίσουν, επιτέλους, την πρώτη τους ταινία.

Ψιλον/βιβλία
Σολωμού 16, Αθήνα 106 83, 3638257

Ένα κείμενο του Γιάννη Τσαρούχη ο Αμασίας Αστέριος και οι προκολομβιανοί αμερικανοί

του Γιάννη Καλαϊτζή

Στο τεύχος Δεκεμβρίου (αριθ. 32) του περιοδικού «Βαβέλ» δημοσιεύεται το κόμικ του κ. Δ. Παπαϊωάννου, «Ευρύμαχος». Προλογίζεται από ένα κείμενο του Γιάννη Τσαρούχη που θα παραθέσω ολόκληρο. Ο αναγνώστης για να δει το εικονογράφημα του κ. Παπαϊωάννου, θα πρέπει να ανατρέξει στην «Βαβέλ». Η αναδημοσίευσή του στο «Αντί» είναι αδύνατη.

Να το κείμενο του Γιάννη Τσαρούχη:

«Το να κάνεις κόμικς ποιητικά και ζωγραφικά όταν οι άλλοι κάνουν ηρωικά ή σχετλιαστικά είναι κάτι σα το αυγό του Κολόμβου.

Ο ηρωισμός έχει ένδοξους προγόνους αλλά είναι ξεπεσμένος. Οι πολεμικές σκηνές των αρχαίων ζωοφόρων του 4ου αιώνας, βωμός Περγάμου, τροποποιημένες από τον μικροαστικό ρατσισμό και τον ισχύο ρασιοναλισμό της εποχής μας, μας δίνουν τα κόμικς του Ταρζάν και του Αριάν.

Τα κόμικς του Παπαϊωάννου έχουν ζωγραφική και ποίηση, να κάτι το τόσο απλό που δε το 'χε σκεφτεί κανένας.

Δε μπόρεσα ποτέ να εικονογραφήσω ένα φιλολογικό έργο, αλλά ό,τι έχω κάνει είναι η εικονογράφηση ενός ποιήματος που δεν έχει γραφτεί.

Τα ζωγραφικά και ποιητικά κόμικς θυμίζουν τα Δωδεκάορτα της Β. ζωγραφικής τηρουμένων των αναλογιών και των αποστάσεων χρονικών και άλλων. Ο Αμασίας Αστέριος εκαφτηρίαζε κι απαγόρευε να υφαινούν στα «σήματα» των χιτώνων το βίο του Χριστού και της Παναγίας. Είχε ίσως άδικο γιατί αυτά τα υφαντά Δωδεκάορτα ακολουθούσαν το δικό τους χαβά, οργιώδη σε χρώματα, ζωγραφική μισο-Αζτέκινη και μισο-χριστιανική.

Η ζωγραφική και το χρώμα οδηγεί σε άλλου είδους κόμικς που θα έχουν ανάγκη όσοι δεν σαγηνεύονται από τα παραμύθια των μυθών, τα κακοσχεδιασμένα ή τα υποπαράγωγα της σιχασιάς και της απογοητεύσεως».

Για Τσαρούχη

Από τις πρώτες αράδες του κειμένου, εγώ τουλάχιστον κατάλαβα, πως μέχρι να ανακαλύψει ο κ. Παπαϊωάννου το αυγό του

Κολόμβου, όλα τα άλλα εικονογραφήματα, από τα «Γιέλου-Κιντς» μέχρι την «Γιορτή των αθανάτων» του Μπιλάλ, ορφανά από ζωγραφική και ποίηση—όλα μα όλα—νοούνται μόνον ως «ΗΡΩΙΚΑ» ή «ΣΧΕΤΛΙΑΣΤΙΚΑ».

Η λογική της κατάταξης σε είδη αν εφαρμόζοταν στον κινηματογράφο, ο κριτικός θα έπεφτε σε αδιέξοδο, μην ξέροντας αν είναι κωμωδία, φάρσα περιπέτεια ή αισθηματικό, το «Σατυρικό» του Φελλινι.

Ας δούμε όμως αν αυτή η λογική μπορεί να εφαρμοστεί στα κόμικς. Θα κουράσω ίσως τον αναγνώστη με ονόματα, παραπομπές και χασμουρητά αλλά επειδή μόνον ο Γιάννης Τσαρούχης έχει δικαίωμα να λέει ό,τι θέλει, εγώ, είμαι υποχρεωμένος να καταφύγω στη βιβλιοθήκη μου.

Κοιτώ «τα μάτια της γάτας» του Μέμπιους, στο τεύχος 14 της «Βαβέλ» και διερωτώμαι, αν μπορώ να κατατάξω στα «ΗΡΩΙΚΑ» να βάλω δίπλα στον Ταρζάν, ένα παιδί, ακίνητο μοναχικό και τυφλό που ζει σε μια εφιαλτική πόλη με μοναδικό πόθο το παιχνίδι. Το κόμικ είναι τόσο σκοτεινό που ούτε στα «σχετλιαστικά» μπορεί να καταταγεί.

Ας δούμε τώρα έναν πιτσιρικό δροσερό κα φωτεινό. Τον «μικρό Νέμο» του Γουίνσορ Μακ Κέν. «ηρωικός» δεν είναι. Το ελάχιστο ίχνος βίας, ξυπνάει τον Νέμο και το κόμικς τελειώνει εκεί. Ήταν το εβδομαδιαίο ταξίδι στην ονειρική χώρα του βασιλιά Μορφέα. Ούτε «ΣΧΕΤΛΙΑΣΤΙΚΟ» μπορεί να ειπωθεί το εικονογράφημα. Αν ο Γουίνσορ Μακ Κέν ήθελε έναν ήρωα ονειροπόλο και ταυτόχρονα αξιοθρήνητο θα έφτιαχνε τον Ντόναλντ Ντακ και όχι τον Νέμο. Παραπέμπω στην έκδοση «Little Nemo in the Palace of Ice» Dover Cartoons.

Τι γίνεται όμως μ' ένα κόμικ που είναι ταυτόχρονα «Ηρωικό» και «Σχετλιαστικό» όπως η «Οκτωμπριάνα» Το μίγμα είναι τόσο εκρηκτικό που ανατρέπει τους προσδιορισμούς, τις αισθητικές πολιτικές και ηθικές αξίες του μέσου γραφειοκράτη. Κάτι ήξερε η Σοβιετική λογοκρισία και καταχώνιασε για πάντα την «Οκτωμπριάνα». Όποιος ενδιαφέ-

ρεται ας κοιτάξει το βιβλίο Petr Sadecky, «Octobriana and the Russian under-ground» Ton Stacey.

Επομένως μόνο γι' αυτά τα τρία κόμικς πρέπει ν' ανακαλύψουμε τρεις νέους διαφορετικούς ορισμούς. Και ως γνωστόν τα κόμικς είναι τόσα όσα και οι κόκκοι της άμμου. Επέμεινα στην αναιρέσή τους επειδή από μόνοι τους, δικαιώνουν απέναντι στα κόμικς μια στάση, αποστροφής και μυκτηρισμών. Αν ήτανε κόπος για τον Γιάννη Τσαρούχη να προσθέσει και τρίτον, θα άφηνε τουλάχιστον ένα κόμικ της προκολομβιανής περιόδου, έξω από την κόλαση, υπογραμμιζοντάς το σαν παράδειγμα. Όμως όχι! Όλα «ΗΡΩΙΚΑ» ή «ΣΧΕΤΛΙΑΣΤΙΚΑ».

Ξέρω πως θα μπορούσε κάποιος να πάρει για παράδειγμα, τις ανοησίες που δημοσιεύονται στις πίσω σελίδες των εφημερίδων. Εύκολα θα τις κατέταξε στα «ΗΡΩΙΚΑ» ή «ΣΧΕΤΛΙΑΣΤΙΚΑ» κόμικς. Κανείς όμως δεν διαμορφώνει εικαστικά κριτήρια, έχοντας υπόψη του μόνο, τις θαλασσογραφίες των Υαλοπωλείων.

Ο «Ευρύμαχος» λοιπόν, πρώτος αυτός, εισήγαγε στα εικονογραφήματα τη ζωγραφική και την ποίηση. Συμβαίνει όμως στο ίδιο υπ' αριθμόν 32 τχ. της «Βαβέλ» να δημοσιεύεται το κόμικ των Παριγκώ και Λουστάλ με τον τίτλο «Μπλουζ» που έχει και ζωγραφική και ποίηση, χωρίς κανείς να υποστηρίζει ότι ανακάλυψαν το αυγό του Κολόμβου. Παρουσιάζουν εικόνες αυτόνομες, ισομεγέθεις, με ενιαίο θέμα και ύφος και έμμετρους στίχους. Η ομοιοκαταληξία ίσως ήταν σωστή στο πρωτότυπο. Τα εικαστικά και γλωσσικά στοιχεία δεν κάνουν το ένα τον σερβιτόρο του άλλου, αφήνονται να λειτουργήσουν αντιστικτικά.

Ναι αλλά τι είδους ζωγραφική και τι είδους ποίηση είναι αυτή των Παριγκώ και Λουστάλ; Κι αν δεν είναι αυτή που μας «ΟΔΗΓΕΙ ΣΕ ΑΛΛΟΥ ΕΙΔΟΥΣ ΚΟΜΙΚΣ ΠΟΥ ΘΑ ΕΧΟΥΝ ΑΝΑΓΚΗ ΟΣΟΙ ΔΕΝ ΣΑΓΗΝΕΥΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΩΝ ΜΥΘΩΝ», τότε ποια θα πρέπει να 'ναι; Ο Γιάννης Τσαρού-

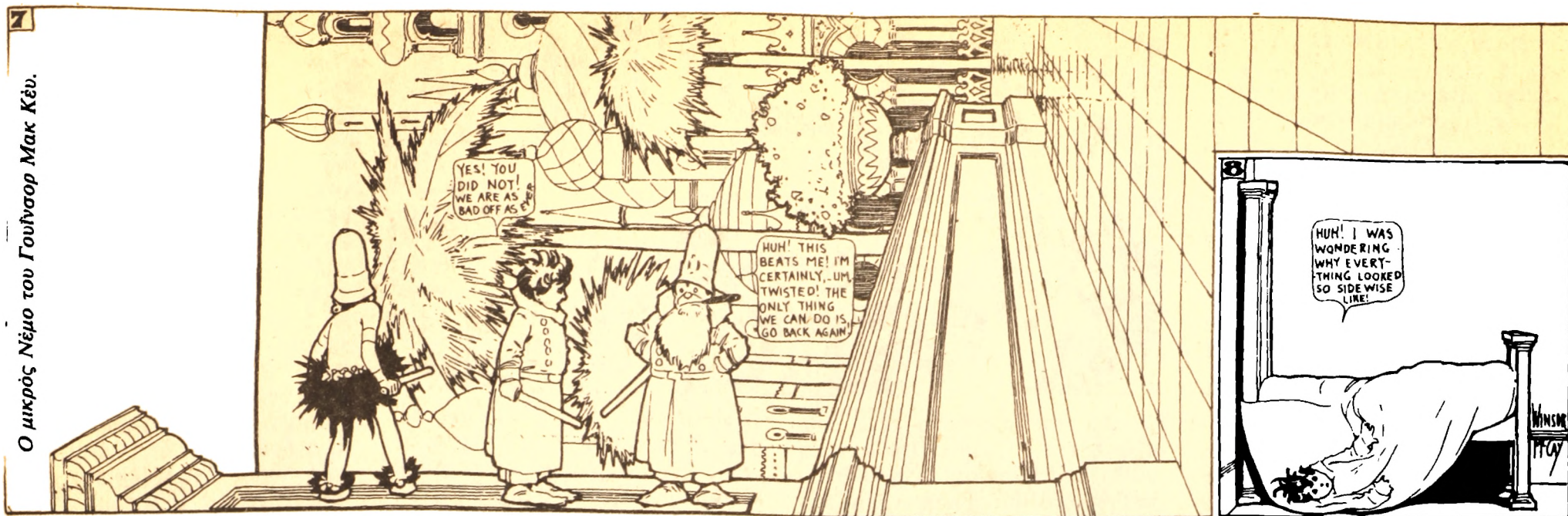
χης απαντά υποδεικνύοντας με το σημειώμά του τον «Ευρύμαχο» τη βυζαντινή ζωγραφική και κυρίως με το έργο του που μας παραπέμπει στον Θεόφιλο, στον Καβάφη στις τρωάδες στα Φαγιούμ κτλ.

Αυτή η απάντηση μπορεί να ισχύει! Και καμία άλλη;

Ο Γουίνσορ Μακ Κέν αφού σχεδίασε κάποιο διάστημα τις διαφημιστικές αφίσες ενός τσίρκου και ενός περιοδεύοντος θιάσου τεράτων (Αμερική είν' αυτή) έπιασε δουλειά σαν εικονογράφος εφημερίδων φτιάχνοντας και τα πρώτα του κόμικς. Λίγο πριν το 1905 γνώρισε τον Μυσά. Ο Πάππας της αρτ-νουβώ τον έφερε σ' επαφή με τις ιαπωνέζικες στάμπες. Ο Μακ Κέν παράτησε την ευρωπαϊκή εικονογραφία του 19ου αιώνα, που ίχνη της φαίνον-

Από τα «Μάτια της γάτας» του Μέμπιους.

ται ακόμα στα πρώτα σχέδια του «μικρού Νέμο» και στράφηκε στην Ανατολή. Ο ανεπανάληπτος Μακ Κέν, ο πονηρός Ντισ-νεϊ που τον ακολούθησε κατά πόδας κι έφτιαξε αυτά που έφτιαξε, (ο Μακ Κέν έκανε για λίγο και κινούμενα σχέδια) ο Τζακ Ντένβις, η βελγική σχολή, οι Μπρέτσια, ο Πρατ κι ακόμη η λύση του μελανού περιγράμματος των χρωματισμένων επιφανειών που είχαν δώσει οι ανατολίτες στις στάμπες τους και βόλευε αφάνταστα την τυπογραφία της εποχής, έφτιαξαν ολόκληρο δέντρο εικονογραφημάτων, μια τέχνη «ΜΙΣΟ-ΑΖΤΕΚΙΚΗ, ΜΙΣΟ-ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ» που ένα τελευταίο της κλωναράκι είναι και η δουλειά των Παριγκώ και Λουστάλ (Αν ξεχάσουμε την μάλλον εύκολη «ΑΝΑΤΡΟΠΗ» του τέλους το «Μπλουζ» δεν είναι άσκημο).

Φαίνεται παράξενο αλλά η εικονογραφία των Αμερικανικών κόμικς μας έρχεται από την Ανατολή. Από τις Ιαπωνέζικες στάμπες, τα stencil, τον Χοκουσάι, τον (μην σαν κάνουν εντύπωση τα ονόματα, ανοίγεις ένα βιβλίο και τα βρίσκεις) τον Χαρονόμπου, τον Χιροσίγκε και δεν ξέρω ποιον άλλον. Αυτό το ξέρει οποιοςδήποτε κάνει φροντιστήριο για να δώσει εξετάσεις στο προκαταρκτικό του μεγάλου κυρίου Γκοσινύ. Αν συνεχίσουμε να βλέπουμε τα κόμικς, πριν το αυγό του Κολόμβου, —όλα μα όλα— σαν «ζωοφόρους του 4ου αιώνα, τροποποιημένες από τον μικροαστικό ρατσισμό και τον ρασιοναλισμό της εποχής μας» θα τα θεωρούμε «παραμύθια των μυών». Όπως ένας κάτοικος της νήσου του Πάσχα θα 'βρισκε τον έφηβο των Αντικυθήρων άμορφο και άπλαστο και θα κατέληγε: —κρίμα, «Ο ΗΡΩΙΣΜΟΣ ΕΧΕΙ ΕΝΔΟΞΟΥΣ ΠΡΟΓΟΝΟΥΣ ΑΛΛΑ ΕΙΝΑΙ ΞΕΠΕΣΜΕΝΟΣ».

Αλήθεια όμως είναι, πως ένας σωρός ατάλαντων εικονογράφων, προσπάθησαν όπως όπως να ξεπεράσουν την αμηχανία που αισθάνονται οι Ανατολίτες, όταν σχεδιάζουν γυμνό το ανθρώπινο σώμα και βγήκαν (και βγαίνουν)

πράγματα «της σιχασιάς και της απογοητεύσεως». Αυτό δεν χρειάζεται να είσαι ο Γιάννης Τσαρούχης για να το δεις. Ο-

Γουίνσορ Μακ Κέν, 1871-1934.

ποιοςδήποτε πάει στο περίπτερο για τσιγάρα το καταλαβαίνει αμέσως. Η σαβούρα με το τσουβάλι. Φυσικά και δεν υποστηρίζω πως όλα —μα όλα— τα κόμικς έχουν και «ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΗ». Η λογική του όλα καλά ή όλα κακά μας πηγαινει στα comics codes (προγράμματα αυτολογοκρισίας των εικονογράφων) στις αστυνομικές, στους Αμασίας Αστέρους και στα αυγά των Κολόμβων.

Και τώρα για να 'χουμε καλό ρώτημα «Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ Η ΠΟΙΗΣΗ» στα κόμικς χρειάζεται πάντα;

Η ερώτηση μπορεί να φαίνεται περίεργη γιατί από πρώτη ματιά τα κόμικς αποτελούνται από γλωσσικά και εικαστικά στοιχεία. Και από τίποτα άλλο. Όμως, όλοι ξέρουμε δεκάδες κόμικς, χωρίς ίχνος γλωσσικών στοιχείων. Δίνω το παράδειγμα των «ΑΡΤΖΑΚΣ» του Μέμπιους. Ο αναγνώστης ξέρει πλήθος άλλων. Αν θυμηθούμε τώρα τα κόμικς του Φάιφερ και του Βολίνσκυ, θα προσέξουμε πως ενώ το εικαστικό μέρος είναι ελάχιστο, το γλωσσικό, είναι αναπτυγμένο και στους δυο. Λεπτό και διακριτικό στον Φάιφερ, πλούσιο μέχρι εκζητήσης στον Βολίνσκυ. Μ' αυτές τις δύο διαφορετικές τεχνολογίες, ο Μέμπιους, ο Φάιφερ και ο Βολίνσκυ έχουν δώσει κόμικς απολαυστικά.

Θα νόμιζε κανείς πως είναι απαραίτητο, όταν υποχωρεί το

γλωσσικό μέρος να τονίζεται το εικαστικό και αντιστρόφως. Δεν είναι έτσι. Υπάρχει το παράδειγμα του Κοπί. Ο λόγος του είναι ξερός και ελάχιστος, τα εικαστικά του μέρη στοιχειώδη κι όμως το αποτέλεσμα (και δεν μπορώ να πείσω κανέναν που δεν το αισθάνεται) είναι ένα ποίημα.

Αυτό συμβαίνει επειδή τα κόμικς είναι κυρίως μια τέχνη αφηγηματική, διαρκείας, όπως ο κινηματογράφος λόγου χάριν. Εκτός από τις δύο διαστάσεις της

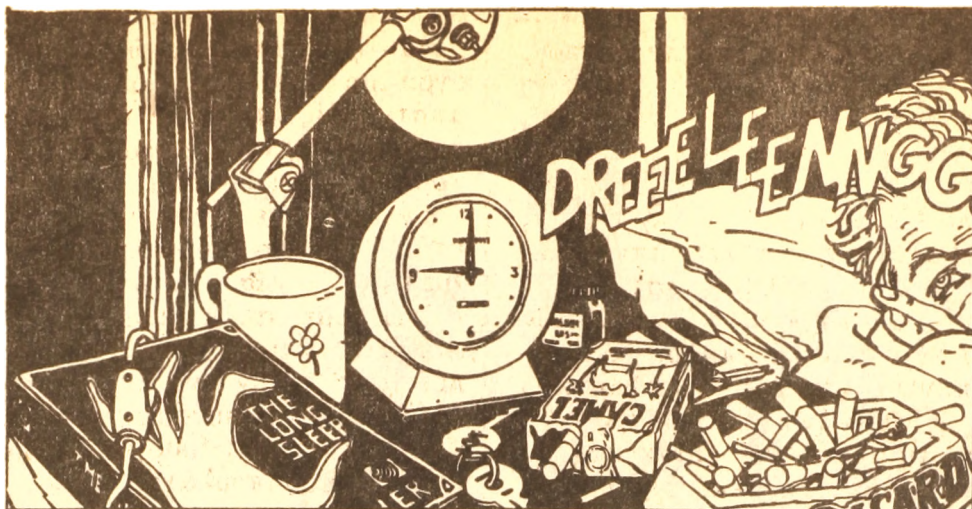
ζωγραφικής εκτείνεται και σε μια τρίτη, την χρονική. Και είναι φυσικό να απαιτεί από τον καλλιτέχνη την αίσθηση του χρόνου, του ρυθμού. Και ο Κοπί την έχει αναπτυγμένη σε μεγάλο βαθμό. Τα πλούσια ζωγραφικά ή λογοτεχνικά μέρη, όταν υπάρχουν, όταν τονίζονται ακριβώς όσο απαιτεί το εικονογράφημα (πόσο αλάτι βάζεις γιαγιά; —όσο ζητήσει παιδί μου) δίνουν το αποτέλεσμα του «μικρού Νέμο» ή του «Κόρτο Μαλτέζε». Αλλά αυτό που κυ-

Η Οκτωμπριάνα ποζάρει δίπλα στον Τσαπάγιεφ.

ρίως ικανοποιεί τις ανάγκες του κομίστα είναι το ντεκουπάζ. Όποιος ξέρει να ζωγραφίζει ή να γράφει γίνεται ζωγράφος ή ποιητής (γιατί άσκημα είναι;) και δεν υφαίνει «ΜΙΣΟ-ΑΖΤΕΚΙΚΑ, ΜΙΣΟ-ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ» για να τον καφτηριάσουν οι Αμασίας Αστέριοι.

Αν και η γλώσσα του ντεκουπάζ ολοκληρώνεται σε τέχνη μόνο από τους κομίστες δεν την χρησιμοποιούν αποκλειστικά. Ντεκουπάζ κάνουνε και οι κινηματογραφιστές πριν από το «γύρισμα» οι χορογράφοι, οποιοσδήποτε χρειάζεται ένα κάποιο είδος προσωπικών σημειώσεων, για να απομνημονεύσει μια ποδοσφαιρική φάση, να περιγράψει ένα αυτοκινητιστικό δυστύχημα, μια πολεμική επιχείρηση. Το παιχνίδι του «κρυμμένου θησαυρού» είναι ένα ντεκουπάζ σε εξέλιξη. Έχω δει έναν αρχηγό προσκόπων, πριν την εκδρομή, να σχεδιάζει ένα γεφυράκι, μια εκκλησούλα, ένα καταφύγιο για να σηματοδοτήσει τη διαδρομή. Το ντεκουπάζ των εικονογράφων είναι αυτό: Η σηματοδότηση με εικαστικά ή γλωσσικά στοιχεία μιας νοητής ηδονικής διαδρομής. Τις αποστάσεις μεταξύ των σημείων —και καμιά φορά είναι τεράστια αυτά τα κενά μεταξύ των εικόνων που στο χαρτί φαίνονται ανεπαίσθητα— τις διανύει ο αναγνώστης στη χρονική έκταση που αυτός θέλει, επιστρέφοντας και πάλι αν το επιθυμεί στο σημείο εκκίνησης, χωρίς την πα-

Ο Άλκας Σίνερ των Μουνιόζ-Σαμπάγιο.

ρουσία του εικονογράφου, που φροντίζει εκ των προτέρων να μη χαθεί το νήμα που οδηγεί στον «κρυμμένο θησαυρό» ή τον Μινώταυρο. Και ως γνωστόν το πόσο ακριβής, το πόσο ζωγραφική ή ποιητική είναι η σηματοδότηση των οδών, εξαρτάται από τον εκάστοτε υπουργό, συγκοινωνιών που δεν παραξενεύεται καθόλου όταν ακούει χριστοπαναγίες από τους γιωταχήδες της Κυριακής, αλλά θα μείνει άναυδος αν ακούσει τον Γιάννη Τσαρούχη να χαρακτηρίζει τα σήματά του «υποπαράγωγα της σιχασιάς και της απογοητεύσεως».

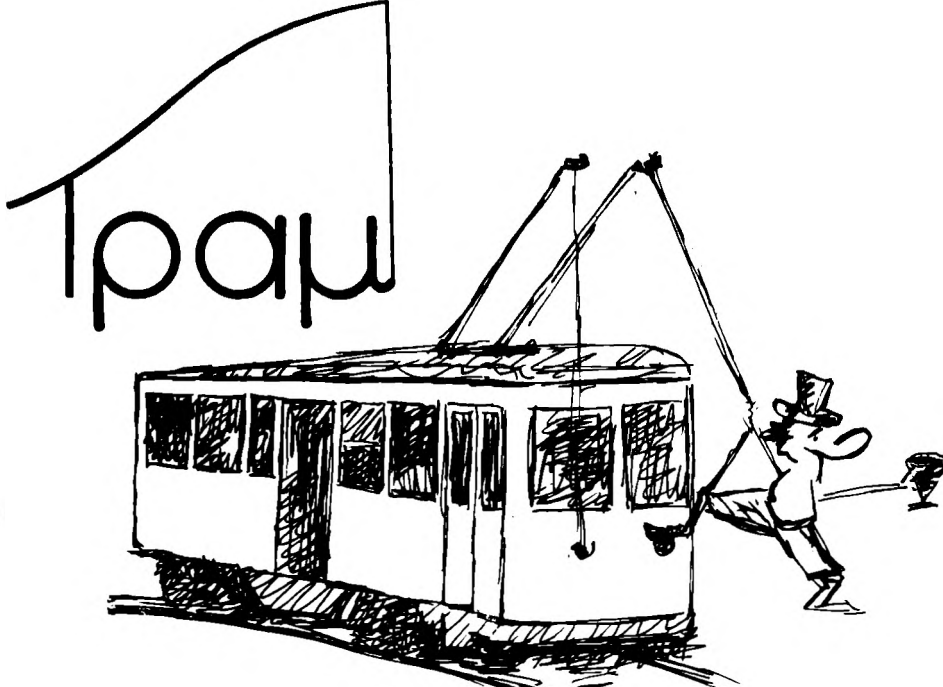
Συγγνώμη αλλά εγώ δεν ξέρω κανέναν που να έκανε τη διαδρομή Βόλος-Τσαγκαράδα και να τον απογοητεύσει το τοπίο επειδή δεν βρήκε στα σήματα της τροχιάς τη σαγήνη που περίμενε. Στα κόμικς αυτό το τοπίο είναι νοητό. Όποιος γνωρίζει γραφή και ανάγνωση το εννοεί. Κι αν

δεν υπήρχε το Ευαγγέλιο ή ο παπάς της ενορίας για να σε πιάσουν από το χεράκι, να σε πάνε από τη μια εικόνα στην άλλη, το Δωδεκάορτο θα παρέμενε εσαεί, μια σειρά από εικόνες, καλοσχεδιασμένες ίσως, αλλά εντελώς ασύνδετες και άσχετες μεταξύ τους, σαν προθήκη υποδηματοπωλείου με μονά παπούτσια. Γιατί αυτό που τους λείπει, είναι αυτό το ρημάδι το ντεκουπάζ. Μια λέξη μόνο αρκεί: ντεκουπάζ. Και όχι: «ΤΗΡΟΥΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΑΝΑΛΟΓΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ» νοημάτων ασαφών και αορίστων. Αν το διάβαζε ο, Ράιζερ, θα 'βαζε τα γέλια και μέσα στον τάφο του. Αλλά θα καγχάζει με μένα που αντί να φτιάχνω κόμικς ρητορεύω για πράγματα γνωστά από τον καιρό της ποπ-αρτ.

Όταν αυτές οι τρελάρες ψάξανε τις καταγωγές του κόμικ βρή-

κανε στα βιτρώ, στα μεσαιωνικά χειρόγραφα, στο Δωδεκάορτο, στον δίσκο της Φαιστός, στις σπηλιές της Αλταμίρα, τη διάθεση να χωριστεί μια ιστορία σε εικόνες αλλά σε κανένα απ' αυτά δεν είδαν ένα ολοκληρωμένο ντεκουπάζ. Κάποιες άλλες λειτουργίες συμπλήρωναν τα κενά μεταξύ των εικόνων, μην αφήνοντας ποτέ μόνο του τον αναγνώστη να κάνει τα ηδονικά περάσματα από την μια εικόνα στην άλλη. Και κοίτα να δεις που αυτά τα κενά, έχουν τόσο σημασία, τουλάχιστον όσο και οι σιωπές στην ποίηση ή την μουσική. Ιδέα δεν έχω πως πρέπει να τα χειρίζεται κανείς τώρα που χάθηκε ο παπας και τα σα εκ των σων. Όποιος θέλει να μάθει ας ανοίξει ένα εγχειρίδιο φαρμακολογίας. Εγώ προτιμώ τον Αλμπέρτο Μπρέτσια ή τον μαστορά των σιωπών Γκουίντο Κρέπαζ ή την αδρότητα των Μουνιόζ, και Σαμπάγιο, έναν τελοσπάντων που η τέχνη τους ακολουθεί «δικό της χαβά, οργιώδη σε χρώματα, ζωγραφική μισο-Αζτέκινη, μισο-χριστιανική» κι ας την καυτηριάζει ο Αμασίας Αστέριος, που αν «είχε ίσως άδικο» μας το πει καθαρά, γιατί ξέρει και παραξέρει να είναι κατηγορηματικός και απόλυτος όταν πρόκειται για το αυγό του Κολόμβου. Όσο για μένα ξέρω ότι γράφω εξυπνάδες του στυλ «μην πατάτε την χλόη», λες και αυτός που έχει ανάγκη να του το πεις δεν θα την πατήσσει.

□

ΜΟΥΣΙΚΗ: άμα είναι αισθαντική μπορεί νά'ναι
από new wave μέχρι Edith Piaf

ΚΑΘΕ ΣΑΒΒΑΤΟ: DISCO TRAM

disc jockey από την Αθήνα

ποτό φαγητό γλυκό

Μαυρομιχάλη 168 & Λασκάρεως

Γιά τη γυναίκα

KRISNA

ΡΟΥΧΑ • ΔΩΡΑ • ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ

ΔΩΡΑ!!
ΑΓΟΡΑΖΟΝΤΑΣ ΕΙΔΗ
5.000 ΔΡΧ.
ΔΙΑΤΕΤΕ
ΚΑΙ ΠΑΙΡΝΕΤΕ ΔΩΡΟ
ΑΞΙΑΣ 500 ΔΡΧ.

ΤΙΜΕΣ
ΦΑΝΤΑ-
ΣΤΙΚΕΣ

ΠΩΛΗΣΗ:
ΧΟΝΔΡΙΚΗ - ΛΙΑΝΙΚΗ

Όλα Εισαγωγής μας
από ΑΣΙΑ - ΕΥΡΩΠΗ

KRISNA

1) ΣΟΛΩΝΟΣ 109 - ΤΗΛ. 36.24.960
2) ΣΟΛΩΝΟΣ 124 - ΤΗΛ. 36.20.923
3) ΣΟΛΩΝΟΣ & ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 29 - ΤΗΛ. 36.42.963

ΠΗΓΗ
ΙΝΔΙΚΩΝ

Α. ΜΠΑΧΑΡΙΑΝ

Ένα αποκορύφωμα ωριμότητας έχει γνωρίσει ο δημιουργός αυτός σε ό,τι αφορά την τεχνική της ακουαρέλας. Τα έργα του που είδαμε πρόσφατα στην ατομική του έκθεση πιστοποιούν πέρα από την άψογη τεχνική και μian ανανέωση στην προσέγγιση ορισμένων θεμάτων καθώς και στον τρόπο που εννοεί την οπτική γωνία και τη σύνθεση. Πλασμένες στην κυριολεξία μεσ' από το χρώμα οι ακουαρέλες του Μπαχαριάν με τοπία από διάφορα μέρη της Ελλάδας, με χαρακτηριστικές γωνίες των Αθηνών κ.ά. εντυπωσιάζουν με τις δυνατότητες που εκφράζουν. (Οι τελευταίες ακουαρέλες του στην «Ωρα», Ξενοφώντος 7).

Α. ΑΚΡΙΘΑΚΗΣ

Ανανεωμένες σε πνοή ήταν οι δημιουργίες σε ξύλο του Α. Ακριθάκη που είδαμε τον Οκτώβρη στην γκαλερί Μπερνιέ. Τις χαρακτηρίζει μια μεγαλύτερη άνεση στους χειρισμούς και μια ζωγραφική —δοσμένη μεσ' από το χρώμα και τη διευθέτηση του ξύλου— αίσθηση απ' ό,τι στο παρελθόν.

Με αυτήν του την έκθεση ο καλλιτέχνης τεκμηρίωσε το αποκορύφωμα των αναζητήσεων που, εδώ, και είκοσι χρόνια ανανεώνουν εν δυνάμει την έκφρασή του εξασφαλίζοντάς της ένα απόλυτα προσωπικό ιδίωμα. Συγχρόνως ο Ακριθάκης έδειξε μian ενότητα από σχέδια σε απόλυτη συνάρτηση με τις κατασκευές του σε ξύλο καθώς και τις πιο πρόσφατες δημιουργίες του σε κολάζ (στην έκθεση «9 Καλλιτέχνες-9 Τροχιές» στο Ινστιτούτο Γκαίτε). Κύριο χαρακτηριστικό των συνθέσεων αυτών είναι η ποιησιμότητα και ο μουσικός ρυθμός που έχει αποκρυπτογραφήσει, εδώ, ο καλλιτέχνης. (Γκαλερί Μπερνιέ, Μαρασλή 51).

ΘΕΟΦΙΛΟΣ

Η έκθεση που οργανώθηκε με πρωτοβουλία της Εμπορικής Τράπεζας στην Εθνική Πινακοθήκη με έργα του μεγάλου Νεοέλληνα καλλιτέχνη που ανήκουν στις συλλογές της Τράπεζας, του Κ. Μακρή και της Εθνικής Πινακοθήκης θυμίζει στους μεγαλύτερους και γνωστοποιεί στους μικρότερους το «φαινόμενο Θεόφιλος»: τον καλλιτέχνη που πρώτος μετά τα σκοτεινά χρόνια της Τουρκοκρατίας έπιασε κι αναδημιούργησε με το χρωστήρα του κάτι από το ελληνικό στοιχείο. Ένα στοιχείο που ενορχηστρωμένο μεσ' από το φως χαρίζει στις συνθέσεις του μια γνησιότητα και μian αμεσότητα. Στοιχεία δηλωτικά, της απόλυτης ελληνικής του κι όχι ξενόφερτης —κατά τα πρότυπα, δηλαδή, της Σχολής του Μονάχου— ιδιοσυγκρασίας. Μεσ' από την επιλογή που έχει γίνει για την έκθεση προβάλλουν ενδεικτικά μερικά από τα θέματα που κυρίως ενέπνευσαν

αυτόν τον κατ' εξοχήν —όπως τον αποκάλεσε ο Κ. Μακρής— Ρωμηό— κι όχι απλώς λαϊκό, πριμιτίφ ή ναϊφ —ζωγράφο: Σκηνές εξωτικές, τοπία, στιγμιότυπα από την καθημερινή ζωή, σκηνές μυθολογικές κι άλλες εμπνευσμένες από την ελληνική ιστορία. Η σύγχρονη προβολή διαφανειών από έργα του Θεόφιλου που βρίσκονται στο μουσείο Θεόφιλου στη Μυτιλήνη συμπληρώνει ενδεικτικά για τον επισκέπτη το περιεχόμενο της έκθεσης που θα μείνει ανοιχτή μέχρι το τέλος Δεκεμβρίου. (Στην Εθνική Πινακοθήκη).

Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

Η πολύ αξιόλογη αυτή έκθεση που περιλαμβάνει ζωγραφικές συνθέσεις και σχέδια του Φ. Κόντογλου από διάφορες περιόδους της σταδιοδρομίας του θα παραμείνει ανοιχτή μέχρι τις 15 Φεβρουαρίου 1984. Μεσ' από το περιεχόμενό της διαμορφώνει ο επισκέπτης μια πολύ εμπειρισταμένη εικόνα της προσφοράς αυ-

τού του τόσο σημαντικού νεοέλληνα ζωγράφου. Βλέπουμε έτσι χαρακτηριστικότερα δείγματα και συνάμα τεκμήρια για την πρωιμότητα του ταλέντου του (σχέδια φιλοτεχνημένα στην εφηβεία): μαρτυρίες ενός άψογου μετιέ. Βλέπουμε ακόμη αγιογραφίες, τοπία της Ελλάδας, πορτρέτα, σχέδια από τις μελέτες που έφτιαξε για τις τοιχογραφίες του Δημαρχείου Αθηνών, σχέδια με τοπία της πατρίδας μας, κ.ά. Πρόκειται για την πρώτη παρουσίαση στο κοινό της ενότητας αυτών των σχεδίων: Γνώρισμα που ενισχύει το ενδιαφέρον της εκδήλωσης και συνάμα βοηθάει τη γνωριμία με το έργο του μεγάλου μας αγιογράφου, σημαντικού ζωγράφου και αξιόλογου συγγραφέα. (Στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων).

Γ. ΜΟΡΑΛΗΣ:

Ολοκληρώνει ο καλλιτέχνης στις συνθέσεις του που παρουσίασε φέτος στο Αθηναϊκό κοινό τις αναζητήσεις που επαγωγικά κι οργανικά καλλιεργεί τα τελευταία χρόνια. Με ένα απόλυτο προσωπικό ύφος καταστάλαγμα μιας ολόκληρης σταδιοδρομίας χαρακτηρισμένης από μια μεγάλη συνέπεια κι αφοσίωση στη δουλειά του ο Μόραλης μετουσιώνει εδώ τα πρότερα παραστατικά στοιχεία της γραφής του σε ιδιόμορφα και πλαστικά εννοη-

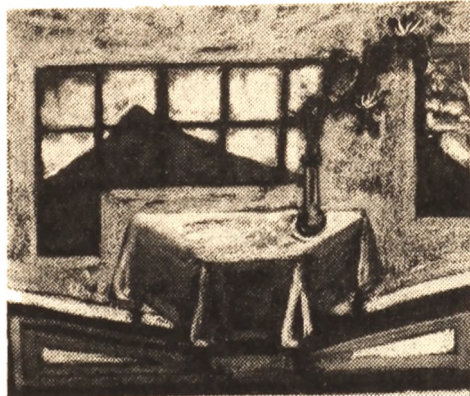
μένα —μεσ' από το χρώμα— ιδεογράμματα. Μεσ' από αυτά γευόμαστε το ερωτικό και το αισθησιακό στοιχείο που πάντα επικρατούσε στη δουλειά αυτού του καλλιτέχνη με έναν πιο «συνολικό» και συνάμα «ερεθιστικό» για τη φαντασία μας τρόπο. Διαπιστώνουμε, ακόμη μian ανανέωση στη γκάμμα των χρωμάτων που τώρα έχουν γίνει περισσότερο γαιώδη και συνάμα φωτεινά. (Πρόσφατες δημιουργίες στην Γκαλερί Ζουμπουλάκη).

Π. ΠΡΕΚΑΣ

Στις τελευταίες του εμπνευσμένες από τα τάνκερ δημιουργίες που παρουσιάζει ο Πρέκας ολοκλήρωσε σε ό,τι αφορά την ωριμότητα της έκφρασης την αμέσως προηγούμενή του δουλειά. Κατόρθωσε ξεπερνώντας το συγκεκριμένο να πλάσει συνθέσεις που προβάλλουν ιδιόρρυθμα ανάμεσα στο χώρο της πραγματικότητας και της αφαίρεσης. Πιο ελεύθερα πλασμένες οι ακουαρέλες μαρτυρούν μian ακόμη μεγαλύτερη ευαισθησία στο χρώμα. Στο ξύλινο γλυπτό —εμπνευσμένο από τα μέλη ενός καϊκιού έχει κατορθώσει να εμψύσει έναν ρυθμό. (Στην Αίθουσα Τέχνης Αθηνών, Γλύκωνος 4).

Λ. ΣΑΜΑΡΑΣ

Ο διεθνούς φήμης Έλληνας καλλιτέχνης που 'ναι εγκατεστημένος στη Νέα Υόρκη όπου συνεχίζει με μian ανεπηρέαστη από

συνθήκες και καταστάσεις ένταση τη συνεχώς ανοδική πορεία του παρουσιάζει εδώ: Ενότητες με παστέλ, με σχέδια με μολύβι, μεικτή τεχνική καθώς και συνθέσεις με πολαρόιντ. Βλέπουμε ακόμη μερικά από τα περιβόητα και τόσο χαρακτηριστικά «κουτιά» του καθώς και μian ενότητα από δημιουργίες σε χαρτί: καρπούς των πιο πρόσφατων αναζητήσεών του. Άψογα οργανωμένη και παρουσιασμένη αυτή η έκθεση παρέχει την ευκαιρία στο κοινό να σχηματίσει μian ενδεικτική και συνάμα πολύ εύγλωττη εικόνα της, ουσιαστικής στο διεθνή χώρο της τέχνης, προσφοράς του Σαμαρά. Ακόμη προβάλλει έντονα η ικανότητα του δημιουργού να αναπλάθει τα ερεθίσματα και τις λύσεις του μεσ' από τις ενότητες με τις οποίες εκφράζει δίχως να προδίδει ούτε στο ελάχιστο το έργο που τον χαρακτηρίζει από την αρχή κιόλας της σταδιοδρομίας του... (Στην Γκαλερί Μπερνιέ).

Ν. ΤΖΙΩΤΗΣ

Σε νέους δρόμους αναζητήσεων έχει προχωρήσει ο εγκατεστημένος στο Παρίσι καλλιτέχνης. Τα δισδιάστατα μέχρι τώρα ερεθίσματά του που είχαν εκφραστεί και σε τρεις διαστάσεις, δίχως όμως, να διαφοροποιούνται ως προς την ουσιαστική τους ταυτότητα έχουν τώρα πιο πλέρια κατακτήσει το χώρο. Οι πιο «γλυπτικές» απ' ό,τι στο παρελθόν κατασκευές του αποκαλύπτουν μian μεγαλύτερη ωριμότητα στη δουλειά του και, κυρίως περισσότερο αφομοιωμένα μηνύματα από το σύγχρονο περιβάλλον. Ανάλογη είναι η εξέλιξη που πιστοποιούμε και στις ζωγραφικές του συνθέσεις όπου επικρατεί μian κινητικότητα. Με την τωρινή του έκθεση, ο Τζιώτης εγκαινιάζει μian καινούρια φάση στη δουλειά του. (Στη «Μέδουσα», Ξενοκράτους 7).

Κ. ΤΣΟΚΛΗΣ

Η εν μέρει αναδρομική παρουσίαση της δουλειάς του Τσόκλη εδώ έδωσε την ευκαιρία να θυμηθούμε ή να επισημάνουμε τις κυριότερες αναζητήσεις του καλλιτέχνη. Ακόμη, προβλήθηκαν οι ικανότητές του στο να αφομοιώνει και να επεξεργάζεται έντεχνα τα μηνύματα των καιρών του. Μηνύματα που ορίζει η διεθνής πρωτοπορία κατά καιρούς. Η άψογη παρουσίαση της έκθεσης στο χώρο Πιερίδη συνετέλεσε πολύ στο να υπογραμμισθεί η ευαισθησία με την οποία ο Τσόκλης συνεχώς ανανεώνει τους προβληματισμούς του αποκρυπτογραφώντας τις επιταγές της σύγχρονης εποχής μας. Ακόμη είχαμε την ευκαιρία να δούμε τις πιο πρόσφατες δημιουργίες του καλλιτέχνη.

Α. ΦΑΣΙΑΝΟΣ

Στην τελευταία του δουλειά ο Α. Φασιανός δίχως να απιστεί

στις μέχρι τώρα κύριες συντεταγμένες της έκφρασής του τεκμηριώνει μian μεγαλύτερη ζωγραφικότητα καθώς και την έφεση να αποκρυπτογραφήσει τα ερεθίσματά του μ' έναν τρόπο κάπως διαφορετικό. Πιο πλούσια σε αποχρώσεις το μπλε και το κόκκινο χρώμα απ' ό,τι στο άμεσο παρελθόν, πλάθουν με μian μεγαλύτερη φυσικότητα τις μορφές και συνάμα προσδίδουν την αίσθηση της τρίτης διάστασης στη σύνθεση.

Η Αριστερά του '30 και «το ταμπούρλο της Οχτωβριανής επανάστασης»

Με αφορμή τις ελληνικές μεταφράσεις του Μαγιακόφσκι στο Μεσοπόλεμο

Το άρθρο του Κύπριου ποιητή Γιώργου Μολέσκη στο Αντί, τεύχος 247, σελ. 44-45 είναι μια θετική συμβολή στη βιβλιογραφία των ελληνικών μεταφράσεων του Μαγιακόφσκι και δίνει το ερέθισμα για μια πληρέστερη διερεύνηση του βαθμού γνωριμίας του ελληνικού αναγνωστικού κοινού με την ποίησή του ή των τυχόν απηχήσεων αυτής της ποίησης στους λογοτέχνες της Αριστεράς (αν βέβαια συμβαίνει κάτι τέτοιο). Κατανοούμε τις δυσκολίες που συνάντησε ο αρθρογράφος στη συγκομιδή του υλικού του, μια που τόσο η έλλειψη σχετικής βιβλιογραφίας, όσο και η σπανιότητα¹ ορισμένων τευχών των λογοτεχνικών περιοδικών της Αριστεράς στα χρόνια του μεσοπολέμου, δεν βοηθάνε στη σύνθεση μιας ολοκληρωμένης εικόνας της φιλολογικής πραγματικότητας της εποχής. Με αυτή την έννοια η παρουσία του σημερινού άρθρου άλλη φιλοδοξία δεν έχει, από το να συμβάλλει προς την κατεύθυνση αυτή και να προσφέρει κάποια συμπληρωματικά στοιχεία για τις πρώτες μεταφράσεις του Μαγιακόφσκι στην Ελλάδα.

Ο κ. Γ. Μολέσκης τοποθετεί την πρώτη παρουσίαση ποιητικού έργου του Μαγιακόφσκι το 1947, όταν μεταφράζεται απόσπασμα από το «Σύγγεφο με παντελόνια» στο περιοδικό «Ελεύθερα Γράμματα» (Μεταφραστές Γ. Ρίτσος και Α. Αλεξάνδρου). Η εντύπωση ότι ο Μαγιακόφσκι εμφανίζεται μεταπολεμικά στα ελληνικά γράμματα φαίνεται πως είναι γενικότερη αν κρίνουμε και από το βιβλίο του Μάριο Βίττι «Η Γενιά του Τριάντα-Ιδεολογία και μορφή», Εκδ. Ερμής, 1977. Εκεί ο συγγραφέας μιλώντας για τη σχέση Μαγιακόφσκι και αριστερής ελληνικής διανόησης γράφει²: «... Ωστόσο, σχετικά με τον Μαγιακόφσκι, δε βρίσκω συγκεκριμένη και ρητή απήχηση ανάμεσα στους Έλληνες κομμουνιστές ούτε πριν το 1934, οπότε καταδικάστηκε στη Ρωσία ο Μαγιακόφσκι και η πρωτοπορία με την πρόφαση του 'φορμαλισμού' ούτε και ύστερα». Αντίθετα θεωρεί ότι έχει απήχηση ο Ναζίμ Χικμέτ και αναφέρει μετάφραση ποιήματός του με τίτλο «Η καρδιά μου»³ για το οποίο και παραπέμπει στους «Πρωτοπόρους», Α' 1931, σελ. 231 καθώς και άρθρο αφιερωμένο στον Τούρκο ποιητή.

Στο επόμενο κεφάλαιο με τίτλο «Ξένοι 'μοντέρνοι' ποιητές» όπου εξετάζει το ζήτημα των μεταφράσεων, ενώ αναφέρει τη γνωστή μετάφραση ποιήματος του Αραγκόν με τίτλο «Κόκκινο Μέτωπο» (μετ. Νικ. Ράντου), γράφει για την περίπτωση Μαγιακόφσκι: «Η ελληνική ιντελιγκέντσια αγκυροβολημένη στον κοινωνικό ρεαλισμό δεν 'πιάνει' το Μαγιακόφσκι»⁴. Και σε άλλο σημείο: «Μεταπολεμικά μεταφράστηκε ευρύτατα, αλλά πολύ αργά για να φανεί χρήσιμος στην ελληνική πρωτοπορία»⁵. Δεν επισημαίνει δηλαδή ο Μάριο Βίττι κάποια μετάφραση Μαγιακόφσκι στα περιοδικά της Αριστεράς, παρόλο που αποφεύγει να δηλώσει απερίφραστα ότι δεν υπάρχει καμιά τέτοια.

Η έρευνά μας κατέδειξε τουλάχιστον εννιά μεταφράσεις μικρών αποσπασμάτων και ολόκληρων ποιημάτων που δημοσιεύονται από το 1932 ως το 1936 στην Ελλάδα. Μας βρίσκει συμφωνούς σε γενικές γραμμές η άποψη του κ. Βίττι ότι η ποίηση του Μαγιακόφσκι δεν επηρέασε σημαντικά από την άποψη της μορφής τους Έλληνες κομμουνιστές λογοτέχνες.

Η διερεύνηση των αιτιών του φαινομένου δεν είναι φιλοδοξία αυτού

του άρθρου. Απλά θα θέλαμε να επισημάνουμε πως, άσχετα με το βαθμό επίδρασής του στην ελληνική λογοτεχνική παραγωγή, ο Μαγιακόφσκι ήταν γνωστός τουλάχιστον στο αναγνωστικό κοινό των «Νέων Πρωτοπόρων», αν κρίνουμε από τις επανειλημμένες μεταφράσεις του έργου του, καθώς και στο κοινό της «Παγκοσμίου Φιλολογικής Εγκυκλοπαιδείας», κοινό που δυσκολευόμαστε να καθορίσουμε το εύρος και την ιδεολογική του ταυτότητα.

Και ας αρχίσουμε από τις μεταφράσεις των «Νέων Πρωτοπόρων» που, άλλωστε, προηγούνται χρονολογικά. Δε γνωρίζουμε αν οι συνεργάτες των «Ν. Πρωτοπόρων» μεταφράζουν από το ρωσικό πρωτότυπο ή από άλλη γλώσσα⁶.

Οι επιλογές των ποιημάτων που αποφασίζει να δημοσιεύσει η σύνταξη του περιοδικού, είναι φανερό ότι υπαγορεύονται από την πολιτική σκοπιμότητα και το βάρος δίνεται στο επαναστατικό τους περιεχόμενο. Το πρώτο ποίημα που δημοσιεύτηκε στους «Νέους Πρωτοπόρους» του 1932, τεύχος 4, σελ. 127, είναι απόσπασμα (31 στίχοι) από το ποίημα «26-27 Φλεβάρη 1917» σε μετάφραση Μέμου Γεωργίου (η χρονολογία 1917 παραλείπεται από τον τίτλο του αποσπάσματος). Η γλώσσα της μετάφρασης ρέει, δεν έχει τη δυσκαμψία που συχνά παρατηρείται σε άλλες μεταφράσεις του περιοδικού:

«... Δεν είναι ο φόβος που μιλάει μέσα μας. Δεν είναι ούτε οι κραυγές εκείνων, που πεινούν.

Ένας λαός διάτορα φωνάζει.

Ήπιστεύω

στο μεγαλείο της ανθρώπινης καρδιάς'.

Και πάνω απ' των μαχών το κουρνιαχτό

και πάνω απ' όσους δεν ελπίζουν στην αγάπη

έρχεται αργά επιβλητικά

η μεγάλη κοινωνική αίρεση

ο Σοσιαλισμός».

Το πρώτο μεταφρασμένο ποίημα του Μαγιακόφσκι δημοσιεύεται χωρίς εισαγωγικό - ενημερωτικό σημείωμα για τον ποιητή. Υπάρχει μόνο πάνω από τον τίτλο το επιγραμματικό: «Ρώσοι ποιητές». Η υπόθεση ότι θεωρείται ήδη γνωστός για τους αναγνώστες των «Νέων Πρωτοπόρων» θα ήταν μάλλον αστήριχτη. Το περιοδικό δεν ακολουθεί ενιαία γραμμή στο θέμα των μεταφράσεων. Ενώ συχνά υπάρχει κάποιο κατατοπιστικό σημείωμα για τους ξένους λογοτέχνες, άλλες φορές ακόμα και για λόγους τυχαίους απουσιάζει οποιαδήποτε πληροφόρηση.

Το πιθανότερο είναι ότι το ποίημα έχει παρθεί από κάποιο ξένο κομμουνιστικό περιοδικό και ο μεταφραστής το μετέφερε όπως ήταν, χωρίς να ψάξει για περισσότερα στοιχεία.

Ακριβώς στο επόμενο τεύχος των Νέων Πρωτοπόρων (χρ. 1932, αριθμ. 5, σελ. 166) ο Ρωμανός Μανάρας μεταφράζει το «Μαρς Αριστερά» (46 στίχοι) από τα πιο δημοφιλή ποιήματα του Μαγιακόφσκι στην κομμουνιστική Αριστερά. Ο Ρ. Μανάρας ασχολείται με μεταφράσεις κυρίως Ρώσων λογοτεχνών (Μ. Πασύνοκ, Ντέμιαν Μπιέντνυ κ.ά.). Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Ασημ. Πανσέληνου⁷, μέλους της συντα-

κτικής επιτροπής του περιοδικού την εποχή εκείνη, πρόκειται για ναυ-
τεργάτη που μένει στη Μασσαλία και από εκεί στέλνει συνεργασίες
στους «Νέους Πρωτοπόρους». Η μετάφραση λοιπόν πρέπει να έγινε α-
πό τα γαλλικά και η γλωσσική δυσκαμψία της μπορεί να αποδοθεί στο
ότι ο μεταφραστής δεν είναι λόγιος.

«... Εμπρός, εμπρός με τη σειρά·
φτάνουν οι φλυαρίες!

Εσείς στη μπάντα οι ρήτορες;
το λόγο;

Πάρτον εσύ, Μάουζερ σύντροφέ μου!

Αλάργα οι παλιοί νόμοι
οι κάλπικοι, οι σακάτηδες εσείς
απ' Αδάμ και της Εύας τον καιρό.

Οκνή και συ Ιστορία
στάσου να καβαλικευτείς
Όλοι εμπρός αριστερά!

Αριστερά! Αριστερά!...».

Το απόσπασμα που παραθέτουμε είναι αυτό που θα απαγγείλει αρ-
γότερα ο Μπουχάριν μιλώντας για τον Μαγιακόφσκι στο Α' Συνέδριο
Σοβιετικών Συγγραφέων (1934). Όπως θα δούμε παρακάτω, η δεύτερη
μετάφραση έχει περισσότερο νεύρο και, ερμηνεύοντας σωστά τη λέξη
«μάουζερ», τη γράφει με μικρό αρχικό, όπως και τη λέξη ιστορία που
εδώ γράφεται με κεφαλαίο.

Στο ίδιο τεύχος υπάρχει και το πολυστίχο ποίημα του Νικήτα Ράν-
του «Φυλακισμένοι». Αυτή η συμπτωματική (;) συνύπαρξη Μαγιακόφ-
σκι-Ράντου μας βάζει στον πειρασμό να αναφερθούμε παρενθετικά
στη μοναδική περίπτωση «μοντέρνου» ποιητή⁵ που ιδεολογικά τάσσε-
ται με τον Μαρξισμό, πιστεύει στην ανατροπή του κοινωνικού καθε-
στώτος και συνεργάζεται με τους «Νέους Πρωτοπόρους», προπαγα-
νδίζοντας την ανατροπή της παλιάς φόρμας στην ποίηση και το άνοιγ-
μά της σε καινούριους, πρωτοποριακούς τρόπους γραφής.

Δυνατός, ορμητικός στίχος που προκαλεί⁸, απόρριψη των παλιών
παραδοσιακών ποιητών, χρήση του πρώτου προσώπου, είναι μερικά
από τα στοιχεία της πρώτης φάσης του ποιητικού του έργου, που υπο-
δηλώνουν κάποιες αναλογίες με το Ρώσο επαναστάτη ποιητή:

«... δε θέλουμε κρασί
αλλά μελάνι μαύρο και κόκκινα λόγια
απ' αυτά βαμένο με χαρτί ας το να πει τους πόθους εκείνων
που η κάθε συλλαβή ριμάρει με πέτρα
άσε να γκρεμιστεί η ομοιοκαταληξία με τρελλή κι ανθρώπινη ματιά

και 'γω αν μείνω γυμνός
θα 'χω για φωνή τη γροθιά μου»

Ο Ν. Ράντος στους «Ν. Πρωτοπόρους» του 1933 τεύχος 7, σελ. 228,
με αφορμή βιβλιοκριτική του στο «Πιστεύω» του Α. Κύρου, γράφει για
το ρωσικό φουτουρισμό, χρησιμοποιώντας το ψευδώνυμο Μ. Σπιέρος:
«... Μα στη Ρωσία αναπτύχθηκε ο φουτουρισμός. Σύμφωνα. Πήρε
κάτου από την επίδραση της ρωσικής επανάστασης μια δύναμη, μια
ζωή που ο φασισμός φάνηκε ανίκανος να δώσει στον παλαιότερο ιτα-
λικό φουτουρισμό. Μα μήπως όλοι οι μπολσεβίκοι είναι οπαδοί των
λεγομένων πρωτοποριακών καλλιτεχνικών τάσεων; Κάθε άλλο, ο i-
διος ο Λένιν με πολλές αντιρρήσεις με πολλή επιφυλακτικότητα εκ-
φραζότανε για τα έργα των πρωτοπόρων... Αλλά επειδή ήταν κάπως
πιο έξυπνος από τους διευθυντές των ελληνικών εφημερίδων δεν εμπό-
δισε τους καλλιτέχνες που διαφωνούσαν μαζί του να εκφράσουν τη
γνώμη τους». Έχουμε την αίσθηση ότι ο Ράντος έμμεσα απευθύνεται
και στη συντακτική ομάδα του περιοδικού, επιχειρώντας να στηρίξει
τη δική του θέση περί προλεταριακής τέχνης και πρωτοπορίας.

Οι κοινωνικοί αγώνες που κινητοποιούσαν την έμπνευση του Νική-
τα Ράντου έπαψαν σιγά σιγά να τροφοδοτούν αποκλειστικά την ποιη-
σή του, ιδιαίτερα μετά την οριστική διακοπή της συνεργασίας του με
τους «Ν. Πρωτοπόρους» οι οποίοι, μετά το συνέδριο των Σοβιετικών
συγγραφέων, το 1934, μένουν αρκετά προσκολλημένοι στο δόγμα του
σοσιαλιστικού ρεαλισμού. Μετά το 1935 προσχωρεί ολοκληρωτικά
στο κίνημα του υπερρεαλισμού και γίνεται γνωστός έκτοτε με το όνο-
μα Νικόλαος Κάλας⁹.

Την ίδια χρονιά το 1932, στο τεύχος 11 σελ. 384 του περιοδικού ο Κ.
Μόγγλης μεταφράζει άλλο ένα απόσπασμα (82 στίχοι) από το ποίημα
«26-27 Φλεβάρη 1917» με ολόκληρο τον τίτλο αυτή τη φορά:

«... Χούφτες φτερών βγαλμένες απ' το μαύρο αυτό:
«Δέξου κύριε στο στήθος σου αυτές τις τέσσερις χιλιάδες των ανθρω-
πων!»

—Μα φτάνει πια!—

μ' όλη τη δύναμή μας τώρα ας τραγουδήσουμε!

Ο θεός με μας τι έχει να κάνει;

Για τους νεκρούς μας μόνοι θα προσευχηθούμε.

Δεν τραγουδάτε;

της Σιβηρίας το σάβανο θα πνίξει τις ψυχές σας;

Νικήσαμε!

Δόξα σε μας!

ΔΟΞΑ ΣΕ ΜΑΣ!»

Το 1933, τεύχος 5, σελ. 132 ο Ρωμανός Μανάρας πάλι, μεταφράζει
το ποίημα του Μαγιακόφσκι «Ωδή στην επανάσταση» (42 στίχοι):

Ω! παιδική! Ω χτηνώδικη!

κοινή και υπέροχη!

Τι άλλο όνομα σου δόθηκεν ακόμη;

Ω συ διπρόσωπο είναι, τι θ' απογενείς;

Αρμονικό οικοδόμημα ή σωριασμένα ρέπια;»

Την ίδια χρονιά, το τεύχος 11, σελ. 337-338 μεταφράζεται με υπο-
γραφή Ν.Κ. το ποίημα: «Ο λόγος μου στη Διάσκεψη της Γένοβας». Η
μετάφραση ανήκει στο Νίκο Καρβούνη¹⁰ και είναι αρκετά επιμελημέ-
νη σαν ύφος και επεξεργασμένη γλωσσικά:

«Δεν είμ' εγώ της Σοβιετικής αντιπροσωπείας ο αρχηγός

Εγώ,

επροσκάλεσα μονάχος τον εαυτό μου στη Διάσκεψη της Γένοβας.

Του σύντροφου Τσιτσέριν τη διπλωματική φινέτσα

θα συμπληρώσω όπως ξέρω εγώ:

απλά και δίχως καμώματα.

Άκουσε!

Συμμορία από υπουργούς!

Τι σας ωφελούν οι λάμπεις των ματιών σας

που 'ναι πνιγμένα στο λίπος;

Να που σιγά - σιγά κοκινίζουν οι χλωμοί.

Σιωπή!

Μη βγάζετε άχνα!

Ακούγεται το περπάτημα της Τρίτης Διεθνούς!

Μέσα σ' όλα τα χτυπήματα πιο ενωμένοι

πιο πολλοί

προχωράμε.

Τεντώστε τ' αυτιά σας:

Το οικοδόμημα ανατινάζεται.

Εγώ ετελείωσα.

Εντιμότατοι κύριοι

μπορείτε να ξακολουθήσετε τη συνεδρία σας».

Παρατηρούμε ότι ο αριθμός των μεταφρασμένων στίχων του Μα-
γιακόφσκι αυξάνει σταθερά από την πρώτη δημοσίευση (31 στίχοι), ως
την πέμπτη (100 στίχοι) που το ποίημά του πιάνει σχεδόν μιάμιση σελί-
δα του περιοδικού. Δεν θα ήταν αβάσιμο να υποθέσουμε πως το φαινό-
μενο αυτό σηματοδοτεί την ανοδική κλιμάκωση του ενδιαφέροντος
της σύνταξης ή και του αναγνωστικού κοινού για την περίπτωση Μα-
γιακόφσκι.

Το 1934 στο τεύχος 11, οι «Νέοι Πρωτοπόροι» δημοσιεύουν την «έκ-
θεση του σ. Μπουχάριν στο πρώτο πανενωσιακό συνέδριο των σοβ.
συγγραφέων»¹¹ με θέμα: «Η ποίηση, η ποιητική και τα προβλήματά
της ποιητικής δημιουργίας στην ΕΣΣΔ», σελ. 453-461 (η έκθεση συνε-
χίζεται και στο επόμενο τεύχος, αριθ. 12 σελ. 494-502). Εκεί ο Μπου-
χάριν αναφερόμενος στην περίπτωση Μαγιακόφσκι, μιλά με θέρμη για
τον ποιητή επιχειρώντας ταυτόχρονα μια ερμηνεία του έργου του, που
δεν είναι απλά κοινωνιολογική, αλλά συνδέεται με την «ορμητική φύ-
ση» του ποιητή. Το μέρος της ομιλίας που αφορά τον Μαγιακόφσκι
εκφωνείται σε ατόσφαιρα ενθουσιασμού και διακόπτεται τέσσερις
φορές από χειροκροτήματα: «... σπουδαιότατη και από ποιητική άπο-
ψη χτυπητά πρωτότυπη μορφή στην ποίηση είναι ο Βλαντιμίρ Μαγια-
κόφσκι: (θυελώδικα χειροκροτήματα. Όλοι σηκώνονται)». Ο Μπου-
χάριν απαγγέλει απόσπασμα από το «αριστερό εμβατήριο»:

«Προχωρείτε, μαρς!

Δεν είναι καιρός για φλυαρίες...

Σιωπή ρήτορες!

Πάρε

Το λόγο

Σύντροφε μάουζερ!

Φτάνει πια η ζωή

Με τους νόμους του Αδάμ και της Εύας.

Το ψωράλογο της ιστορίας

Θα το ψοφήσουμε.

Αριστερά!

Αριστερά!

Αριστερά!»

Στη συνέχεια τονίζει θετικά την αγανάκτηση του Μαγιακόφσκι ενάντια στην «μικροαστική ζωή» και «στη μούχλα των γραφειοκρατών» και καταλήγει: «Ο Μαγιακόφσκι έδωσε τόσα πολλά στη σοβιετική ποίηση που έγινε σοβιετικός «κλασικός». Έτσι το «θέλησε» η ιστορική «μοίρα». Ο Μαγιακόφσκι ζει μέσα σε κάθε σχεδόν νέο ποιητή και οι καλλιτεχνικοί τρόποι της ποιητικής του δημιουργίας και της μαεστρίας του μπήκαν για πάντα στη λογοτεχνία μας».

Το κείμενο μας δείχνει καθαρά ότι η τύχη της ποίησης του Μαγιακόφσκι δεν είχε οριστικά κριθεί το 1934, παρόλο που η κομματική «ζυγαριά» κλίνει υπέρ της άποψης του Μαξίμ Γκόργκι που σαν κύριος ομιλητής του Συνεδρίου των σοβιετικών συγγραφέων διαφωνεί ανοιχτά με την άποψη του Μπουχάριν: «Στην έκθεση του σ. Μπουχάριν υπάρχει ένα σημείο που γι' αυτό έχω αντίρρηση. Μιλώντας για την ποίηση του Μαγιακόφσκι, ο σ. Μπουχάριν δεν υπογράμμισε το βλαβερό κατά τη γνώμη μου υπερβολισμό, που χαρακτηρίζει αυτόν τον πρωτότυπο ποιητή, που έχει τόση επίδραση πάνω στους νέους» («Ο τελικός λόγος του Μαξίμ Γκόργκι στο πρώτο Πανερωσιακό συνέδριο των Συγγραφέων», «Νέοι Πρωτοπόροι» Σεπτέμβρης 1934 — Έκτατη έκδοση). Βέβαια η αιχμή του Μαξίμ Γκόργκι δεν έχει προσωπικό τόνο, δεν μπορούμε όμως να μη θυμηθούμε κάποια παλιότερη εποχή, όταν το 1912, ο Μαγιακόφσκι και οι Ρώσοι φουτουριστές εξέδιδαν την κοινή ποιητική συλλογή «Ράπισμα στο κοινό γούστο», και όπου στον πρόλογο-μανιφέστο αναφερόταν μεταξύ άλλων: «... Το μόνο που πασχίζουν ν' αποκτήσουν όλοι αυτοί οι Μαξίμ Γκόργκι, οι Κουπρίν, οι Μπλοκ, οι Σογκολούπ, οι Ρεμίζωφ, οι Αβερτσένκο, οι Τσιορνοί, οι Κουζμόν, οι Μπούνιν και οι υποδέλοιποι, είναι μια έπαυλη δίπλα στο ποτάμι. Αυτή είναι η ανταμοιβή που δίνει η μοίρα στους ραφτάδες.

Από το ύψος των ουρανοξυστών ατενίζουμε τη μηδαμινότητά τους!...

Εμείς διατάζουμε τους ανθρώπους να σέβονται τα δικαιώματα των ποιητών...¹²».

Ωστόσο η επίδραση του δόγματος του «σοσιαλιστικού ρεαλισμού» πάνω στην «ορθόδοξη» κομμουνιστική Αριστερά, συνδυασμένη με την προϋπάρχουσα συντηρητική θέση των κομμουνιστών λογοτεχνών και κριτικών σε ό,τι αφορά τη μορφή του λογοτεχνικού έργου, απομακρύνει το Μαγιακόφσκι από τα έντυπα του κομμουνιστικού κόμματος (όχι τελείως όπως βλέπουμε στη συνέχεια). Εξορισμένος παραμένει βέβαια από τη Δεξιά, δεν συναντήσαμε όμως κάποιο μεταφρασμένο ποιήμα του ούτε στα ανεξάρτητα ή προοδευτικά περιοδικά που φιλοξενούν στις σελίδες τους και έργα αριστερών λογοτεχνών.

Το 1934 συναντάμε το Μαγιακόφσκι στην «Παγκόσμιο φιλολογική Εγκυκλοπαίδεια». Η περιοδική αυτή έκδοση («Μηνιαία Επιθεώρησης φιλολογίας και τέχνης» γράφει στο εξώφυλλο) ανήκει στην εφημερίδα «Ανεξάρτητος» που διευθύνεται από το Δημ. Πουρνάρα, σοσιαλιστή-αγροτιστή που βλέπει με συμπάθεια τον Τρότσκι και συνεργάζεται με το Γιάννη Κορδάτο. Στο τεύχος αριθ. 4, σελ. 65-67 του περιοδικού υπάρχει άρθρο με τίτλο: «Οι ποιηταί εις την Ρωσικήν επανάστασιν», όπου παρατίθενται αποσπάσματα από το ομώνυμο βιβλίο του Βενιαμίν Γκοριέλι στο κεφάλαιο: «1917: Ένα βράδυ με τους «φουτουριστάς»»,

ο Μαγιακόφσκι παρουσιάζεται σε μια χαρακτηριστική σκηνή: «... Με το κεφάλι ριγμένο πίσω, με τα χέρια κρεμασμένα, τις γροθιές σφιγμένες, ο ποιητής απαγγέλει από στήθους:

«Τραγουδάμε

τις ανταρσίες, τις εξεγέρσεις,
την ημέρα της Επανάστασώς.

Εσένα

που βαδίζεις πάνω σε κρανία,

τη δεύτερη μέρα της γεννήσεώς μας.

Ο κόσμος ωριμάζει

.....
Στους δρόμους βγείτε...

Φουτουριστές,

τύμπανα και ποιητές!»

Στο κείμενο αντιμετωπίζεται ο φουτουρισμός σαν δυναμικό στοιχείο κοινωνικής εξέγερσης και δηλώνεται ρητά η σχέση του με το Μαγιακόφσκι. Το όνομα του μεταφραστή και συντάκτη δεν αναφέρεται πουθενά στον πρόλογο της έκδοσης (Φεβρουάριος 1934, αριθ. 1., σελ. 5) ο εκδότης προσφέρει τις ευχαριστίες του στους συνεργάτες («... Τελευταίοντες, εκφράζομεν τας θερμοτάτας ευχαριστίας μας προς του εκλεκτούς διανοούμενους της Ελλάδος και του εξωτερικού, οι οποίοι έσπευσαν να μας συντρέξουν εις το έργον μας...»), χωρίς όμως να τους κατονομάζει.

Έτσι δεν μας είναι γνωστό (ίσως κάποια συστηματικότερη έρευνα το αναδειξει) ούτε το όνομα αυτού που συνέταξε το λήμμα «Μαγιακόφσκι» στο τεύχος 11, Δεκέμβριος 1934, σελ. 1789-1996. Είναι μάλλον η δεύτερη απόπειρα κριτικής παρουσίασης του ποιητικού έργου του Μαγιακόφσκι από Έλληνα¹³ και η πρώτη φορά που μεταφράζονται αποσπάσματα (έστω και ολιγόστιχα) τα οποία δεν ανήκουν στα καθαρά επαναστατικά ποιήματά του. Ο συντάκτης του κειμένου εξετάζει τη χρήση της λέξης στην ποίηση του Μαγιακόφσκι: «... δεν κατέφυγε ποτέ εις την δημιουργίαν λεκτικών αυθαιρεσιών...», «προτιμάτας ολιγοσυλλάβους λέξεις...», «Η ονομασία ενός πράγματος δεν τον ικανοποιεί και διά να το εισαγάγει εις τον στίχον θα πρέπει να το προσεγγίσει προς κάτι άλλο παραπλήσιο...», καθώς και την έμπυχη υποστασιοποίηση των αντικειμένων: «... του αρέσει να μας περιγράψει την εξέγερσιν μη ζωντανών πραγμάτων».

«... Μεθυσμένο

ανοίγοντας τη μαύρη του φάτσα,

το κομοδίνο πετιέται έξω από την κρεβατοκάμαρα.

Τρομαγμένοι μη πέσουν

οι κορσέδες κατεβάζουν

την επιγραφή «Ρόμπες και Μόδες» ...»

Επισημαίνεται ακόμα ο δυναμισμός της εικόνας του Μαγιακόφσκι, η «ανιμιστική τάση του», η «εξωτερικευση των σκέψεων και των αισθημάτων του» και το γεγονός ότι απευθύνεται συνήθως σε ένα ή περισσότερα έμψυχα ή άψυχα όντα:

«... Κατοικώ οδός Μπαλσάγια Πρέσντα

36, 34

Καλημέρα Βλαντιμίρ Βλαντιμίροβιτς

καλημέρα Αβραάμ Αβράμοβιτς

Λοιπόν πώς πεθάνατε,

καλά,

αναπαυτικά;¹⁴».

**ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ**
CHARLES
KAHN

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1982

**ΠΡΟΚΛΟΥ
ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ**
ΕΙΣΑΓΩΓΗ
E. R. DODDS

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1982

**ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ**
ΕΙΣΑΓΩΓΗ
VLADIMIR
TOMBEY

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1983

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΣΕΙΡΑ: «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

- ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ
- ΠΡΟΚΛΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ
- ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΕΙΡΑ ΘΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΟΥΝ:
ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ • ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΝΕΦΕΛΗ» • Μαυρομιχάλη 9 • τηλ. 36.07.744, 36.39.962
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία» • Τσιμισκή 78 • τηλ. 279.720

Το μεγαλύτερο μέρος από το κείμενο των επτά σελίδων που αναφέρονται στο Μαγιακόφσκι, αφορά το Ρωσικό Φουτουρισμό και περιέχει τη μετάφραση ενός μεγάλου αποσπάσματος από το γνωστό ομώνυμο άρθρο του Λ. Τρότσκι¹⁵. Το άρθρο αυτό περιλαμβάνεται στο «περισπούδαστον έργο του 'Φιλολογία της επαναστάσεως'»¹⁶, όπως χαρακτηριστικά σημειώνει ο συντάκτης του λήμματος «Μαγιακόφσκι» της «Παγκοσμίου Φιλολογικής Εγκυκλοπαιδείας», που διαπράττει ένα μικρό σφάλμα σχετικά με την ημερομηνία θανάτου του ποιητή: «Απέθανε, αυτοκτονήσας, το 1932», γράφει.

Το 1936¹⁷ έχουμε μια μάλλον απροσδόκητη επανεμφάνιση μεταφρασμένου ποιητικού έργου του Μαγιακόφσκι και μάλιστα αρκετά εντυπωσιακή. Πρόκειται για ένα μεγάλο απόσπασμα 144 στίχοι που πιάνουν δύο σελίδες του περιοδικού «Νέοι πρωτοπόροι» με τίτλο «Κουβεντούλα με τον Πύργο του 'Αϊφελ'»¹⁸ σε μετάφραση Ν. Κ. (Μάης, 1936, τευχ. 5, σελ. 168-169). Θα μπορούσε να υποθέσει κανείς πως η σταλινική άποψη περί τέχνης και το δόγμα του σοσιαλιστικού ρεαλισμού δεν εφαρμόζοταν κατά γράμμα στις λογοτεχνικές επιλογές των «Νέων Πρωτοπόρων». Την εντύπωση αυτή ενισχύει και το γεγονός ότι την εποχή αυτή τον χαρακτήρα του περιοδικού διαμορφώνουν κυρίως οι «φωτισμένοι» διανοούμενοι της Αριστεράς Δημ. Γληνός και Ν. Καρβούνης, ο οποίος άλλωστε σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις είναι αυτός που μεταφράζει τον Μαγιακόφσκι.

Η πρώτη λοιπόν μετάφραση από το ποίημα του Μαγιακόφσκι «Κουβεντούλα με τον Πύργο του 'Αϊφελ'» δεν ανήκει στο Γ. Ρίτσο αλλά στο Νίκο Καρβούνη:

«Πατημένο
από τα εκατομμύρια
που πάνε κι έρχονται
κι αυλακωμένο
από χιλιάδες λάστιχα τροχών
Να, το Παρίσι
κι εγώ
γυρνά στους δρόμους του
Δίχως φίλο
μονάχος κι ανήσυχος
δίχως αγαπημένα πρόσωπα

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Αισθανόμαστε την ανάγκη να ευχαριστήσουμε τόσο για το υλικό που έθεσαν στη διάθεσή μας όσο και για τις πληροφορίες που μας έδωσαν τους κ. Α. Αμανίτη, Γ. Ζεβελάκη, Α. Πανσέληνο και Μ. Χαρίτατο.

2. Μάριο Βίττι: «Η Γενιά του Τριάντα-Ιδεολογία και μορφή», εκδ. Ερμής, 1977 σελ. 78

3. Το ποίημα του Χικμέτ δημοσιεύεται όχι στους «Πρωτοπόρους» του 1931 αλλά στους «Νέους Πρωτοπόρους» του 1932. Κάποιο πρόβλημα θα πρέπει να υπάρχει στις πηγές απ' όπου αντλεί ο Μ. Βίττι το υλικό του για τους «Πρωτοπόρους». Στη σελίδα 55 του ίδιου βιβλίου παραθέτει απόσπασμα από άρθρο του Πέτρου Πικρού: «Πάνω στο περιεχόμενο και τη μορφή της τέχνης» που δημοσιεύεται στους «Πρωτοπόρους» (Β' 1931, σ. 327-31), αποδίδοντας στο Βάρναλη την πατρότητά του.

4. Ό.π. Μάριο Βίττι, σελ. 81.

5. Ό.π. σελ. 79.

6. Φαίνεται πάντως ότι πολλά ξένα άρθρα είναι δάνεια από γερμανικά και κυρίως γαλλικά περιοδικά. Ιδιαίτερα το περιοδικό «Monde» του Henri Barbusse ασκεί φανερή επίδραση στους «Νέους Πρωτοπόρους» και μια συγκριτική μελέτη των δύο περιοδικών ίσως μας οδηγούσε σε ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις και συμπεράσματα, σχετικά με το ύφος, την αισθητική και τα περιεχόμενα του ελληνικού οργάνου της κομμουνιστικής διανόησης.

7. Χαρακτηριστική για το ενδιαφέρον της συντακτικής ομάδας των «Νέων Πρωτοπόρων» γύρω από την ποίηση του Μαγιακόφσκι είναι και η εξής μαρτυρία του Ασημάκη Πανσέληνου: Την ίδια περίπου εποχή στην οποία αναφερόμαστε, ο Θ. Σκουρλής του έδωσε το βιβλίο του Μαγιακόφσκι «150.000.000» μεταφρασμένο γερμανικά από τον ποιητή Γιόχαν Μπαίχερ και ο Πανσέληνος το μετέφρασε. Δεν είναι πάντως εντελώς σίγουρος ότι δημοσιεύτηκε τότε σε κάποιο περιοδικό.

8. Βλ. και Mario Vitti: «Ιστορία της Νεοελληνικής λογοτεχνίας», εκδ. Οδυσσέας, 1978, σελ. 350-351.

9. Βλ. και Αλέξη Αργυρίου: «Διαδοχικές αναγνώσεις Ελλήνων υπερρεαλιστών», εκδ. Γνώση, 1983.

10. Στο συμπέρασμα ότι τα αρχικά Ν.Κ. ανήκουν στο Νίκο Καρβούνη συνηγορούν τα εξής: ο Νίκος Καρβούνης ήταν και ο ίδιος ποιητής· η σύγκριση ανάμεσα στα ποιήματά του και στις μεταφράσεις Μαγιακόφσκι αναδεικνύει αρκετά κοινά στοιχεία στη χρήση της γλώσσας. Ενδεικτικά αναφέρουμε την τάση του να χρησιμοποιεί την αύξηση αορίστου χρόνου ακόμα και στην αρχή σύνθετων ρημάτων π.χ. επροσκάλεσα.

Ένας άλλος συνεργάτης των Ν. Πρωτοπόρων με τα ίδια αρχικά ο Νίκος Κατηφόρης, είναι κύρια διηγηματογράφος και δεν συναντάμε συνεργασίες του στα δύο τελευταία χρόνια της ζωής του περιοδικού, ενώ ο Νίκος Καρβούνης διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη σύνταξη το 1936, χρονιά που δημοσιεύεται το δεύτερο ποίημα του Μαγιακόφσκι με την ίδια υπογραφή.

11. Στις 17 Αυγούστου έγινε στη Μόσχα η έναρξη του Συνεδρίου των Σοβιετικών συγγραφέων. Την Ελλάδα αντιπροσώπευσαν οι συνεργάτες των «Ν. Πρωτοπόρων» Δημ. Γληνός και Κώστας Βάρναλης.

12. Βλ. και Αλ. Αργυρίου, «Νεωτερικοί ποιητές του μεσοπολέμου», εκδ. Σοκόλης, 1979, σελ. 28. Η μετάφραση είναι του Άρη Αλεξάνδρου.

13. Δε συναντήσαμε στους «Ν. Πρωτοπόρους» κριτική παρουσίαση της ποίησης του Μαγιακόφσκι ή έστω κάποια αναφορά στο έργο και την προσωπικότητά του, πράγμα που ίσως δηλώνει την αμηχανία της σύνταξης να τοποθετηθεί με σαφήνεια απέναντι στην περίπτωση του, ή να κάνει αξιολόγηση της ποιητικής του. Το όνομά του απουσιάζει από τα δύο άρθρα της Αλ. Αλεξάνδρου που αφορούν «Μερικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της σοβιετικής ρωσικής λογοτεχνίας» («Ν.Π.», 1933, τεύχος 10, σελ. 300-305)

μπροστά στα μάτια μου

Τριγύρω μου

πόσες φαντασμαγορίες

απ' αυτοκίνητα και ταξί

που κυλάνε μπροστά μου

στόματα παράξενων ψαριών που γελάνε

από τον καιρό του Λουδοβίκου ΙΔ'

κύματα χύνοντας νερού με παφλασμό

Καθώς ανατρέχουμε στα χρόνια του μεσοπολέμου, έστω και με τα περιορισμένα στοιχεία που διαθέτουμε για το Μαγιακόφσκι και τη σχέση του με τους Έλληνες λογοτέχνες και διανοούμενους, μας δημιουργείται εντονότατα η εντύπωση, ότι την εποχή αυτή παρουσιάζεται μόνο μία διάσταση του ποιητικού έργου. Έχουμε ήδη τονίσει ότι στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό εμφανίζεται κυρίως με ποιήματα επαναστατικού περιεχομένου. Αυτά που εμπνέονται δηλαδή από συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα, αποφασιστικά για το κομμουνιστικό κίνημα, με την Οχτωβριανή επανάσταση πρωταγωνίστρια και αυτά που δονούνται από αισιοδοξία και ενθουσιασμό για το σοσιαλιστικό μέλλον. Έτσι, ενώ η πέραν της αριστεράς διανόηση τον αγνοεί, θεωρώντας τον δογματικά «στρατευμένο» ποιητή, η καθοδήγηση του κομμουνιστικού Κόμματος τον βλέπει με καχυποψία μετά το 1934, εξαιτίας του «φορμαλισμού» του και του τρόπου της ποιητικής του έκφρασης που δεν κάνει την ποίηση «προσιτή στο λαό».

Φαίνεται πάντως πως το φαινόμενο της παρεξήγησης του ποιητικού έργου του Μαγιακόφσκι ή στην καλύτερη περίπτωση της μονόπλευρης προσέγγισής του, δεν είναι αποκλειστικά ελληνικό. Απηχεί μάλλον μια γενική αντίληψη των ευρωπαίων λογοτεχνών και κριτικών — μιλάμε πάντα για το μεσοπόλεμο —, όπως πολύ εύστοχα παρατηρεί ο Ρ. Γιάκομπσον¹⁹: «Προς το τέλος της ζωής του, η ωδή και η σάτιρα του Μαγιακόφσκι έκρυβαν ολοκληρωτικά από τα μάτια του κοινού την ελεγεία του, που εξάλλου ο ποιητής την εταύτιζε με τη λυρική ποίηση γενικότερα. Η Δύση ούτε που υποψιαζόταν αυτό το ουσιώδες νεύρο του ποιητικού έργου. Η Δύση δεν ε γνώριζε παρά μόνο 'το ταμπούρλο της Οχτωβριανής επανάστασης'...»

και «Το Σοβιετικό Θέατρο» («Ν.Π.», 1933 τεύχος 10, σελ. 340-341).

Ο Αντρέας Ζεβγάς (Αιμ. Χουρμούζιος) στο άρθρο του «Η μετεπαναστατική ρωσική λογοτεχνία» («Νέα Εστία» 1933, τεύχος 147, σελ. 138-145) θεωρεί τον Μαγιακόφσκι ως «τον κυριότερο εμψυχωτή της σχολής του φουτουρισμού» και «το μεγαλύτερο ποιητή της μετεπαναστατικής Ρωσίας» και επιχειρεί μια σύντομη παρουσίαση των κυριότερων χαρακτηριστικών της ποίησής του.

14. Πιθανότατα απόσπασμα από το ποίημα «Ο άνθρωπος». Στη μετάφραση του Ρίτσου παρατηρούμε κάποιες διαφοροποιήσεις: Λείπουν οι δύο πρώτοι στίχοι του αποσπάσματος και αλλάζει ένα όνομα — Ίσως να πρόκειται για άλλη έκδοση, αν όχι για άλλο ποίημα:

«Καλημέρα, Βλαντιμίρ Βλαντιμίροβιτς!»

«Καλημέρα Αβραάμ Βασιλιεβιτς!»

Λοιπόν αυτός ο θάνατος

είταν εντάξει / όπως έπρεπε!»

«Μαγιακόφσκι Ποιήματα» πρόλογος και απόδοση Γ. Ρίτσου, εκδ. «Κέδρος» δέκατη τρίτη έκδοση, 1981.

15. Εκτενή αποσπάσματα από το ίδιο άρθρο του Τρότσκι δημοσιεύει και η «Νέα επιθεώρηση» τεύχος 3, Μάρτης 1928 (Μετ. Μ.Κ.)

16. Βλ. και Λ. Τρότσκι: «Λογοτεχνία και επανάσταση» μετ. Α. Μιχαήλ, εκδ. Νέοι Στόχοι, 1971.

17. Εδώ θα θέλαμε να σημειωθεί ότι δεν έγινε δυνατό να ερευνηθούν τα φύλλα 4,5,6 των «Νέων Πρωτοπόρων» του 1935. Όλο το άλλο «σώμα» τόσο των «Πρωτοπόρων» (1930-31) όσο και των «Ν. Πρωτοπόρων» (1931-1936) εξετάστηκαν προσεκτικά.

18. Βλ. και «Μαγιακόφσκι-Ποιήματα»... Ο τίτλος του ποιήματος στη μετάφραση του Ρίτσου είναι: Παρίσι-Κουβεντολόι με τον Πύργο του 'Αϊφελ.

19. Ρ.Γιάκομπσον: «Το πρόβλημα Μαγιακόφσκι-Μια γενιά που σπατάλησε τους ποιητές της», εκδόσεις Έρασμος, 1979, σελ. 56.

ΜΕΛΠΩ ΑΞΙΩΤΗ

Σύντροφοι Καλημέρα και άλλα διηγήματα

Απαντα Ε' τόμος

Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1983

Εικοσιεννέα κείμενα αποτελούν το διηγηματογραφικό έργο της Μέλπως Αξιώτη και χρονολογικά καλύπτουν την περίοδο 1933-1957. Δέκα από αυτά δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό «Ελεύθερα Γράμματα» (1945-1946) και άλλα δεκαπέντε εκδόθηκαν στο Βουκουρέστι το 1953 με τον κοινό τίτλο «Σύντροφοι Καλημέρα». Τα διηγήματά της συγκρίνονται και συνεξετάζονται με το υπόλοιπο έργο της μας αποκαλύπτουν την αγωνία της συγγραφέως, που αναζητά τη λογοτεχνική της έκφραση διαμέσου ποικίλων αναστολών και ελέγχων, προσπαθώντας να διασώσει ένα καθαρό, προσωπικό και πρωτότυπο λόγο.

ΠΟΛΥΒΙΟΣ ΜΑΡΣΑΝ

Μαρία Κάλλας, η ελληνική σταδιοδρομία της

Πρόλογος Ν. Λούρος

Εκδ: Γνώση, Αθήνα 1983

Το βιβλίο αυτό έρχεται να καλύψει το κενό που άφηναν μέχρι τώρα οι βιογραφίες της Κάλλας, υποτιμώντας και παρεξηγώντας την πρώτη, την ελληνική, περίοδο της καριέρας της —από το 1938 δηλαδή μέχρι το 1945. Όμως τα χρόνια αυτά, η εποχή των σπουδών και των πρώτων επαγγελματικών επιτευξέων, ήταν για την καριέρα της Μαρίας Καλογεροπούλου κρίσιμα και σημαδιακά.

Έχοντας συγκεντρώσει φωτο-

γραφίες, προγράμματα και άλλα σπάνια ντοκουμέντα, ο συγγραφέας του βιβλίου Πολύβιος Μαρσάν δίνει ανάγλυφα όλα εκείνα τα στοιχεία που συνθέτουν την ελληνική σταδιοδρομία της μεγάλης σοπράνο, συνδέοντάς την με όλη την καλλιτεχνική κίνηση της εποχής.

Το βιβλίο, είναι αισθητικά όμορφο και περιποιημένο, ευχάριστο στο διάβασμα και απευθύνεται όχι μόνο στους ειδήμονες αλλά και σε όλους εκείνους στους οποίους η μορφή της Κάλλας εξασκεί κάποια γοητεία. Έχει μάλιστα και την ιδιαίτερη αξία να είναι μια δουλειά ελληνική τη στιγμή που η ιστορική έρευνα της μουσικής είναι ακόμα αρκετά πίσω στη χώρα μας.

ΤΑΤΙΑΝΑ ΓΚΡΙΤΣΗ ΜΙΛΛΙΕΞ

Το παραμύθι του Κκάσιαλου

Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1983

Το παραμύθι μιας ζωής κι ενός τόπου, αφηγείται η Τ. Μιλλιέξ με πολύ τρυφεράδα και γνώση. Ο Μιχάλης Κκάσιαλος ήταν ο γνησιότερος λαϊκός καλλιτέχνης της Κύπρου που τον βρήκε βίαια ο θάνατος με τον «Αττίλα». Η ζωή και τα πάθη του λαϊκού ζωγράφου είναι το υλικό για ένα συναρπαστικό παραμύθι. Το βιβλίο εικονογραφείται με μερικά από τα πιο ωραία του έργα.

ΜΑΡΙΑ ΝΕΟΦΩΤΙΣΤΟΥ

Η λάβα

Εκδ: Πύλη, Αθήνα

Μετά το «Αβάντι Πατούνα» —μια καυστική σάτιρα για τα παρασκήνια της ελληνικής δημοσιογραφίας— η Μαρία Νεοφωτί-

στου επανέρχεται με ένα μυθιστόρημα όπου μέσα από την ιστορία δύο οικογενειών ανατρέχει κινηματογραφικά τη σύγχρονη ελληνική ιστορία από την δικτατορία του Μεταξά μέχρι τον Παπαδόπουλο.

Το εύρημα, αν και κλασικό, χρησιμοποιείται με πολύ φρεσκάδα από την Μ.Ν. και το βιβλίο «σπρώχνει» τον αναγνώστη να προχωρήσει στις σελίδες του παρ' όλη τη χρήση ορισμένων γλωσσικών ιδιωτισμών της Μάνης.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΑΛΑΝΑΚΗΣ

Έσβυσαν τα φώτα

στο καφέ-αμάν

Ηράκλειο Κρήτης

Μ' ένα καλαισθητο μικρό βιβλιαράκι που ξεφεύγει από την συνηθισμένη αισθητική των «επιμελημένων» ποιητικών συλλογών, πρωτοεμφανίζεται στο χώρο της ποίησης ο Μιχάλης Γαλανάκης. Το γράψιμό του έντονα κινηματογραφικό γεμάτο εικόνες αφήνει να διαφαίνεται η ύπαρξη μιας ξεχωριστής ευαισθησίας που αν λειτουργήσει περισσότερο αυθόρμητα θα επιτρέψει την προσφορά μιας πραγματικά αξιολογικής πνευματικής παραγωγής.

ΚΩΣΤΑΣ

ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΣ

Επιστροφές

Ποιήματα

Αθήνα 1982

Επιστροφές μνήμης, τρυφερότητας διαγράφουν την προσωπική ευαισθησία αλλά και ευπάθεια του Κ.Χ. Μία αίσθηση του ποιητικού λόγου είναι φανερή αλλά

και κάποια αμηχανία που προκύπτει περισσότερο, ίσως, από την αισθηματική φόρτιση, παρά από αδεξιότητα. Ποιήματα γραμμένα απ' το '75 ως το '81 έχουν να καταθέσουν την ειλικρίνειά τους και να προσθέσουν το προσωπικό, αλλά συχνά και συλλογικό μήνυμα του ποιητή.

«Και ποιος θα κοιτάζει μια κρυστάλλινή πηγή αν δε διψάει;

ΧΙΤΣΚΟΚ

Κινηματογράφος 1

Μετάφραση: Γιώργος Σπανός

Επιμέλεια: Άρης Εμμανουήλ

Σειρά: Πρόσωπα και ιδέες

Εκδ: Πλέθρον, Αθήνα 1983

Η συναρπαστική πορεία του διάσημου σκηνοθέτη στο χώρο του κινηματογράφου, που αρχίζει στο Λονδίνο το 1922 με το μισοτελειωμένο φιλμ «Number Thirteen» και τελειώνει το 1976 με το «Family plot» (Ελλ. τίτλος: «Οικογενειακή Συνωμοσία»).

Συνοπτική παρουσίαση των πενήντα πέντε ταινιών του «μαίτρ» που συνοδεύεται από φωτογραφικό υλικό, αποσπάσματα από συνεντεύξεις του, καθώς και κριτικές και μαρτυρίες ανθρώπων του κινηματογράφου για το έργο του.

ΡΟΛΑΝ ΜΠΑΡΤ

«Η επικράτεια των σημείων»

Μετάφραση: Κατερίνα Παπαϊακώβου

Θέωρηση: Γιάννης Κρητικός

Εκδ: Ράππα, Αθήνα 1983

Μια σειρά από κείμενα και εικόνες σχολιασμένες από τον πρόωρα χαμένο συγγραφέα, που αναφέρονται στην Ιαπωνία. Ο ίδιος ο Ρολάν Μπαρτ μας εξηγεί τους λόγους που τον οδήγησαν στην καταγραφή και ερμηνεία των «σημείων» έκφρασης του γιαπωνέζικου λαού: «Γιατί η Ιαπωνία; Γιατί είναι η χώρα της γραφής: από όλες τις χώρες που έχει γνωρίσει ο συγγραφέας, η Ιαπωνία είναι η χώρα όπου συνάντησε τη διεργασία του σημείου την πιο κοντινή στις δικές του πεποιθήσεις και στους οραματισμούς του, ή, αν θέλετε, την πιο απομακρυσμένη από την απέχθεια, τον εκνευρισμό και την άπωση που του προξενεί η δυτική σημειοκρατία...».

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ:

Λάζαρος Κουζηνόπουλος, Προανάκρουσμα, Αθήνα 1983

Παναγιώτης Σταύρακας, Αντιθέσεις συγκλίνουσες, Αθήνα 1983

Γιάννης Κουβαράς, Οδός ανθρώπου (πράξη επικοινωνίας) Εκδ: Φιλιππότη, Αθήνα 1983

Νίκος Ζακόπουλος, Μια παράξενη πόρνη, Εκδ: Φιλιππότη, Αθήνα 1983

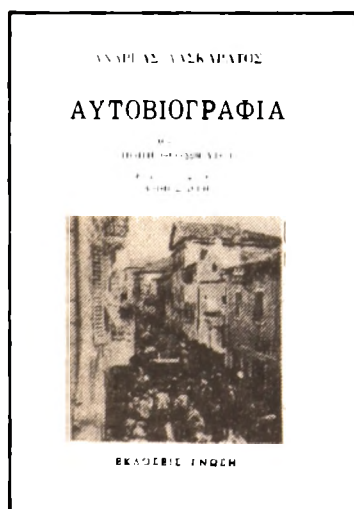
Βησσαρίωνας Χατζηδαυίδ, Χοντρές αυλακίες σε χερσοχώραφο, Μόντρεαλ 1983

Τα νέα βιβλία της «γνώσης»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»
ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΕΞΕΧΩΡΙΖΟΥΝ

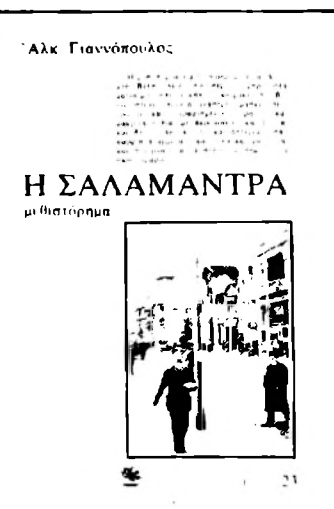
ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ

Αυτοβιογραφία

Μετάφραση
ΠΟΠΗ ΘΕΟΔΩΡΑΤΟΥ
Εισαγωγή - Σημειώσεις
ΑΛΟΝ ΣΙΔΕΡΗ

ΑΛΚ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Η Σαλαμάντρα

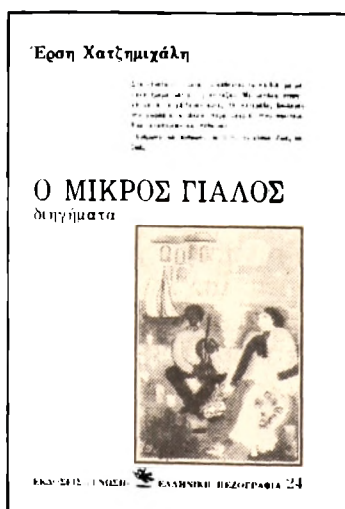
Το κλασικό
μυθιστόρημα
του Αλκ. Γιαννόπουλου

ΤΖΩΡΤΖ ΟΡΓΟΥΕΛ

Ο Τολστόν Ο βασιλιάς Ληρ και ο Τρελός

ΕΡΣΗ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

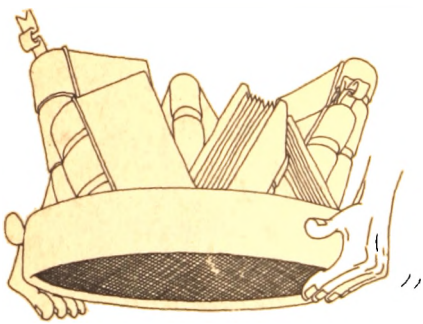

Ο μικρός γιαλός

Διεθνές
βραβείο διηγήματος
Pen Club

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»

ΓΡΗΓ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ 26, ΙΛΙΣΙΑ, ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 779.4879 - 775.4963 - 778.6441

Ο Ελευθ. Π. Αλεξάκης
γράφει για τη διδακτορική
διατριβή του Λεωνίδα
Μαυρομμάτη, Οι πρώτοι
Παλαιολόγοι. Προβλήματα
πολιτικής πρακτικής και
ιδεολογίας. Έκδοση
Συλλόγου προς διάδοσιν των
Ελληνικών Γραμμάτων,
Αθήνα 1983

Τα τελευταία χρόνια η ιστορική επιστήμη έχει κάνει σημαντικές προόδους στην Ελλάδα. Συνεχώς δημοσιεύονται ειδικές ιστορικές μελέτες και γενικότερα έργα που αναφέρονται σε θέματα, τα οποία είχαν παρασιωπηθεί παλαιότερα. Κάτω από την επιδραση επιστημών, όπως η Κοινωνιολογία, η Πολιτική Επιστήμη, η Ανθρωπολογία, νεώτεροι ιστορικοί προσπαθούν να δουν τα προβλήματα με νέο πρίσμα και μια πιο σύγχρονη θεώρηση. Σ' αυτές τις τάσεις πρέπει να ενταχθεί και η αξιολογική και μεθοδική, από κάθε άποψη, εργασία του Λεωνίδα Μαυρομμάτη, η οποία υποβλήθηκε ως διατριβή για υπηγεσία στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Στην εισαγωγή (σελ. 11-15) ο σ. θέτει το πρόβλημα, κάνοντας μια διεξοδική αναφορά στο μεγάλο ερώτημα που απασχόλησε τους παλαιότερους ιστορικούς, Έλληνες και ξένους, αν στο Βυζάντιο αναπτύχθηκε φεουδαρχία. Εκθέτει τις αντικρουόμενες απόψεις: ότι στο Βυζάντιο διαμορφώθηκε φεουδαρχία δυτικού τύπου την περίοδο αυτή ή ότι έχουμε μόνο μια τάση φεουδαρχοποίησης, που εν μέρει οφείλεται σε δυτική επίδραση με την κατάκτηση του Βυζαντίου από τους δυτικούς (1204), εν μέρει είναι απόρροια αυτόνομης εσωτερικής εξέλιξης, ή ότι αντίθετα δεν αναπτύχθηκε φεουδαρχία αλλά βρισκόμαστε μπροστά σε μια μακραίωνη εξέλιξη ενός γραφειοκρατικού - υπαλληλικού συμπλέγματος. Η θέση που παίρνει ο σ. βρίσκεται κάπου στη μέση. Δεν αμφισβητεί την ύπαρξη του γραφειοκρατικού κράτους αλλά πιστεύει ότι στο Βυζάντιο την περίοδο των πρώτων Παλαιολόγων διαμορφώνεται μια ιδιότυπη φεουδαρχία, που συνδυάζει και τους δύο οργανωτικούς παράγοντες: γραφειοκρατία και εξάρτησή κυρίαρχου-κυ-

ριαρχούμενων. Η τοποθέτηση του σ., αν και δεν είναι κατηγορηματική και δεν λύνει βέβαια το πρόβλημα του βασικού τρόπου παραγωγής στο Βυζάντιο, εφόσον δεν γνωρίζουμε σε ποια έκταση οι πρόνοιες είχαν γίνει κληρονομικές, αν οι φεουδαρχικοί θεσμοί, όπως η εξάρτηση και οι όρκοι πίστης και υποτέλειας, ήταν επιφανειακοί, αν είχαν διατηρηθεί πατριαρχικές δομές στην οικονομία και την κοινωνική οργάνωση, πιστεύουμε ότι αποτελεί σημαντική πρόοδο με την απόρριψη για το γεωγραφικό αυτό χώρο, της φεουδαρχίας δυτικού τύπου. Με κριτήριο τη θέση του αυτή ο σ. επιχειρεί να ερμηνεύσει τα γεγονότα της ιστορικής περιόδου που εξετάζει, πιστεύοντας ότι τότε μεγιστοποιούνται οι αντιφάσεις που γεννάει η διάσταση ανάμεσα στην παράδοση και την πραγματικότητα.

Αναλυτικότερα το κύριο έργο χωρίζεται σε τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο που τιτλοφορείται «Η εγκατάσταση των Παλαιολόγων στην εξουσία» (σελ. 17-33) εξετάζονται οι συνθήκες που οδήγησαν στον παραμερισμό του ανήλικου αυτοκράτορα Ιωάννη Δ' Λάσκαρι και το σφετερισμό του θρόνου από τον ιδρυτή της δυναστείας Μιχαήλ Η' Παλαιολόγο. Εξετάζεται επίσης με σαφήνεια η πολιτική ιδεολογία που στήριζε παρόμοιες πράξεις. Στη συνέχεια περιγράφονται και αξιολογούνται οι ενέργειες του αυτοκράτορα για την εδραίωση της εξουσίας και της δυναστείας του και για την ενίσχυση της ασφάλειας του κράτους (επέκταση προνοιών που μερικές φορές γίνονται κληρονομικές, συμφιλίωση με την εκκλησία, συμβασιλεία, ένωση των εκκλησιών, επιγαμίες κτλ.), από τις οποίες διαφαίνονται οι διπλωματικές, στρατιωτικές και πολιτικές ικανότητες του Μιχαήλ Η'.

Στο δεύτερο κεφάλαιο με τίτλο «Η αμφισβήτηση της ενότητας του κράτους» (σελ. 34-51) αναλύεται λεπτομερώς η αντιπαρατατική πολιτική των διαδόχων του Μιχαήλ Η', Ανδρόνικου Β' και Μιχαήλ Θ' που είχε σαν συνέπεια την εξασθένηση και την αποσταθεροποίηση του κράτους και την αμφισβήτηση μέρους της επικράτειας από ισχυρούς τοπικούς άρχοντες. Αναφέρουμε τη διάλυση του στόλου, την κακή φορολογική πολιτική, τη μείωση της έκτασης των προνοιών, χωρίς να μειωθούν ανάλογα και τα έσοδα των προνοιαρίων, με αποτέλεσμα την επαχθή οικονομική εκμετάλλευση των χωρικών, την κακή εξωτερική πολιτική κτλ.

Το τρίτο κεφάλαιο: «Η διάσπαση της ενότητας του κράτους» (σελ. 52-78) περιστρέφεται γύρω από τον επτάχρονο εμφύλιο πόλεμο των δύο Ανδρόνικων Β' και Γ', παππού και εγγονού, για την εξουσία (1321-1328), που είχε

ως αποτέλεσμα το διαμελισμό του κράτους. Επισημαίνονται και εξετάζονται σε βάθος τα αίτια και οι συνέπειες της διαμάχης. Οι λόγοι κατά τον σ. είναι δύο, ένας αντικειμενικός: η ιδιότυπη βυζαντινή φεουδαρχία, και ένας υποκειμενικός: ο τρόπος χειρισμού από τους δύο βασιλείς της μεταξύ τους ανταγωνιστικής σχέσης για την εξουσία. Για τον σ. η σύγκρουση είναι η έκφραση της πάλης δύο ομάδων της βυζαντινής άρχουσας τάξης, που επεδίωκαν να νέμονται η καθεμιά, για λογαριασμό της την εξουσία. Ο σ. κάνει τη σημαντική και ορθή διαπίστωση, ότι για πρώτη φορά στην ιστορία του βυζαντινού κράτους αμφισβητείται η ιδεολογία της ενιαίας των «Ρωμαίων» αρχής, που αντιπροσωπεύει ο αυτοκράτορας.

Τέλος στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο που έχει τίτλο «Αυτοκρατορία χωρίς αυτοκρατορία» (σελ. 79-117) περιγράφεται και αναλύεται διεξοδικά η σύγκρουση του «μεγάλου δομestικού» Ιωάννη Καντακουζηνού και των επιτρόπων του ανήλικου διαδόχου Ιωάννη Ε' Παλαιολόγου (αυτοκράτειρας, Αλεξίου Αποκαύκου, πατριάρχη), που έληξε με την οριστική επικράτηση του πρώτου. Εξετάζονται τα αίτια του εμφύλιου πολέμου που αναστάτωση την αυτοκρατορία με καταστρεπτικές συνέπειες για τη σταθερότητα και την εδαφική ακεραιότητα του κράτους, εξαιτίας της ανάμειξης στη διαμάχη των Σέρβων, των Βουλγάρων και των Τούρκων. Στα βαθύτερα αίτια της σύγκρουσης περιλαμβάνεται πολύ σωστά και η αντίθεση των λαϊκών στρωμάτων κατά του Ιωάννη Καντακουζηνού, εκπρόσωπου της αριστοκρατίας, αντίθεση από την οποία προσπάθησαν να επωφεληθούν οι αντιπαλοί του. Εξετάζονται επίσης το λαϊκό κίνημα των Ζηλωτών στη Θεσσαλονίκη (1342), οι στόχοι του και οι λόγοι της φθοράς του. Επισημαίνονται με επιτυχία οι κοινωνικές διεργασίες που υπονομεύουν την κοινωνικοπολιτική δομή της αυτοκρατορίας (οι πρόνοιες γίνονται όλο και περισσότερο κληρονομικές, οι μικροί και μεσαίοι ιδιοκτήτες συσπειρώνονται γύρω από τους μεγάλους γαιοκτήμονες, ο πατριάρχης διεκδικεί πολιτικές αρμοδιότητες).

Ακολουθεί ο επίλογος (σελ. 119-121), στον οποίο γίνεται ανακεφαλαίωση των προηγούμενων και εξάγονται χρήσιμα συμπεράσματα.

Το βιβλίο συμπληρώνεται με το κείμενο του χρυσόβουλου λόγου του Ιωάννη Στ' Καντακουζηνού (σελ. 123-130), με λεπτομερές διγλωσσο ευρετήριο όρων και ονομάτων, χάρτη της αυτοκρατορίας και γενεαλογικό διάγραμμα των πρώτων Παλαιολόγων.

Ελευθ. Π. Αλεξάκης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΜΗΤΣΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1983

ΦΥΛΛΑ-ΦΤΕΡΑ

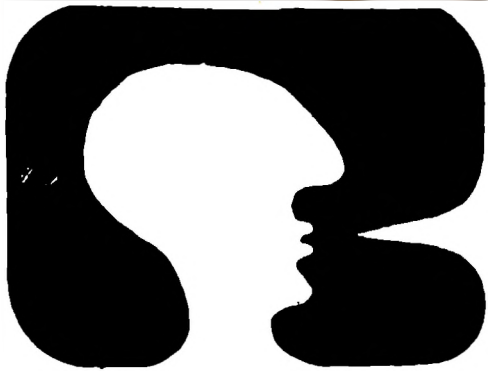

ΜΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ
ΣΕΦΕΡΗΣ-ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ

ANDREA DWORKIN
ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ
ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΥΤΟΠΙΑ
Νικητάρ 8-10 ΑΘΗΝΑ
τηλ: 36.38.696

ΣΤΡΑΤΟΥ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

● Στην κατάσταση που επικρατεί στο ΚΕΕΜ της Σπάρτης αναφέρεται η επιστολή των στρατευμένων φίλων μας:

Βγαίνουν όλοι οι «μεγάλοι-μεγάλοι» απ' τα μπαλκόνια και μας αρχίζουν στις μεγαλοστομίες, ότι, δηλαδή, δεν πρέπει να χρησιμοποιούμε τα διάφορα μέσα για να πάρουμε άδειες, ότι είμαστε προσωπικότητες και ότι εάν έχουμε διάφορα προβλήματα, π.χ. είμαστε φοιτητές και χρειαζόμαστε φοιτητική άδεια, μπορούμε να συζητήσουμε τα προβλήματά μας αυτά με τους λοχαγούς και να μας «βοηθήσουν» να βρούμε τη λύση. Φυσικά αυτά παραμένουν μόνο λόγια της στιγμής, γιατί άδειες επιπλέον απ' τις κανονικές παίρνουν μόνον αυτοί που 'χουν τα μέσα, και έχει παρατηρηθεί π.χ. ο ένας φαντάρος να παίρνει φοιτητική άδεια και στον άλλο να του αρ-

βιοτικών αναγκών όσο και από θέμα ψυχαγωγίας. Τις δύσκολες αυτές συνθήκες ήρθε να οξύνει ο άδικος και πρόωρος χαμός δύο συναδέλφων μας στο πεδίο βολής του Ηραίου στις 12-7-83, ένα ατύχημα που αν είχαν τηρηθεί οι προβλεπόμενοι κανόνες ασφαλείας δεν θα είχε συμβεί. Λόγω αυτού του ατυχήματος ο διοικητής τάγματος Αν/χης (ΠΖ) Πρωτοπαπαδάκης αντικαταστάθηκε από τον Αν/χη (ΠΖ) Ροβολή Νικόλαο.

Ο νέος διοικητής μας αντιμετώπισε από την αρχή ανταγωνιστικά δείχνοντας ελάχιστη κατανόηση για τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι στρατιώτες του.

Χαρακτηριστικά αναφέρουμε τα εξής:

(α) Έχει επανειλημμένα τονίσει σε συγκεντρώσεις αξιωματικών, ότι πρέπει να κρατάνε τους φαντάρους σε απόσταση και να μην τους δίνουν θάρρος. Η «ορθότητα» της γραμμής αυτής επιβεβαιώθηκε και από ομιλία του αμέσως προϊσταμένου του Ταξιαρχου Λάμπρου Χαλάτση, Διοικητού της 79ΑΔΤΕ. Σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές, σε συγκέντρωση αξιωματικών ο Ταξιαρχος Χαλάτσης με έμφαση επανέλαβε ότι η μη τήρηση αυτής της απόστασης και η μη επιβολή

κά στο δικό μας τάγμα.

Έκοψε τα οδοιπορικά από τις άδειες μικράς διάρκειας. Αυτό σημαίνει ότι το να πάρεις τις άδειες μικράς διάρκειας (δηλαδή μέχρι 4 ημέρες) είναι δώρο άδωρο. Παλιά μας έδιναν δύο μέρες οδοιπορικά ώστε με μια δήμερη άδεια μπορούσες να πας όπου ήθελες.

Τέλος, και ίσως και πιο σπουδαίο είναι το θέμα της πολιτικής περιβολής και των εφημερίδων. Για το θέμα της πολιτικής περιβολής έχουν γίνει επανειλημμένα έμμεσες επικριτικές νύξεις τόσο από τον Ταξιαρχο όσο και από τον Διοικητή μας. Ο Ταξιαρχος, μιλώντας σε αναφορά του Τάγματός μας στις 21 Οκτωβρίου είπε ότι δεν προσέχουμε αρκετά την στρατιωτική περιβολή εξόδου και αυτό είναι σοβαρό κρούσμα απειθαρχίας. Μήπως αυτό οφείλεται —συνέχισε ο Ταξιαρχος— στο ότι κυκλοφορούμε με τα πολιτικά μας και έτσι δεν νοιαζόμαστε για τα στρατιωτικά μας είδη; Νομίζουμε ότι η σύνδεση της έννοιας της απειθαρχίας με την καθιέρωση της πολιτικής περιβολής όχι μόνο μας προσβάλλει σαν άτομα, αλλά συμβάλλει στην προσπάθεια εκμηδενισμού της πολιτικής μας συμπεριφοράς.

Για το θέμα των εφημερίδων ο Διοικητής μας τόνισε ότι απαγορεύεται να τις διαβάζουμε ακόμα και όταν είμαστε εξοδούχοι. Επιτρέπεται να τις διαβάζουμε μόνο όταν είμαστε με κανονική άδεια και στο σπίτι μας. Βάσει ποιας διαταγής όμως γίνεται αυτός ο τεχνητός διαχωρισμός; Αν είμαστε π.χ. στη Σάμο με άδεια μικράς διάρκειας δεν μπορούμε —σύμφωνα με τα λεγόμενα του κ. Διοικητού— να διαβάζουμε εφημερίδα.

Νομίζουμε ότι δεν είμαστε άξιοι τέτοιας μεταχείρισης. Ούτε προκαλέσαμε ποτέ τον Διοικητή ούτε κάναμε τίποτε για να τον εκθέσουμε ώστε να δικαιολογούνται αυτά τα περιοριστικά μέτρα. Αντί για κατανόηση και συνεργασία, αντιμετωπίζουμε ψυχρότητα, απειλές και μια απ' υψηλού αντιμετώπιση των προβλημάτων μας. Για να γίνει όμως σωστή δουλειά στο τάγμα χρειάζεται συνεργασία που μπορεί να σφυρηλατηθεί πάνω στον αμοιβαίο σεβασμό που δυστυχώς είναι ανύπαρκτος.

Φιλικά

Φαντάροι από τη Σάμο

● Μακριά από τις κυβερνητικές εξαγγελίες η πραγματικότητα που καθημερινά ζουν και υφίστανται οι στρατιώτες του ΚΕΤΧ. Οι καταγγελίες τους αναφέρονται στο γενικό κλίμα ζωής στο στρατόπεδο. Ανάμεσα σε άλλα αναφέρουν:

Επακόλουθο των συνθηκών είναι οι λιποθυμίες και οι νευρικοί κλονισμοί συναδέλφων με αποκορύφωμα την απόπειρα αυτο-

κτονίας συνάδελφου με 40 Valium.

Καταγγέλλουμε επίσης την επικίνδυνη και απαράδεκτη ποιότητα του φαγητού.

Οι «πολίτες εν στολή», κατά τη φρασεολογία του υπουργού Άμυνας, απαιτούμε να υλοποιηθούν οι κυβερνητικές διακηρύξεις για το στρατό ώστε να μη σταματά η αλλαγή στην πύλη του στρατοπέδου.

Φαντάροι του ΚΕΤΧ

ΑΝΟΙΧΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

● Στρατού συνέχεια, με «ανοιχτή επιστολή» προς τον υφυπουργό Εθνικής Άμυνας, που απευθύνει μέσω του ΑΝΤΙ, η αναγνώστριά μας Κατερίνα Καλοκούρη:

Κύριε υφυπουργέ,

ο σύζυγός μου μετά το κέντρο εκπαίδευσης υγειονομικού, μετατέθηκε στο 602 Τ.Π. στη Βυρώνεια Σερρών. Εκεί όμως βρήκε ένα κλειστό από 8 μήνες ιατρείο, γιατί η μονάδα αυτή δε δικαιολογεί γιατρό.

Με την παρουσία του συζύγου μου το ιατρείο άνοιξε και αφού λειτούργησε μόνο μερικές μέρες διατάχτηκε να το κλείσει και να πάει σε γραφείας στο 4ο γραφείο.

Μετά από αναφορά του στη Διεύθυνση Υγειονομικού της VI Μεραρχίας, πήρε τη διαβεβαίωση ότι θα μετατεθεί το συντομότερο σ' άλλη μονάδα, αναγνωρίζοντας ότι κακώς τοποθετήθηκε στο 602 Τ.Π. Συγκεκριμένα μάλιστα του έγινε λόγος για την 6η ΕΜΑ, όπου δε θα υπήρχε γιατρός στο άμεσο μέλλον.

Παρόλο όμως που πέρασε αρκετό χρονικό διάστημα (απ' τον Ιούλιο) η μετάθεση δεν πραγματοποιήθηκε. Αντίθετα, το ίδιο χρονικό διάστημα πήγε αρκετές φορές για να καλύψει ασκήσεις σ' άλλες μονάδες —ανάμεσά τους και η 6η ΕΜΑ— όπου βέβαια δεν υπήρχε γιατρός.

Ακολούθησαν κι άλλες αναφορές του στη Διεύθυνση Υγειονομικού της VI Μεραρχίας. Η σύγυρη μετάθεση έγινε πιθανή και λίγο αργότερα του ειπώθηκε πως ήταν θέμα Διεύθυνσης υγειονομικού του ΓΕΣ, για να μη γίνει τελικά τίποτα και να παραμείνει η ίδια κατάσταση.

Το εύλογο ερώτημα που προκύπτει απ' τα παραπάνω είναι γιατί, μετά τις αναφορές του, δεν μετατίθεται σε μονάδα που δεν υπάρχει γιατρός.

Είναι τουλάχιστον περιεργο να συμβαίνουν όλ' αυτά, ενώ είναι γνωστές οι ανάγκες σε γιατρούς και γενικότερα σε υγειονομική κάλυψη, τόσο στην VI Μεραρχία, όσο και αλλού.

Εκτός αν η συγκεκριμένη τοποθέτησή του έχει την αιτία της στην πολιτική και ιδεολογική του τοποθέτηση. Άλλωστε τα χρονικά περιθώρια είναι αρκετά μεγάλα, για ν' αποκλειστεί το ενδεχόμενο του τυχαίου.

Κατερίνα Καλοκούρη

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

νούνται προφασιζόμενοι ότι πρέπει να περάσουν έξι μήνες ή ότι πρέπει να το είχαμε πει 10 μέρες πιο πριν.

Με λίγα λόγια έχουν καταντήσει γελοίοι μπροστά στα μάτια μας και καθημερινά τσαλαπατούν την κεχτημένη προσωπικότητα του καθενός, είτε βρίζοντας, είτε φωνάζοντάς μας συνεχώς με το προσφώνημα «ρε», είτε στήνοντάς μας επί ώρες στη γραμμή με την δικαιολογία της αναφοράς, είτε απειλώντας μας με το παραμικρό ότι θα μας βγάλουν στην αναφορά για φυλακή.

Όσο για το φαγητό δεν περιγράφεται. Βρίσκεις από μερμήγκια μέχρι κατσαρίδες. Φάγαμε μέχρι ψάρια σκουληκιασμένα. Τρώμε δε ακόμα με τις καραβάνες. Η κατάσταση είναι φρικτική. Δεν υπάρχουν άλλα όρια για την υπομονή μας.

Περιμέναμε και μεις μετά την αλλαγή που την υποστηρίξαμε θερμά να δούμε έστω και μια μικρή αλλαγή και στο στρατό. Αλλά τίποτα.

Γι' αυτό κάτι πρέπει να γίνει για να μην έχουμε και νέες αυτοκτονίες.

Μια ομάδα στρατιωτών απ' το ΚΕΕΜ ΣΠΑΡΤΗΣ
15-10-83

● Και μια επιστολή-καταγγελία από φαντάρους που υπηρετούν στη Σάμο:

Το τάγμα μας αντιμετώπισε και αντιμετωπίζει μεγάλα προβλήματα τόσο από θέμα βασικών

ποιών «κλονίζει την πειθαρχία στο στράτευμα». Αυτές οι απόψεις είναι αντίθετες προς διαταγές του ΓΕΣ οι οποίες επανειλημμένα έχουν τονίσει την αναγκαιότητα προσέγγισης αξιωματικών-οπλιτών.

(β) Σαν αποτέλεσμα αυτής της αντίληψης ο Αν/χης Ροβολής όχι μόνο τιμωρεί εύκολα αλλά επιπλέον προσβάλλει συστηματικά τους φαντάρους. Οι φωνές και οι υβριστικές του εκφράσεις έχουν γίνει απαραίτητο στοιχείο στις αναφορές τάγματος και στις άλλες εκδηλώσεις. Κάποτε είπε σε ένα λοχαγό που είχε δύο φαντάρους για την αναφορά; «Δεν έχουμε καιρό τώρα για αναφορά. Φέρε τους μετά στο γραφείο μου να τους κοπανήσω και να τελειώνουμε». Και όλα αυτά πριν ακούσει τους φαντάρους, πριν τους δώσει την ευκαιρία να απολογηθούν. Η συμπεριφορά του προς τους αξιωματικούς δεν είναι πολύ διαφορετική με αποτέλεσμα να έχει δημιουργήσει ένα κλίμα δυσάρεσκειας και στον κύκλο των αξιωματικών.

(γ) Έχει περιορίσει τις ώρες λειτουργίας του ΚΨΜ. Ο Διοικητής εντελώς αυθαίρετα αποφάσισε να παραμένει το Κ.Ψ.Μ. κλειστό κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων της εκπαίδευσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι κανένας κανονισμός δεν υπαγορεύει το κλείσιμο του Κ.Ψ.Μ. κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων. Είναι ένα μέτρο που εφαρμόζεται αποκλειστι-

ΠΑΡΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΑΣ ΓΡΑΦΑΣ

● *Ιδού και μια επιστολή που δείχνει πώς ο θρησκευτικός φανατισμός εμποδίζει τη σωστή ανάγνωση:*

Κύριε Διευθυντά,

Από λόγους περιεργείας άρχισα να διαβάζω το περιοδικό σας για να δω τι αυτό ΑΝΤΙπολιτεύεται και τι ΑΝΤΙ-προσωπεύει. Διαβάζοντας λοιπόν το τεύχος της 23ης Δεκεμβρίου έπεσα επάνω στο διήγημα «Ο Ιρανί, ο Λιβανί, και ο Γιουνανί». Ένα διήγημα κακού γούστου και ποιότητας. Δεν μπορούσε βέβαια να γίνει διαφορετικά αφού και το περιοδικό και ο συγγραφέας του διηγήματος ενώνουν ευσυνειδήτητα τις προσπάθειές τους για την καταρράκωση του Χριστιανισμού. Έτσι δικαιολογούν και τον τίτλο του περιοδικού, αφού ΑΝΤΙ-στρατεύονται τον Χριστιανισμό.

Και πρώτον ο «κρυφοσυλλογισμός» του Γιουνανί (σελ. 37) ο οποίος... αρωματίζει την ατμόσφαιρα του περιοδικού σας και το μετατρέπει ρεαλιστικότερα σε δοχείο της νυκτός. Δεύτερον διασύρει δι' όλου του μήκους του το Παιδίον το οποίον για πολλά εκατομμύρια ανθρώπων είναι ο Θεός που ήρθε στη γη για να εξανθρωπήσει τους ανθρώπους ακόμη και τους εχθρούς του και εκείνους οι οποίοι το διασύρουν, το διώκουν, το σταυρώνουν, όπως κάνει ο συγγραφέας τους διηγήματος και όλη η παράταξις την οποίαν και το ΑΝΤΙ αντιπροσωπεύει. Τρίτον, ο διασυρμός των Μάγων. Οι άνθρωποι αυτοί βέβαια αντιπροσωπεύουν την ανθρώπινη διανόηση και επιστήμη όσο και τη βασιλική εξουσία που ήρθε να προσκυνήσει τον σαρκωθέντα Θεό και να τον αναγνωρίσει έτσι ανώτερό της. Κάτι ανάλογο έκαναν και οι ποιμένες που αντιπροσωπεύουν τους απλούς και χωρίς διανοητικές και βασιλικές αξιώσεις ανθρώπους. Αλλά αυτά για σας είναι άγνωστη γη. Και αρέσκεται βέβαια το σοσιαλιστικό στρατόπεδο να ονομάζει τον Χριστό «πρώτον σοσιαλιστή», τη θρησκεία του όμως, που δημιούργησε πραγματικούς κοινωνιστάς την απορρίπτει γιατί ο Μαρξ απεκάλεσε τις θρησκείες «όπιο του λαού».

Έχω ακόμη, αν μου επιτρέπεται και ένα κεφάλαιο από το βιβλίο της Β' Δημοτικού «η Γλώσσα μου», που όχι μόνο διαστρέφει την ιστορία της Π. Διαθήκης για τον Προφήτη Ηλία, αλλά και υποβιβάζει τη νοημοσύνη των παιδιών για τα οποία προορίζεται, οπωσδήποτε δε των γονέων και των διδασκάλων που έχουν ζωντανή μέσα τους την πίστη στον Ιησού. Τίτλος του κεφαλαίου «Ο Αι Λιας». Διαφανέστατος ο σκοπός των συγγραφέων του κεφαλαίου αυτού, να διασύρουν τον φλογερό αυτό Προφήτη

για τον οποίο ο Θεός έδειξε τόσο ενδιαφέρον και του έδωσε τέτοια τιμή ώστε να βρίσκεται κατά την Μεταμόρφωσή Του στο όρος Θαβώρ δίπλα Του, μαζί και με τον άλλο φλογερό Προφήτη τον Μωυσή.

Αδίκη, κύριε Διευθυντά μου όσο και μάταιη κάθε προσπάθεια του στρατοπέδου στο οποίον ανήκετε συγγραφείς και εκδότες, και παραγωγοί κινηματογραφικών ταινιών και θεατρικών παραστάσεων να διασύρετε τα Χριστιανικά όσια και ιερά. Ματαιοπονείτε δε γιατί βράχος επάνω στον οποίο το οικοδόμημα αυτό είναι χτισμένο είναι ο Χριστός, το δομικό δε υλικό το οποίο χρησιμοποιήθηκε είναι το Σώμα και το Αίμα Του καθώς και το αίμα εκατομμυρίων Μαρτύρων, η ζωή και το παράδειγμα εκατομμυρίων αγίων ανθρώπων, τα συγγράματα κορυφαίων Πατέρων της Εκκλησίας, το έργο Χριστιανών Κοινωνιστών όπως ο Βασίλειος, ο Μέγας, Ιωάννης ο Χρυσόστομος, Γρηγόριος ο Θεολόγος, Αντώνιος ο Μέγας, Αθανάσιος ο Μέγας και τόσοι άλλοι. Έπειτα γιατί ξεχνάτε το: «Και πύλαι Άδου ου κατισχύουσιν αυτής». (Ματθ. 16:18), της Εκκλησίας δηλαδή καθώς και το «σκληρόν σοι προς κέντρα λακτίζειν» που άκουσε ο Απόστολος Παύλος όταν έδωκε την Πρώτη εκκλησία; (Πράξεις 26:14).

Δεν βλέπετε το θρίαμβο του Χριστιανισμού απέναντι των Εβραίων, των Ρωμαίων, των Τούρκων; Δεν βλέπετε την υποχώρηση του σκληροτράχηλου Στάλιν με το άνοιγμα των εκκλησιών στη Ρωσία και στις κατεχόμενες χώρες; Δεν βλέπετε την επιβίωση του Χριστιανισμού στη Ρωσία, στην Πολωνία, και την αναζωγόνησή του στην Ελλάδα;

Όσο συνεχίζετε, τόσο την αδυναμία σας απέναντι Του θα ανακαλύπτετε.

Μετά τιμής
Αθανάσιος Τσαλίκης

● *Θέσαμε την επιστολή υπόψη του Γιώργου Ιωάννου, που μας έστειλε το ακόλουθο σημείωμα:*

Φοβούμαι ότι ο επιστολογράφος μας δεν καταλαβαίνει και πολλά πράγματα από λογοτεχνία ή μάλλον δεν καταλαβαίνει τίποτε. Και όμως με όπλο και μόνο την πολιτικοθρησκευτική μαυρίλα του βγαίνει και παρατηρεί για τα πάντα. Εάν καταλάβαινε θα έβλεπε ότι το διήγημά μου «Ο Ιρανί, ο Λιβανί κι ο Γιουνανί», που δημοσιεύτηκε στο χριστουγεννιάτικο τεύχος σας, χρησιμοποιεί απλώς το βιβλικό σχήμα για να πει πιο παραστατικά μερικά σημαντικά πράγματα. Και ότι με κανέναν τρόπο δεν στρέφεται εναντίον των θρησκευτικών κειμένων, για τα οποία, αν ο κύριος αυτός μιλούσε ανθρωπινά, θα άκουγε τις πλήρεις σεβασμού από-

ψεις μου. Αλλά δεν μου επιτρέπεται να μιλήσω σοβαρά γι' αυτό το γεμάτο από μίσος γράμμα του, που θυμίζει άλλες εποχές. Εάν ήξερε να σκέφτεται και όχι μόνο να βγάξει κηρύγματα, θα έφερνε στο νου του τους αρχαίους δραματικούς συγγραφείς μας, οι οποίοι στα δράματά τους δεν κάνουν τίποτε άλλο, παρά να ζωντανεύουν με τον πιο ελεύθερο και ανθρωπινό τρόπο τους μύθους της θρησκείας των, κι αυτό όχι μόνο στις τραγωδίες αλλά και στις κωμωδίες τους. Και όταν λέμε «μύθους» εννοούμε τις ιστορίες, τα διάφορα επεισόδια, της αρχαίας θρησκείας. Το ίδιο, και σε ελάχιστο βαθμό, έκανα κι εγώ με το ταπεινό διήγημά μου, όπως έχω δικαίωμα από τους κανόνες της τέχνης μου, από την οποία και μόνο, και όχι από εκκλησιαστικά δόγματα, προσανατολίζομαι. Αλλά νομίζω ότι δεν πρέπει να σοβαρολογήσουμε περισσότερο για μια επιστολή που δείχνει τόση αμάθεια, φανατισμό και εχθρότητα. Κάτι τέτοιοι σαν αυτόν έχουν κάνει το μεγαλύτερο κακό στο χριστιανισμό και τον έφεραν εκεί που τον έφεραν. Με ευχαριστίες.

Γιώργος Ι. Ιωάννου

ΕΝΑΣ ΓΝΗΣΙΟΣ ΜΑΡΞΙΣΤΗΣ

● *Είναι βέβαιος για την αυθεντικότητα της αλήθειας του, μας διδάσκει δημοκρατική αγωγή, αναγγέλει («έμμεση διαφήμιση» λέγεται αυτό;) τις εκδόσεις της ΕΔΕ, αλλά και δεν μας ευχαριστεί για τη φιλοξενία, ο αναγνώστης μας Γ. Γεωργιάδης. Συμμορφωνόμαστε σε όλα. Το γράμμα αναφέρεται σε παλιότερο σχόλιό μας*

σχετικά με δημοσίευμα της «Μαρξιστικής Επιθεώρησης». Εκτενής είναι εξάλλου η απάντηση της «Μ.Ε.» στο τελευταίο της τεύχος για όσα γράφαμε. Μόνον, που όπως και ο επιστολογράφος, δεν μας λέει πολλά για τη νοοτροπία που καταγγέλλαμε. Ή αν θέλετε, δηλώνονται αρκετά όπως φαίνεται εξάλλου και από το περιεχόμενο της επιστολής που ακολουθεί. Δημοσιεύεται αυτούσια:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Είναι η πρώτη φορά που σου γράφω, αν και οι ελπίδες μου για δημοσίευση περιορίζονται στο ελάχιστο, μια και με τους τροτσκιστές δεν τα πάτε καθόλου καλά —δεν γνωρίζω γιατί.

Έπειτα από μακρόχρονη σιωπή για τη δράση της ΕΔΕ, γράψατε μία ακόμη φορά κάτι για την ΕΔΕ, κι αυτό ήταν πολύ κατηγορηματικό! Όπως και οι σταλινικοί του ΚΚΕ, δεν χωνεύουν τους τροτσκιστές σαν το διάβολο που δεν χωνεύει το λιβάνι!

Απ' ό,τι γνωρίζω, κάποιος μισεί κάποιον άλλο επειδή τον φοβάται. Κάτι τέτοιο πιστεύω ότι συμβαίνει με το ΚΚΕ που μισεί την Εργατική Διεθνιστική Ένωση.

Μπορεί το ΚΚΕ να είναι πολύ μεγαλύτερο σε δύναμη ψήφων απ' την ΕΔΕ, αλλά όμως η ΕΔΕ σε ιδεολογία και αγωνιστικότητα υπερέχει συντριπτικά απ' το ΚΚΕ. Αυτό θα το εξηγήσω παρακάτω.

Η ΕΔΕ πιστεύει τη θεωρία του αυθεντικού Μαρξισμού ενώ το ΚΚΕ πιστεύει ένα συνονθύλευμα εννοιών με ορισμένα στοιχεία που θυμίζουν Μαρξ που κι αυτά είναι διαστρεβλωμένα εντελώς! ΑΥΤΟ ΤΟ ΣΥΝΟΝΘΥΛΕΥΜΑ, ΤΟ ΚΚΕ

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ — ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Ήφιέρωμα στόν Μάρξ

Γ. Μηλιός, Μ. Σπαθής: Μαρξισμός και οικογένεια (Ο ολοκληρωτισμός της κυρίαρχης ιδεολογίας)

Τ. Κυπριανίδης: Μαρξισμός και επιστημονικές έννοιες
Γ. Σταμάτης: Μή αναπαραγωγικές δαπάνες, κρατικές δαπάνες, κοινωνική αναπαραγωγή και κερδοφορία του κεφαλαίου

Σ. Giudicelli: Η έννοια της αλλοτρίωσης

Δ. Χαράλαμπος: Όψεις κριτικής της μαρξιστικής θεωρίας

Ε. Balibar: «Κρίση του μαρξισμού», επικαιρότητα του μαρξισμού

Κ. Μάρξ: Αποτελέσματα της άμεσης παραγωγικής διαδικασίας

ΓΕΝΑΡΗΣ-ΜΑΡΤΗΣ

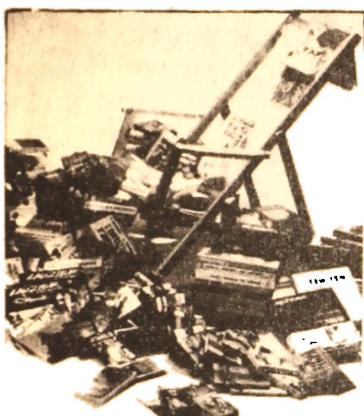
6

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Παραδίδονται από πεπειρα-
μένο καθηγητή τηλ. 72.32.819,
72.32.713 και ώρες από 9-2
πρωί και 7-9 βράδυ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ

πέτρος μαρτινίδης
συνήγορια
της παραλογότεχνης

ΣΥΝΗΓΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ
Μεροληπτική κατάθεση

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ ΜΕΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΘΕΣΗ

ΑΝΤΡΕ ΜΠΡΕΤΟΝ

*

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΣΟΥΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ

Ζωδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

ΤΟ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ ΓΙΑ... ΜΑΡ- ΞΙΣΜΟ!!!

Το ΚΚΕ επιθυμεί την ταξική
συνεργασία κι όχι την κοινωνική
αλλαγή. Αυτό φαίνεται από την
πρόθεση του ΚΚΕ να συμμετά-
σχει σε μια «δημοκρατική» κυ-
βέρνηση συνασπισμού μαζί με το
ΠΑΣΟΚ, το ΚΟΔΗΣΟ, τον Πε-
πελάση κ.ά. Αλλά αυτή η κυβέρ-
νηση συνασπισμού θα είναι δεξιό-
τερα της σημερινής κυβέρνησης
του ΠΑΣΟΚ, γιατί θα κυβερνεί με
έκτακτα μέτρα απ' την ταξική
της φύση, και θα στρέφεται ενάν-
τια στις λαϊκές μάζες.

Ο ρόλος μιας τέτοιας κυβέρνη-
σης θα είναι η διαχείριση της κα-
πιταλιστικής κρίσης. Σε μια τέ-
τοια κυβέρνηση θέλει να λάβει μέ-
ρος και το ΚΚΕ, με την... πραγ-
ματική αλλαγή!

Ο καπιταλισμός εδώ και 70
χρόνια στηρίζεται πάνω σε γυάλι-
να πόδια, και δεν γκρεμίζεται ε-
ξαιτίας της κρίσης ηγεσίας της
εργατικής τάξης που οφείλεται
στους σταλινικούς.

Αυτήν τη στιγμή ο αμερικάνι-
κος ιμπεριαλισμός κάνει πυρετώ-
δεις προετοιμασίες για τον Τρίτο
παγκόσμιο πυρηνικό αυτή τη φο-
ρά, πόλεμο, ενάντια στη Σοβιετι-
κή Ένωση. Ένα θερμοπυρηνικό
ολοκαύτωμα, θα ξεκληρίσει ολό-
κληρη την ανθρωπότητα. Αυτή
είναι η λύση του καπιταλισμού
μέσα από τις πολλές άλυτες αντι-
φάσεις του. Εκεί οδηγείται όλη η
ανθρωπότητα, και η μόνη λύση
είναι η σοσιαλιστική προοπτική.
Πρέπει το προλεταριάτο επικε-
φαλής σε μια συμμαχία με την
φτωχή αγροτιά να ανατρέψει
βίαια (όπως λέει κι ο Μαρξ) την
αστική τάξη και να εγκαθιδρύσει
μια επαναστατική κυβέρνηση ερ-
γατών-αγροτών.

Οι σταλινικοί λένε ότι θα χυθεί
πολύ αίμα, αν ξεσπάσει σοσιαλι-
στική επανάσταση. Ναι, θα χυθεί
αίμα μια φορά αλλά με τη νίκη
της επανάστασης σε διεθνές επί-
πεδο θα επικρατήσει έπειτα
ΠΑΝΤΟΤΙΝΗ ΕΙΡΗΝΗ σε μια
αταξική παγκόσμια σοσιαλιστι-
κή κοινωνία.

Το επαναστατικό σύνθημα του
Μαρξ ήταν: ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΟΙ Ο-
ΛΩΝ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΕΝΩΘΕΙΤΕ,
και ΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ
ΠΑΤΡΙΔΑ.

Αυτά τα μηνύματα του Μαρξ
τα θάψανε οι σταλινικοί κάτω α-
πό την εθνικιστική θεωρία του
Στάλιν για το «σοσιαλισμό σε
μια μόνο χώρα». Όμως είδανε
τα αποτελέσματα αυτής της ΑΝ-
ΤΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ σταλινι-
κής πολιτικής. Ο εργατικός κι α-
γροτικός κόσμος τώρα καταλα-
βαίνει την αξία της επαναστατι-
κής πολιτικής της ΕΔΕ, και για
αυτόν ακριβώς το λόγο τώρα
πληθαίνουν συνεχώς τις γραμμές
της Εργατικής Διεθνιστικής Έ-
νωσης (Καποδιστρίου 44, Αθήνα.
Τηλ. 523.25.70). Η προσπάθεια
που γίνεται μέσα στην ΕΔΕ, είναι
να γίνει ένα ΜΑΖΙΚΟ επαναστα-

τικό κόμμα. Γι' αυτό η εφημερίδα
της ΕΔΕ «σοσιαλιστική αλλαγή»
που κυκλοφορεί τώρα δυο φορές
την βδομάδα (ΚΑΘΕ Τετάρτη
και Σάββατο), μέσα στο 1984,
κατά τον Μάρτη, θα γίνει ημερή-
σια. Θα είναι Η ΠΡΩΤΗ ΚΑΘΗ-
ΜΕΡΙΝΗ ΤΡΟΤΣΚΙΣΤΙΚΗ Ε-
ΦΗΜΕΡΙΔΑ!

Γι' αυτό οι σταλινικοί τρέμουν
την ημέρα που θα αντικρίσουν
στα περίπτερα την εφημερίδα της
ΕΔΕ, ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ! Ξέρω εκ
των προτέρων ότι κατά 99%
ΔΕΝ ΘΑ δημοσιεύσετε το γράμ-
μα μου αυτό, για να μην... θι-
γούν, οι σταλινικοί.

Δεν σας ευχαριστώ
για τη φιλοξενία,
Γιώργος Γεωργιάδης
Μαθητής Λυκείου
Ηλιούπολη
Αθήνα

Υ.Γ. ΜΟΝΟ αν είστε αληθινοί
δημοκράτες, θα δημοσιεύσετε το
γράμμα μου (χωρίς καμιά περι-
κοπή).

ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ ΓΙΑ ΝΤΕΝΚΤΑΣ, ΛΑΤΟΝΣ, ΡΟΤΑΡΥ...

● Καθοριστική φαίνεται ότι θεω-
ρεί την απόφαση διαφόρων οργα-
νώσεων και συλλόγων για την
Κύπρο ο κ. Αριστόβουλος Κασα-
πίδης από το Π. Φάληρο:

Κύριοι,

Ευθύς αμέσως μετά το πραξι-
κόπημα του Ντενκτάς όλες σχε-
δόν οι οργανώσεις, τα σωματεία,
τα ιδρύματα έσπευσαν να κατα-
δικάσουν την επάρατη ενέργεια
και να καλέσουν τους συναδέλ-
φους και ομοϊδεάτες τους διε-
θνώς σε παρόμοια καταδίκη. Εί-
ναι ευτύχημα ότι σε τέτοιες δύ-
σκολες για το Έθνος στιγμές πα-
ραμερίστηκαν κομματικά, συν-
δικαλιστικά και ταξικά ακόμη
πάθη και επετεύχθη εθνική ομο-
ψυχία που έδειξε δυναμικότητα
και ενεργητικότητα.

Θα ήθελα να θέσω ένα ερώτη-
μα. Δεν γνωρίζω ποια υπήρξε η
αντίδραση του Σώματος Ελλή-
νων Προσκόπων, του Σώματος
Ελληνίδων Οδηγών, των Ελλή-
νων Ροταρυς και των Ελλήνων
Λαίων. Καταδικάσαν και αυτοί
την ενέργεια του Ντενκτάς ή α-
διαφόρησαν προβάλλοντας το ε-
πιχείρημα της αναρμοδιότητος;
Αν, όπως φοβάμαι, συνέβη το
δεύτερο, σκέφτηκε κανείς τι θα
συμβεί, ποια θα είναι η θέση και η
αντίδραση των ανωτέρω οργανώ-
σεων, αν ο Ντενκτάς ξυπνήσει
μιαν ωραία πρωίαν και ιδρύσει
Βορειοκυπρίους Προσκόπους,
Βορειοκυπρίες Οδηγούς, Βορειο-
κυπρίους Ροταρυς και Βορειοκυ-
πρίους Λαίους;

Κλείνω την επιστολή μου κα-
λώντας τις ανωτέρω οργανώσεις
να καταδικάσουν το πραξικόπη-
μα και το ψευδοκράτος του
Ντενκτάς και να παροτρύνουν
τους απανταχού συναδέλφους
τους να προβούν σε παρόμοιες
εκδηλώσεις.

Νίκος Ρίτσας

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Μιλτιάδου 23β
Χαλάνδρι
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΜΠ. ΜΠΟΖΕΝΑ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237

«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασιού 5 - Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκ-
φράζει την προσωπική άποψη
του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέ-
φονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 600 δρχ. - Ετήσια 1.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 4.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 13
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 15
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 30
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 40

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60,
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 50
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 80

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:
Εκδόσεις «Νεφέλη»
Μαυρομιχάλη 9,
Τηλ. 36.07.744 - 36.39.962
- Για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΜΕΝΕΤΕ ΤΙΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Φέρνουν
την αλήθεια
κοντά σας
κάθε μέρα

110 επαγγελματίες δημοσιογράφοι στην αιχμή των γεγονότων

Γράφουν οι γνωστοί σας:

ΕΛΕΝΑ ΑΚΡΙΤΑ
ΕΛΕΝΗ ΒΑΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΜΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΑΝΤΩΝΗΣ ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΣΤΡΑΤΗΣ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΖΕΡΒΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΙΩΓΑΣ
ΣΠΥΡΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΤΣΙΜΗΣ
ΣΠΥΡΟΣ ΚΟΜΙΝΗΣ
ΜΠΑΜΠΗΣ ΚΟΛΩΝΙΑΣ
ΚΛΕΙΩ ΚΟΝΤΟΥ

ΠΕΓΚΥ ΚΟΥΝΕΝΑΚΗ
ΕΜΜΥ ΚΡΟΚΙΔΗ
ΚΟΥΛΗΣ ΛΕΙΒΑΔΙΤΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ (ΛΟΓΟ)
ΠΑΝΟΣ ΛΟΥΚΑΚΟΣ
ΣΠΥΡΟΣ ΟΡΝΕΡΑΚΗΣ
ΤΙΝΑ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΘΗΝΑ ΡΑΠΙΤΟΥ
ΑΡΗΣ ΣΚΙΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΕΤΡΟΣ ΣΤΑΓΚΟΣ
ΕΛΛΗ ΣΤΑΗ
ΛΑΜΠΗΣ ΤΣΙΡΙΓΩΤΑΚΗΣ

ΗΡΑ ΦΕΛΟΥΚΑΤΖΗ
ΝΙΚΟΣ ΧΑΣΑΠΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΥΓΕΝΙΑ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΤΣΙΜΗΣ
Διευθυντής Σύνταξης:
ΘΟΔΩΡΟΣ ΣΓΟΥΡΔΑΙΟΣ
Αρχισυντάκτης:
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΛΗΣ
Υπεύθυνος Σχεδιασμού:
ΑΝΑΚΡΕΩΝ ΚΑΝΑΒΑΚΗΣ

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΦΥΛΛΟ
23 ΤΟΥ ΓΕΝΑΡΗ

Σε μικρό σχήμα
με ένχρωμη φωτογραφική επικαιρότητα

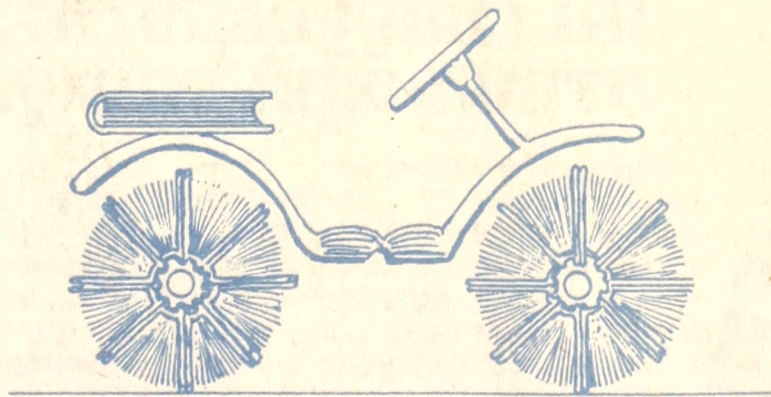
ΓΕΝΙΚΟ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΔΙΑΘΕΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ Α.Ε.

Η σταθερά αυξανόμενη εκδοτική παραγωγή και ο συνεχής κατακερματισμός της σε όλο και περισσότερες εκδοτικές επιχειρήσεις είναι αυτονόητο ότι καθιστούν όλο και δυσχερέστερη τη διανομή και διακίνηση του βιβλίου με πολυποίκιλες και πολύπλευρες επιπτώσεις.

Στόχος του «Πρακτορείου» μας είναι να καλύψει αυτό ακριβώς το κενό και να φέρει σε αμεσότερη επαφή τον εκδότη και το βιβλιοπώλη —ακόμη και την ιδιωτική ή μικρής κυκλοφορίας έκδοση και με το πιο απομακρυσμένο βιβλιοπωλείο— ώστε όχι μόνο να αρθεί ο τεχνητός διαχωρισμός της περιφέρειας και της επαρχίας σε γόνιμες και άγονες ζώνες, αλλά και να επιτευχθεί κάποια ομοιόμορφη πληροφόρηση του αναγνωστικού κοινού, ανεξάρτητα από τη γεωγραφική του κατανομή.

Η λειτουργία του «Πρακτορείου» θα αρχίσει στις 20 Ιανουαρίου, αλλά ήδη οι εκδότες και οι βιβλιοπώλες μπορούν να απευθύνονται στους αρμόδιους για οποιαδήποτε σχετική πληροφορία.

Με θερμές ευχαριστίες για την ως σήμερα συμπαράσταση και συνεργασία μεγάλου αριθμού εκδοτών και βιβλιοπωλών.

Γραφεία: Ναυαρίνου 22, τηλ: 3644409
Κέντρο διανομής: Πλάτωνος 135, Καλλιθέα,
τηλ: 9428433